

JAAR

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

VERSLAGEN

1950

1 OCTOBER 1950 30 SEPTEMBER 1952

1952

PARTIJ VAN DE ARBEID TESSELSCHADESTRAAT 31 AMSTERDAM W.

PARTIJ VAN DE ARBEID

Verslag 1950—1952

ERRATA

blz. 21 *Internationale contacten en bemoeienissen.*

Toevoegen aan 2: Onze partij had zitting in het bureau van Comisco en Socialistische Internationale. Onze vertegenwoordiger was, evenals in voorafgaande jaren, pg. M. C. Bolle.

blz. 50 *Instituut voor Arbeiders Ontwikkeling,*

7e regel te lezen: de pgn E. F. Albrecht en Adri Vorrink.

blz. 45 Onder *Diverse Commissies* mede op te nemen:

Culturele commissie:

De *Culturele Commissie* van de Partij, die enige tijd een wat slepend bestaan had geleid, kwam tot nieuw leven in de volgende samenstelling: Dr Ph. J. Idenburg (voorzitter), drs J. Henrick Mulder, mr H. Reinink, mr A. de Roos, prof. dr G. Stuiveling, Jelle Troelstra, J. Willems en drs J. J. Voogd (secretaris).

Na voorbespreking in een aantal sub-commissies stelde zij een rapport „Socialisme en Kunst” op, dat in het weekblad Paraat van 9 Mei 1952 werd gepubliceerd en als overdruk verkrijgbaar gesteld.

De commissie organiseerde voorts de Kunstenaarsdag op 20 Mei 1952 te Amsterdam. Een 150-tal kunstenaars en in de kunst geïnteresseerden uit vele delen van het land luisterde naar de inleidingen van Idenburg, De Roos en Troelstra. Deze inleidingen werden later door de Arbeiderspers gebundeld in een boekje „Zonder weerklank?” Des avonds werd aan de deelnemers door de V.A.R.A. een culturele avond aangeboden, bestaande uit zang, piano en blaaskwintet en het optreden van Georgette Hagedoorn.

De commissie zocht en kreeg contact met de kunstenaarswereld over de problemen, die in deze kring urgent worden geacht. Een aantal daarvan heeft zij momenteel in studie.

blz. 79	Staat van baten en lasten post no 93:	f 243.048,25
	moet zijn: „	243.048,26
blz. 99	Bijlage 6 na „Balans per 30 September” toevoegen het jaartal „1952”	
blz. 99	Bijlage 7 staat Balans per 30 September 1951 moet zijn 1952	
blz. 100	Balans post no 15: Dr Wiardi Beckman Stichting „	13.552,03
blz. 102	Staat van baten en lasten post 50:	„ 10.359,95
	moet zijn „	10.359,93
blz. 103	Post 87:	„ 772,53
	moet zijn „	772,55
blz. 116	Staat van baten en lasten: Af ten laste van Kosten	
	Planopstelling	„ 35.000,—
	moet zijn „	25.000,—
	Plancongres	„ 9.207,33
	moet zijn „	9.207,93
blz. 119	Aandeel salarissen	„ 233,34
	moet zijn „	225,—
blz. 120	Totaal telling Debet	„ 32.045,76
	moet zijn „	32.043,76
blz. 121	Staat van baten en lasten: onkosten secretaresse . . .	„ 203,35
	moet zijn „	203,55
blz. 122	Staat van baten en lasten Arbeid: Drukkosten . . .	„ 21.273,43
	moet zijn „	21.273,48
	Foto's en cliché's	„ 2.089,38
	moet zijn „	2.089,39
	Sociale lasten	„ 1.316,36
	moet zijn „	1.316,38

VERSLAG VAN HET PARTIJBESTUUR
VAN DE PARTIJ VAN DE ARBEID
over de periode van 1 October 1950—30 September 1952

VERSLAG VAN HET PARTIJBESTUUR

VAN DE PARTIJ VAN DE ARBEID

over de periode van 1 October 1950—30 September 1952

INLEIDING

„Ik zie de groepen en partijen die samenkomen, als grotere en kleinere riviertjes, die zich verenigen tot één grote stroom. Als wateren samenkomen, die van verschillende kleur waren, omdat zij door verschillende grondsoorten hebben gestroomd, dan kan men in zo'n rivier nog een tijdlang verschillende schakeringen naast elkaar waarnemen. Dat verhindert niet, dat dan toch dadelijk het brede en diepe water, dat zo gevormd is, machtige schepen draagt, die op de zijtakken niet konden varen en dat water voor vruchtbaarheid brengende bevloeiingen veel ruimer beschikbaar is. Laat het zo zijn met de machtige stroom die vandaag is gevormd.”

(Dr W. Drees, Oprichtingscongres P.v.d.A.)

De tweejarige periode waarover ons verslag loopt heeft de bevestiging gebracht van het beeld dat pg. Drees in de hierboven aangehaalde woorden heeft geschetst. De viering van ons eerste lustrum aan het begin van de verslagperiode toonde reeds duidelijk aan hoezeer onze Partij in de eerste vijf jaren van haar bestaan was gegroeid tot een hechte eenheid. Bij deze gelegenheid werd onder de titel „Socialisme in de Branding” een bundel opstellen uitgegeven, waarin de geschiedenis en de problematiek van de Partij in haar aanvangsperiode werden beschreven. De verslagperiode bracht ook in die zin een bevestiging van het beeld tijdens de oprichtingsvergadering de Partij voor ogen gesteld, dat het democratische socialisme een centrale plaats kreeg in de politieke verhoudingen in Nederland en geen enkele partij kon ontkomen aan een positiebepaling tegenover de Partij van de Arbeid.

Het belangrijke politieke gistingsproces dat de oprichting van onze Partij tot gevolg had, werkt door en kwam op een overduidelijke wijze tot uiting in de resultaten van de verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, die 25 Juni 1952 werden gehouden. Het dragen van regeringsverantwoordelijkheid gedurende zeven jaren onder buitengewoon zware en moeilijke omstandigheden heeft niet kunnen verhinderen, dat het democratische socialisme een zeer grote invloed uitoefende en een sterke aantrekkingskracht bleek te bezitten op zeer grote groepen van onze bevolking. Een gistingsproces, dat met name in de confessionele partijen de strijd deed ontstaan tussen de machten van het verleden en het behoud aan de ene kant en de progressieve krachten aan de andere zijde. Een proces, dat nog steeds in volle gang is en dat wellicht nog zeer vele jaren het politieke leven in ons land zal beheersen.

We vinden mede hierin een verklaring, misschien de belangrijkste verklaring, waarom de totstandkoming van een nieuw kabinet na de verkiezingen van

25 Juni zoveel tijd nodig had en met zoveel moeilijkheden gepaard ging. De actie voor de verkiezingen is door de Partij met buitengewoon elan gevoerd. Het aantal partijgenoten dat kon worden gemobiliseerd, was groter dan ooit. We komen in ons verslag daarop nog nader terug. In het begin van de verslagperiode kreeg de Partij met interne moeilijkheden te kampen. De directe aanleiding hiertoe was het standpunt door de Partij in te nemen ten aanzien van de status van Nieuw-Guinea. Het vastlopen van de onderhandelingen tussen de Nederlandse en Indonesische regering was voor de Tweede-Kamerfractie van onze Partij aanleiding, zich tot de regering te richten met een constructief voorstel, ten einde te trachten de gerezen moeilijkheden te boven te komen. In zijn vergadering van 8 Januari 1951 hield het Partijbestuur zich uitvoerig met het Nieuw-Guinea-probleem bezig en besloot tot een verklaring, die als volgt luidde:

„Het Partijbestuur van de Partij van de Arbeid, in vergadering bijeen te 's Gravenhage op 8 Januari 1951, stelt vast, dat de onderhandelingen tussen Nederland en Indonesië voor het nader bepalen van de verhouding ten aanzien van Nieuw-Guinea niet voor de ter Ronde-Tafelconferentie gestelde datum tot overeenstemming hebben geleid spreekt als zijn mening uit, dat het voortduren van het geschil aanleiding dreigt te geven tot spanningen, waarvan de gevolgen zowel voor Nederland als voor Indonesië zeer nadelig kunnen zijn en dat dus gepoogd moet worden het geschil alsnog te regelen, heeft er met voldoening kennis van genomen, dat op een moeilijk tijdstip tijdens de onderhandelingen de Tweede-Kamerfractie van de Partij van de Arbeid met een constructief voorstel poogde een bijdrage te leveren om de gerezen moeilijkheden te boven te komen, stelt vast, dat de regering in een tweetal voorstellen enerzijds betreffende overdracht der soevereiniteit aan de Nederlands-Indonesische Unie en anderzijds bij een onverhoopt niet-aanvaarden van dit denkbeeld door Indonesië door het voorstel tot het invoeren van internationale bemiddeling, blijkt heeft gegeven niet vast te houden aan de uitsluitende Nederlandse soevereiniteit over Nieuw-Guinea, zulks in tegenstelling tot de halsstarrige houding van verschillende politieke partijen, is van oordeel, dat het standpunt der Nederlandse regering, in deze beide voorstellen ingenomen, een aanvaardbaar uitgangspunt vormt voor verdere onderhandelingen tussen Nederland en Indonesië, spreekt de hoop uit, dat beide regeringen, mede in verband met de ernstige internationale toestand, er alsnog in zullen slagen op deze basis de onderhandelingen opnieuw te beginnen.”

De coincidentie deed zich daarbij voor, dat ongeveer tegelijkertijd door de toenmalige leider van de Tweede-Kamerfractie een interview werd gegeven, dat, zonder door hem te zijn goedgekeurd, in de pers verscheen en aanleiding gaf tot een aantal misverstanden. Mede om deze redenen besloot het Partijbestuur tot de hierboven weergegeven verklaring.

Voor pg. ir H. Vos leverde deze uitspraak onoverkomelijke bezwaren. In een brief aan het Partijbestuur en een later in de pers gepubliceerde mededeling verklaarde pg. Vos, dat aan de P.B.-uitspraak „elk helder stelling nemen ontbreekt, tot schade van de Partij en van het land”. Zijn brief en persmededeling eindigden met de verklaring, dat hij alle functie welke hij in en namens de Partij vervulde, neerlegde.

Het Partijbestuur deelde in zijn commentaar hierop mede, dat het het oordeel, dat hierdoor elk helder stelling nemen ontbreekt, voorbarig achtte. „Het spreekt vanzelf, dat dit helder en duidelijk stelling nemen zal geschieden bij het Irian-debat in de Tweede Kamer door het daarvoor aangewezen lichaam, de Kamerfractie.”

Partijgenoot Van der Goes van Naters vond in de verschillende omstandigheden en misverstanden rondom het door hem gegeven interview aanleiding de Tweede-Kamerfractie te verzoeken hem van zijn functie van voorzitter der fractie te ontheffen.

De verdere besprekingen welke het Partijbestuur aan het bedanken als lid van het Partijbestuur door pg. Vos wijdde, leidden tot het besluit een commissie in te stellen met de taak zich rekenschap te geven van de verhoudingen en taken van Partij, Partijraad, Congres, Partijbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen en regering. De commissie kreeg de naam van „Commissie functionele taakverdeling”.

Enkele vergaderingen van de Partijraad werden eveneens aan de „Kwestie-Vos” gewijd. Zowel het instellen van de commissie „Functionele taakverdeling” als het dringende beroep dat de Partijraad op hem deed, waren ten slotte voor pg. Vos aanleiding, op zijn besluit terug te komen. Het Congres 1951 kreeg mede hierdoor de gelegenheid, zich van de opvattingen van pg. Vos rekenschap te geven.

In het voorjaar van 1951 werden enkele vergaderingen van het Partijbestuur samen met de Kamerfractie besteed aan de behandeling van het toen zeer urgente vraagstuk van lonen en prijzen. De te verwachten aankondiging van prijsstijgingen van een aantal eerste levensbehoeften, leidde tot een verklaring van het Partijbestuur. (Zie bijlage A.)

In het najaar van 1951 ontving het Partijbestuur een brief van een aantal partijgenoten, die hierin bezwaren formuleerden tegen de door de Partij gevoerde politiek. In hoofdzaak hadden deze bezwaren betrekking op het optreden van de Partij inzake internationale aangelegenheden (Europese integratie), Indonesië en het radiovraagstuk. In een drietal vergaderingen vonden besprekingen met deze partijgenoten plaats, zonder dat dit er toe kon leiden de bezorgdheid weg te nemen. Nadat nogmaals een correspondentie had plaats gevonden, werd op 18 Maart 1952 een slotbespreking gehouden, die tot bevredigende resultaten kwam.

De zeer grote inspanning welke ons land zich ten behoeve van zijn veiligheid aan militaire uitgaven had te getroosten, was de aanleiding tot de stichting van een comité „De derde weg”. Tot de initiatiefnemers en ondertekenaars behoorden ook een aantal partijgenoten. Uitgangspunt voor deze Vredesbeweging „De derde weg” was hun stelling, dat alle grote politieke partijen waren vastgelopen, doordat zij hadden gekozen, hetzij voor het Oostblok, hetzij voor het Westblok. Een keuze, die noodwendig moest leiden tot oorlog. Bepleit werd een „derde weg”, „die uit het doodlopende slop van deze tweeledige afhankelijkheid naar de vrede leidt”.

Met de partijgenoten-ondertekenaars vond een bespreking plaats op 11 Maart 1952. Tot een bepaald resultaat heeft dit niet geleid. Vanwege „De derde weg” is nog getracht tot een bepaalde uitspraak te komen bij de verkiezingen, door de kiezers aan te raden hun stem uit te brengen op nr 7 van de lijst van hun voorkeur. Deze poging heeft geen zichtbaar resultaat gehad en practisch is van deze vredesbeweging niets meer te merken.

Deze inleidende woorden tot ons verslag mogen wij niet besluiten zonder er op

te wijzen, hoezeer de omstandigheden in een afzonderlijk land, dus ook in ons land, afhankelijk zijn van de internationale situaties, omstandigheden en verhoudingen. In een afzonderlijk hoofdstuk wordt hieraan aandacht besteed. Dit hoofdstuk moge dan tevens een indruk geven van de activiteit door onze Partij op internationaal gebied ontwikkeld en van onze arbeid binnen de Socialistische Internationale. Waar dit maar mogelijk was verleende de Partij steun aan de beweging voor de Europese eenheid. Helaas moeten wij in dit verslag herhalen, hetgeen we de vorige maal schreven: Het is nog niet gelukt de moeilijkheden die de totstandkoming van de Benelux in de weg staan, op te lossen. Het verheugt ons daarbij te kunnen vermelden, dat opnieuw contact tot stand kwam met de Belgische Socialistische Partij en dat binnenkort besprekingen over Benelux-problemen zullen aanvangen.

De verslagen van onze Kamerfracties getuigen van onze activiteit op economisch en sociaal gebied.

Terugziende op de twee jaren waarover hier verslag wordt gedaan, is er zeker reden tot voldoening. Maar een partij die weet, dat zij met haar programs en arbeid tot taak heeft perspectieven te openen, dient haar blik te richten op de toekomst. Moge het congres, dat het beleid over de afgelopen jaren heeft te beoordelen, er tevens in slagen de lijnen aan te geven voor een politiek, die in een verwarde en worstelende wereld leidt naar een gelukkiger toekomst.

AANTAL AFDELINGEN

Het aantal afdelingen bleef gedurende de verslagperiode vrijwel constant: het bedroeg aan het begin 884 en aan het eind 885. De activiteit tijdens de verkiezingen leidde er toe, dat in die tijd een aantal afdelingen dat was opgeheven, tijdelijk opnieuw tot leven kwam; daardoor steeg het aantal afdelingen in de zomer van '52 tot 899, om echter in September weer het aantal van 885 te tellen.

In tabel I is een overzicht gegeven van de aantallen afdelingen per gewestelijke of stedelijke federatie.

TABEL I

Gewestelijke of Stedelijke Federatie	Aantal afdelingen									Toe- of afname Sept. '50- Sept. '52
	in 1950			in 1951			in 1952			
	30/9	31/12	31/3	30/6	30/9	31/12	31/3	30/6	30/9	
Friesland	150	150	148	148	148	148	150	150	145	— 5
Groningen	84	85	85	85	84	84	85	86	84	—
Drente	64	65	65	64	65	65	66	66	65	+ 1
Overijssel	58	58	58	58	58	58	59	59	58	—
Gelderland	97	97	98	99	100	100	100	99	97	—
Utrecht	44	44	44	44	45	45	45	45	45	+ 1
Noord-Holl./N.	83	84	83	80	80	80	79	81	80	— 3
Noord-Holl./Z.	34	34	34	34	34	34	34	35	35	+ 1
Zuid-Holland	131	130	130	130	130	130	130	132	130	— 1
Zeeland	54	53	53	53	53	53	53	53	52	— 2
Noord-Brabant	27	26	26	26	28	28	29	30	30	+ 3
Limburg	19	19	20	20	20	20	20	20	21	+ 2
Amsterdam	7	7	7	7	7	7	7	8	8	+ 1
Rotterdam	18	18	18	18	18	18	18	18	18	—
Den Haag	14	14	14	14	14	15	17	17	17	+ 3
Totaal	884	884	883	880	884	885	892	899	885	+ 1

HET LEDENTAL

Het ledental van de partij ontwikkelde zich in de verslagperiode als volgt:

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Ledental per 30 September '50	72.797	32.812	105.609
„ 31 December '50	76.159	35.602	111.761
„ 31 Maart '51	78.344	37.279	115.623
„ 30 Juni '51	77.392	36.954	114.346
„ 30 September '51	75.704	36.181	111.885
„ 31 December '51	74.453	35.691	110.144
„ 31 Maart '52	73.908	35.495	109.403
„ 30 Juni '52	74.824	36.094	110.918
„ 30 September '52	75.010	36.341	111.351

In tabel II is een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het totale ledental per federatie of gewest tijdens de verslagperiode, terwijl deze ontwikkeling nader uitgewerkt is na te gaan in de tabellen III en IV, die resp. de cijfers over 1 Oct. '50—30 Sept. '51 en 1 Oct. '51—30 Sept. '52 geven. Hieruit blijkt, dat door verhuizing nog steeds gemiddeld 400 leden per jaar voor de partij verloren gaan.

TABEL II

Gewestelijke of Stedelijke Federatie	Aantal leden in 1950		Aantal leden in 1951				Aantal leden in 1952			Toe- of afname 30-9-'50-30-9-'52
	30/9	31/12	31/3	30/6	30/9	31/12	31/3	30/6	30/9	
Groningen	7.842	8.086	8.221	8.174	8.023	7.858	7.863	7.960	7.955	113
Friesland	11.116	11.288	11.568	11.501	11.300	11.087	10.979	10.961	10.966	— 150
Drente	4.031	4.101	4.224	4.189	4.118	4.054	4.026	4.026	4.010	— 21
Overijssel	7.943	8.230	8.460	8.418	8.231	8.147	8.123	8.172	8.104	161
Gelderland	9.479	10.141	10.420	10.313	10.070	9.977	9.878	9.889	9.930	451
Utrecht	5.998	6.305	6.584	6.568	6.400	6.286	6.187	6.216	6.257	259
Noord-Holl./N. . .	8.585	8.872	9.245	9.106	8.898	8.752	8.713	8.801	8.800	215
Noord-Holl./Z. . .	7.662	8.386	8.649	8.588	8.399	8.331	8.331	8.445	8.495	833
Zuid-Holland . . .	13.250	14.017	14.374	14.254	14.086	13.928	13.941	14.702	14.747	1497
Zeeland	2.300	2.518	2.628	2.605	2.593	2.565	2.570	2.567	2.544	244
Noord-Brabant . .	1.966	2.105	2.119	2.087	2.043	2.035	2.025	2.046	2.062	96
Limburg	1.058	1.283	1.356	1.330	1.269	1.277	1.269	1.277	1.300	242
Amsterdam	10.420	10.928	11.368	11.130	10.860	10.700	10.583	10.687	10.823	403
Rotterdam	8.338	9.300	9.890	9.641	9.294	9.033	8.777	8.944	9.027	689
Den Haag	5.621	6.201	6.517	6.442	6.301	6.114	6.138	6.225	6.331	710
Totaal.....	105.609	111.761	115.623	114.346	111.885	110.144	109.403	110.918	111.351	5.742

∞ TABEL III

Verloop van het ledental over de periode 1 October 1950—30 September 1951

Federatie	Ledental per		Nieuw ingeschrevenen	Overgeschreven uit andere afdelingen	Totaal ingeschreven	Overgeschreven naar andere afdelingen	Bedankt	Afgevoerd wegens contributieschuld	Getoyeerd	Overleden	Totaal afgeschreven	Ledental per 30 Sept. 1951		Vooruitgang	
	30-9-'50	30-9-'51										Mannen	Vrouwen	Totaal	In % van 30-9-'50
Friesland	11.116	11.300	1.128	232	1.360	269	808	13	—	86	1.176	8.020	3.280	184	1,7
Groningen	7.842	8.023	1.009	113	1.122	188	687	22	1	43	941	5.593	2.430	181	2,3
Drente	4.031	4.118	515	60	575	81	388	6	—	13	488	3.194	924	87	2,2
Overijssel	7.943	8.231	1.064	151	1.215	171	697	16	4	39	927	5.842	2.389	288	3,6
Gelderland	9.479	10.070	1.644	147	1.791	216	865	57	—	62	1.200	7.314	2.756	591	6,2
Utrecht	5.998	6.400	1.081	145	1.226	152	613	17	1	41	824	4.337	2.063	402	6,7
Noord-Holl./N.	8.585	8.898	1.115	158	1.273	200	683	5	—	72	960	5.744	3.154	313	3,6
Noord-Holl./Z.	7.662	8.399	1.489	231	1.720	255	638	20	2	68	983	5.344	3.055	737	9,6
Zuid-Holland	13.250	14.086	2.123	195	2.318	214	1.153	58	1	56	1.482	9.866	4.220	836	6,3
Zeeland	2.300	2.593	498	35	533	54	168	—	8	10	240	2.020	573	293	12,7
Noord-Brabant	1.966	2.043	412	72	484	72	287	31	3	14	407	1.472	571	77	3,9
Limburg	1.058	1.269	458	26	484	46	210	5	5	7	273	909	360	211	19,9
Amsterdam	10.420	10.860	1.682	409	2.091	405	1.150	20	6	70	1.651	6.482	4.378	440	4,2
Rotterdam	8.338	9.294	2.568	206	2.774	263	1.386	97	—	72	1.818	5.635	3.659	956	11,5
Den Haag	5.621	6.301	1.462	350	1.812	327	741	30	1	33	1.132	3.932	2.369	680	12,1
Totaal	105.609	111.885	18.248	2.530	20.778	2.913	10.474	397	32	686	14.502	75.704	36.181	6.276	5,9

TABEL IV

Verloop van het ledental over de periode 1 October 1951—30 September 1952

Federatie	Ledental per		Nieuw ingeschrevenen	Overgeschreven uit andere afdelingen	Totaal ingeschrevenen	Overgeschreven naar andere afdelingen	Bedankt	Afgevoerd wegens contributieschuld	Geroyeerd	Overleden	Totaal afgeschrevenen	Ledental per 30 Sept. 1952		Voor- resp. achteruitgang	
	30-9-'51	30-9-'52										Mannen	Vrouwen	Totaal	In % van 30-9-'51
Friesland	11.300	10.966	459	256	715	311	638	19	—	81	1.049	7.729	3.237	— 334	— 3 %
Groningen	8.023	7.955	656	128	784	189	582	32	3	46	852	5.555	2.400	— 68	— 0,8%
Drente	4.118	4.010	244	69	313	94	296	9	1	11	421	3.101	909	— 108	— 2,6%
Overijssel	8.231	8.104	510	136	646	208	520	5	2	38	773	5.735	2.369	— 127	— 1,5%
Gelderland	10.070	9.930	843	174	1.017	195	871	30	2	59	1.157	7.152	2.778	— 140	— 1,4%
Utrecht	6.400	6.257	472	169	641	200	525	16	1	42	784	4.238	2.019	— 143	— 2,2%
Noord-Holl./N.	8.898	8.800	497	123	620	162	453	26	—	77	718	5.668	3.132	— 98	— 1,1%
Noord-Holl./Z.	8.399	8.495	705	221	926	216	504	37	1	72	830	5.365	3.130	+ 96	+ 1,2%
Zuid-Holland	14.086	14.747	1.879	192	2.071	253	1.028	56	1	72	1.410	10.239	4.508	+ 661	+ 4,7%
Zeeland	2.593	2.544	195	28	223	57	188	9	—	18	272	1.966	578	— 49	— 1,9%
Noord-Brabant	2.043	2.062	286	45	331	56	220	21	—	15	312	1.477	585	+ 19	+ 1 %
Limburg	1.269	1.300	171	18	189	18	112	17	1	10	158	926	374	+ 31	+ 2,4%
Amsterdam	10.860	10.823	954	964	1.918	924	945	16	1	69	1.955	6.469	4.354	— 37	— 0,3%
Rotterdam	9.294	9.027	1.054	235	1.289	348	1.144	9	—	55	1.556	5.453	3.574	— 267	— 2,9%
Den Haag	6.301	6.331	644	1.467	2.111	1.472	504	57	—	48	2.081	3.937	2.394	+ 30	+ 0,5%
Totaal	111.885	111.351	9.568	4.225	13.794	4.703	8.530	369	13	713	14.328	75.010	36.341	— 534	— 0,5%

Duidelijk treedt in de cijfers de invloed naar voren van de Ledenwinactie, welke in de winter '50-'51 werd gevoerd en waarbij aan de afdelingen een bepaalde taak werd gesteld ten einde bij het eerste lustrum van de partij in '51 het ledental zo hoog mogelijk op te voeren. Een netto-winst van 10.000 leden (ca. 10 % van het ledental) was het resultaat van deze met veel animo gevoerde actie.

HET PARTIJBESTUUR

Het Partijbestuur bestond op 1 October 1950 uit de partijgenoten:

E. F. Albrecht, J. C. Deering, M. v. d. Goes v. Naters, H. J. Hofstra, C. Kleywegt, R. Kranenburg, C. J. van Lienden, L. Lopes Dias, E. Ribbius Peletier, D. Roemers, G. Ruygers, J. H. Scheps, W. Schermerhorn, W. Thomassen, J. Tuin, E. Vermeer, K. Vorrink, H. Vos, G. E. van Walsum, J. Willems en H. Willemse.

Verder werden de Partijbestuursvergaderingen bijgewoond door de pgn Den Uyl, directeur van de Dr Wiardi Beckman Stichting; Mozer, redacteur van „Paraat” en Eibert Meester als adviserend lid voor „Nieuwe Koers”.

Het Dagelijks Bestuur bestond uit:

K. Vorrink, algemeen voorzitter; E. F. Albrecht, algemeen secretaris-penningmeester; L. Lopes Dias, secretaresse Vrouwenbond; J. H. Scheps, E. Vermeer en J. M. Willems, secretarissen; J. C. Deering, M. v. d. Goes v. Naters, G. Ruygers en G. E. van Walsum. Tweede voorzitter was pg. Van Walsum.

Op het derde congres van de Partij, dat op 8, 9 en 10 Febr. '51 in de Rivierahal te Rotterdam werd gehouden, werden tot leden van het Partijbestuur gekozen: K. Vorrink, algemeen voorzitter; E. F. Albrecht, algemeen secretaris-penningmeester; L. Lopes Dias, J. H. Scheps, E. Vermeer en J. M. Willems, secretarissen; E. Meester, vertegenwoordiger van de jongerenorganisatie „Nieuwe Koers”; J. Barents, J. C. Deering, M. v. d. Goes v. Naters, H. J. Hofstra, C. Kleywegt, R. Kranenburg, C. J. van Lienden, E. Ribbius Peletier, D. Roemers, C. P. de Roos-Oudegeest, G. Ruygers, W. Schermerhorn, W. Thomassen, J. Tuin, J. B. Vlam, H. Vos, G. E. van Walsum en H. Willemse.

Het dagelijks bestuur werd in de P.B. vergadering van 24 Februari '51 als volgt samengesteld:

K. Vorrink, algemeen voorzitter; H. Vos, tweede voorzitter; E. F. Albrecht, algemeen secretaris-penningmeester; L. Lopes Dias, secretaresse Vrouwenbond; J. H. Scheps, E. Vermeer en J. M. Willems, secretarissen; J. C. Deering en G. Ruygers.

In verband met het feit, dat pge Lopes Dias ontslag nam als secretaresse van de Vrouwenbond, werd in haar plaats als zodanig met ingang van 1 November 1951 benoemd pge dr R. de Bruyn Ouboter.

In de P.B.-vergadering van 26 Juli 1952 werd besloten pg. Jan Hes, de nieuwe secretaris van „Nieuwe Koers”, voorlopig tot het Partijcongres van '53 uit te nodigen de P.B.-vergaderingen bij te wonen.

Van 1 October '50 t.e.m. 30 Sept. '51 vergaderde het Partijbestuur twintig maal, in het tijdvak van 1 October '51 t.e.m. 30 Sept. '52 vier en twintig maal.

Het dagelijks bestuur kwam in de periode van 1 Oct. '50 t.e.m. 30 Sept. '51 negen en twintig maal bijeen en van 1 Oct. '51 t.e.m. 30 Sept. '52 drie en twintig maal.

Het secretariaat werd in de verslagperiode, naast de gewone organisatorische taken, in beslag genomen door de werkzaamheden in verband met de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 1952, waarover elders in dit verslag uitvoerig wordt bericht. Verder door de Fakkeldragersactie, die in de herfst van '51 werd opgezet. Ter verbetering van scholing en voorlichting der partijgenoten in het land werden deze bijeengebracht in Fakkeldragersclubs, waar aan de hand van voorlichtend materiaal over verschillende actuele onderwerpen werd gediscussieerd. In de winter van '51-'52 namen 445 afdelingen aan deze Fakkeldragersactie deel. In totaal bestonden er 1972 clubs, waarin circa 15.000 Fakkeldragers een belangrijk stuk politieke scholing kregen. Aan deze clubs werden verzonden: brochures over de C.P.N., de K.V.P., de V.V.D., de A.R. en de C.H.U., en de volgende documentaties: Wet Toezicht Credietwezen, Vraagstukken van de Westelijke verdediging, Hoe staat het met de woningnood?, Problemen rond de kinderbijslag, Hoe zit het met de broodprijzen?, Hoe staat het met de werkloosheid? Ambtenarenverbod, Het brandstoffenvraagstuk en Door samenwerking sterk. De Fakkeldragersleiders kregen verder de beschikking over de volgende geschriften: Waar blijft ons belastinggeld?, Wie wij zijn en wat wij willen, De consequenties van Korea.

Van de clubs werden 1364 verzoeken om inlichtingen ontvangen, die alle individueel werden beantwoord.

De grote hoeveelheid werk die de organisatie van dit werk voor het secretariaat opleverde, werd ruimschoots beloond door de uitstekende resultaten welke het Fakkeldragerswerk in de verkiezingen van '52 gaf.

Bij de aanvang van het winterseizoen '52-'53 werd het werk na een rustpauze tijdens de zomermaanden hervat. Hoewel bij het afsluiten van de verslagperiode (begin October) nog geen cijfers over de opzet kunnen worden gegeven, wijst alles er op, dat ook in deze periode een groot aantal partijgenoten in de Fakkeldragersclubs zal deelnemen aan het scholings- en voorlichtingswerk.

Met het Fakkeldragerswerk heeft een nieuw element zijn intrede in het partijwerk gedaan, dat voor de democratie in de partij van zeer grote waarde blijkt. Het is mogelijk gebleken, met volledige handhaving van het organisatieapparaat en de aan de verschillende organen toebedeelde taak, een direct contact tot stand te brengen tussen leden en partijleiding. Iedere grote organisatie staat bloot aan het gevaar, dat er een „luchtledig” ontstaat tussen leden en leiding. Het is vooral ook deze omstandigheid, waarom aan het Fakkeldragerswerk grote aandacht besteed dient te worden.

Ten aanzien van de personeelsbezetting waren er de volgende wijzigingen. Doordat pg. W. Schra met ingang van 1 September '50 was benoemd tot chef de bureau, kwam de functie van afdelingscontroleur vacant. Pg. F. van Praag werd daarop als zodanig aangesteld. Per 1 Mei '51 werd pg. J. Brouwer aangesteld voor het stimuleren van de verkoop der uitgaven en de propaganda in het algemeen.

Per 1 December '51 verliet de chef van de afdeling boekhouding de dienst van de partij, hij werd opgevolgd door pg. W. van Leeuwen.

Verder kwam op 1 December '50 pg. P. J. de Kruijff in dienst, speciaal belast met werkzaamheden voor de Sectie Middenstand.

Zoals reeds vermeld onder het hoofd Partijbestuur, werd op 1 November '51 pge De Bruyn Ouboter benoemd tot secretaresse van de Vrouwenbond, na het aftreden van pge Lopes Dias als zodanig.

In Juni '51 werd pg. M. Sluysen op het secretariaat te werk gesteld in verband met de Fakkeldragersactie en de verkiezingsactie '52.

In de zomer van '52 werd de Koninklijke Goedkeuring verkregen op de Statutenwijziging, waartoe op het Partijcongres van '51 besloten was.

Op 1 October 1951 waren op het Partijsecretariaat 59 personen werkzaam, op 30 September '52 bedroeg dit aantal 56, hierbij inbegrepen de bezoldigde bestuurders en propagandisten.

DERDE PARTIJCONGRES OP 8, 9 EN 10 FEBRUARI 1951

Het Partijcongres in 1951 had bijzondere betekenis, omdat het de afsluiting vormde van het eerste lustrum der partij.

In zijn openingsrede op 8 Februari '51 in de Rivierhal te Rotterdam, wijdde de voorzitter, pg. Vorrink, aandacht aan de stichting van de partij, „het nieuwe begin”, thans reeds vijf jaar geleden. Terugziend op deze vijf bewogen jaren in de geschiedenis der partij, stelde pg. Vorrink vast, dat er geen twijfel over kan bestaan, dat de doorbraak is gelukt. De ochtendzitting van het congres werd verder besteed aan de begroetingsredes der buitenlandse gasten.

In de middagzitting bracht de congrescommissie rapport uit. Hierna was het woord aan pg. Vos ter inleiding van de discussie over het beleid van Partijbestuur, Kamerfractie en redactie van „Het Vrije Volk”, waarbij door spreker uitvoerig werd uiteengezet, dat men partijpolitiek en regeringspolitiek niet moet verwarren, omdat daardoor grote schade ontstaat aan land en partij. In de avondzitting werd de discussie voortgezet en werd geantwoord door de fractievoorzitter, pg. Burger, en de hoofdredacteur van „Het Vrije Volk”, pg. Voskuil.

Op Vrijdag 9 Februari beantwoordde de partijsecretaris, Albrecht, de opmerkingen ten aanzien van het beleid van het Partijbestuur. Vervolgens voerde de partijvoorzitter het woord. Hij ging daarbij in op de door pg. Vos gemaakte opmerkingen over de verhouding tussen partij en regering. De discussie hierover en enige ingediende moties leidden ten slotte tot het besluit aan de door het Partijbestuur ingestelde commissie met de taak na te gaan, hoe onder bepaalde politieke omstandigheden de verhouding moet zijn tussen partijgenoten in de regering, de fracties in Eerste en Tweede Kamer, Partijbestuur, Partijraad en congres, de pgn Agter, Bons, Pels en Strumphler Tideman toe te voegen. In de Vrijdagmiddagzitting werd décharge verleend voor het financieel beleid en werd het beleid van Partijbestuur, Kamerfractie en hoofdredactie van „Het Vrije Volk” goedgekeurd.

De verkiezing voor het Partijbestuur vond plaats, waarbij bij enkele candidaatsstelling werden gekozen: *K. Vorrink*, algemeen voorzitter; *E. F. Albrecht*, algemeen secretaris-penningmeester; mej. *L. Lopes Dias*, *J. H. Scheps*, *E. Vermeer* en *J. M. Willems*, secretarissen; *E. Meester*, vertegenwoordiger van de jongerenorganisatie „Nieuwe Koers”.

Bij de verkiezingen van de onbezoldigde regionale leden van het Partijbestuur bij enkele candidaatsstelling gekozen:

voor rayon I (Friesland, Groningen en Drente): *J. Tuin*; voor rayon IV (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg): *C. J. van Lienden*. Voor rayon II (Overijssel en Gelderland) werden uitgebracht totaal 2580 geldige stemmen, waarvan 2357 op Kleywegt en 223 op Vlam. Gekozen: *C. Kleywegt*.

Voor rayon III (Utrecht, Noord-Holland/Noord en -Zuid, Zuid-Holland en de stedelijke federaties Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) werden uitgebracht 2533 geldige stemmen, waarvan op Burger 644, op Deering 254, op Thomassen 1308 en op Willemse 327. Gekozen: *W. Thomassen*.

Voor de verkiezing van de overige onbezoldigde leden van het Partijbestuur (12) werden uitgebracht in totaal 2635 geldige stemmen, volstreekte meerderheid 1318.

Uitgebrachte stemmen: J. Barents, Amsterdam, 1323; J. A. W. Burger, Dordrecht, 1509; J. C. Deering (aftr.), Voorburg, 1927; M. v. d. Goes v. Naters Wassenaar (aftr.), 2072; C. Hamelink, Axel, 506; H. J. Hofstra, Wassenaar (aftr.), 2369; R. Kranenburg, Leiden (aftr.), 2322; mej. E. Ribbius Peletier, Amsterdam (aftr.), 2182; D. Roemers, Badhoevedorp (aftr.), 2253; mevr. C. P. de Roos—Oudegeest, Amsterdam, 805; G. Ruygers, Rijswijk (aftr.), 1942; W. Schermerhorn, Bilthoven (aftr.), 2270; mevr. G. E. Steert—Brouwer, Purmerend, 495; mej. N. S. C. Tendeloo, Amsterdam, 888; J. B. Vlam, Goor, 1029; H. Vos, Wassenaar (aftr.), 2528; G. E. van Walsum, Delft (aftr.), 1600; H. Willemse, Rotterdam (aftr.) 2209.

Gekozen derhalve: *J. Barents, J. C. Deering, M. van der Goes van Naters, H. J. Hofstra, R. Kranenburg, E. Ribbius Peletier, D. Roemers, G. Ruygers, W. Schermerhorn, H. Vos, G. E. van Walsum en H. Willemse.* In verband met het genomen besluit ten aanzien van het aantal leden van het Partijbestuur, dat tevens lid kan zijn van de Staten-Generaal werd besloten het aantal P.B.-leden op 25 te brengen. Er moesten derhalve nog twee leden van het Partijbestuur worden gekozen. Hiertoe vond een stemming plaats tussen de vier partijenoten, niet-leden der Staten-Generaal, die na de reeds gekozen leden de meeste stemmen op zich hadden verenigd, dit waren de pgn J. B. Vlam, mevr. De Roos—Oudegeest, C. Hamelink en mevr. Steert—Brouwer. Totaal aantal uitgebrachte geldige stemmen: 2406, volstreekte meerderheid 1204. Uitgebracht op Hamelink 728, De Roos—Oudegeest 1275, Steert—Brouwer 779 en Vlam 1928. Gekozen derhalve *Mevr. C. P. de Roos—Oudegeest, Amsterdam en J. B. Vlam, Goor.*

Hierna werden de resoluties, ingediend door het partijbestuur, behandeld. Zij werden ingeleid door:

pg. Nederhorst over de economische politiek; pg. Suurhoff over de sociale politiek; pg. Ruygers over de buitenlandse politiek; pg. Vorrink over de militaire verdediging, mede aan de hand van het Rapport van de Militaire Commissie. Op de Vrijdagavond werd een feestelijke bijeenkomst belegd ter viering van het vijfjarig bestaan van de Partij. Hier was tevens de gelegenheid aangegrepen de jubilerende voordrachtskunstenaar Jo Sternheim te huldigen, die zo grote betekenis voor het socialisme heeft. Spreker was pg. Evert Vermeer. In de Zaterdagochtendzitting werden de besprekingen over de resoluties voortgezet en de daarmee samenhangende congresvoorstellen afgedaan. De resoluties werden na enkele kleine wijzigingen aanvaard. Verder werd het belangrijke besluit genomen, dat „Nieuwe Koers” voortaan zal zijn de Jongerenorganisatie van de Partij, echter met een open karakter.

In de middagzitting kwamen aan de orde het Middenstandsprogram en het Provinciaal Program. Het eerste werd ingeleid door pg. Schilthuis en na discussie aanvaard. Op het tweede waren geen amendementen ingediend, zodat het zonder meer als aanvaard werd beschouwd.

Het Congres werd bijgewoond door 636 afgevaardigden, namens 514 afdelingen, vertegenwoordigende 100.521 leden.

Voor verdere bijzonderheden betreffende het Partijcongres van 1951 zij verwezen naar het uitvoerig verslag, dat hierover is verschenen, dat tevens de aangenomen resoluties bevat.

BIJZONDERE CONGRESSEN, CONFERENTIES EN BIJENKOMSTEN

Overtuigd van het grote belang van een bespreking der internationale vraagstukken, besloot het Partijbestuur een *Congres over de buitenlandse politiek* te beleggen, dat op 1 en 2 December 1950 te Utrecht plaats vond. Inleidingen werden hier gehouden door pg. J. de Kadet over „De verhouding tussen Oost en West”, mr M. van der Goes van Naters over „Het vraagstuk der Europese eenheid” en K. Vorrink over „Socialistisch perspectief in de internationale politiek”.

Agrarische congressen

In de verslagperiode werd een tweetal Agrarische congressen georganiseerd. Het eerste vond plaats op 12 en 13 Januari 1951 te Zwolle. Er namen circa 150 afgevaardigden aan deel. Inleidingen werden gehouden door de partijgenoten C. Egas over „Landbouwpolitiek en Boerenstand”; J. Lageveen over „Landbouwpolitiek en Landarbeid”; F. Henkel over „Vijf jaren ruilverkaveling” en door J. Emmens over „Vijf jaren tuinbouwpolitiek”. Het slotwoord werd gesproken door pg.-minister S. L. Mansholt.

Het tweede Agrarische congres werd op 1 en 2 Februari 1952 te Apeldoorn gehouden met een zeer grote deelneming, nl. 275 partijgenoten. De besprekingen waren in hoofdzaak gewijd aan het ontwerp-Agrarisch Program van de Partij, dat door het congres werd aanvaard en aan de Partij ter vaststelling werd aangeboden. Inleiders waren resp. de pgn. Vondeling, Lageveen, v. d. Lee en Mansholt. Pg. Egas sprak op een avondbijeenkomst over de plaats van de agrariërs in het volksgeheel en in de P.v.d.A.

Middenstandscongres

Op 29 October 1951 vond te Utrecht een Middenstandscongres plaats met ongeveer 250 afgevaardigden uit de afdelingen der Partij. Inleiders waren pg. mr dr A. A. van Rhijn over „Plaats en taak van de middenstand” (in het bijzonder over de sociale voorzieningen) en pg. Schilthuis over het „Middenstandsprogram van de Partij”. De pgn. Greeuw en De Kruif, leden van het bestuur van de Sectie Middenstand, hielden er tevens een propagandistische beschouwing.

Plancongres

De Plancommissie bood begin December 1951 aan het Partijbestuur het gereedgekomen Plan aan, dat onder de titel „De weg naar vrijheid” werd gepubliceerd.

Het Plan werd behandeld op een Plancongres, dat op 28 en 29 December 1951 te Amsterdam plaats vond. Hier werden de volgende inleidingen gehouden: Ir H. Vos: De weg naar vrijheid;

Drs J. M. den Uyl: De maatschappelijke orde in socialistisch perspectief;

J. G. Suurhoff: Op weg naar bestaanszekerheid;

G. Ruygers: Internationale gemeenschap;

Dr Ph. J. Idenburg: Een plan voor de mens.

Op het congres, dat door circa 600 afgevaardigden van de partij-afdelingen en een groot aantal belangstellenden en genodigden werd bijgewoond, werd besloten, op het in April 1952 te houden Verkiezingscongres van de Partij een aantal conclusies uit het Plan in resolutievorm ter discussie te stellen. Van het congres werd een verslag gepubliceerd.

Onderwijscongres

Op 3, 4 en 5 Januari 1952 werd te Utrecht een Onderwijscongres belegd, waarbij het hoofdpunt werd gevormd door het rapport van de Pacificatiecommissie (een sub-commissie van de Onderwijscommissie van de Partij).

Het congres werd bijgewoond door circa 350 partijgenoten, voor het merendeel uit de onderwijswereld.

Een grote slag trof de Partij door het overlijden van de voorzitter der Onderwijscommissie, pg. prof. dr Ph. Kohnstamm, enkele dagen vóór het congres. Woorden van grote dankbaarheid werden op het congres aan zijn nagedachtenis gewijd. De taak van prof. Kohnstamm om het Pacificatierapport in te leiden, werd overgenomen door pg. prof. Van Houte. De discussie leidde tot het aannemen van de onderstaande resolutie over het pacificatievraagstuk:

„Het Onderwijscongres 1952 van de Partij van de Arbeid, zich verenigende met de gedachten, ontwikkeld in het Pacificatierapport, uitgebracht door een commissie uit de Onderwijscommissie van de Partij, stelt vast:

1. Dat de Partij nader haar standpunt dient te bepalen in zake enkele vragen i.v.m. de verhouding van openbaar en bijzonder onderwijs;
2. dat tot de algemene rechten van de mens behoort het recht der ouders om te bepalen op welke geestelijke grondslag hun kinderen zullen worden opgevoed;
3. dat de ouders derhalve de school moeten kunnen vinden, die hen t.o.v. haar invloed op die grondbeginselen bevredigt en het onjuist zou zijn, indien uit de overheidskassen alleen de school die op één bepaalde grondslag rust zou worden gesteund;
4. dat het in het algemeen niet moeilijk valt aan te geven op welke grondslag opvoeding en onderwijs steunen in de *bijzondere* scholen met name wanneer zij confessioneel zijn;
5. dat de principiële voorstanders van de *openbare* school deze zien als een aanvulling van wat het gezin niet geven kan, nl. het leren van vreedzame en goede omgang met kinderen en leerkrachten uit kringen die, ofschoon levende uit een gemeenschappelijke, geestelijke, Nederlandse traditie t.o.v. de diepste bronnen dier traditie als „andersdenkenden” moeten gelden; dat zij dus voorstanders zijn zowel van de openbare als de „gemengde” school;
6. dat dit gemengde karakter het moeilijk, zo niet onmogelijk maakt voor dat onderwijs de bestuursvorm van het bijzonder onderwijs te aanvaarden, daar dan immers een splitsing dreigt tot in uiterst kleine groepjes naar geestelijke gesteldheid en/of sociale positie der ouders en dan altijd een restschool als openbare school zou overblijven als onderdak van onverschilligen en a-socialen;
7. dat de behoefte bestaat aan *nieuwe vormen bij het beheer van de openbare school*, die grote mogelijkheden bevatten om haar bloei te bevorderen, meer met de verlangens van de voorstanders van openbaar onderwijs rekening kunnen houden en de drang naar neutraal bijzonder onderwijs zouden verzachten;
8. dat de Partij zich dus krachtig dient te stellen achter het streven naar een vernieuwde beheersvorm, waarin, met behoud van het eigen karakter van de openbare school — als overheidsschool — de leerkrachten en de ouders op verantwoorde wijze zijn ingeschakeld;

9. dat de Partij de grondgedachte van de pacificatie erkent niet alleen t.a.v. het lager onderwijs, maar ook t.a.v. de in de volgende punten genoemde takken van onderwijs;
10. dat dit t.a.v. het *Nijverheidsonderwijs* betekent, dat er in beginsel plaatsruimte moet zijn voor confessionele scholen;
11. dat, gezien de hoge kosten van inrichting en het feit, dat het zuiver-technisch onderwijs als zodanig buiten de richtingsstrijd staat, in gemeenten met gemengde bevolking slechts dan tot stichting van een confessionele N.O.-school naast de nijverheidsschool, die voor alle gezindten toegankelijk is, moet worden overgegaan, wanneer daartoe aanleiding bestaat i.v.m. de behoeften van het bedrijfsleven en/of het aanbod van leerlingen, waarbij ook de economische zijde aandacht verdient;
12. dat voorts overweging verdient de poging tot een federalistische schoolstructuur of een symbiose met andere schooltypen (derhalve hetzij een algemene nijverheidsschool met scheiding in zake de algemeen-vormende vakken, hetzij de handvaardigheidsvakken op de N.O.-school en de algemeen-vormende vakken op een eigen school), terwijl bovendien door vestiging van streekscholen de behoefte aan verscheidenheid beter bevredigd kan worden;
13. dat een landelijk plan noodzakelijk is, op de grondslag van objectieve normen, richtlijnen bevattende voor de uitbreiding van het N.O. voor meisjes en voor jongens, waarbij rekening kan worden gehouden met de in de punten 11 en 12 genoemde factoren, met bijzondere behoeften en aspecten en met de levensovertuigingen van ons volk;
14. dat zolang de N.O.-wetgeving op deze punten onveranderd is, de leden van gemeentelijke en provinciale besturen geadviseerd dient te worden elk concreet te hunner beoordeling komend geval zo te onderzoeken alsof zij zitting hadden in een orgaan van landelijke planning op dit punt;
15. dat het ten aanzien van het *Buitengewoon Lager Onderwijs* toegejuicht moet worden, indien in die gevallen waar splitsing naar gezindheid te kleine of te slecht geoutilleerde scholen zou doen ontstaan, de stichting van synthesescholen (ook wel compromisscholen genoemd) wordt bevorderd, t.w. in de vorm van hetzij openbare, hetzij neutrale bijzondere scholen, waaraan ook de voorstanders van confessioneel onderwijs leerkrachten benoemen, die een taak hebben t.o.v. de godsdienstige opvoeding van hun groep kinderen en de schoolsfeer, waarin die kinderen moeten leren;
16. dat het wetsontwerp tot regeling van het *Kleuteronderwijs* niet geheel voldoet aan de eisen van de toepassing der grondgedachte van de pacificatie, daar het openbaar kleuteronderwijs er onevenredig weinig kans op uitbreiding, soms echter wel kans op achteruitgang door zou krijgen, de voorgestelde bijdragenregeling o.m. voor het bijzonder kleuteronderwijs niet voldoende mogelijkheden zou scheppen en het ten slotte ten onrechte enkele regelingen bevat overeenkomstig het gelijkstellingsautomatisme van de Wet-De Visser;
17. dat t.a.v. het *Voortgezet Gewoon Lager Onderwijs* het automatisme van de Wet-De Visser niet of niet in alle gevallen uitvoerbaar zal zijn, daar de uitbreiding van het praktisch gerichte deel van dit onderwijs een aanzienlijke uitbreiding van de outillage mee zal brengen, welke in een kleine school, indien zij al aangeschaft zou kunnen worden, slechts inefficiënt kan worden gebruikt;

18. dat ook hier gestreefd moet worden naar een planning, als in punt 13 bepleit voor het N.O. en het waardering verdient indien daar, waar streekscholen aan de behoefte aan geestelijke differentiatie niet kunnen voldoen, een poging gedaan wordt tot een federalistische schoolstructuur of een symbiose;
19. dat ook voor het *Voorbereidend Hoger en Middelbaar Onderwijs*, met behoud van de grondgedachte van de pacificatie, een orgaan van planning de voorkeur verdient boven de huidige gang van zaken, waarbij over de al of niet subsidiëring van bijzondere scholen en de stichting van rijksscholen door min of meer willekeurige beslissingen ter gelegenheid van de Onderwijsbegroting in het parlement wordt beslist;
20. dat bij het *Kweekschoolonderwijs* een algemene planning noodzakelijk is (te meer nu daar een veel te groot aantal kleine scholen bestaat), waarbij, meer dan aan streekscholen, gedacht wordt aan de kweekschool met externe leerlingen uit de streek en interne leerlingen van elders (in internaat of pension, met een stelsel van studietoelagen);
21. dat hierdoor aan iedere jongen en ieder meisje, geschikt en bekwaam, onafhankelijk van eigen financiële en geografische positie, de mogelijkheid van een opleiding geboden wordt, de hogere kosten worden opgevangen door de opheffing van een aantal kleine kweekscholen en de grondgedachte van de pacificatie meer realiseerbaar zal zijn;

besluit:

het Partijbestuur te verzoeken bij de voorbereiding van het eerstvolgende gewone congres van de Partij in deze zin voorstellen te formuleren."

Verder werden op dit congres de volgende inleidingen gehouden:

H. van Sleen over „Het onderwijs op de helling”,

A. J. van der Vlerk over „Democratie en Onderwijs”,

H. Roelfsema over „Van U.L.O. naar A.M.S.”,

A. Bartels over „De Algemene Middelbare School (A.M.S.)”, en

C. Egas over „Reorganisatie van het Land- en Tuinbouwonderwijs”.

Jeugdcongres

Voor de eerste maal in de geschiedenis der Partij werd op 14 en 15 Maart 1952 te Haarlem een Jeugdcongres gehouden. De discussies op dit congres vonden plaats aan de hand van een aantal stellingen en richtlijnen voor een Handvest voor de Jeugd. Na een inleiding van pg. prof. dr W. Banning werden inleidingen gehouden door:

Jan Peteis over „Vrije Jeugdvorming” ,

E. Kupers Jr over „Sport en Lichamelijke Opvoeding”,

D. Q. R. Mulock Houwer over „Kinderbescherming”.

Het congres mocht zich in grote belangstelling verheugen, vooral van de zijde der jongere partijgenoten; het werd bijgewoond door circa 300 afgevaardigden en een groot aantal belangstellenden.

Verkiezingscongres

Op 18 en 19 April 1952 vond te Nijmegen een Verkiezingscongres plaats ter vaststelling van het Verkiezingsprogram 1952.

Het congres werd bijgewoond door ruim 500 afgevaardigden uit de afdelingen en circa 100 belangstellenden en genodigden. Na de opening door de partijvoor-

zitter werd het woord gevoerd door pg. Vos over de conclusies uit „De weg naar vrijheid”. Na een discussie werden deze conclusies vastgesteld. (Zie verslag Plancongres.)

In de middagzitting schetste pg. Donker in een zeer uitvoerige rede de politieke positie van de Partij aan de vooravond der verkiezingen. Daarna kwam het Verkiezingsprogram in behandeling.

Op de Vrijdagavond vond een demonstratieve optocht door de straten van Nijmegen plaats en een grote bijeenkomst in de Markthallen, waar het woord werd gevoerd door de partijvoorzitter, pg. Drees en Herbert Morrison van de Engelse Labour Party.

Op Zaterdagmorgen hield pg. Albrecht een inleiding over de verkiezingsactie en werd de verkiezingsfilm vertoond. Na een uitvoerige discussie werd het Verkiezingsprogram vastgesteld. Dit program werd met de door pg. Donker uitgesproken rede gepubliceerd in een brochure, getiteld „Gereed tot de strijd”.

Nationale demonstratie

Het hoogtepunt in de verkiezingsactie van 1952 werd gevormd door de grote nationale demonstratie, die op Hemelvaartsdag, 22 Mei 1952, te Amsterdam plaats vond. Het was voor het eerst in de geschiedenis van de Partij, dat een dergelijke massale landelijke openluchtmeeting werd georganiseerd. Zij werd begunstigd door stralend weer en een bijzonder grote opkomst uit alle delen van het land. Naar schatting waren er 60 à 70.000 deelnemers.

Dankzij de voortreffelijke medewerking van de onder leiding van de partijgenoten W. Wiedeman en J. Boetje door de Federatie Amsterdam in het leven geroepen ordedienst, verliep de organisatie op een voortreffelijke wijze.

Aan het programma van muziek, zang en dans werd medegewerkt door zangers van de „Stem des Volks” uit zeer vele afdelingen, de V.A.R.A., de A.J.C. en de Culturele Sportbond. Op het meetingterrein werd het woord gevoerd door de partijgenoten Vorrink, Drees en Oosterhuis.

Na afloop van de meeting trokken de demonstranten in een lange, indrukwekkende stoet door de straten van Amsterdam.

Het talrijke publiek langs de weg begroette de demonstranten met warme instemming.

De stoet werd op twee pleinen door leden van de Tweede-Kamerfractie ontbonden.

Deze dag heeft op deelnemers en toeschouwers een onvergetelijke indruk nagelaten en heeft in niet geringe mate bijgedragen tot het succes van de verkiezingsuitslag.

PARTIJRAAD

In de verslagperiode kwam de Partijraad in totaal twaalfmaal bijeen, en wel op 6, 20 en 27 Januari, 24 Februari, 14 April, 2 en 3 Juni, 20 October en 1 December 1951, en 26 Januari, 17 Mei, 12 Juli en 10 September 1952.

In de vergadering van 6 Januari 1951 was het hoofdpunt een inleiding van pg. minister Lieftinck over „de financiële politiek der regering en de sociale achtergrond”.

De Partijraadsvergadering van 20 Januari 1951 was bijeengeroepen ter bespreking van het aftreden van pg. Van der Goes van Naters als fractievoorzitter, in verband met een door hem verleend interview, en de mededeling van pg. Vos, dat hij al zijn functies in en buiten de Partij neerlegde. Uitvoerig werd de achtergrond belicht, die was te vinden in de moeilijkheden rondom de regeling

van de toekomstige status van Nieuw-Guinea. De partijgenoten Van der Goes van Naters en Vos gaven een uiteenzetting van hun motieven. Een uitvoerige discussie werd gevoerd over de houding van de Partij in het vraagstuk van Nieuw-Guinea en de kwestie van de functionele taakverdeling tussen partijleiding, Kamerfractie en partijgenoten-ministers. Daar een aantal sprekers niet in de gelegenheid was geweest aan het woord te komen, werd de vergadering voortgezet op 27 Januari 1951. Hier kwam in de eerste plaats de inmiddels ingetreden kabinetscrisis aan de orde. Ten aanzien van de kwestie-Vos werd algemeen betreurd, dat pg. Vos gemeend had op deze wijze consequenties te moeten trekken uit een afwijkend standpunt. Het resultaat was, dat pg. Vos zich bereid verklaarde zijn zetel in het Partijbestuur te blijven bezetten.

Op 24 Februari 1951 werd een vergadering belegd, waar informatorische besprekingen werden gevoerd over de kabinetsformatie. Pg. Burger gaf hierbij een uitvoerige toelichting op de ontwikkeling der formatie en het door de fractie ingenomen standpunt. De Partijraad keurde het tot dusverre gevoerd beleid goed. Nadat de formatie was geslaagd, vond in een op 14 April 1951 gehouden vergadering een nabeschouwing hierover plaats. Het volgende communiqué over deze bijeenkomst werd aangenomen:

„Zaterdag 14 April vergaderde de Partijraad van de Partij van de Arbeid. Onderwerpen van bespreking waren de kabinetsformatie en het optreden van de Kamerfractie bij de debatten naar aanleiding van de regeringsverklaring van 19 Maart en ter gelegenheid van de interpellatie-Nederhorst op Dinsdag 3 April. De besprekingen werden ingeleid door de waarnemend voorzitter van de Tweede-Kamerfractie, mr J. A. W. Burger.

Bij de uitvoerige discussie werd algemeen instemming betuigd met het optreden van de fractie, zoals dit tot uiting kwam in de redevoeringen van de pgn mr Burger en Hofstra, naar aanleiding van de regeringsverklaring en de redevoeringen van de pgn Nederhorst en Suurhoff, ter gelegenheid van de interpellatie op Dinsdag 3 April 1951.

In het bijzonder kwam deze instemming tot uiting bij het constateren van het feit, dat de fractie zich bij haar optreden laat leiden door de strekking van de resoluties, speciaal van de sociale en economische resolutie van het Rotterdamse congres van de Partij van 8 tot 10 Februari 1951.

Met voldoening stelde de Partijraad vast, dat in de gehouden redevoeringen centraal waren gesteld de rechtvaardige verdeling van de lasten, welke voortvloeien uit de internationale situatie, prijsbeheersing en de controle op de investeringen.

Het vertrouwen werd uitgesproken, dat de fracties bij hun optreden in de tegenwoordigende lichamen deze resoluties als richtsnoer zullen blijven aanvaarden en hun arbeid er op blijven richten te bereiken, dat het beleid van het kabinet zo nauw mogelijk aansluit bij de opvattingen die in de congresresoluties zijn neergelegd.”

Op 2 en 3 Juni 1951 werd een tweedaagse bijeenkomst van de Partijraad te Blaricum belegd. Na een bespreking over de financiële positie van de Partij en de contributieregeling, werd besloten een commissie in te stellen, die een onderzoek zal doen naar de werkwijze van het partijsecretariaat. Verder werden de kandidatenlijsten voor de Eerste-Kamerverkiezingen voor de groepen II en IV vastgesteld, die dat jaar aftraden. Tenslotte kwamen een nota over de periodes en het schema voor het winterwerk 1951-1952 en de verkiezingsactie aan de orde.

Het vraagstuk van de gemeenteclassificatie was het onderwerp van de op

20 October 1951 gehouden Partijraadsvergadering. Na een inleiding door pg. prof. Kruijt volgde een uitgebreide discussie en werd een nota van het Partijbestuur over de classificatie aanvaard.

In de Partijraadsvergadering van 1 December 1951 werd de begroting 1951-'52 aanvaard. Verder vond er een bespreking plaats over de samenstelling van de kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen, in verband met de wijze waarop de fractie in de volgende periode behoorde te zijn samengesteld. De wenselijkheid om de volgende verkiezingsactie te voeren met één lijstaanvoerder, werd in de hier gevoerde discussie geuit.

De op 26 Januari 1952 gehouden vergadering had tot taak het vaststellen van de groslijsten voor de Tweede-Kamerverkiezingen 1952.

In verband met de verkiezingen voor de Eerste Kamer stelde de Partijraad in zijn vergadering van 17 Mei 1952 de kandidatenlijsten voor de vier groepen van de Eerste Kamer vast.

Na de verkiezingsuitslag van 25 Juni 1952 kwam de Partijraad op 12 Juli 1952 bijeen om een beschouwing te wijden aan de uitslag en de stand van zaken van de kabinetsformatie. Partijgenoot Donker leidde dit punt uitvoerig in. Het tot dusverre door de fractie hierbij gevoerde beleid werd goedgekeurd.

Nadat het nieuwe kabinet gevormd was, waarin opnieuw vijf leden van de Partij zitting hadden genomen, werd op 10 September een Partijraadsvergadering belegd, waarin pg. Donker een uitvoerige toelichting gaf van de wijze waarop het kabinet uiteindelijk na langdurige onderhandelingen tot stand was gekomen. Het tweede deel van de vergadering was gewijd aan enige mededelingen over het werkschema voor het a.s. winterseizoen. Hierbij werd besloten een commissie aan te wijzen uit de Partijraad, die namens dit orgaan een aanvullende inzameling op touw zou zetten ter dekking van het tekort op de verkiezingsactie.

INTERNATIONALE CONTACTEN EN BEMOEIENISSEN.

1. „De Partij van de Arbeid is zich er van bewust, dat in het huidige tijdsgewricht in nog sterker mate dan in het verleden de mogelijkheden van de binnenlandse politiek afhankelijk zijn van de ontwikkeling der internationale verhoudingen. Zij hecht om die reden dan ook grote waarde aan het onderhouden van zo uitgebreid mogelijke internationale contacten.”

Met deze woorden begint het hoofdstuk over de internationale werkzaamheden in het jaarverslag 1949/1950, dat aan dit jaarverslag voorafgaat. De argumentatie voor intense internationale bemoeienissen is intussen zeker niet minder dwingend geworden. Dit heeft o.a. er toe geleid, dat het P.B. reeds korte tijd na het congres van 1951 tot de instelling van een internationale afdeling overging, waarbij pg. Alfred Mozer aan het hoofd hiervan werd gesteld. De intussen doorgevoerde veranderingen met het weekblad „Paraat” hebben bovendien de mogelijkheid geschapen, dat pg. Mozer meer nog dan voorheen zijn krachten aan de buitenlandse activiteiten van de Partij kan wijden.

2. In de verslagperiode heeft Comisco (Commissie voor Internationale Socialistische Conferenties) een belangrijke wijziging ondergaan. De opzet van „Comisco” is in het voorafgaande jaarverslag op pag. 30 en volgende, te vinden. Op het congres te Frankfort, in Juli 1951, werd Comisco veranderd in Socialistische Internationale, die dus daarmede werd heropgericht. Zij omvat volgens het jaarverslag 36 partijen met bijna 10 miljoen leden. Bij de jongste verkiezingen in de afzonderlijke landen hebben deze partijen meer dan 62 miljoen

stemmen op zich weten te verenigen. (17 miljoen daarvan komen op India, waar de socialistische partij, die elf miljoen stemmen verwierf, een fusie is aangegaan met een boerenpartij, die over 6 miljoen kiezers beschikte.) De sterkste partij, volgens het aantal afgegeven stemmen, zijn de socialisten in België, Denemarken, Groot-Brittannië, Finland, Luxemburg, Nederland, Noorwegen en Zweden. Aan de regering nemen deel de socialisten in Finland, Israël, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Zweden en Zwitserland. De aangesloten partijen beschikken over 207 dagbladen met een oplage van 7 miljoen. Daarnaast zijn er 138 weekbladen, 18 twee-wekelijks verschijnende periodieken en 180 maandbladen.

Met de heroprichting van de Socialistische Internationale is de continuïteit met het verleden hersteld, hoewel dit aanknopen bij een oude naam niet tot uitdrukking brengt, in hoeverre innerlijke wijzigingen van het democratische socialisme hun neerslag hebben gevonden. Deze geestelijke veranderingen komen echter wel tot uitdrukking in de beginselverklaring, die op het eerste na-oorlogse congres van de nieuwe Socialistische Internationale, in Juli 1951 te Frankfurt (Duitsland) gehouden, met algemene stemmen werd aanvaard. Aan deze beginselverklaring werd door de aangesloten partijen veel aandacht besteed. De commissie die de voorbereiding in handen had en gedurende een jaar vier keer de steeds weer gewijzigde teksten door de afzonderlijke partijen van op- en aanmerkingen liet voorzien, stond onder voorzitterschap van de intussen overleden Franse socialist Salomon Grumbach, die zelf nog tot de oude garde van de voor-oorlogse Internationale behoorde. Voor de P.v.d.A. hebben aan deze beginselverklaring vooral de pgn. Ruygers en Vorrink een werkzaam aandeel gehad.

Bijlage B geeft de tekst van deze belangrijke uitspraak.

Reeds op het congres van de Socialistische Internationale te Frankfurt (1951), meer echter nog op het tweede congres van de Socialistische Internationale in October 1952 te Milaan, werd duidelijk, dat deze Internationale meer is dan een vereniging van Europese socialistische partijen. Reeds in Frankfurt waren bijv. India en Japan vertegenwoordigd. Te Milaan deed zich de Aziatische wereld kwantitatief en kwalitatief nog sterker gelden. Toen stond de intussen te Rangoon gehouden conferentie van de socialistische partijen van Azië nog in het vooruitzicht. De vertegenwoordigers van de Aziatische socialistische partijen hebben hun voldoening uitgesproken over de delegatie, die namens de Socialistische Internationale aan de conferentie te Rangoon zou deelnemen, nl. de Engelsman *Attlee*, de Fransman *André Bidet* en de Zweed *Kaj Björk*. De grenzen, die om financiële redenen de internationale werkzaamheden van de Partij van de Arbeid zijn gesteld, hebben belet, dat ook een Nederlandse socialist deel kon uitmaken van deze delegatie.

3. De beide congressen van de Socialistische Internationale, die in de verslagperiode vallen, hebben naast de belangrijke versterking van de overtuiging, dat het democratisch socialisme een wereldwijde beweging is, in wezen drie punten duidelijk gesteld:

Ten eerste de kwestie van de Aziatische landen, waarop reeds gewezen werd. De band tussen Europa en Azië vond bovendien uitdrukking in het werkstuk van een wereldplan voor de daadwerkelijke steun aan de onderontwikkelde gebieden. Het kan ons met voldoening vervullen en is een bewijs voor de resul-

taten van de internationale werkzaamheden van de P.v.d.A., dat — naast andere Nederlandse medewerkers, die men opgesomd kan vinden aan het einde van het verslag bij de samenstelling van de vertegenwoordigingen — dit belangrijke punt van de agenda te Milaan werd ingeleid door pg. Vos, die de resolutie hierover ondanks niet onbelangrijke moeilijkheden met algemene stemmen aanvaard wist te krijgen. Bijlage C geeft de tekst van deze resolutie.

Ten tweede hebben de socialisten te Milaan zich beziggehouden met hun principiële houding tegenover de Organisatie der Verenigde Naties. Het positieve geluid, dat daarbij gehoord werd, is een verheugend verschijnsel tegenover de koele reserve, die men eertijds — op enkele uitzonderingen na — in socialistische kring ten aanzien van de Volkenbond kon horen. De tekst van deze resolutie vindt men in Bijlage D.

Tenslotte speelde uiteraard een belangrijke rol de houding van de socialisten van de Europese landen ten aanzien van de verschillende pogingen in de richting van een nauwer Europese samenwerking. Pg *M. van der Goes van Naters* is rapporteur van de studiec commissie voor de Europese eenheid, en heeft in die kwaliteit op het congres van Milaan dit onderwerp ingeleid. Ongeacht de waardevolle bijdrage, door afzonderlijke socialisten uit de verschillende landen geleverd, valt hier niet te ontkennen, dat er jammer genoeg van een gemeenschappelijke socialistische politiek inzake de Europese samenwerking geen sprake is. Juist dit feit maakt het nodig, dat de Partij van de Arbeid aan haar werkzaamheden op het internationale terrein de grootst mogelijke aandacht schenkt. Naar mate men zich minder kan onttrekken aan het feit, dat de duurzame vrede en de duurzame welstand binnen nationale grenzen niet meer kunnen worden verworven en behouden, is intense bemoeienis met de internationale politiek een noodzakelijkheid, voortvloeiende uit zelfbehoud. De tekst van de resolutie (zie bijlage E) over de Europese eenheid munt uit door algemeenheden. Slechts het deel over de kolen- en staalgemeenschap toont een forse en bevredigende houding.

4. Een jaarverslag is niet de plaats om theoretische vraagstukken aan de orde te stellen. Desondanks is het gewenst, een verklaring te zoeken voor het feit, dat het democratisch socialisme veelal niet de stuwende kracht in de meer dan ooit vereiste internationale samenwerking is, die het behoort te zijn en krachtens zijn beginselen zou kunnen zijn. Het spreekt vanzelf, dat hier niet van onwil sprake kan zijn, maar van gevolgen ener ontwikkeling, die men zich in socialistische kring veelal niet afdoende duidelijk maakt. Toen een eeuw geleden de moderne arbeidersbeweging in verschillende politieke en sociaaleconomische organisaties haar protest tegen de mensonterende behandeling en materiële uitbuiting tot uitdrukking bracht, vertegenwoordigde zij een klein, onbelangrijk groepje. Enigszins schematisch getekend zou men kunnen beweren, dat zij medeverantwoordelijkheid voor en plichten in de maatschappij afwees, omdat haar binnen deze maatschappij de meest vanzelfsprekende rechten werden onthouden. Men voelde zich dichter staan bij hen, die in een ander land onder soortgelijke geestelijke en materiële omstandigheden moesten leven dan bij de bezittende en heersende groep van de eigen natie. Men stelde in internationaal verband gemeenschappelijke eisen: gelijk en algemeen kiesrecht; achturedag, sociale voorzieningen; beperking van de kinderarbeid e.a.

In de loop van tientallen jaren heeft men menige eis kunnen verwezenlijken.

Zowel uit eigen kracht als met steun van andere maatschappelijke groeperingen, die de rechtvaardigheid dezer eisen steunden. Niemand zal de waarde van deze strijd en zijn resultaten gering mogen achten. Gedurende de strijd is de beweging der ontrechten gegroeid, is naar omvang en hoedanigheid hun mede-verantwoordelijkheid voor de gang van zaken in de maatschappij groter geworden. Een onbetekenend groepje kan zich een houding van „zonder ons” veroorloven. Intussen is het democratisch socialisme tot een beweging geworden, groot en sterk, die niet slechts voor haar eigen deel, maar mede voor het geheel de mede-verantwoordelijkheid verplicht is te dragen. Gedurende deze groei valt de wisselwerking op te merken, dat het democratisch socialisme uitgroeit van arbeidersbeweging tot volksbeweging, en tevens dat inzichten in verantwoordelijkheden groeien, die men om kwantitatieve en kwalitatieve redenen vroeger meende te mogen verwaarlozen. De naïeve verwachting van een totale ineenstorting van de bestaande en het plotselinge begin van een geheel nieuwe samenleving maakte plaats voor het inzicht in de mogelijkheid van de verandering der maatschappij, waartoe de beweging van het democratisch socialisme een belangrijke bijdrage had te leveren.

Bij alle waardering voor de resultaten van het werk van het democratisch socialisme werd er een belangrijk feit over het hoofd gezien: hoewel de eisen gemeenschappelijke, over de nationale grenzen heengrijpende eisen waren en het democratisch socialisme met trots op zijn internationale gesteldheid wees, werden de gemeenschappelijk gestelde eisen op zeer uiteenlopende tijdstippen, onder zeer verschillende omstandigheden en altijd binnen de nationale wetgeving verwezenlijkt. Zonder zich van de gevolgen voor de internationale houding bewust te zijn, concentreerde zich die inspanning van de socialistische partijen in de afzonderlijke landen op de met democratische middelen te bereiken verovering van de nationale commandoposten. Hier waren immers de sleutelposities voor de lotsverbetering der ontrechten, voor de verwezenlijking van meer rechtvaardigheid in de nationale samenleving. Men verloochende de gedachte der internationale solidariteit niet, maar men vergenoegde zich met de hoop, dat de groeiende invloed van het democratisch socialisme in de afzonderlijke landen weleens op een goede dag tot de optelsom zou leiden: veel socialistisch geregeerde landen is gelijk aan een socialistische internationale gemeenschap. Niets bleek minder juist te zijn. De groei van het democratisch socialisme had plaats in een tijd van spanningen en oorlogen tussen de verschillende landen. De stijgende oriëntering op de economische mogelijkheden binnen de nationale volkshuishoudingen leidde ook buiten de periodes van oorlogen tot spanningen en tegenstellingen, die bijv. na de tweede wereldoorlog tot resultaat konden hebben, dat een socialistische regering in Engeland ter wille van haar binnenlands sociaal-economisch beleid een socialistische regering in Denemarken tot aftreden kon dwingen.

Is echter juist, wat tot nu toe door niemand overtuigend werd weerlegd, dat zeker in het klein en arm geworden West-Europa binnen de nationale grenzen duurzame en veilige oplossingen niet meer kunnen worden gevonden, dan zal men op de kwade weg moeten keren. Dan zal men moeten beseffen, dat tegenover het risico van structurele wijzigingen in de nationale volkshuishouding ter wille van een ruimer en groter gemeenschap niet de veiligheid en zekerheid van de tegenwoordige nationale volkshuishouding staat, maar het niet minder grote risico van de economische crisis door het starre vasthouden aan constructie zonder uitweg in de nationale begrenzing. Daaruit zou men niet mogen opmaken, dat de politieke strijd op het nationale vlak onbelangrijk zou zijn geworden. Steeds

zal van belang blijven, hoe de nationale productie meer of minder rechtvaardig verdeeld zal worden. Maar om tot een duurzame uitbreiding van deze productie en daarmee van de nationale inkomsten te komen, zal men bereid moeten zijn, nieuwe wegen te gaan. Natuurlijk niet blind, natuurlijk niet zonder de nodige voorzichtigheid. Men gooit nu eenmaal geen oude sloffen weg, eer men over nieuwe beschikt.

Maar men moet de noodzakelijkheid van deze heroriëntering zien; men moet de bereidheid tot het aanvaarden van deze perspectieven aanvaarden. En het gebrek van een gemeenschappelijke Europese politiek der socialistische partijen schuilt juist in het ontbreken van die bereidheid. Men camoufleert dit tekort vaak op merkwaardige wijze. Men zegt: hoe kunnen wij meewerken aan een „katholiek Europa”, aan een „conservatief Europa”, aan een „kapitalistisch Europa”. Daarbij vergeet men blijkbaar volledig, hoezeer men daarmee blijk geeft van een gebrek aan moed en vertrouwen. Toen de eerste woordvoerders van het democratisch socialisme de bestaande maatschappij hun verwijten in het gelaat slingerden, waren het bedroevend weinigen die in een schijnbaar volstrekt hopeloze positie tegenover een hun totaal vijandige wereld stonden. Desondanks zijn die weinigen hun strijd zonder vrees begonnen. Vandaag zullen wij moeten vaststellen: niet zonder resultaat. Het is zelfs zo, dat men moet veronderstellen, dat de ontwikkeling naar groter gemeenschappen met of zonder ons verder gaat. Afzijdigheid van het democratisch Socialisme zou hoogstens kunnen betekenen, dat de ontwikkeling zonder ons plaats heeft. Het gevolg zou zijn, dat het democratisch socialisme opnieuw een halve eeuw strijd zou moeten voeren, eer het in de nieuwe gemeenschap die plaats zou kunnen innemen, die het na een even lange strijd in de bestaande nationale gemeenschappen wist te veroveren. Reeds in de periode van de totstandkoming van deze grotere gemeenschappen valt echter de medewerking van de socialisten niet te missen. Zij zouden moeten erkennen, dat hun de plaats, die hen toekomt, door niemand wordt betwist, zodra zij zich deze plaats niet zelf gaan betwisten.

5. Het is een feit, dat deze gedachtengang misschien voor de leden van de P.v.d.A. minder vreemd is dan voor de leden van welke andere socialistische partij in de Westeuropese landen dan ook. Het is tevens een feit, dat zich onze tegenstanders vaak verheugen over de tegenstellingen in het socialistische kamp ten aanzien van deze gemeenschappelijke Europese politiek. Ten onrechte. Ten eerste, omdat men onder de omstandigheden, waarin de Europese volkeren verkeren, slechts kan betreuren, dat er zo weinig begrip voor gemeenschappelijke noodzakelijkheden bestaat. Ten tweede, omdat dit leedvermaak veelal op een vergissing berust. Namelijk op de vergissing, dat de positie van andere politieke groeperingen in dit opzicht beter is. De traditionele internationale bindingen van het democratisch socialisme hebben tot gevolg, dat de socialisten regelmatig om een tafel gaan zitten (en dan weliswaar heel vaak hun onderlinge meningsverschil moeten vaststellen). De andere partijen zijn echter op Europese schaal aan een dergelijke discussie nog niet eens toe. . . .

6. Tegen deze achtergrond zal men de werkzaamheden van de afgelopen twee jaar moeten zien, voorzover zij betrekking hebben op de Europese eenwording. Reeds op het congres van de P.v.d.A. in 1951 is een resolutie aangenomen over het plan-Schuman, de intussen in werking getreden Gemeenschap voor Kolen en Staal. Op initiatief van de P.v.d.A. werd reeds in 1951 gepoogd, een gemeenschappelijke houding van de zes socialistische partijen van de betrokken landen tot stand te brengen. De commissievergaderingen, waaraan incidenteel de

pgn Vorrink en Nederhorst en permanent pg. Mozer hebben deelgenomen, leverden minder resultaat op, dan aanvankelijk verwacht mocht worden. Er is achter elkaar in Brussel, Frankfort en twee keer te Parijs vergaderd. Er bestond vergaande overeenstemming en wederkerig begrip voor de uit het plan voortvloeiende gevolgen tussen alle landen, met uitzondering van de SPD, die om binnenlandse tactische overwegingen de buitenlandse politiek van haar regering bestreed en daarbij vooral op het nationale argument steunde, dat nl. het plan-Schuman een instrument tegen de economische wederopstanding van Duitsland zou zijn.

In het vervolg heeft vooral de socialistische beweging voor een Verenigd Europa een belangrijk aandeel in het stimuleren van de socialistische elementen gehad. Deze organisatie, waarvan in Februari 1952 te Frankfort het jaarlijkse congres heeft plaatsgehad, waarbij vooral de aandacht op de noodzakelijkheid van Europese partijvorming werd gevestigd (en in een uitstekend rapport van de Fransman Constant de actualiteit van de „Doorbraak” volgens Nederlands voorbeeld werd behandeld), bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende socialistische partijen onder voorzitterschap van Spaak, die veelal in hun nationale partijen een minderheid vormen, omdat deze partijen maar matige belangstelling voor de Europese eenheid kunnen opbrengen. Aan deze organisatie is echter te danken, dat in de loop der maanden zowel tussen de socialistische als ook tussen de vakbondsgedelegeerden in de verschillende organen van de Kolen en Staal Gemeenschap de contacten werden gelegd voor een gemeenschappelijke politieke en economische lijn bij het werk in deze gemeenschap.

7. In het jaar 1951 begonnen dan de discussies over de Europese Defensie Gemeenschap. Wie ter wille van de toekomstige ontplooiing van onze Westerse wereld de Europese eenwording als een noodzakelijkheid voor ons intern herstel heeft beschouwd, heeft ongetwijfeld bij het totstandbrengen van de Kolen- en Staalgemeenschap aan volgende stappen in de richting van de landbouw, de energie, het vervoer enz. gedacht. Dat in de plaats daarvan de eerstvolgende „doelgemeenschap” de Europese Defensie zou moeten zijn, is niet overeenkomstig ons wenslijstje. Wij hadden de integratie van de nationale legers gaarne tot het einde ener Europese eenwording uitgesteld. Deze kwestie is ons echter van buitenaf opgedrongen. Nadat door de agressie in Korea de collectieve veiligheid in Atlantisch verband een dwingende noodzaak was geworden, bleek, dat voor de effectieve verdediging van West-Europa de Westduitse bijdrage niet kon worden gemist. Had men deze zaak uitsluitend vanuit militaire overwegingen kunnen bekijken, dan zou het meest voor de hand hebben gelegen, West-Duitsland op soortgelijke voorwaarden als de overige Westeuropese landen in de Atlantische verdediging in te schakelen. Daarmede zou op de meest bevredigende wijze aan de militaire eisen voldaan zijn. De inschakeling van Duitsland bleek echter niet slechts een militair, maar vooral een politiek vraagstuk te zijn. Het eerste voorstel voor een Europese Defensiegemeenschap was afkomstig van de Franse minister Pleven. Er moest een vorm worden gevonden, waardoor in Europees verband een Duitse bijdrage zou kunnen tot stand komen, terwijl tegelijkertijd een zelfstandig Duits nationaal leger zou worden vermeden. De onderhandelingen over dit verdrag hebben tot levendige discussie, ook binnen de P.v.d.A. geleid. Op het ogenblik, waarop wij dit verslag schrijven, heeft nog geen enkel land het verdrag, zoals het door de zes ministers van Frankrijk, Duitsland, Italië en de Beneluxlanden in April 1952 is getekend, aanvaard. Misschien zal op het tijdstip van ons congres het Nederlandse parlement een uitzondering vormen.

8. Nog gedurende de discussie over het verdrag van de Europese Defensiegemeenschap kwamen de ministers overeen, dat een poging zou worden gedaan, waardoor naast de „doelgemeenschappen” van Kolen/Staal en Defensie een Politiek Gezagsorgaan voor Europa tot stand zou moeten komen. De leden van het parlement der Kolen- en Staalgemeenschap, die — op een kleine wijziging na — dezelfde zijn als de leden van het parlement van de Defensiegemeenschap, constitueerden zich op voorstel van de ministers der zes deelnemende landen tot een „vergadering-ad hoc”, die de opdracht kreeg, binnen drie maanden een ontwerp voor een Europese federale of confederale grondwet te maken. De „vergadering-ad hoc” heeft een commissie van 26 leden gevormd, die de voorbereidende werkzaamheden moest verrichten. Over dit voorlopige resultaat is gedurende de afgelopen weken te Straatsburg onderhandeld.

9. Het kan niet de bedoeling van dit verslag zijn, bijzonderheden van dit gebeuren te behandelen. Men kan de resultaten van de hierboven opgesomde werkzaamheden van Straatsburg en Luxemburg, van de Raad van Europa, de Kolen- en Staal Gemeenschap, de Europese Defensie Gemeenschap en het Politieke Gezagsorgaan bevredigend of onbevredigend vinden. Maar men kan zich niet langer onttrekken aan een uitvoerige behandeling van deze gebeurtenissen door het congres als de hoogste instantie van onze beweging. Wat onder punt 4 over de noodzakelijke wijziging van het politieke en economische beleid in de richting van nationale tot boven-nationale gemeenschappen is gezegd, is de principiële stelling voor alles, wat op afzonderlijke gebieden wordt gedaan. Hier is letterlijk sprake van een veranderende wereld. De Partij van de Arbeid heeft vandaag minder dan ooit de kans, ernstige discussies over deze ontwikkeling te ontoppen. Hier vallen beslissingen, medebepalend door de intense medewerking van onze vertegenwoordigers in de Raad van Europa, de verschillende doelgemeenschappen en de „vergadering-ad hoc”. Hier worden politieke en economische richtlijnen voor de toekomst bepaald. Men kan geen genoegen nemen met een discussie, nadat de zaak in kannen en kruiken is. Daarvoor hebben de te nemen besluiten een veel te ingrijpende betekenis voor onze gehele toekomst.

10. Wie zich enigszins een beeld kan vormen van de ingewikkelde vraagstukken, die hierbij aan de orde zijn; van de betekenis, die in deze ontwikkeling internationale contacten hebben, zal begrijpen, dat de hier navolgende lijst van vertegenwoordigingen van de P.v.d.A. geenszins een getrouwe weerspiegeling van die contacten kan zijn. Uiteraard moest het verslag beperkt blijven tot de officiële bijeenkomsten, waaraan vertegenwoordigers van de P.v.d.A. hebben deelgenomen. Daarnaast hebben talloze informele besprekingen, lezingen in binnen- en buitenland door vertegenwoordigers van de P.v.d.A. plaats gehad, die weliswaar niet tot financiële gevolgen voor de partijkas, maar wel tot het herhaald tijdelijk vrijstellen van personen in dienst van de partij hebben geleid. Met meeweten en goedkeuring van de partij zitten haar vertegenwoordigers in talloze nationale en internationale organen, die zich met deze vraagstukken bezighouden.

11. Hoewel de kwestie van de „doorbraak” op een andere plaats van dit verslag behandeld zal worden, is het gewenst er op te wijzen, dat dit vraagstuk hoe langer hoe meer internationaal een belangrijke rol gaat spelen. Immers, die ten dele reeds ingestelde, ten dele komende Europese parlementen dwingen tot een bovennationale fractievorming. Daarmede worden alle vraagstukken, die wij uit

de binnenlandse discussie over de doorbraak kennen, ook op het internationale terrein hoogst actueel, niet alleen theoretisch, maar ook praktisch. In een parlement als dat van de Kolen en Staal Gemeenschap zal bijv. de economische politiek moeten worden besproken, die binnen de zes landen ten aanzien van kolen en staal zal worden gevoerd. Aangezien in dit parlement schoolkwesaties of andere culturele onderwerpen niet ter sprake komen, is een fractievorming op sociaal-economische basis mogelijk. Natuurlijk zal desondanks de principiële houding van de socialisten ten aanzien van godsdienst en wereldbeschouwing daarbij een rol spelen. Hier is dus de mogelijkheid tot het gesprek tussen socialisten van verschillende landen, maar tevens tussen socialisten en niet-socialisten mogelijk en nodig, waarbij de vraagstukken van de doorbraak grote aandacht verdienen. In dit verband zij nog vermeld, dat eind Februari/begin Maart op voorstel van de P.v.d.A. een studieconferentie van de Socialistische Internationale over het onderwerp „Socialisme en religie” te Bentveld zal worden gehouden. Hoewel deze conferentie het karakter van intern beraad zal hebben en dus geen verslagen zullen worden gepubliceerd, blijkt uit haar bijeenroepen voldoende, dat de vraagstukken van de doorbraak door de P.v.d.A. ook internationaal aan de orde worden gesteld.

CONFERENTIES VAN DE SOCIALISTISCHE INTERNATIONALE

18 en 19 October 1950	Comisco-ontwerpcommissie voor de Grondslagen van het democratisch socialisme, en
21 en 22 October 1950	Comisco-vergadering te Parijs: K. Vorrink en M. v. d. Goes van Naters.
29 Oct.—3 Nov. 1950	Conferentie over organisatie en propaganda in Dorking: L. Lopes Dias en E. F. Albrecht.
4—8 December 1950	Deskundigen-conferentie van de Socialistische Internationale over de Liberalisatie van het Handelsverkeer. Drs G. Nederhorst, drs D. Roemers en ir H. Vos.
16 en 17 December 1950	Studie-commissie voor de Europese Eenheid, een commissie van de Socialistische Internationale, komt te Londen bijeen om te spreken over het onderwerp der collectieve verdediging. Bezocht door M. v. d. Goes van Naters en K. Vorrink.
2—4 Maart 1951	Vergadering van Comisco, bezocht door M. v. d. Goes van Naters en K. Vorrink.
24—28 April 1951	Conferentie van economische deskundigen in Sonloup (Zwitserland), over de integratie van de Europese landbouw. Bezocht door ir B. van Dam en drs G. Nederhorst.
30 Juni—3 Juli 1951	Congres tot heroprichting van de Socialistische Internationale te Frankfort. Bezocht door K. Vorrink, M. van der Goes van Naters, G. Ruygers, drs G. Nederhorst, A. Mozer en L. Lopes Dias.

Juli 1951	Onderwijsconferentie in Parijs, bezocht door dr B. S. A. Al.
20/21 April 1951	Besprekingen over het Plan-Schuman Brussel (Vorrink, Mozer).
13 Juli 1951	Frankfort (Vorrink, Mozer).
20/21 Aug. 1951	Parijs, bezocht door A. Mozer en drs G. Nederhorst.
3—5 September 1951	Conferentie over de socialistische pers in Amsterdam. Bezocht door J. v. d. Kieft, K. Voskuil, K. Vorrink, A. Mozer, H. van Kuilenburg, W. van Norden, dr P. J. Koets, mr B. van der Waerden.
12—16 November 1951	Deskundigenconferentie te Wenen over de onontwik- kelde gebieden. Bezocht door drs G. Nederhorst en ir H. Vos.
1 December 1951	Vergadering van de Studie-commissie voor Europese Eenheid te Straatsburg, bezocht door M. van der Goes van Naters en G. Ruygers.
13 December 1951	Vergadering van de Raad van de Internationale te Brussel, bezocht door K. Vorrink.
31 Januari 1952	Oprichting Internationaal Persbureau in een verga- dering te Brussel, bezocht door K. Voskuil en mr B. van der Waerden.
22—23 Februari 1952	Vergadering te Londen, waarin een conceptverkla- ring over de onontwikkelde gebieden wordt opge- steld. Bezocht door ir H. Vos en I. Samkalden.
10—15 Maart 1952	Deskundigenconferentie te Dorking over de gevolgen der bewapening. Bezocht door drs J. M. den Uyl en drs G. Nederhorst.
3—5 April 1952	Vergadering van de Raad van de Internationale te Londen. M. van der Goes van Naters is rapporteur van de Studie-commissie voor Europese Eenheid.
18 en 19 April	Conferentie over de socialistische pers, bezocht door mr B. van der Waerden.
27 Juli—2 Augustus	Internationale conferentie over het onderwijs in Ba- zel, bezocht door dr B. S. A. Al, C. Kleywegt en W. v. d. Gevel.

Tijdens de verslagperiode was de partij bij de navolgende *congressen van zusterpartijen* in het buitenland vertegenwoordigd.

Congres van de *Socialistische Partij van de Saar* op 14 en 15 October 1950 te Sulzbach, bezocht door pg. A. Mozer.

Oostenrijkse Partij te Graz van 2—4 Nov. 1950, bezocht door pg. K. Vorrink.

Belgische Socialistische Partij op 2 en 3 December 1950, bezocht door de pgn M. van der Goes van Naters, C. Kleywegt, K. Vorrink en J. Willems.

Italiaanse socialistische partij P.S.U. te Turijn van 27—29 Januari 1951, bezocht door pg. M. van der Goes van Naters.

Spaanse Socialistische Partij op 31 Maart en 1 April te Toulouse, bezocht door pg. M. van der Goes van Naters.

Congres van de *Socialistische Partij van de Saar*, te Sulzbach op 21 en 22 April 1951, bezocht door pg. A. Mozer.

S.F.I.O. te Parijs van 12 tot 15 Mei 1951, bezocht door pg. M. van der Goes van Naters.

Zwitserse Partij op 7 en 8 Juli 1951 te Zürich, bezocht door pg. Albrecht.

Congres van de Labour Party, in October 1951 te Scarborough, bezocht door pg. Vorrink.

Belgische Socialistische Partij op 17 en 18 November 1951 te Brussel, bezocht door de pgn Albrecht en Willems.

Italiaanse Socialistische Partij te Bologna van 3 tot 6 Januari 1952, bezocht door pg. Van der Goes van Naters.

Jeugdcongres van de Franse socialisten te Nice van 12 tot 16 April 1952, bezocht door pg. A. Mozer en pg. B. Molenaar.

S.F.I.O. te Montrouge van 22 tot 25 Mei 1952, bezocht door pg. Van der Goes van Naters.

Zweedse Partij te Stockholm van 2 tot 7 Juni 1952, bezocht door pg. H. Vos.

Saarpartij te Saarbrücken op 6 en 7 September 1952, bezocht door de pgn Vorrink en Mozer.

Duitse Socialistische Partij van 24 tot 28 September 1952 te Dortmund, bezocht door de pgn Vorrink, Scheps, Willems en Mozer.

Congres van de Labour Party eind September te Morecambe, bezocht door pg. Vorrink.

Verder woonde pg. Scheps het Internationale Religieus-socialistische congres bij, dat van 3 tot 8 Augustus 1952 te Nyköping in Zweden werd gehouden.

Overige buitenlandse vertegenwoordigingen

April '51	Vorrink bij rouwdienst Bevin, Londen.
26 en 27 Mei '51	Camille Huysmans 80 jaar, Antwerpen. Vorrink, Albrecht, Deering, v. d. Goes van Naters, Lena Lopes Dias, E. Vermeer, E. Meester. Een boekwerk aangeboden.
7 Juni '51	Begrafenis Louis de Brouckère, Brussel, v. d. Goes van Naters.
24 Juni '51	Brussel. Studieconferentie Belgische partij over middenstands-vraagstukken, pg. Neuteboom.
18 Nov. '51	90ste verjaardag Franse pg. Bracke. Lille, Van der Goes van Naters bood een geschenk aan.
15—17 Febr. '52	Mouvement Socialiste te Frankfort. Vorrink, Van der Goes, Korte en Mozer.
15 Mei '52	Begrafenis pg. Herman Vos te Antwerpen, Albrecht.
22 Juni '52	Conferentie M.S.E.U.E. te Brussel, A. Mozer.
13 Juli	Vos naar begrafenis van Grumbach. Parijs.
20 Aug. '52	Mozer en Vorrink naar begrafenis Schumacher.

VERTEGENWOORDIGINGEN

Bij een groot aantal bijeenkomsten en plechtigheden was het partijbestuur in de verslagperiode vertegenwoordigd, waarvan een aantal der belangrijkste hieronder wordt vastgelegd.

De huldiging van pg. P. Roodenburg te Enkhuizen op 21 October 1950 werd bijgewoond door pg. Albrecht.

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de V.A.R.A. vond in de zomer van 1950 een groot zomerfeest plaats, waarbij tal van partijbestuurders door hun aanwezigheid van hun belangstelling blijk gaven. Een bijeenkomst in het Kurhaus op 1 November werd bijgewoond door de pgn. Vorrink en Van Walsum. Als afsluiting der feestelijkheden vond op 4 November een receptie en een feestconcert te Amsterdam plaats, waarbij pg. Albrecht tegenwoordig was.

Op het congres van „Nieuwe Koers”, dat op 13 en 14 Januari 1951 te Amsterdam werd gehouden, was het partijbestuur vertegenwoordigd door de pgn. Albrecht en Vorrink.

Op 1 Mei 1951 werd te Heer (L.) een gedenkteken onthuld ter nagedachtenis van pg. Heugen, waarbij pg. Albrecht het woord voerde.

Op 3 Mei 1951 werd door „Nieuwe Koers” een grote landdag te Arnhem belegd, waarbij pg. Albrecht aanwezig was.

Te Oegstgeest vond op de begraafplaats op 1 Mei 1951 de onthulling plaats van een gedenkteken ter nagedachtenis aan pg. Oudegeest, waarbij pg. Vermeer het partijbestuur vertegenwoordigde.

De pgn. Albrecht en Vermeer waren aanwezig op het Pinksterfeest van de A.J.C., dat van 12–14 Mei 1951 te Vierhouten werd gehouden.

Op 24 Juni werd te Eerbeek het A.B.K.-huis van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling geopend, waarbij pg. Albrecht aanwezig was.

Pg. Albrecht vertegenwoordigde eveneens het P.B. bij de begrafenis van pg. Wijkamp op 27 Juni te Baarn.

Pg. Vermeer woonde de receptie bij ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Culturele Sportbond, op 7 Juli 1951.

Bij de installatie van pg. Cramer als Commissaris der Koningin in de provincie Drente op 31 Juli was pg. Vorrink tegenwoordig.

De installatie van pg. Tuin als burgemeester van Groningen op 1 October 1951 werd bijgewoond door de partijgenoten Albrecht en Vos.

Op het N.V.V.-congres, dat op 27 October 1951 te Utrecht werd gehouden, was een grote delegatie van het partijbestuur tegenwoordig.

De receptie ter gelegenheid van de 75-ste verjaardag van pg. Danz op 7 November 1951 te Amsterdam, werd bezocht door pgn. Albrecht en Vermeer.

Het congres van de A.J.C., dat op 17 en 18 November 1951 te Amsterdam werd gehouden, werd bijgewoond door de pgn. Albrecht, Scheps en Vermeer.

Op 20 en 21 Maart 1952 vond de vergadering van de bondsraad van de Vrouwenbond plaats op „De Born”, waarbij als vertegenwoordigers van het P.B. de partijgenoten Albrecht en Vorrink aanwezig waren.

Het Pinksterfeest van de A.J.C. in 1952 werd bijgewoond door pg. Albrecht. De partijgenoten Drees en Vos voerden hier het woord.

Pg. Vorrink woonde het congres van het Ned. Verbond van Middenstandsverenigingen bij, dat op 12 Juni 1952 te Amsterdam plaats vond.

De partijgenoten Vorrink, Albrecht, Vos en Vermeer vertegenwoordigden de partij op het congres van het N.V.V., dat van 2–6 September 1952 in het Kurhaus te Scheveningen werd gehouden.

Pg. Albrecht woonde op 27 September de receptie te Amsterdam bij ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van de Bond van Arbeiders Zangverenigingen.

In de verslagperiode was het partijbestuur vertegenwoordigd op de volgende gewestelijke vergaderingen:

Friesland

belegde op 11 November 1950 de najaarsvergadering, waarbij de pgn. Albrecht en Joekes tegenwoordig waren, de gewestelijke voorjaarsvergadering op 7 April 1951 werd bijgewoond door pg. Vermeer. Op 10 Mei 1952 werd de vergadering bijgewoond door pg. Albrecht.

Groningen.

De gewestelijke vergadering van 22 Maart 1952 werd meegemaakt door pg. Albrecht.

Drente.

Dit gewest kwam op 21 April 1951 bijeen in aanwezigheid van pg. Schermerhorn. Op de gewestelijke vergadering van 15 December 1951 vertegenwoordigde pg. Albrecht het P.B. In 1952 werden twee vergaderingen belegd, op 12 April en op 25 October, waarbij resp. de pgn. Tuin en Vermeer aanwezig waren.

Overtijsel.

De voorjaarsvergadering van dit gewest werd op 7 April 1951 gehouden, pg. Vlam was hier aanwezig. Op 10 November 1951 vertegenwoordigde pg. Albrecht het P.B. op de gewestelijke vergadering, terwijl hij eveneens de bijeenkomst op 16 Februari 1952 bijwoonde.

Gelderland.

De bijeenkomst van 13 Januari 1951 werd bijgewoond door pg. Scheps, die van 26 Mei 1951 eveneens, terwijl pg. Vermeer op 15 December 1951 bij de gewestelijke vergadering aanwezig was.

Utrecht.

Hier werd de najaarsvergadering gehouden op 2 December 1950 in tegenwoordigheid van pg. Albrecht. Eveneens woonde pg. Albrecht de jaarvergadering bij op 7 April 1951. De najaarsvergadering op 15 December 1951 had pg. Deering in haar midden, terwijl op 10 Mei 1952 de bijeenkomst werd bijgewoond door pg. Hofstra.

Noord-Holland/Noord

was in 1950 bijeen op 7 October in aanwezigheid van pg. Albrecht, terwijl pg. Albrecht tevens het voorcongres op 13 Januari 1951 bijwoonde.

Op 7 April 1951 werd een vergadering belegd waarbij pg. Ruygers tegenwoordig was, terwijl in de najaarsvergadering van 15 September 1951 pg. Vos aanwezig was.

In 1952 werden wederom twee vergaderingen belegd, op 19 Januari en 13 September, die resp. door de pgn. Willemse en Roemers werden bijgewoond.

Noord-Holland/Zuid

belegde op 25 November 1950 de jaarvergadering, waarbij pg. Scheps het P.B. vertegenwoordigde. Bij de te Amsterdam gehouden vergadering op 21 April 1951 was pg. Thomassen aanwezig. De vergadering van 19 Januari 1952 werd bijgewoond door pg. Roemers.

Zeeland.

In Goes was pg. Deering op 21 October 1950 bij de najaarsvergadering van dit gewest, terwijl pg. Vorrink op 21 April 1951 de voorjaarsvergadering bijwoonde. Pg. Vos vertegenwoordigde het P.B. in de bijeenkomst van 3 November 1951, terwijl pg. Voskuil op 5 April 1952 in Goes was.

Noord-Brabant

vergaderde op 18 November 1950, waarbij pg. Albrecht aanwezig was. Pg. Vorrink woonde de daarop volgende vergadering op 17 Maart 1951 bij, terwijl pg. Willems het P.B. vertegenwoordigde op de vergadering in Den Bosch op 15 December 1951.

Limburg.

Bij de vergadering van 21 October 1950 waren de pgn. Van Lienden en Willems tegenwoordig. Deze partijgenoten woonden eveneens de vergadering van 7 April 1951 bij.

In de gewestelijke vergadering van 10 November 1951 nam pg. Wiecherink afscheid als voorzitter van het gewest. Hierbij waren de partijgenoten Vorrink en Willems tegenwoordig.

Zuid-Holland.

Pge R. de Bruyn—Ouboter vertegenwoordigde het partijbestuur op de jaarvergadering die op 15 December 1951 werd gehouden.

Amsterdam.

De Federatie-jaarvergadering op 20 December 1951 werd voor het partijbestuur bijgewoond door pg. Thomassen.

WERKGEMEENSCHAPPEN

Protestants Christelijke Werkgemeenschap

Aan het eind van de verslagperiode stonden bij de P.C.W.G. 4520 leden ingeschreven, aan het eind van de vorige verslagperiode (September '50) bedroeg dit aantal 4113 leden, zodat de stijging van het ledental gestadig doorgaat.

Het aantal afdelingen van de P.C.W.G. bedroeg in September '52 88, verdeeld over 9 gewestelijke en 3 stedelijke federaties.

In de vijfde jaarvergadering, die op 3 Mei 1952 te Den Haag werd gehouden, werden de leden van het Algemeen Bestuur, die moesten aftreden en die zich weer herkiesbaar hadden gesteld, bij enkele candidaatstelling herkozen, zodat het bestuur geen wijziging onderging en aan het eind van de verslagperiode als volgt was samengesteld: mr G. E. van Walsum, voorzitter, J. H. Scheps, secretaris, R. v. d. Brug, A. de Bruin, W. F. v. d. Burgh, C. J. van Dam, mevr. M. J. de Geus—Smelt, mr J. P. Hogerzeil, N. Jongkind, C. Kleywegt, J. G. Mager, J. Quast, ds L. H. Ruitenbergh, jhr mr T. A. J. W. Schorer, E. J. van Spankeren, J. Spiekhout, N. Stufkens, A. D. Veenhoff, dr W. H. Vermooten, mevr. M. v. d. Wall—Duyvendak en ds H. J. de Wijs.

Het Dagelijks Bestuur bestond uit de partijgenoten Van Walsum, voorzitter, Scheps, secretaris, v. d. Brug, Jongkind, Ruitenbergh en Stufkens en mr dr A. A. van Rhijn als adviserend lid.

Van de belangrijkste bijeenkomsten gedurende de verslagperiode kunnen worden genoemd: de vergadering welke op Zaterdag 21 October 1950 te Utrecht werd gehouden over het militaire vraagstuk, waarbij inleidingen van de partijgenoten ds Buskes en Scheps aan de discussie voorafgingen.

Aan de vooravond van het Lustrumcongres van de Partij in 1951 te Rotterdam belegd, werd op 7 Februari 1951 in gebouw Concordia te Rotterdam een demonstratieve vergadering georganiseerd door de drie Werkgemeenschappen gezamenlijk, ten einde ook naar buiten te demonstreren hoe na het 5-jarig bestaan der partij een goede samenwerking tussen de drie werkgemeenschappen is tot stand gekomen. Namens elk dezer Werkgemeenschappen trad een spreker op. Door deze bijeenkomst werd bereikt, dat de doorbraakgedachte van zich deed spreken in kringen, die deze gedachte reeds lang dood hebben verklaard.

Op 21 April 1951 werd in Utrecht de vierde jaarvergadering van de Werkgemeenschap belegd. Aan de vooravond van deze bijeenkomst werd een demonstratieve avond gehouden.

Op Zaterdag 13 October 1951 werd te Amersfoort een bespreking gehouden met de leden van de P.C.W.G., die tevens lid zijn van één der bij het Chr. Nat. Vakverbond aangesloten organisaties.

De actie van de Vredesbeweging „De Derde Weg” deed ook in de kringen van de P.C.W.G. verschillende vragen rijzen en na het verschijnen van het manifest, besloot het bestuur van de Werkgemeenschap een algemene ledenvergadering te beleggen ten einde dit vraagstuk in eigen kring te bespreken. Namens de ondertekenaars van het manifest voerden het woord ds N. van Gelder en dr C. P. Gunning, terwijl de tegenovergestelde visie werd vertolkt door dr J. G. Bomhoff en mr J. P. Hogerzeil. Deze bijeenkomst vond plaats op 1 Maart 1952 te Utrecht.

Op 15 Maart '52 vond te Utrecht een bespreking plaats met het bestuur van de Katholieke Werkgemeenschap over het onderwerp „De Processie-vrijheid”.

In de hierboven reeds vermelde vijfde jaarvergadering op 3 Mei '52 vond naast de bestuursverkiezing ook de benoeming van de redactiecommissie van het blad „Doorbraak” plaats, bestaande uit de pgn. R. v. d. Brug, J. H. Scheps, N. Stufkens en G. E. van Walsum. Pg. Scheps had daarbij het voorbehoud gemaakt, de redactie wegens zijn drukke werkzaamheden te willen overdragen. In de bestuursvergadering van 26 Juni '52 werd daarop besloten, dat pg R. van der Brug, die bij de Tweede Kamerverkiezingen van Juni '52 zich niet meer herkiesbaar had gesteld als Kamerlid, met ingang van 1 Augustus de administratie van „Doorbraak” op zich zou nemen, terwijl pg. D. de Loor, te Leeuwarden bereid werd gevonden per die datum de eindredactie van het blad te voeren. Ten aanzien van het door de Werkgemeenschap onderhouden internationaal contact kan worden gemeld, dat van 19–24 Januari 1951 door de Arbeiders Gemeenschap der Woodbrookers in samenwerking met de P.C.W.G. te Bentveld een conferentie werd belegd met Duitse theologen en politici, waarin de mogelijkheden van samenwerking in de zin van een werkgemeenschap besproken werden.

Pg. Scheps nam als waarnemer voor de Partij en als vertegenwoordiger van de Werkgemeenschap deel aan het van 3–6 Augustus '52 te Nyköping (Zweden) gehouden congres van de Internationale Bond van Religieus-Socialisten.

Vanzelfsprekend nam de Werkgemeenschap ook een actief aandeel in de verkiezingsactie voor de in Juni '52 gehouden verkiezingen voor de Tweede Kamer.

Op 6 October '51 kwam het Algemeen Bestuur te Amersfoort bijeen met de bestuurders van de afdelingen en de gewestelijke en stedelijke federaties ter bespreking van de te voeren actie. Een vlugschrift „Polemiek over de Doorbraak – Antwoord aan Trouw” werd in 35.000 exemplaren gericht verzonden aan geselecteerde adressen. Hetzelfde geschiedde met twee vlugschriften van

resp. D. de Loor en N. Stufkens, die beide in 34.000 ex. gericht werden verspreid. Pg. Scheeps schreef een „Woord tot de Protestants Christelijke kiezers”, dat in een oplaag van 120.000 ex. is verspreid.

Het contact met het Bestuur van de Partij en met de andere Werkgemeenschappen was ook gedurende deze verslagperiode uitstekend. Verschillende vraagstukken werden gezamenlijk onder het oog gezien, zoals blijkt uit de hierboven genoemde bespreking over de processie-vrijheid.

Ook in deze periode kreeg de P.C.W.G. maandelijks van de V.A.R.A. de beschikking over een kwartier voor uitzending, waarvan dankbaar gebruik werd gemaakt. Aanvankelijk werd deze tijd benut voor het doen houden van lezingen door één persoon over een bepaald onderwerp. Van October '51 af werd begonnen met het uitzenden van een gesprek door een discussiegroep, welke vorm tot dusverre bleef gehandhaafd, met uitzondering van drie uitzendingen na de verkiezingen.

Met betrekking tot het blad „Doorbraak” kan het volgende worden gemeld: Evenals het ledental van de Werkgemeenschap bewoog ook het aantal abonné's op „Doorbraak” zich in de verslagperiode in stijgende lijn. Bedroeg dit aantal in Augustus '51 2663, in Juli '52 was het tot 2852 gestegen. Over de redactie-wisseling van dit orgaan werd hierboven reeds bericht.

Katholieke Werkgemeenschap

Op 10 Mei 1952 hield de Katholieke Werkgemeenschap in de Partij te Utrecht haar vijfde jaarvergadering en sloot daarmee haar eerste lustrum af. In deze bijeenkomst werd het bestuur van de Werkgemeenschap als volgt samengesteld: J. M. Willems, voorzitter, dr B. Al, mr G. Cammelbeeck, mr F. Daams, drs J. van Hessen, drs A. van Heusden, G. Hijlkema, mr Th. van Lier, P. Martens, mr P. Menger, G. Ruygers, dr J. Tans, ir J. Visser, J. Wijten en P. van Zeeland. Het D.B. werd samengesteld uit de pgn Willems, van Lier (vice-voorzitter), Daams (secretaris), Menger (penningmeester), Martens (tweede secretaris), Ruygers en Hijlkema.

In de loop van de verslagperiode had het bestuur van de Werkgemeenschap een verlies geleden door het vertrek van pg dr Beermann naar Wenen.

Eén der belangrijkste vergaderingen van het Algemeen Bestuur van de Werkgemeenschap was die van Juni 1951, waarin de actuele positie van de K.W.G. aan een algemeen onderzoek werd onderworpen. Aan de D.B.-leden Beermann, Daams en Hijlkema werd daarbij opdracht gegeven een actie-schema ten behoeve van de locale en regionale vertakkingen te ontwerpen. Eind Juni '51 werd van de nieuwe beleidslijn aan de secretarissen der plaatselijke K.W.G.-afdelingen en aan de verdere contactpersonen mededeling gedaan. Tijdens de in Augustus '51 gehouden Zomerconferentie werden verdere stappen gezet in een werkgroepvergadering. Ten slotte kon begin September het uitgewerkte actieschema aan alle betrokkenen worden toegezonden.

In de meeste plaatselijke afdelingen werden in October en November 1951 kern-, resp. mobilisatievergaderingen gehouden, daarna gevolgd door verdere acties als huiskamerbijeenkomsten, colportages, huisbezoeken, enz.

Een zeer belangrijk besluit werd door het D.B. van de Werkgemeenschap genomen in zijn vergadering van 21 Juni 1951. Het bestuur meende, dat het in overeenstemming met de eisen van deze tijd was, dat de K.W.G. gelegenheid zou krijgen ook door middel van de radio zich regelmatig te wenden tot het katholieke volksdeel van Nederland, ten einde de constructieve bijdrage, die zij meent te leveren tot de oplossing van de grote noden van deze tijd, ook in

brede kring ter bezinning en overweging te stellen. Op 23 Juni werd daartoe aan de K.R.O. verzocht, voor dit doel van tijd tot tijd zendtijd ter beschikking te stellen. Op 22 Sept. '51 deelde de voorzitter van de K.R.O., prof. mag. dr Kors evenwel mede, dat het hoofdbestuur van de K.R.O. besloten had aan ons verzoek niet te voldoen. Als gevolg van deze houding heeft het bestuur van de Werkgemeenschap zich daarna gewend tot het bestuur van de V.A.R.A., dat zich bereid verklaarde zendtijd ter beschikking te stellen. Vanaf November '51 worden door de K.W.G. regelmatig uitzendingen via de V.A.R.A.-microfoon verzorgd.

Verdere officiële uitingsmiddelen zijn voor de K.W.G. haar maandblad, haar folders en brochures, alsmede de maandelijkse rubriek in het huisorgaan van de partij. Mede dank zij deze publiciteit werd een aanmerkelijk drukker gebruik gemaakt van de folder „Hebt u als katholiek belangstelling voor de politiek?” Individuele leden van de K.W.G. en van de partij, zowel als partij- en afdelingsfunctionarissen vroegen dit materiaal aan en hebben er mede gewerkt; gelukkig met goed resultaat.

Daarnaast werd een brochure vervaardigd over de K.V.P. ten nutte van de voorlichting aan de Fakkeldragersclubs.

Ten slotte werd in de verkiezingsactie 1952 door de K.W.G. een aantal tot de R.K.-kiesers gerichte geschriften verzorgd, nl. een oplaag van 200.000, resp. 185.000 manifesten, getiteld „Onze Katholieke kandidaten” en „Katholieke Arbeiders”, een overdruk uit „De Katholiek in de P.v.d.A.”, getiteld: „Waarom als Katholiek lid van de P.v.d.A.?” en een brochure van de hand van pg Ruygers over het geval Duynstee. Deze uitgaven werden via de afdelingen verspreid.

In allerlei vergaderingen van de K.W.G. en de Partij, besloten zowel als openbare, soms in vergaderingen, georganiseerd met de andere werkgemeenschappen tezamen, werd door vele leden van de Werkgemeenschap het woord gevoerd. Daarnaast werd voorlichting over het streven der K.W.G. gegeven voor studentenorganisaties, catechistenverenigingen en katholieke debatclubs.

Ten behoeve van de sprekers werd een documentatiedienst begonnen, welke werd verzorgd door pg. drs A. van Heusden, waarin uittreksels uit de gehele katholieke pers verschenen.

In 1951 nam de Zomerconferentie weer een belangrijke plaats in. Op „De Born” werden van 17 t/m 19 Augustus inleidingen gehouden door dr Al over „Partij en Nevenorganisaties”; pater drs Martinianus O.F.M. Cap.: „Naar een nieuwe Christenheid”; pg. minister Mansholt over „Wenselijkheden en mogelijkheden van socialistisch regeringsbeleid”; pg. A. Mozer over „Europees socialisme — Socialistische Internationale”.

In 1952 vond de zomerconferentie eveneens op „De Born” plaats en wel van 18 t/m 21 Juli. Hier waren de onderwerpen: „De sociale mentaliteit van de Christen”, inleiding van de Utrechtse Studentenkapelaan Vendrik; „Financiële politiek in socialistisch perspectief”, ingeleid door pg. Hofstra; „Gedachten rondom de doorbraak” door pg. Schermerhorn en „De van katholieke zijde geuite kritiek op het plan „De Weg naar Vrijheid”, ingeleid door pg. Van Lier.

Een commissie uit de K.W.G., onder leiding van pg. Al, heeft zich bezig gehouden met de bestudering van de onderlinge verhouding tussen de partij en de zogenaamde nevenorganisaties, een vraagstuk waarover het Partijbestuur aan alle Werkgemeenschappen een rapport heeft gevraagd.

Een tweede commissie stelt een uitgebreid onderzoek in naar de gezinspolitiek. Zij staat onder leiding van pg. Van Lier.

Naast de deelname aan reeds bestaande commissies, werd ook aan een aantal

nieuwe commissies uit de Wiardi Beckman Stichting medewerking verleend door de leden van de K.W.G., zoals de commissie Ziekenfondswezen, de commissie uit de Sociologische werkgroep ter bestudering van de rol van verering en bewondering in het maatschappelijk leven, en de commissie in zake godsdienst en politieke keuze.

De belangrijkste arbeid is echter uiteraard geleverd in het kader van de Plancommissie, die het nieuwe Plan van de Partij „De Weg naar Vrijheid” heeft tot stand gebracht. Van de K.W.G.-leden hadden in deze commissie zitting de pgn. Ruygers, Van Lier en Daams. Pg. Daams had tevens zitting in de commissie, die het Partijbestuur heeft geadviseerd over de samenstelling van de kandidatenlijsten voor de Tweede-Kamerverkiezingen 1952.

In de redactie van het maandblad „Socialisme en Democratie” had aanvankelijk zitting pg. prof. dr Anton van Duinkerken, die werd opgevolgd door pg. mr Van Lier.

Het contact tussen de besturen der Werkgemeenschappen werd versterkt door onderlinge uitwisseling van de drie organen. Er werd een gemeenschappelijke vergadering met het bestuur van de P.C.W.G. belegd over de processievrijheid. Met het Centrum voor Staatkundige Vorming werd het contact voortgezet. In de loop van 1950/1951 werden problemen besproken van wederopbouw en volkshuisvesting; in 1951/1952 werd over middenstandspolitiek gesproken.

Over de internationale contacten kan worden gemeld, dat met de P.C.W.G. overeenstemming werd bereikt over het organiseren van een gezamenlijke ontmoeting met katholieke en protestants-christelijke socialisten uit West-Duitsland. Voorts dat de contacten met katholieke socialisten uit Engeland worden aangehouden en er onder meer toe hebben geleid, dat het katholieke Lagerhuislid voor Labour, mr Wells, een artikel in het maandblad heeft geschreven.

Wat Frankrijk betreft, de relaties met de groepering „Economie et Humanisme” hebben o.a. geleid tot een samenwerking met het Bulletin International de Recherches et d'Information. Volledigheidshalve zouden hieraan ook nog persoonlijke ontmoetingen van enkele onzer leden met katholieke socialisten uit bijv. Canada, India en Uruguay kunnen worden toegevoegd.

De redactie van het blad van de Werkgemeenschap „De Katholiek in de Partij van de Arbeid” bestond in de afgelopen periode uit de pgn: Geert Ruygers, mr F. H. J. M. Daams, G. W. Hijlkema en dr J. Tans (te Utrecht). Het secretariaat van de redactie is gevestigd te Den Haag p/a pg Hijlkema, Aronskelkweg 170. De administratie van het blad is gevestigd te Oisterwijk, Gemullehoekenweg 129. In verband met het vertrek van pg. Tans naar het buitenland is inmiddels pg Van Lier de redactie komen versterken.

In verschillende KWG-afdelingen wordt regelmatig met het maandblad gecolporteerd. De colportage door de partijafdelingen zou echter nog beduidend omvangrijker kunnen worden. De aanvraag van proefnummers en abonnementen neemt regelmatig toe.

Humanistische Werkgemeenschap

Organisatie

Deze verslagperiode werd gekenmerkt door een gestage uitbouw van de organisatie van de Humanistische Werkgemeenschap. Het aantal afdelingen werd uitgebreid en vele contacten werden gelegd.

Het hoofdbestuur werd gevormd door: H. Vos, voorzitter; C. Woudenberg, 2de voorzitter; R. Breur, penningmeester; H. v. Es, secretaris; H. de Waard,

redacteur; mevrouw B. R. J. Beelaerts van Blokland—Jessurun; J. P. v. Praag; G. Stellinga; M. G. Warffemius; J. Boetje; J. Engels; W. v. Deelen; W. F. Happé; P. de Bruyn; Evert Vermeer, gedelegeerde Partijbestuur.

Ten einde de activiteit in het oosten van het land te stimuleren werd aan het bestuur toegevoegd D. Bout uit Enschede.

Het hoofdbestuur vergaderde 19 maal, terwijl op 29 September 1951 een conferentie werd gehouden met de besturen van de afdelingen.

In 16 afdelingen werd actief gewerkt. Deze activiteit bestond uit het houden van lezingen, filmochtenden, huiskamerbijeenkomsten enz.

Conferentie

De eerste conferentie werd gehouden in Amersfoort op 11 November 1950. Het onderwerp was: „Waarom een Humanistische Werkgemeenschap in de Partij van de Arbeid en hoe moet deze functioneren?” De inleider was C. Woudenberg. Aantal deelnemers 164. Tijdens deze conferentie werd tevens de grondslag gelegd voor de nieuwe organisatievorm en werd het bestuur, zij het dan voorlopig, in bovenstaande formatie benoemd.

Op 9 en 10 Juni 1951 vond de tweede conferentie plaats. Deze werd gehouden in de Int. School voor Wijsbegeerte te Amersfoort. De inleiders waren mevrouw T. Heroma—Meilink en H. Vos, het onderwerp „De vernieuwing van het sociale denken”. Aantal deelnemers 112.

De derde conferentie werd eveneens gehouden in de Int. School voor Wijsbegeerte en wel op 22 en 23 Maart 1952. De inleiders waren J. de Kadt en J. P. van Praag. De onderwerpen resp.: „De machtsverhoudingen en de menselijke ontplooiing in de Maatschappij” en „Culturele democratie”. Aantal deelnemers 116. Op deze conferentie werd gediscussieerd in groepen, welke onder leiding stonden van enkele leden van het hoofdbestuur. Deze werkmethode heeft er veel toe bijgedragen deze conferentie te maken tot de best geslaagde. Ook over het algemeen kan gezegd worden, dat deze conferenties geslaagd zijn. Zowel de deelname als de behandelde stof en de sfeer van deze bijeenkomsten hebben daartoe hun bijdrage gegeven.

Contacten met andere Werkgemeenschappen

Dit contact werd op de meest prettige wijze in stand gehouden. Van tijd tot tijd vonden besprekingen plaats, terwijl de landelijke en soms ook de plaatselijke bijeenkomsten over en weer door enkele bestuursleden werden bijgewoond.

Op 7 Februari 1951 werd ter inleiding van het Congres van de Partij een gezamenlijke openbare bijeenkomst belegd in Rotterdam, voor de Humanistische Werkgemeenschap sprak J. P. v. Praag.

Contacten met andere organisaties

Met verschillende organisaties werd onderling contact onderhouden, hetzij door uitwisseling van de maandbladen en andere periodieken, hetzij door persoonlijk contact.

Deze organisaties waren: de W.B.S., A.J.C., Nieuwe Koers, Stichting „Mens en Wereld”.

Maandblad „Vernieuwing”

Van 1 September 1950—1 September 1952 verzorgde H. de Waard de redactie van het maandblad. Door zijn werkkraft en invloed kreeg dit blad een eigen sfeer en een eigen plaats in de periodieken, uitgegeven door de Partij. Door

zijn drukke werkzaamheden kon De Waard na die datum de redactie niet langer op zich nemen. Gaarne willen wij hier van onze grote waardering en dankbaarheid getuigen voor deze, door hem verrichte arbeid, die vooral in de beginperiode met vele moeilijkheden is gepaard gegaan.

Van 1 September 1952 af wordt de redactie gevoerd door W. Hijmans, die daardoor tevens aan het bestuur werd toegevoegd. Wij hopen en vertrouwen, dat hij het werk van De Waard zal voortzetten en zo mogelijk uitbouwen zodat dit maandblad zijn functie kan blijven vervullen.

De oplage varieerde van 2500—3000 stuks, het aantal betalende abonné's bedroeg in 1951 657. Over 1952 is dit aantal ruim 900.

Rapporten

Door het hoofdbestuur werd een aantal rapporten besproken en samengesteld. Een rapport over het ziekenfondsvraagstuk, samengesteld door J. de Bruyn en een over de verhouding Partij-Nevenorganisaties, samengesteld door C. Woudenberg en H. Vos. Van de conclusies van het eerste rapport werd mededeling gedaan aan een commissie van de W.B.S. Het andere rapport werd in handen gesteld van een commissie in het leven geroepen door het Partijbestuur.

Slotbeschouwing

De H.W.G. staat in feite nog aan het begin van haar werkzaamheden, die uit de aard van deze werkgemeenschap voorlopig nog in hoofdzaak naar binnen gericht zijn. Om tot grotere activiteit te geraken, is het in de eerste plaats nodig meer bekendheid te geven aan de werkgemeenschappen in het algemeen en aan de taak van de Humanistische Werkgemeenschap in het bijzonder. Ten einde dit doel te bereiken worden thans o.a. een reeks streekconferenties belegd.

Twee daarvan zijn reeds gehouden, te weten in de provincies Groningen en Zuid-Holland. Deze conferenties die, gezien de deelname, inleidingen, discussie en sfeer, als welgeslaagd beschouwd mogen worden, geven ons het recht met de beste verwachtingen de toekomst tegemoet te gaan.

N.V. DE ARBEIDERSPERS

De vertegenwoordiging van de Partij in de Raad van Commissarissen van de N.V. De Arbeiderspers onderging tijdens de verslagperiode geen wijziging, zij bestond uit de partijgenoten: E. F. Albrecht, H. Harmsen, M. A. Reinalda, K. Vorrink, J. Willems en H. Willemse. Pg. Albrecht trad op als gedelegeerd commissaris.

In deze periode handhaafde „Het Vrije Volk” zijn positie als grootste krant van Nederland.

De hoofdredacteur van „Het Vrije Volk”, of zijn plaatsvervanger, woonde steeds de vergaderingen van Dagelijks Bestuur en Partijbestuur bij.

DIVERSE PERIODIEKEN

Aan het einde van de verslagperiode vond een reorganisatie plaats, die tot gevolg had, dat het ledenorgaan „In de Partij” ophield te verschijnen en het speciaal voor het kader bestemde blad „Paraat” plaats moest maken voor een orgaan, dat in het bijzonder tot taak kreeg de leden van de Fakkeldragersclubs van voorlichting te dienen en de stof te leveren voor de discussie in de clubbijeenkomsten. De nieuwe naam werd „Paraat in een veranderende wereld”. De ver-

schijning van deze nieuwe krant valt na de verslagperiode. Desondanks menen wij hier te mogen vermelden, dat de poging met de nieuwe krant ondernomen, als geslaagd mag worden beschouwd. Het is dus voor de laatste maal dat in onze verslagen mededelingen worden gedaan over „Paraat” en „In de Partij”.

Paraat

Gedurende de jaren dat „Paraat” verscheen, zijn er veelvuldige bewijzen geweest, dat „Paraat” in een behoefte voorzag. In het algemeen mogen we zeggen, dat in een bepaalde kern grote waardering bestond. Helaas was deze kern te klein en ondanks forse pogingen, het aantal abonné's op te voeren, bleef dit aantal teruglopen. Mogelijk, dat de abonnementsprijs toch voor velen een bezwaar was. Bedroeg het aantal abonné's aan het begin van de verslagperiode 3600, dit aantal bedroeg in de zomer van 1952 nog slechts 2800 en er waren geen aanwijzingen, dat deze daling plaats zou maken voor een stijging.

De financiële offers, voor de instandhouding van „Paraat” door de Partij gebracht, waren niet meer te rechtvaardigen en waren mede een aanleiding tot de boven vermelde reorganisatie.

De redactie was gedurende de verslagperiode onveranderd in handen van pg. A. Mozer, terwijl de redactiecommissie bestond uit de pgn. G. Ruygers, J. H. Scheps, E. Vermeer en K. Vorrink.

Heeft „Paraat” in zijn nieuwe vorm allereerst betekenis als orgaan voor het fakkeldragerswerk, het blijkt in de praktijk, dat het ook de functie van kaderblad op bevredigende wijze kan vervullen. De nieuwe redactie bestaat uit Frits Albrecht, Rita de Bruyn Ouboter, Alfred Mozer, Ton Oosterhuis en M. Sluysen.

In de Partij

Ons huisorgaan verscheen in de verslagperiode regelmatig. Om financiële redenen werd aan het einde van 1950 besloten de omvang te verkleinen. Een bezwaar van „In de Partij” was, dat de verspreiding niet zodanig kon worden geregeld, dat het orgaan regelmatig werd bezorgd. Dit liet in de praktijk zeer veel te wensen over en was een reden, dat dit huisorgaan toch niet de functie kon vervullen welke het was toegedacht.

Het nieuwe „Paraat, in een veranderende wereld” brengt nu het zakelijke nieuws, dat vroeger in „In de Partij” werd opgenomen.

„Socialisme en Democratie”

De redactie van het socialistische maandschrift onderging enkele wijzigingen. Aan het eind van de verslagperiode bestond zij uit de partijgenoten W. Banning, J. M. den Uyl (redactiesecretaris), J. Barents, J. J. A. Berger, J. J. Buskes, M. van der Goes van Naters, Ph. J. Idenburg, J. F. de Jongh, J. de Kadet, Th. J. A. M. van Lier, H. Oosterhuis, H. Vos en K. Vorrink.

Het aantal abonné's vertoonde weinig schommeling en bedroeg 1609 op 30 September 1952. Een bevredigend aantal wanneer men rekening houdt met het aantal abonné's dat dergelijke tijdschriften gewoonlijk hebben.

„De Gemeente”

Gedurende de verslagperiode verscheen het voorlichtingsorgaan voor Raads- en Statenleden regelmatig. De oplage bedraagt thans 2750 exemplaren. Het orgaan wordt gratis gezonden aan alle partijgenoten-leden van gemeenteraden en Provinciale Staten.

Aan het eind van de verslagperiode werd de redactie gevormd door de partij-

genoten prof. mr dr G. van den Bergh, J. de Bruin, mr C. J. A. M. ten Hagen, mr M. A. Stufkens, mr J. in 't Veld, redactiesecretaris: W. Mensink.

„Ploegen en Zaaïen”

Dit blad verscheen regelmatig iedere maand, waarbij in Maart 1952 een dubbel nummer werd uitgegeven in verband met het Agrarisch Congres en het Agrarisch Program. Er zijn circa 2000 betalende abonné's. Pg. Vrijling, die aanvankelijk de redactie voerde, trok zich als zodanig terug, zodat de redactie thans berust bij het bureau van de Sectie Agrarische Vragen, in hoofdzaak bij pg. C. Egas. Gedurende de verkiezingsactie verschenen verkiezingsnummers van „Ploegen en Zaaïen”, geheel samengesteld door de Sectie Agrarische Vragen en een groot aantal medewerkers, afzonderlijk voor de boeren, de tuinders, de landarbeiders en de plattelandsvrouwen. Sommige nummers hadden aparte edities, aangepast aan de verschillende delen van het land. Er werden resp. van de vier nummers 39.950, 3.850, 54.750 en 46.200 exemplaren verspreid.

COLPORTAGE-ORGAAN

De redactie van het colportage-orgaan bleef gedurende de verslagperiode in handen van pg. T. Oosterhuis. Ook in deze tweejaarlijkse periode bleef de activiteit van de afdelingen ten aanzien van de colportage beneden de verwachting en beneden het peil waarop de exploitatie sluitend zou kunnen worden. Doordat gedurende het boekjaar 1950—1951 de oplaag niet boven de 30.000 exemplaren per nummer kwam, werd in de zomer van 1951 opnieuw naar middelen gezocht om de colportage te stimuleren. O.m. werd toen het besluit genomen de naam „Met Volle Zeilen” te veranderen in „Arbeid”, met als ondertitel „Vrijheid, Vrede, Voorspoed”.

Enkele versoberingen in het uiterlijk van de krant werden ingevoerd. Maar ook gedurende 1951—1952 bleef de oplaag bijna steeds onder de 20.000 exemplaren per nummer, zodat bij het begin van het winterseizoen 1952 opnieuw op middelen werd gezonden de colportage op te voeren. Hopelijk zullen wij er daardoor in slagen, dat de afdelingen meer gebruik gaan maken van dit belangrijke propagandamiddel, dat daarnaast ook een versterking van afdelingskas en ten slotte partijkas kan betekenen.

In bijgaande tabellen V en VI wordt een overzicht gegeven van de afname per gewest gedurende de verslagperiode.

TABEL V

Omzet „Met Volle Zeilen” van September 1950—April 1951

Gewesten	Nr. 85 21-9-'50	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100 19-4-'51
Amsterdam	3.250	4.960	5.390	5.240	5.530	5.400	5.440	5.340	5.225	5.195	5.240	5.240	5.305	5.280	5.325	5.500
Rotterdam	3.060	4.115	4.070	4.115	3.605	4.055	3.325	3.755	3.270	3.370	3.350	3.750	3.360	3.360	3.360	4.060
Den Haag	1.150	1.400	1.525	1.360	1.275	1.275	1.175	1.025	850	850	850	975	1.025	1.125	1.200	1.525
Friesland	275	335	728	760	710	710	540	540	475	465	505	505	480	460	460	2.605
Groningen	540	980	795	1.205	825	810	1.145	595	930	580	805	480	530	390	390	1.670
Drente	100	110	370	145	45	45	145	145	45	45	45	45	45	45	—	745
Overijssel	1.030	806	1.686	816	1.021	806	741	741	741	791	1.075	1.075	895	445	795	1.535
Gelderland	1.190	1.505	1.550	1.700	1.750	1.745	1.680	1.605	1.525	1.525	1.490	1.515	1.575	1.485	1.130	2.402
Utrecht	2.025	2.250	2.475	2.320	2.367	2.215	2.170	2.190	2.325	2.140	2.040	2.045	2.280	2.090	2.045	3.055
Noord-Holl./N.	575	1.255	1.697	1.267	1.567	1.342	1.247	1.112	1.372	1.212	1.102	1.092	1.061	1.151	1.081	3.353
Noord-Holl./Z.	1.945	2.235	3.085	2.680	2.825	2.975	2.775	2.570	2.360	2.250	2.245	2.000	2.380	1.947	1.931	3.270
Zuid-Holland	1.708	2.333	3.081	3.013	3.243	3.093	3.176	3.136	3.179	2.899	2.959	2.984	3.104	3.049	2.797	4.470
Zeeland	755	755	855	820	880	880	860	870	860	850	850	870	870	870	860	1.205
Noord-Brabant	260	260	410	270	310	310	275	275	375	360	310	310	265	265	265	622
Limburg	100	160	160	110	110	110	90	90	90	90	90	110	110	110	110	665
Totaal	17.963	23.459	27.877	25.821	26.063	25.771	24.784	23.989	23.622	22.622	22.956	22.996	23.285	22.072	21.749	36.682

TABEL VI

Omzet „Arbeid” van September 1951 tot Mei 1952

Gewesten	Nr. 1 18-9-'51	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19 27-5-'52
Amsterdam	5.135	5.135	5.185	4.950	4.955	4.675	4.760	4.730	4.865	4.745	4.790	4.816	4.830	4.875	4.775	4.805	4.980	4.330	3.430
Rotterdam	3.115	3.375	3.685	3.685	3.628	3.585	3.600	3.650	3.610	3.385	3.545	3.520	3.535	3.610	3.535	3.650	3.610	3.610	3.610
Den Haag	775	625	825	950	975	1.000	975	1.075	1.075	1.075	1.100	1.325	1.225	1.225	1.250	1.250	1.250	1.200	775
Friesland	210	685	565	490	520	545	495	845	582	582	407	532	505	655	480	480	1.320	420	515
Groningen	170	340	439	639	374	360	335	1.180	370	320	520	520	320	420	485	235	590	255	470
Drente	125	50	60	75	80	45	45	475	35	35	15	15	40	130	50	20	235	20	10
Overijssel	545	451	181	648	558	679	683	758	458	633	643	643	643	918	418	418	581	297	1.047
Gelderland	70	449	852	877	839	829	764	1.187	724	817	762	847	847	862	737	687	1.120	555	555
Utrecht	860	1.455	1.760	1.960	1.940	1.810	1.900	1.450	1.465	1.945	2.055	2.030	2.020	2.225	2.000	1.530	1.940	1.410	4.025
Noord-Holl./N.	525	645	760	820	545	645	725	1.012	792	682	567	642	602	844	740	680	1.130	980	1.260
Noord-Holl./Z.	905	1.535	1.298	1.178	1.888	1.743	1.735	2.695	1.685	1.748	1.953	2.028	2.048	2.630	1.798	889	2.283	438	563
Zuid-Holland	1.580	1.825	2.216	2.276	2.291	2.446	2.366	2.956	1.840	2.210	1.930	2.000	2.020	2.150	2.080	2.130	2.735	2.095	1.885
Zeeland	690	800	885	990	990	1.000	1.050	1.030	975	1.125	958	958	1.098	1.103	958	958	1.020	960	930
Noord-Brabant	—	—	205	205	205	205	205	235	205	205	180	80	80	235	180	205	200	80	80
Limburg	75	75	150	200	180	180	180	180	180	180	80	175	180	195	170	170	175	170	170
Totaal	14.780	17.445	19.066	19.943	19.968	19.747	19.818	23.458	18.861	19.687	19.505	20.131	19.993	22.077	19.656	18.107	23.169	16.820	19.325

BROCHURES

Hieronder volgt een overzicht van de brochures, die in de verslagperiode werden omgezet. Voor de brochures, die verschenen vóór 1 Oct. '50 is uitsluitend het verkochte aantal vermeld, bij de na die datum verschenen brochures tevens de oplaat.

Naam	Schrijver	Oplaat	Omzet van 1-10-'50 t/m 30-9-'52
Schaepman en Wij	G. Ruygers	—	2.368
Naar Sociale Zekerheid	Mr. S. Mok	—	96
Statutenboekje		—	4.355
Na-oorlogse sociale politiek	Mr. Dr. A. A. van Rhijn	—	247
Wie moet dat betalen?	H. J. Hofstra	—	875
De Humanist en het moderne Socialisme	J. C. Brandt Corstius	—	2.070
Kompas		—	884
Beginselprogram		—	6.094
Woningen		—	592
Hoe worden wij geregeerd?	Mr. P. C. de Jonge	—	533
Nieuwe Tijden Nieuwe Taken		—	99
Verslag 3e Congres		1.150	940
Insignes Partij		—	1.514
Middenstand in de 2e Kamer	J. Schilthuis	—	152
Onze Toekomst	Drs. D. Roemers	—	460
Vrede en Brood	H. v. d. Zinkweg	—	455
Kaarten op Tafel	J. de Kadt	8.000	4.951
De Overheid neemt en geeft	Prof. Mr. P. Liefstinck	5.000	3.004
Verantwoording en Opdracht	K. Vorrink	10.000	8.141
De Ijsberg		15.000	14.990
Doeltreffende Prijsbeheersing		1.500	1.277
Gereed tot de Strijd (bevatte tevens Verkiezingsprogram 1952)	Mr. L. A. Donker	10.000	9.892
Een Plan voor de Mens	Dr. Ph. J. Idenburg	2.534	2.506
Pleidooi voor de Jeugd		10.185	6.047
Let op hun Daden	Evert Vermeer	7.500	7.423
De Weg naar Vrijheid		7.025	3.523
Land van de Toekomst		25.410	17.000
Verslag Plancongres		2.020	918
Militair vraagstuk		2.500	1.689

KAMPWERK

Daartoe financieel in staat gesteld door de Centrale Arbeidersverzekerings- en Depositobank, die een deel van haar winst beschikbaar stelde voor scholingswerk, werd een begin gemaakt met scholing van functionarissen.

In 1951 werd een kampweek georganiseerd in „De Paasheuvel” te Vierhouten, met plm. 70 deelnemers.

In 1952 werd een vervolgekamp gehouden, waaraan plm. 50 functionarissen en aanstaande functionarissen deelnamen, en tevens een nieuwe kampweek met eveneens ongeveer 50 deelnemers.

In deze weken wordt zeer hard gewerkt en van de deelnemers een grote inspanning gevraagd. De besprekingen zijn in hoofdzaak gewijd aan de taken van voorzitters, secretarissen en penningmeesters; de functie van afdelingsbesturen, het organiseren van acties, de behandeling van reglementen, enz. enz.

De reeds opgedane ervaringen tonen wel aan, dat dit werk zeer belangrijk is en als het maar even kan, moet worden voortgezet.

De leiding van deze kampweken berustte bij pg. E. F. Albrecht, daarbij geassisteerd door pg. J. Spronkers.

Jaarlijks wordt eveneens een politiek-vacantiekamp gehouden, waarvoor een redelijke belangstelling bestaat. De leiding berust bij pg. Evert Vermeer. Dageelijks worden één of twee inleidingen over politieke onderwerpen gehouden, terwijl er een ruime gelegenheid voor ontspanning blijft. Deze kampen, niet in het bijzonder voor functionarissen bestemd, hebben uiteraard uit een oogpunt van scholing eveneens grote betekenis. De voortreffelijke sfeer van verbondenheid en kameraadschap, die zowel de scholings- als de politieke vacantiekampen kenmerken, verhogen de waarde er van voor deelnemers en leiding.

CABARETWERK

In de samenstelling van de cabaretgroepen is sedert het verschijnen van het vorige jaarverslag geen wijziging gekomen, terwijl pg. Gerrit Lindenberg nog steeds als de landelijk regisseur optreedt.

Het uitgeven van de teksten, welke door pg. Ton Oosterhuis én door sommige leden van de cabaretgroepen zelf worden geschreven, geschiedt centraal door het secretariaat in Amsterdam.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de teksten berust bij het Partijbestuur en de teksten mogen alleen gebruikt worden door de door het Partijbestuur erkende politieke lekencabaretgroepen. Deze maatregel is genomen om te voorkomen, dat het verkeerd „brengen” van een tekst anti-propagandistisch voor de Partij zou kunnen werken.

In het seizoen 1950–1951 hebben de dertien cabaretgroepen 149 voorstellingen verzorgd. Voor het seizoen 1951–1952 bedroeg het aantal voorstellingen 138. Het is te betreuren, dat de afdelingen nog te weinig gebruik maken van dit uitermate geschikte propagandamiddel voor onze Partij; vooral in verkiezingstijd moet het toch mogelijk zijn, dat onze groepen een groter aantal voorstellingen verzorgen dan tot nu toe het geval is geweest.

TONEELFONDS

Eind 1950 werd het Toneelfonds van de Partij van de Arbeid opgericht.

Het is de bedoeling, dat door dit toneelfonds toneelstukjes worden uitgegeven, welke kunnen worden opgevoerd op afdelingsvergaderingen en andere, in partijverband georganiseerde, bijeenkomsten. Een van de motiveringen die tot de oprichting van dit fonds hebben geleid, is geweest, dat vooral bij Meivieringen in kleine afdelingen is gebleken, dat men daar gebruik maakte van de niet altijd verantwoorde spelen uit particuliere toneelfondsen.

Het Toneelfonds werkt onder verantwoording van Evert Vermeer, terwijl de manuscripten vóór zij worden uitgegeven, aan vertegenwoordigers van de werkgemeenschappen ter inzage worden verstrekt.

Voor de opvoeringen vraagt het Toneelfonds een bepaalde prijs, waaruit de onkosten en auteursrechten worden bestreden.

Op het ogenblik beschikt het Toneelfonds over de volgende stukjes:

„Als na onwetendheid en vrees”,

„De eigenwijs”,

„Mensenpakhuis”

„Planbundel”, bestaande uit de schetsjes ::Het ingezonden stuk”, „Het schilderij”

en „Hoe vindt u het bij ons?”,

„Rode tulpen” en

„Vlucht naar Koedorp”.

Gedurende de verslagperiode werd als gebruikelijk voor de Meiviering contact gehouden met het N.V.V. en geschiedde de organisatie onder leiding van het Centrale Meicomité, gevormd door de pgn H. Korte en E. Vermeer. Ook het systeem van de centrale sprekersaanwijzing door het secretariaat bleef gehandhaafd.

In 1951 werd het Meifeest gevierd onder de leuze: „Door pal te staan voor de vrijheid en de lasten rechtvaardig te verdelen, bouwen wij aan de vrede”, terwijl in 1952 de Meileuze luidde: „Voor wereldvrede en democratie; voor internationale samenwerking en Europese eenheid; voor sociale zekerheid en volledige werkgelegenheid”.

Voor het Meifeest van 1951 had het Landelijk Meicomité de beschikking over de Meispelen van het daaraan voorafgaande jaar: „De verstilde kermis”, „De eerste dag van Mei” en „Uw Mei is hier”, welke werden opgevoerd in resp. 6, 2 en 1 plaats(en).

Hieraan werd toegevoegd als nieuw Meispiel: „1 Mei”, dat in 10 plaatsen werd gebracht, terwijl de toneelstukjes „Mensenpakhuis” en „De eigenwijs” in resp. 32 en 12 plaatsen werden opgevoerd.

Bij de Meiviering voor 1952 kon het Landelijk Meicomité ter beschikking stellen:

„De verstilde kermis”	opgevoerd in	1	plaats(en)
„De eerste dag van Mei”	„	1	„
„Het licht overwint”	„	2	„
„Ontwaak” (Meideclamatorium) . .	„	20	„
„Vollhouden”	„	13	„
en de toneelstukjes:			
„Mensenpakhuis”	„	3	„
„De eigenwijs”	„	5	„
„Als na onwetendheid en vrees” . .	„	2	„
„Rode tulpen”	„	48	„

DIVERSE COMMISSIES

In de vergadering van het dagelijks bestuur van de Partij van 21 December 1951 werd besloten tot het instellen van een commissie ter bestudering van het *Friese vraagstuk*. Deze commissie was samengesteld uit de partijgenoten ir J. W. Albarda, ds D. Bakker, J. Johs. de Boer, J. Klok, prof. dr J. P. Kruyt, D. de Loor, J. Piebenga, J. H. Scheps, P. Sikkes, J. Tuin (voorzitter) en K. Voskuil. De commissie kwam viermaal bijeen en bracht, na haar bijeenkomst op 21 Juni 1952, een rapport uit, dat in de pers werd gepubliceerd.

Op 27 Januari 1951 werd door het Partijbestuur een commissie ingesteld, die tot taak had het *vraagstuk van de onderlinge verhoudingen tussen partijgenoten-ministers, Kamerfractie, Partijbestuur en Congres* te bezien en hierover rapport uit te brengen. Tijdens het in Februari 1951 gehouden Partijcongres werd, naar aanleiding van een ingediende motie, door het P.B. de toezegging gedaan, ook enkele vertegenwoordigers van de afdelingen die deze motie hadden ingediend, in de commissie op te nemen. Na deze aanvulling bestond de commissie uit de partijgenoten prof. mr R. Kranenburg (voorzitter), mr P. P. Agter, E. F. Albrecht, drs J. Bons, mr J. A. W. Burger, mr L. A. Donker, mr M. van der Goes van Naters, S. L. Mansholt, dr P. S. Pels, drs H. Peschar (secretaris), dr M. J. Prinsen, mr J. H. Strumphler Tideman, J. Tuin, K. Vorrink, ir H. Vos, mr G. E. van Walsum en mr H. Willemse.

Aan het eind van de verslagperiode was de commissie viermaal bijeengeeest en was een concept-rapport opgesteld. Met de resultaten van het werk van de commissie heeft het Partijbestuur zich uitvoerig beziggehouden. Het Partijbestuur stelt zich voor, de problematiek welke in het rapport wordt behandeld, in een speciaal daartoe bijeengeroepen vergadering van de Partijraad aan de orde te stellen.

Na het congres van 1951 werd door het Partijbestuur een *commissie* ingesteld *ter bestudering van het congresvoorstel van Ede-Lunteren*, luidende als volgt: „Het congres, van oordeel, dat het wenselijk is, na te gaan in hoeverre het de voorkeur verdient, verschillende werkzaamheden op onderscheiden terreinen van het maatschappelijk leven te laten geschieden, óf door instellingen en organisaties op „levensbeschouwelijke” grondslag, óf door instellingen en organisaties op algemene basis, óf door overheidsinstellingen, verzoekt het Partijbestuur een commissie in te stellen, die dit vraagstuk zal bestuderen en daarover rapporteren, zo mogelijk vóór het eerstvolgend tweejaarlijks congres.”

De commissie bestond uit de partijgenoten: E. F. Albrecht, mr J. Cramer, mej. M. Dijkstra, dr H. J. van Eck, prof. R. Hornstra, dr J. F. de Jongh, mr Th. J. A. M. van Lier, H. Molendijk, dr J. P. van Praag, G. Ruygers, mevr. Chr. de Ruyter—De Zeeuw, E. P. Schuyt, mej. mr M. Tjeenk Willink (voorzitster), drs J. J. Voogd (secretaris) en mr G. E. van Walsum.

Na tweemaal bijeen te zijn geweest, wees de commissie uit haar midden een sub-commissie aan, bestaande uit de partijgenoten Van Praag, Van Lier, De Jongh en De Ruyter—De Zeeuw, welke belast werd met het opstellen van een concept-rapport.

De arbeid welke de commissie heeft te verrichten, vraagt zeer veel tijd, o.a. omdat zeer veel besprekingen moeten worden gevoerd.

Verwacht moet daarom worden, dat de commissie niet voor het einde van 1953 met haar taak gereed zal zijn.

Op het Partijcongres 1951 werd besloten om de op dit congres ingebrachte bezwaren tegen de tewerkstelling van pg A. Pleysier bij „Het Vrije Volk” niet in het openbaar te behandelen, maar door een door het Partijbestuur ingestelde commissie.

De commissie bestond uit de partijgenoten: E. F. Albrecht, B. C. Franke, J. Rot, J. H. Scheps, E. A. Vermeer, K. Vorrink, K. Voskuil en C. van der Waerden. De commissie kwam enkele malen bijeen, zonder tot een eenstemmige conclusie te geraken. In een rapport aan het Partijbestuur legde de commissie beide standpunten vast. Het Partijbestuur besloot in zijn vergadering van 9 Januari 1952 het rapport ter kennis van pg. Pleysier en van de Partijraad te brengen.

Herzieningscommissie

Gedurende de verslagperiode zette de Herzieningscommissie haar werkzaamheden voort. De commissie was samengesteld uit de partijgenoten: P. Agter, E. F. Albrecht, B. R. Bakker, J. Brouwer, J. A. W. Burger, R. de Bruyn Ouboter, C. A. M. Diepenhorst, W. J. van Deelen, H. Evers, B. C. Franke, W. F. Happé, J. Harmsen, A. J. Jongeleen, P. J. Kapteyn, R. Langerak, S. A. Posthumus, J. H. Scheps, J. Spronkers, E. A. Vermeer, J. J. Vorrink, J. M. Willems en L. IJssennagger.

Vóór het Congres 1951 was de commissie reeds met een deel van haar rapport gereedgekomen. In overeenstemming met het hierin vervatte advies nam dit congres een tweetal besluiten met betrekking tot de regionale vertegenwoor-

digers in het P.B. en het aantal leden van de Staten-Generaal dat lid kan zijn van het Partijbestuur.

In het najaar van 1952 kwam de commissie met haar rapport gereed. Daar de commissie niet tot een eenstemmige conclusie kwam ten aanzien van de punten: voorbereiding, samenstelling en werkwijze van het congres, wijze van stemmen op het congres en decentralisatie in de Partij, meende de commissie te moeten voorstellen het rapport eerst ter discussie te stellen in vergaderingen van de gewestelijke en stedelijke federaties. Hiertoe werd het rapport begin December 1952 aan alle partij-afdelingen en gewesten toegezonden.

Het is de bedoeling, nadat de gewesten hun opvattingen hebben kenbaar gemaakt, het rapport aan de orde te stellen in de Partijraadsvergadering, welke najaar 1953 wordt gehouden.

Commissie internationaal hulpwerk

Gedurende de verslagperiode werd het werk van de in begin 1949 door de Partij van de Arbeid en het Nederlands Verbond van Vakverenigingen gevormde „Commissie voor hulpverlening aan vluchtelingen” voortgezet onder de bovenvermelde naam.

Na beëindiging van het werk der „Commissie Plaatsing Buitenlandse Kinderen”, waarin de P.v.d.A. eveneens vertegenwoordigd was, bleek namelijk de behoefte te bestaan dit internationale hulpwerk op enigszins andere basis voort te zetten. Dit mede als gevolg van het feit, dat een Internationale van hulpverleningsorganisaties, onder auspiciën van de Socialistische Internationale en het Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen, in de loop van 1951 werd opgericht.

Dientengevolge ving op 1 Juni 1951 de Commissie Internationaal Hulpwerk als zodanig haar werkzaamheden aan. Door het Partijbestuur werden als leden aangewezen de partijgenoten J. Boetje, Lena Lopes Dias en J. H. Scheps. Door het N.V.V.-bestuur Th. de Jong, H. Korte Jr en J. Landman.

Als voorzitter werd door de Commissie aangewezen J. H. Scheps, als secretaris J. Boetje en als penningmeester J. Landman. In de loop van 1952 nam partijgenote R. de Bruyn Ouboter de plaats in van L. Lopes Dias.

Wat de werkzaamheden betreft, kan worden vermeld, dat deze allereerst betrekking hadden op het verlenen van bemiddeling en daadwerkelijke hulp in onderscheiden gevallen.

De bemiddeling betrof zowel het scheppen van de mogelijkheid om (democratische) politieke vluchtelingen in ons land toegelaten te krijgen als het verkrijgen van passende arbeid of studiemogelijkheid.

Wat het eerste punt betreft, de toelating, dient er op te worden gewezen, dat de algemene vluchtelingenpolitiek in ons land officieel opnemen van enigszins grote aantallen politieke vluchtelingen tot dusverre niet mogelijk maakt. De voorzitter van de Commissie, pg. J. H. Scheps, heeft in zijn kwaliteit van lid der Tweede Kamer over de verschillende aspecten van deze vluchtelingenpolitiek reeds meerdere malen in het Parlement gesproken. Er zijn dus kwantitatief beperkingen opgelegd.

In de gevallen, waarin opgetreden kon worden, is dit echter zo actief en afdoende mogelijk geschied. Dit betrof met name het laatste jaar vooral de tijdelijke financiële hulp aan tot de democratische partij of vakbeweging behorende vluchtelingen uit landen van achter het IJzeren Gordijn. In al deze gevallen mocht het bovendien gelukken na kortere of langere tijd deze mensen arbeid te verschaffen, waardoor ze onafhankelijk van onze hulp kwamen. Daarentegen kwamen dan weer enige nieuwe gevallen onder de zorg van de com-

missie. Zo bijv. ten dele ook een bejaard Joegoslavisch echtpaar, waarvoor arbeidsvoorziening niet meer mogelijk is.

Een jonge Hongaarse socialist bijv. kon ten dele voor rekening van de Commissie een gymnasiumstudie afmaken en zijn eindexamen aan een buitenlandse instelling gaan afleggen.

Een Tsjechisch partijgenoot, hierheen gevlucht met zijn gezin en daardoor op z'n minst aan gevangenis of concentratiekamp ontkomen, kon, na een periode van onze hulp, een zelfstandig bestaan vinden door onze bemiddeling. Zijn zoon werd het mogelijk gemaakt door samenwerking van onze Commissie met de Stichting Universitair Asylfonds zijn studie aan een Technische Hogeschool voort te zetten. Het principe, dat door de Commissie en haar dagelijkse leiding wordt gevolgd is dus de te verlenen hulp te richten op het zelfstandig maken der in nood gekomen vluchtelingen. Hierdoor toch is de door de vlucht verkregen gedeeltelijke vrijheid slechts tot een zo volledig mogelijke te maken.

Naast deze arbeid ten opzichte van de individuele vluchteling was de Commissie nog in de gelegenheid voor enkele groepen iets te doen. Zo maakten de partijgenoten Scheps en Boetje van de gelegenheid gebruik toen zij een vergadering in Duitsland moesten bijwonen, om in September 1951 aan een groep van 50 Tsjechische politieke vluchtelingen in het kamp Friedland, gelegen op 10 km afstand van de Russische zone, namens de Commissie kleding en dekking te verschaffen. Dit op verzoek van het comité voor Tsjechische politieke vluchtelingen hier te lande, waarmee ook overigens een goede samenwerking bestaat. In de zomer van 1951 zorgde het secretariaat der Commissie, dat een 70-tal kinderen van vluchtelingen in Duitsland hun vakantie konden doorbrengen bij hun Nederlandse „pleegouders”, waar zij in 1948 ook reeds waren geweest door bemiddeling van de Commissie Plaatsing Buitenlandse Kinderen. Medewerking werd ook verleend aan de nationale kledinginzameling, welke in het najaar van 1951 werd georganiseerd door de Nationale Commissie voor Vluchtelingenhulp, ten behoeve van kampen in West-Duitsland.

In deze Nationale Commissie, onder voorzitterschap van de heer L. Neher, zijn de onderscheiden Nederlandse instellingen, die zich bezig houden met vluchtelingenhulp, vertegenwoordigd. J. Boetje is onze vertegenwoordiger en heeft tevens zitting in het Werkcomité.

In internationaal verband is er contact in de „Entraide Ouvrière Internationale”, waarin verenigd de hulporganisaties van de socialistische partijen en de vrije vakverenigingen aangesloten bij de Socialistische Internationale en het I.V.V.V. Het bureau van deze Entraide Ouvrière Internationale is gevestigd te Brussel en wordt gevormd door vertegenwoordigers(sters) uit België, Frankrijk, Zwitserland, West-Duitsland en Nederland (J. Boetje).

Juist de laatste maanden doen zich via deze Internationale mogelijkheden voor om in samenwerking met het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen der Verenigde Naties grotere projecten voor hulpverlening aan vluchtelingen uit te voeren. Ook onze Commissie heeft een dergelijk project ter hand genomen, namelijk het gedurende een jaar onderbrengen van jonge politieke vluchtelingen uit kampen in West-Berlijn.

Via de Entraide Ouvrière Internationale is ook gepoogd om kinderen van Spaanse republikeinen, in Frankrijk verblijvende, enige tijd gastvrijheid in Nederland te verlenen. Organisatorische moeilijkheden in Frankrijk verhinderden dit tot dusver. De Commissie heeft thans, door rechtstreeks contact met onze Spaanse partijgenoten, de mogelijkheid geschapen het plan in 1953 uit te voeren.

De tot dusver verrichte arbeid was in opzet mogelijk door de jaarlijkse financiële bijdrage, waarvoor de Partij van de Arbeid en het Nederlands Verbond van Vakverenigingen elk garant zijn.

Daarnaast waren het vooral de speciale financiële acties, welke het werk mogelijk maakten. Het in 1951 en 1952 uitgegeven boekje „Thomas Masarijk” (oplage 50.000) bracht een bedrag op van f 8.426,38.

De in 1952 uitgegeven ansichtkaart met de beeltenis van het Hongaarse slachtoffer van het Stalinisme, Anna Kéthly, bracht tot dusver f 1.674,58 op.

De laatste jaren kreeg de Commissie van het Landelijk Meicomité uit de Partij van de Arbeid en het Nederlands Verbond van Vakverenigingen, toestemming een geldinzameling op de Meifeesten te mogen houden. Op de 1-Meidag 1951 kwam op deze wijze bijeen f 5.926,01. In 1952 (het verkiezingsjaar) was dit belangrijk minder namelijk f 1.843,26. Wij hopen en vertrouwen er op, dat in de naaste toekomst de offerbereidheid voor dit werk van praktische internationale solidariteit zal blijven bestaan en zich uitbreiden.

Zolang de dictatuur mensen om der wille van hun democratische overtuiging slechts de keus laat tussen de marteldood of de vlucht naar de vrijheid, blijft hier een menselijke en socialistische plicht te vervullen.

COMMISSIE VERHOUDING TOT CULTURELE ORGANISATIES

Naar aanleiding van het door het Congres 1951 aanvaarde voorstel-Groningen, luidende: „Het congres draagt het Partijbestuur op, zijn houding te bepalen tegenover de culturele organisaties, zoals het Instituut voor Arbeidersontwikkeling, de zang-, muziek- en toneelverenigingen”, werd een commissie benoemd, bestaande uit de partijgenoten: J. H. Scheps, J. Willems, C. Woudenberg en E. F. Albrecht.

De commissie is begonnen met aan de drie werkgemeenschappen te verzoeken hun standpunt t.a.v. de culturele- en ook andere organisaties waarmee een bepaald contact wordt onderhouden, in een nota uiteen te zetten. Aan dit verzoek is, na zeer uitvoerige besprekingen binnen de werkgemeenschappen, voldaan. Hiermede heeft de commissie belangrijk materiaal verkregen. Zij hoopt binnen enkele maanden met haar rapport gereed te zijn.

VERHOUDING TOT ANDERE ORGANISATIES

Ook gedurende deze verslagperiode was er een uitstekende verstandhouding met een aantal bevriende organisaties, die  f zich stellen op de grondslag van het democratische socialisme  f met ons gemeenschappelijke belangen hebben.

V.A.R.A.

De verhouding tot de V.A.R.A. is nog steeds een voorlopige. Totdat de wettelijke regeling van het radiobestel tot stand gekomen is, blijft de verhouding gebaseerd op de verklaring van het Partijbestuur van 19 Mei 1947.

Tot 1 September 1951 werd het Partijbestuur vertegenwoordigd in het V.A.R.A.-bestuur door pg. C. Woudenberg. Bij besluit van het Partijbestuur van 28 Juli 1951 werd E. F. Albrecht tot zijn opvolger benoemd.

Pg. Woudenberg heeft in zijn contactfunctie zeer belangrijk werk gedaan, hetgeen tot uiting kwam in het feit, dat hij in de najaarsvergadering van 1951 van de Verenigingsraad van de V.A.R.A. tot lid van verdienste werd benoemd. In het najaar van 1952 besloot de Verenigingsraad tot het instellen van een

programma-adviesraad. Over de samenstelling hiervan worden binnenkort de besprekingen tussen V.A.R.A. en o.a. het Partijbestuur geopend. Afgezien van het formeel stellen van verhoudingen welke samenhangen met de definitieve regeling van het omroepbestel hebben wij de plicht, hier te getuigen van de grote en loyale steun die de V.A.R.A. ons op elk mogelijk gebied verleent, door de wijze waarop zij mede de propaganda voor het democratische socialisme voert en zendtijd ter beschikking stelt. Het welslagen van ons werk is mede te danken aan de wijze waarop de V.A.R.A. haar taak opvat. Ook in ander opzicht blijkt de medewerking van de V.A.R.A., zoals het volgende besluit aangeeft:

De Verenigingsraad verleent het hoofdbestuur machtiging ter propagering van het door de Dr Wiardi Beckman Stichting uitgebrachte rapport „De weg naar vrijheid” en de verdere bestudering van de er mede samenhangende problemen uit de eigen middelen van de V.A.R.A. een bedrag van f 30.000,— beschikbaar te stellen.”

Instituut voor Arbeidersontwikkeling

De in het vorige verslag gepubliceerde overeenkomst is gebleken een zeer goede basis te zijn voor het afbakenen van de werkterreinen. Het bestaande contact bleef gehandhaafd, doordat de pgn. E. F. Albrecht en E. A. Vermeer als, zoals de term luidt, „het Instituut welgezinde waarnemers” zitting hadden in het hoofdbestuur.

Hetzelfde was het geval met de Stichting Natuurvriendenhuizen, waarin zitting hebben de pgn. Albrecht en Vorrink.

Vakbeweging

Tussen de leiding van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen en van de Partij vond regelmatig contact plaats. Besprekingen werden gevoerd over talloze onderwerpen waarbij beide lichamen belang hebben. Er vond een bespreking plaats met de hoofdbestuurders van de bij het N.V.V. aangesloten organisaties, naar aanleiding van de verschijning van het Plan „De weg naar vrijheid”.

De vriendschappelijke verhouding blijkt o.m. uit het feit, dat we wederzijds als gasten aanwezig zijn op de congressen.

Met verschillende organisaties als A.J.C. en andere onderhouden we de meest prettige relatie. Uiteraard geldt bij alle contacten, dat dit de zelfstandigheid van de organisaties niet aantast en iedere organisatie haar eigen verantwoordelijkheid draagt voor haar optreden.

VROUWENBOND VAN DE PARTIJ VAN DE ARBEID.

Aan het uitvoerig verslag van de Vrouwenbond van de Partij van de Arbeid van October 1950—October 1952, ontlene wij het volgende.

Samenstelling hoofdbestuur.

Op de Bondsvergadering van 1951 traden af A. J. Aarsen—Jansen, M. van Beek, A. Tromp—de Jong en B. J. Wilzen—Bruins.

De nieuwe samenstelling werd: E. Ribbius Peletier, voorzitter; L. Lopes Dias, secretaresse; A. v. d. Goes van Naters—v. d. Plaats, L. Meijboom—Broersma, A. C. Ploeg—Ploeg, C. P. de Roos—Oudegeest, H. L. Sikkes—Hartelust,

A. Thomassen—Lind, J. Zeelenberg, D. Heroma—Meilink, M. van Schie—Wouts, N. Vooy's—Treffers, M. v. d. Wall—Duyvendak.

De vier laatstgenoemden zijn de nieuw gekozenen.

In het D.B. hadden behalve voorzitter en secretaresse zitting: A. Thomassen—Lind, C. P. de Roos—Oudegeest en D. Heroma—Meilink.

Per 1 November 1951 werd de secretaresse pge L. Lopes Dias opgevolgd door pge R. de Bruyn Ouboter.

Organisatie.

In de periode van 1950—'52 is het aantal groepen zowel als het aantal correspondentschappen toegenomen.

Op 1 October 1950	297 groepen en 66 correspondentschappen
„ 1 „ 1951	293 „ „ 72 „
„ 1 „ 1952	310 „ „ 86 „

Het aantal vrouwelijke leden van de partij bedroeg 1 October 1950 32.812 = 31,1 % van het totaal, en 1 October 1952 36.341, is ruim 32,5 % van het totaal.

Bondsvergadering.

Deze werd op 5 en 6 April 1951 te Utrecht gehouden. Er waren 233 groepen vertegenwoordigd door 467 afgevaardigden, terwijl 23 partij-afdelingen gast-afgevaardigden hadden gezonden.

Op de eerste dag werden in de middag- en avondzitting huishoudelijke zaken behandeld.

De tweede dag had een demonstratieve bijeenkomst plaats in de grote zaal van „Tivoli”, die geheel gevuld was. Bij deze gelegenheid werd pge E. Ribbius Peletier gehuldigd, die 25 jaar lang haar beste krachten gegeven heeft aan het vrouwenwerk van de socialistische beweging. Een inzameling, georganiseerd onder de vrouwen, had een totaal bedrag van f 10.000 opgeleverd. Hieruit werd de bondsvoorzitter een beeldje voor „De Born” aangeboden, te vervaardigen door de beeldhouwster mej. Gra Rueb. Het resterende bedrag werd gestort in het Thiele Wibautfonds.

Op deze dag is het woord gevoerd door ir H. Vos, mr M. Tjeenk Willink en mr N. S. Corry Tendeloo.

Bij de huldiging werd gesproken door H. T. Werkhoven—Dijkhuis. Aan pge E. Ribbius Peletier werd de orde van de Nederlandse Leeuw overhandigd door minister In 't Veld.

Bondsraad.

De bondsraad kwam bijeen op 20 en 21 Maart 1952 in „De Born”. De vergadering stond in het teken van de komende parlamentsverkiezing. Inleiders waren J. J. Vorrink, J. M. den Uyl, E. F. Albrecht en R. de Bruyn Ouboter. Het beeld, dat aan pge E. Ribbius Peletier bij gelegenheid van haar 25-jarig jubileum was geschonken, werd bij deze gelegenheid onthuld.

Verkiezingsactie voor de Tweede Kamer (25 Juni 1952).

Deze is door de vrouwen zeer intensief gevoerd. De bond heeft hierbij de volgende geschriften uitgegeven:

Brochure „Als ze maar willen”	26.000 exemplaren
Manifest	60.000 „
Folder „Vrouwen van Nederland”	4.000 „

De brochure werd verkocht à f 0,08 per stuk en is geheel uitverkocht. De andere geschriften zijn gratis verstrekt. Vooral de folder met veel plaatjes en weinig tekst bleek een gewild propaganda-materiaal.

Verder is kort voor de Nationale Demonstratie op Hemelvaartsdag tot alle vrouwelijke partijgenoten een schrijven gericht, getekend door de bondssecretaresse met onderschriften van de partijgenoten Drees en Vorrink. De bezorging geschiedde door de plaatselijke groepen in de partij-afdelingen.

Bondsactiviteit voor de groepen.

In November 1950 werden 142 vrouwendagen gehouden, waarvoor door ons secretariaat de spreeksters werden aangezocht. 46 spreeksters en 1 spreker werden ingeschakeld.

Voor de Vrouwendagen werd het toneelstukje „Groen en Wit”, geschreven door Ton Oosterhuis, beschikbaar gesteld. Het werd door 92 groepen besteld.

In November 1951 bedroeg het aantal vergaderingen 136. De spreekbeurten werden vervuld door 42 spreeksters en 1 spreker.

Ook dit jaar werd een toneelstukje uitgegeven, nl. „Begrepen”, door Karel Bakker geschreven. 123 groepen vroegen een exemplaar ter inzage, slechts 56 bestellingen kwamen binnen.

Ter gelegenheid van de Vrouwendagen werden twee nieuwe liederen met piano-begeleiding gratis ter beschikking gesteld. Hiervan maakten 141 groepen gebruik. Ten behoeve van de beginnende leesclubleidsters werden zgn. leesclubmapjes ter beschikking gesteld. 103 mapjes werden aangevraagd. De uitgave van dit materiaal werd zeer op prijs gesteld, zodat ze in September 1951 opnieuw beschikbaar kwamen (84 aanvragen). Voor degenen die dit mapje hadden door-gewerkt werd een tweede exemplaar samengesteld – map B (80 aanvragen). Ter gelegenheid van de jaarwisseling werd in 1950 een stukje „Een verloren middag” van H. van Hulst, gratis beschikbaar gesteld. 60 groepen profiteerden hiervan.

Ten bate van de Henriëtte Roland Holst-stichting verkochten wij dat jaar plm. 1600 nieuwjaarswensen.

Ter viering van de Dag der Verenigde Naties (24 October 1951) werden in „Ons Werk” enkele artikelen over het werk van de U.N.O. opgenomen en aan de groepen de gelegenheid gegeven hieromtrent zakelijke gegevens aan te vragen (98 aanvragen kwamen binnen).

In het najaar van 1951 verleenden de groepen hun medewerking bij de verkoop van de zgn. Anna Kéthly-kaarten ten bate van het vluchtelingenwerk. Het is niet precies te zeggen hoeveel kaarten er door onze groepen verkocht zijn, maar in ieder geval heeft onze bond in de verkoop een goed aandeel gehad. Gestencilde gedichtjes en sprookjes werden beschikbaar gesteld om bij de jaar-wisselingsbijeenkomst 1951/'52 te gebruiken (er waren 29 aanvragen).

De bond heeft medegewerkt aan enkele enquêtes:

- a. enquête naar de groenten- en fruitprijzen in samenwerking met de Agrarische Sectie van de Wiardi Beckmanstichting. Ongeveer 50 vrouwen, verdeeld over de verschillende delen van het land, namen een jaar lang, drie maal per week de groenten- en fruitprijzen op.
- b. enquête ingesteld door de Nederlandse Vereniging voor Huisvrouwen in zake de tijdsbesteding der huisvrouw. Ons secretariaat heeft de formulieren naar de groepen gezonden, verder contact vond rechtstreeks plaats.
- c. Via „Ons Werk” van Januari 1951 werden gegevens verzameld over de gevolgen van de komende verhoging der electriciteitstarieven. Verzocht werd

dit probleem in groeps- en leesclubbijeekomsten te bespreken. Van een vrij groot aantal groepen en leesclubs ontvingen wij reacties, die door ons zijn verwerkt en waarvan het resultaat is opgenomen in „Ons Werk”.

Bondsactiviteit naar buiten.

Op 11 April 1951 werd een schrijven gezonden aan de Raad van Ministers waarin aandacht werd gevraagd voor de voor de consument controleerbare prijsverhoging van verschillende artikelen. In deze brief werd aangedrongen op officiële mededelingen over prijzen en prijsstijgingen via dagbladen en radio. Voorts werd verzocht maatregelen te overwegen om te komen tot beperking van de verscheidenheid in verschillende huishoudelijke artikelen, zoals pannen, emmers e.d. Deze zouden dan tegen een vastgestelde prijs verkocht moeten worden.

Uitgaven.

Behalve de reeds genoemde brochures voor de verkiezingsactie en de toneelstukjes voor de Vrouwendagen, kunnen wij nog de verkoop melden van 1076 spaarkaarten; 22 pianobundels en 299 liederenbundels. De verkoop hiervan heeft enige maanden stilgestaan, omdat wij door de voorraad heen waren en het samenstellen en vervaardigen van de nieuwe uitgave meer tijd vergde dan geraamd was. In Mei 1952 kwam de nieuwe bundel en een inlegvel in de oude bundel van de pers. Hiervan werden tot het einde van deze verslagperiode verkocht: 1273 complete bundels en 2511 aanvullende bundeltjes.

„Ons Werk”.

In het verslagjaar 1950/'51 werd dit leidstersblad gedrukt bij de Arbeiderspers. De redactie berustte bij L. Lopes Dias. Het blad wordt gratis verstrekt aan de groepen en correspondentschappen. Verder kennen we groepsabonnementen en postabonné's. Per 1 September 1950 hadden we 900 betaalde groepsabonnementen en 175 postabonné's. Op 1 April 1951 waren deze aantallen resp. 975 en 165. In de zomermaanden verschijnt het blad niet.

Per 1 September 1951 verscheen het blad in een nieuwe uitvoering, nl. op de Rotomatonmachine (offsetdruk) die bij de Partij van de Arbeid beschikbaar was. Redactrice R. de Bruyn Ouboter.

Per September 1951: 987 groepsabonnementen en 163 postabonnementen; per Juni 1952: 1029 groepsabonnementen en 198 postabonnementen (toename 77 abonnementen).

In verband met de verkiezingen werd een nummer extra uitgegeven.

„Wij Vrouwen”

Tot en met Februari 1951 werd dit blad uitgegeven door de N.V. „De Arbeiderspers” onder redactie van Els Galjaard-Hofker. Sinds Maart van dat jaar is het blad weer bondsorgaan. De redactie-commissie werd gevormd door de partijgenoten A. Thomassen-Lind, hoofdredactrice, L. Lopes Dias en L. Wilzen-Bruins. De abonnementen-administratie bleef bij de A.P.

In verband met het gewijzigde karakter van het blad werden de lezeressen nu meer speciaal uit socialistische kringen gerecrueteerd. Dit bracht vanzelfsprekend een daling van het aantal abonné's met zich mee.

Per 1 September 1952 bedroeg het aantal abonné's 16.129, terwijl er 2387 losse nummers verkocht werden, het aantal abonné's en vaste lezeressen is nog belangrijk minder dan wenselijk en noodzakelijk. Door verschillende groepen wordt echter hard gewerkt om dit aantal op te voeren.

Per 1 November 1951 werd de samenstelling van de redactiecommissie gewijzigd in: A. Thomassen—Lind (redactrice), D. Heroma—Meilink, E. J. Wilzen—Bruins en J. H. van den Born. De laatste speciaal belast met de financiële zaken.

Gedurende enkele maanden fungeerde pge Heroma als hoofdredactrice in verband met gezinsvermeerdering bij A. Thomassen—Lind.

Radio-uitzendingen

In de verslagperiode werden per 14 dagen drie uitzendingen verzorgd. Eerst vielen deze kwartiertjes op elke Vrijdagmorgen en éénmaal per 14 dagen op Maandagmiddag. Met ingang van het radio-winterseizoen 1950/51 werden de uitzendingen van de Vrijdag- naar de Woensdagmorgen verschoven. Per 1 Juli 1951 verzorgt de V.A.R.A. op die morgen een programma dat geheel aan de vrouw is gewijd en waarin onze uitzendingen zijn opgenomen. In verband hiermede is de voor ons beschikbare tijd tot 10 minuten gereduceerd.

Er zijn in deze periode veel serie-uitzendingen geweest. Wij noemen de series: Gewestelijke kwartiertjes

Vrouwenfiguren uit de socialistische geschiedenis

Vrouwenleven in Indonesië

Gesprekken in de huiskamer (verzorgd door A. C. Ploeg—Ploeg)

Uit 's lands vergaderzaal (verzorgd door mr N. S. Corry Tendeloo)

De jeugd en wij

Het woningprobleem

De vrouw en de krant

De vrouw aan het stuur

Kunstbeoefening in huis

De drie laatstgenoemde series zijn bij de afsluiting van deze verslagperiode nog aan de gang.

De twee 1 Mei-uitzendingen hebben plaats gevonden in samenwerking met de Vrouwenbond van het N.V.V.

Op 29 Juni 1951 hebben wij ons kwartiertje afgestaan aan deze bond voor een reportage over de landdag in Vierhouten.

Het werk op „De Born”

In de jaren 1951 en 1952 is het werk op „De Born” gestadig doorgedaan. Was er in 1951 een kleine achteruitgang in het aantal bezoekersters te bemerken, in 1952 zette deze vermindering zich gelukkig niet door. Dit mede dank zij het feit, dat in dit laatste jaar uit het door de Jubileuminzameling versterkte Thiele Wibaut-fonds een tegemoetkoming kon worden gegeven in de reiskosten van de deelnemsters uit de ver afgelegen plaatsen.

Leiding

Aan de Borncommissie, die door het Hoofdbestuur benoemd wordt en de organisatie van het Bornwerk in handen heeft, werd in April 1951 pge D. Heroma—Meilink toegevoegd. In November 1951 werd bij de wisseling van het bondssecretariaat pge Lopes Dias vervangen door pge R. de Bruyn Ouboter. De Borncommissie is op 30 September 1952 als volgt samengesteld:

E. Ribbius Peletier, voorzitter, R. de Bruyn Ouboter, D. Heroma—Meilink, L. Meyboom—Broersma, J. A. Hille—Kalsbeek, secretaresse en C. H. Dommissie. Over het algemeen wordt de leiding van het Bornwerk verzorgd door vrijwillige krachten.

De volgende bijeenkomsten werden gehouden:

A. Algemene bijeenkomsten

In 1951 werden gehouden:

Op „De Born”	29 algemene bijeenkomsten	1066 deelnemers
Op „De Born”	9 onderwerp-bijeenkomsten	501 „
Op „De Vonk”	3 algemene bijeenkomsten	114 „
Op Kortehemmen	2 algemene bijeenkomsten	93 „
<hr/>		
	43 bijeenkomsten	1574 deelnemers

In 1952:

Op „De Born”	24 algemene bijeenkomsten (3 d.)..	960 deelnemers
Op „De Born”	6 algemene bijeenkomsten (4 d.)..	232 „
Op „De Born”	8 onderwerp-bijeenkomsten	298 „
Op „De Vonk”	2 algemene bijeenkomsten (3 d.)..	79 „
Op „De Vonk”	1 algemene bijeenkomst (4 d.)..	22 „
<hr/>		
	41 bijeenkomsten	1591 deelnemers

B. Bijeenkomsten waar speciale onderwerpen behandeld werden.

Bijeenkomsten werden gehouden over:

In 1951: Europa en Z.O.-Azië; De rijpere jeugd; Mensen bekijken, begrijpen en beoordelen; De betekenis van de kennis van mensen, menselijke verhoudingen en de levensomstandigheden voor het beter begrip van het wereldgebeuren.

In 1952: Problemen rondom onze grotere jongens en meisjes; India, het land van Boeddha, Gandhi en Nehru; Bijeenkomst voor jonge vrouwen; Gezin, gezinsleven en de relatie van gezin en samenleving; Waarom socialist zijn in deze tijd?

Scholingswerk.

Ten behoeve van voorzitters en secretaresses werden in het voorjaar van 1951 twee scholingsweken gehouden, twee in het voorjaar van 1952. De leiding ervan berustte bij de bondssecretaresse, bijgestaan door vrijwillige krachten.

22–26 Januari 1951: 23 deelnemers; 15–21 Februari 1951; speciaal voor plattelandsgroepen, 11 deelnemers; 3–8 Maart 1952, 29 deelnemers; 22–26 April 1952: 27 deelnemers.

In het najaar van 1951 werden twee cursussen gehouden ten behoeve van leesclubleidsters. De leiding berustte eveneens bij de bondssecretaresse en enige vrijwillige medewerkers.

Conferenties.

18/19 Januari 1951 – onderwerp „Amerika”. Sprekers: mej. dr J. J. van Dullemen, A. Mozer en dr H. Umrath. Leiding: L. Lopes Dias.

14/15 April 1951 – voor echtparen. Leiding L. Lopes Dias en E. Vermeer.

5/6 Mei 1951 – titel „Bevredigt ons de opleiding van het jonge meisje?” Leiding: C. H. Domnisse. Inleidingen werden gehouden door dra C. Roms-winkel, mej. T. Langeraap en mej. W. Bos.

12/13/14 Mei 1951 – Pinksterconferentie. Leiding: R. de Bruyn Ouboter en L. Lopes Dias.

13/14 October 1951 – Ten behoeve van de spreeksters op de Vrouwendagen

werd een conferentie belegd. G. Ruygers sprak over „De nieuwe Internationale en haar beginselverklaring” en over „Het Plan Schuman en de stand van zaken in Straatsburg”. J. H. Scheps hield een inleiding over „Onze aanvaarding van de bewapening”.

31 Mei/1/2 Juni 1952 — Pinksterconferentie. Leiding: R. de Bruyn Ouboter. Inleidingen door prof. W. Schermerhorn en A. J. Aarsen—Jansen.

Het Thiele—Wibautfonds.

Behalve de reeds vermelde inzameling ter gelegenheid van het jubileum van de bondsvoorzitster, werden ook nog op andere wijze gelden bijeengebracht voor dit fonds.

- a. Door middel van de verkoop van potloden, waarop de spreuk „De kracht van het ideaal is onberekenbaar” was aangebracht. Deze verkoop leverde een winst van f 1862,55 op, terwijl aan het eind van de verslagperiode nog voor een bedrag van f 61 aan potloden bij de groepen uitstond. Vier gros ter waarde van f 144 is nog in voorraad.
- b. Ter gelegenheid van de 90ste verjaardag van mevrouw M. Wibaut—Berdens van Berlekom werd een actie ter versterking van het fonds dat haar naam draagt, gevoerd. Pge Wibaut was zeer ontroerd door de vele felicitaties die zij van onze groepen mocht ontvangen. Het ingezamelde bedrag was f 1.572,10.

Uit het fonds werden bekostigd: de scholings- en leesclubleidersweken en de reiskosten boven f 7 van de deelnemers aan de Bornbijekomsten in het jaar 1952.

Vertegenwoordiging.

De Bond is vertegenwoordigd in het *Nederlands Vrouwencomité* door A. v. d. Goes van Naters—v. d. Plaats. Haar plaatsvervangster is R. de Bruyn Ouboter. In de *Nederlandse Huishoudraad* door E. J. Wilzen—Bruins, plaatsvervangster M. Spaander—Kok.

In de *Commissie voor huishoudelijke en gezinsvoorlichting* was de Bond vertegenwoordigd door M. Heybroek—Meeter, later door M. van Schie—Wouts.

In de *Commissie groenten en fruit* van de Agrarische Sectie der W.B.S. heeft E. J. Wilzen—Bruins zitting.

Commissie Louwes: tot 1 Juli 1951 L. Lopes Dias. Daarna C. P. de Roos—Oudegeest; plaatsvervangster R. de Bruyn Ouboter.

In de *Nederlandse federatie voor vrouwelijke vrijwillige hulpverlening* eerst door D. Heroma—Meilink, later door A. C. Ploeg—Ploeg.

Steun wettig gezag door N. S. Corry Tendeloo.

Commissie Welzijn soldaten door A. v. d. Goes van Naters—v. d. Plaats.

Commissie tegen concentratiekampen door A. v. d. Goes van Naters—v. d. Plaats. De Vrouwenbond werkt mee in vele lichamen, die steun en raad geven aan a.s. emigranten.

Zo heeft in de *Algemene Emigratie Centrale* N. Korff—Zernike zitting, met als plaatsvervangster M. de Geus—Smelt.

In de *Emigratiecommissie van het Nederlands Vrouwencomité* N. Korff—Zernike.

In de *Provinciale Adviescommissie van het N.V.C.*: Groningen: A. van Eck—Polling, Groningen; Friesland: A. A. Vondeeling—van 't Hof, Leeuwarden; Overijsel: M. van Veen—Gerbrands, Enschede; Utrecht: Immink—Cost Budde, Utrecht; Noord-Holland: J. F. J. Dubois, Alkmaar; Zuid-Holland: M. de Bruyn

Ouboter, Den Haag; Zeeland: B. Schrijver—Waage, Goes; Noord-Brabant en Limburg; H. Verwey—Jonker; Amsterdam: N. Korff—Zernike, Laren, thans A. Mozer—Ebbinge; Rotterdam: N. Bakker—Pott, Rotterdam.

In de *Contactgroep voor Vrouwen der Europese Beweging*: R. de Bruyn Ouboter.

De bondssecretaresse heeft zitting in *De commissie voor Internationaal hulpwerk*; *Thuisfront Humanitas* en in de *Sectie Agrarische vragen en Coöperatie-commissie* van de Wiardi Beckman Stichting.

In de *Partijraad van de Partij v. d. Arbeid* hebben J. Zeelenberg en D. Heroma—Meilink zitting.

Internationaal contact.

De Vrouwenbond maakt deel uit van het Internationaal Socialistisch Vrouwencomité en de bondssecretaresse heeft zitting in het bureau van dit comité. Als zodanig neemt zij geregeld deel aan de zittingen van dit bureau.

Aan de Internationale Socialistische Vrouwenconferentie, die meestal voorafgaat aan het congres van de Internationale werd in Juni 1951 deelgenomen door L. Lopes Dias.

Aan de Internationale Zomerschool, die het Internationaal Socialistisch Vrouwencomité georganiseerd heeft, werd in Augustus 1951 deelgenomen door R. de Bruyn Ouboter en L. Lopes Dias.

Het hoofdbestuur van de Vrouwenbond besloot in de toekomst aan de Vrouwendagen een meer internationaal karakter te geven door het streeksgewijze organiseren van grensbijeenkomsten en andere bijeenkomsten met een buitenlandse partijgenote als spreekster. In het voorjaar van 1951 werd door partijgenoten uit Limburg, Groningen en Gelderland reeds aan grensbijeenkomsten in Duitsland deelgenomen, terwijl twee Nederlandse partijgenoten op Belgische Vrouwendagen als spreekster optraden.

DR WIARDI BECKMAN STICHTING

Aan de verslagen van de Dr Wiardi Beckman Stichting over October '50—30 September '52 ontlene wij het volgende.

De werkzaamheden van de Stichting stonden in 1951 voor een belangrijk deel in het teken van de Planopstelling. Na de voltooiing hiervan werd de Stichting intensief betrokken bij de voorbereidingen voor de verkiezingsactie voor de Tweede Kamerverkiezingen van Juni 1952. Daarnaast werd een belangrijk deel van de tijd der medewerkers van het bureau der Stichting in beslag genomen door hun werk als secretaris van diverse partij-commissies.

Aan het eind van de verslagperiode leed de Stichting ernstig verlies door het vertrek van haar medewerker drs H. Peschar, als gevolg van zijn benoeming tot lid van de Tweede Kamer. Pg. C. Egas werd eveneens Kamerlid, maar bleef zijn werkzaamheden voor de Agrarische Sectie voortzetten.

Het curatorium bestaat bij het uitbrengen van dit verslag uit de pgn.: dr B. S. Al, prof. dr W. Banning, prof. mr dr G. v. d. Bergh, J. Bommer, mr M. v. d. Goes van Naters, H. J. Hofstra, dr Ph. J. Idenburg, prof. mr R. Kranenburg, mej. mr E. Ribbius Peletier, prof. dr J. Tinbergen, mr dr J. in 't Veld, prof. mr J. Valkhoff, ir H. Vos, prof. dr H. de Vos, prof. mr dr J. Barents, drs G. M. Nederhorst, drs D. Roemers, prof. dr F. L. Polak, prof. dr I. Samkalden, mr Th. J. A. M. van Lier, drs A. A. van Ameringen.

Het kwam in totaal achttmaal bijeen en daarnaast nog 16 maal te zamen met de Plancommissie.

De Stichtingsraad bestaat uit de pgn.: mej. mr L. W. van Lindonk, M. A. Reinalda, M. Sluysen, J. Tuin, J. Willems, D. J. A. Geluk en E. F. Albrecht. Het personeel onderging geen wijziging, behoudens de hierboven genoemde; op 1 October 1950 waren 12 personen in het verband van de Stichting werkzaam, op 30 September 1952 bedroeg dit aantal 10.

Financiën.

Gedurende de verslagperiode bleven de kosten van het wetenschappelijk werk de baten overtreffen. Van bevriende zijde werd een gift van f 10.000 ontvangen, bestemd voor het wetenschappelijk onderzoek van de Stichting betreffende de sociaal-economische toestand van het Nederlandse volk. Op deze plaats zij hiervoor dank gebracht. Hier staat tegenover, dat gedurende het tijdvak 1 October 1951 tot 30 September 1952 de netto-kosten van de Stichting aanzienlijk zijn opgelopen, enerzijds als gevolg van de extra kosten verbonden aan de Planopstelling, anderzijds als gevolg van het feit, dat het nuttig werd geoordeeld de actie voor de W.B.S.-zegels op te schorten in verband met de bijzondere inzamelingen voor het Verkiezingsfonds.

Sectie gemeente en provincie.

Het bestuur van de sectie bleef ongewijzigd, het bestaat op 30 September 1952 uit de partijenoten: E. F. Albrecht, F. Allema, G. Boekhoven, J. de Bruin, mr H. B. Engelsman, mr C. J. A. M. ten Hagen, J. Holthaus, J. Klok, J. Kooij, C. J. van Lienden, W. Mensink (secretaris), H. Molendijk (fd.-voorzitter), mr A. de Roos, H. Sikkens, J. Spronkers, mevr. H. Straalman-Kremer, dr B. van den Tempel, P. S. van der Vaart, A. C. Verhoef, A. H. Vermeulen, A. J. van der Vlerk en H. de Vroome.

Het kwam in de verslagperiode zes maal bijeen en besprak de organisatie van verschillende bijeenkomsten, zaken van gemeente-politiek, zoals financierings-moeilijkheden der gemeenten, het winterwerk, enz.

Scholingsbijeenkomsten Raads- en Statenleden.

Er werden landelijk verschillende scholingsweekends georganiseerd, te Amersfoort, Meppel en Breda. Behandeld werden de financiën der gemeenten, het onderwijs (verhouding openbaar/bijzonder) en volkshuisvesting. In de gewesten kwamen eveneens raadsleden bijeen.

„De Gemeente”.

Het orgaan van de sectie verscheen geregeld, onder het hoofd *Periodieken* is hierover reeds verslag uitgebracht.

Commissies.

De sectie stelde een aantal commissies in, nl. een financiële commissie, één in zake uitbreiding van de taak der provincie en één betreffende de gemeentelijke indeling, ten slotte een commissie in zake art. 25 van de Gemeentewet.

Vergaderingen met burgemeesters, wethouders en raadsleden.

In de verslagperiode kwamen driemaal pgn-wethouders van gemeenten boven 50.000 inwoners bijeen. Verder werden bijeenkomsten gehouden met pgn. burgemeesters en wethouders over de gasconcentratie, pgn. burgemeesters en pgn. juristen over het politievraagstuk en burgemeesters en wethouders over financiële verhouding rijk/gemeenten. Ten slotte werd een weekend belegd van pgn. burgemeesters en hun echtgenoten.

Adviezen.

Het bestuur der sectie verzorgde rechtstreeks en met inschakeling van andere partijgenoten talloze adviezen en informaties aan fracties, individuele raadsleden, burgemeesters, partijleden en afdelingsbestuurders, verzamelde en verschaftte aangevraagde gegevens, documentatie, enz.

Sectie agrarische vragen.

In de verslagperiode werd het bestuur van deze sectie geheel nieuw samengesteld. Pg. Kluytenaar had zich als voorzitter teruggetrokken in verband met de verre afstand van zijn woonplaats Breda, terwijl verschillende elementen van het agrarisch bedrijfsleven hun weerspiegeling in de sectie moesten vinden. Pg. Kluytenaar zij dank gebracht voor het door hem verrichte, in de vijf jaren dat hij het voorzitterschap bekleedde.

Het sectiebestuur bestaat thans uit: E. F. Albrecht, J. H. v. d. Berg, mej. dr R. de Bruyn Ouboter, ir B. van Dam, drs W. Drechsel, C. Egas, J. Emmens, J. L. Hoogland, ir. Tj. P. Huisman, ir J. Kluytenaar, J. Lageveen, D. Lammers, ir D. I. Luteijn, H. Manders, dr ir A. Maris, W. Mensink (secretaris), L. Osinga, prof. dr I. Samkalden, S. Schagen, J. de Veer, dr ir A. Vondeling (voorzitter), ir H. Vredeling, K. J. Vrijling, A. A. van Weperen en C. Woudenberg.

Het sectiebestuur vergaderde regelmatig eenmaal per maand, met uitzondering van de periode der verkiezingsactie.

Naast de verschillende agrarische congressen waarover reeds onder het hoofd „Bijzondere congressen en conferenties” verslag werd uitgebracht, werd een aantal landelijke conferenties georganiseerd.

De Groenten- en Fruitcommissie kwam verschillende malen bijeen. Een door pg. Egas opgesteld ontwerp-rapport is bij de leden der commissie in studie. Er kwam een rapport gereed betreffende de arbeidsvoorziening in de landbouw in verband met de werkloosheidsverzekering.

Tevens werd een rapport uitgegeven betreffende het 7de en 8ste leerjaar in verband met het land- en tuinbouwonderwijs, en een rapport over het vraagstuk van de pacht.

Ruim 80 afdelingen van de partij wezen agrarische contactmannen aan. In samenwerking met de Vrouwenbond van de Partij werd in verschillende gebieden van ons land een enquête ingesteld naar de detailprijzen van groenten en fruit. Een intern rapport hierover kwam gereed.

De motie-Droessen van begin Maart 1952 in de Tweede Kamer over de prijsbeheersing van landbouwgronden gaf het Sectiebestuur, na overleg met het P.B., aanleiding tot het sturen van een open brief aan de landelijke, gewestelijke en plaatselijke besturen van de grote landbouworganisaties in ons land, evenals aan de dagbladen en landbouwperiodieken. Er werd in het landbouworganisatieleven veel aandacht aan geschonken.

Sedert het najaar van 1951 is een commissie ingesteld over visserijvraagstukken, samengesteld uit de partijgenoten: Beuker, A. de Boon, L. O. ten Cate, C. Egas, drs A. G. U. Hildebrandt, A. Kievit, J. Koreman, R. Laan Sr, J. L. van Leeuwen en dr J. G. Ramaker. De commissie kwam enige malen bijeen ter bespreking van problemen in zake de garnalenvisserij, de IJselmeervisserij, de binnenvisserij en het rapport Tinbergen.

Pg. Egas onderhield gedurende de verslagperiode zeer nauw contact met de gewestelijke agrarische commissies, de gewestelijke besturen van de partij en plaatselijke commissies. Ook nadat hij bij de verkiezingen van 1952 lid van de

Tweede Kamer was geworden, bleef hij deze taak voortzetten. Over het blad „Ploegen en Zaaïen” wordt afzonderlijk onder periodieken verslag uitgebracht.

Sectie Middenstand.

Het bestuur van deze sectie onderging in de verslagperiode enige wijzigingen doordat pg. Ponsen in verband met vertrek naar Amerika werd vervangen door pg. W. Polak; pg. J. Visser uit Wirdum maakte eveneens niet langer deel uit van het bestuur. Pg. Emmering, secretaris van „Mercurius” trad toe tot het bestuur van de sectie, terwijl pg. Peschar als Kamerlid de vergaderingen van het sectiebestuur bijwoont.

Aan het eind van de verslagperiode bestond het sectiebestuur uit de pgn.: L. den Adel, E. F. Albrecht, H. N. M. Alferink, J. M. W. Baars, P. Brinckman, J. C. Deering, H. M. Emmering, A. Greeuw, W. F. Happé, J. Harmsen, N. A. v. d. Hoven, L. P. Jongejans, M. Kropveld, P. J. de Kruif, H. Manrho, mr P. J. Ph. Th. Menger, W. Mensink (secretaris), H. Neuteboom, H. Peschar, W. Polak en J. Schilthuis (voorzitter).

Het bestuur kwam verschillende malen bijeen, besproken werden organisatorische aangelegenheden, propaganda, uitwerking middenstandsprogram, dat inmiddels tot stand was gekomen, middenstandscongres, vestigings- en bedrijfsvergunningenwetgeving, broodprijs, economische mededinging, architectenwet, documentatie en organisaties van pgn. middenstanders.

Pg. P. J. de Kruif, secretaris van het Nederlands Verbond van Middenstandsverenigingen werd gedurende de verslagperiode nader bij het werk der sectie betrokken. Hij hield contact met de gewestelijke commissies.

In enkele tientallen afdelingen zijn thans middenstandscontactmannen.

Over het Middenstandscongres, dat op 29 October 1951 plaats vond, wordt bericht onder het hoofd „Bijzondere congressen”.

Onder de titel „Middenstand en Welvaart” gaf het Partijbestuur tijdens de verkiezingsactie drie nummers uit van een verkiezingskrant, waarvan de stof, behoudens de tekeningen, geheel werd geleverd door de Sectie Middenstand. Er werden door de partijafdelingen totaal resp. 76.900, 95.000 en 102.000 exemplaren afgenomen.

Een groep partijgenoten kwam in overleg met de Sectie Gemeente en Provincie tweemaal bijeen ter bespreking van de in verschillende gemeenten voorkomende moeilijkheden ten aanzien van de sanering van de melkdetailhandel. Een rapport hierover werd samengesteld.

Naast de genoemde secties werkt in het verband der Stichting ook een aantal secties en werkgroepen, die zich uitsluitend met studie bezig houden en het geven van adviezen op bepaalde terreinen en niet met propaganda onder een bepaald deel der bevolking zoals de bovengenoemde secties. Dit zijn:

Sectie Volkshuisvesting.

In het bestuur van de sectie kwamen gedurende de verslagperiode enkele wijzigingen. Na zijn aftreden als minister nam pg. mr dr In 't Veld in het najaar van 1952 het voorzitterschap op zich. Pg. Umrath werd als lid aan de sectie toegevoegd. Pg. De Loor woont in overleg met de Tweede-Kamerfractie thans de vergaderingen van de sectie bij.

Het sectiebestuur is thans als volgt samengesteld: dr ir F. Bakker Schut, J. Bommer, W. B. Bruyns, mr C. J. A. M. ten Hagen, H. Kaper, D. de Loor, dr ir Z.

Y. v. d. Meer, W. Mensink, A. J. A. Rikkert, W. Scheerens, ir W. van Tijen, dr H. Umrath, dr Th. van Veen, mr dr J. in 't Veld, drs H. v. d. Weyde en C. Woudenberg.

De sectie kwam maandelijks bijeen en besprak in deze bijeenkomsten een groot aantal onderwerpen op het terrein van de volkshuisvesting, zoals Bouwprogramma 1952 en 1953, Woonruimtetwet, kapitaalsvoorziening woningbouw, werkloosheid bouwbedrijf, rapport Socialistische Woningpolitiek, Wederopbouwwet, subsidiëring particuliere woningbouw, enz. De sectie hield tweemaal een bijeenkomst met pgn burgemeesters, wethouders en gedeputeerden, waar de nieuwe Woningwet en een Ruimtetwet werden besproken. Verder kwam in het najaar van 1951 de sectie bijeen met het bestuur van de Sectie Gemeente en Provincie, Kamerleden, leden van het P.B. en enige partijgenoten-ministers, ter bespreking van het bouwprogramma en de financieringsmoeilijkheden.

Juridische werkgroep.

Het rapport van de commissie in zake een wettelijke regeling van de politieke partijen verscheen in druk in een oplaag van 1200 exemplaren. In een conferentie op 10 December 1950 werden inleidingen over dit onderwerp gehouden door de pgn prof. mr dr J. Barents, prof. mr dr G. van den Bergh, prof. mr R. Kranenburg en mr L. de Vries.

Tussen leden van de *Commissie Burgerlijk Procesrecht* van de W.B.S. en die van het Centrum voor Staatkundige Vorming hebben verschillende besprekingen plaatsgevonden, waaraan ook enkele Kamerleden-juristen deelnamen. De belangrijke wijzigingen in het burgerlijk procesrecht, welke de W.B.S.-commissie wenste, zijn inmiddels in wetsontwerpen verschenen of in vergevorderde staat van voorbereiding. De werkzaamheden van deze commissie zijn hiermede beëindigd.

Er vond verder op 28 April 1951 een conferentie plaats over het politievraagstuk voor pgn juristen en burgemeesters, waar pg. prof. mr G. E. Langemeyer inleider was.

In Mei 1952 vergaderde de werkgroep over de doodstraf in het oorlogsstrafrecht, i.v.m. de behandeling van de desbetreffende wettelijke bepalingen in de Staten-Generaal. Pg. dr W. H. Nagel was de inleider.

Economische studiegroep.

In het kader van de studiegroep werd een commissie ingesteld om zich te beraden over een doeltreffend stelsel van prijsbeheersing. De commissie vergaderde vijfmaal en een concept-rapport kwam in Januari 1951 in bespreking in een vergadering van de Economische Studiegroep. In Februari verscheen het Rapport Doeltreffende Prijsbeheersing in druk in een oplaag van 1500 exemplaren.

De studiegroep kwam viermaal bijeen. Inleidingen werden gehouden door drs A. A. van Ameringen en Ad. Vermeulen over het vraagstuk van de economische mededinging, mede in verband met het desbetreffende wetsontwerp; door ir B. van Dam en drs G. M. Nederhorst over de integratie van de Europese landbouw; door dr A. Vondeling over het prijsbeleid in de landbouw, terwijl een vergadering werd gewijd aan het urgentieprogramma van de Partij.

Ingesteld werd een Investeringscommissie, die beoogt de desiderata uit „De Weg naar Vrijheid” met betrekking tot de overheidsleiding van de investeringen nader uit te werken. Deze commissie vergaderde viermaal, waarbij nota's werden besproken van de pgn Nederhorst, De Vries en Van Ameringen.

Sociologische werkgroep.

De werkgroep kwam bijeen voor een inleiding van pg. drs J. Henrick Mulder over „bewapening der cultuur”.

De Commissie Maatschappelijk Ongrijpbaren wisselde nota's uit, maar kwam nog niet tot definitieve samenstelling van haar rapport.

Er werden twee commissies ingesteld voor verkiezingsanalyses van Drente en Noord-Brabant. Deze commissies kwamen in de verslagperiode niet gereed, besloten werd de werkzaamheden na de verkiezingen van 1952 voort te zetten.

Sectie Nederland-Indonesië, Suriname en Nederlandse Antillen.

Deze sectie kwam gedurende de verslagperiode verschillende malen bijeen. Tweemaal ter bespreking van de Westerse politiek in Azië aan de hand van inleidingen van de pgn J. de Kadt, mr M. de Niet en prof. ir W. Schermerhorn. Documentatiemateriaal werd verzorgd betreffende de ontwikkeling van de vakbeweging in Indonesië en het onderwijs in het Nederlands in Indonesië.

Verder werden in bijeenkomsten inleidingen gehouden door pg. J. de Waard over Suriname; door prof. R. J. A. van Lier over de ontwikkeling in Suriname; door mr P. J. A. Idenburg over aspecten van de Nederlands-Indonesische Unie.

Aan het eind van de verslagperiode was in overweging de sectie om te zetten in een werkgroep, die zich in het bijzonder bezighoudt met de socialistische denkbeelden ten aanzien van de hulpverlening aan de onderontwikkelde gebieden.

Medische werkgroep.

De Ziekenfondscommissie kwam met haar werkzaamheden gereed. Het door deze commissie uitgebrachte rapport verscheen onder de titel „Volksgezondheid in het Geding” en verkreeg grote aandacht in de pers. De eerste oplage bedroeg 1500 exemplaren en was in drie weken uitverkocht; daarna werden nog 900 exemplaren opgelegd.

De Commissie Gezondheidswet beëindigde haar concept-rapport. Er zal een bespreking plaats vinden tussen de commissie en het bestuur van de sectie om na te gaan of er aanleiding is voor een initiatief van de partij in deze slepende zaak.

De Ziekenhuiscommissie, welke was ingesteld, kwam nog niet op gang.

Verder werd ingesteld een commissie ter bestudering van en rapportering over het ontwerp-Genesmiddelenwet. Een uitvoerig rapport hierover werd aan de Kamerfractie en het P.B. toegezonden.

Sectie kinderbescherming.

Het werk van de sectie als zodanig werd tijdelijk opgeschort omdat alle werk werd geconcentreerd in de Commissie Jeugdplan, welke een Handvest voor de Jeugd opstelde, dat met toelichtende tekst in Mei 1952 gepubliceerd werd. De commissie bereidde ook het Jeugdcongres van de Partij voor, dat op 14 en 15 Maart 1952 te Haarlem werd gehouden en waarover nadere bijzonderheden zijn te vinden onder het hoofd „Bijzondere Congressen”.

Omdat de wenselijkheid bleek de werkzaamheden van de Commissie Nationaal Jeugdplan te doen overnemen door een sub-commissie van de Onderwijscommissie, werd aan het eind van de verslagperiode overwogen de Sectie Kinderbescherming om te zetten in een sectie voor Maatschappelijk Werk.

Sectie filmwezen.

De secretaris van deze commissie, pg. Jalink, voltooide zijn rapport. Na bespreking werd overwogen te komen tot bekorting van het concept-rapport om de publicatiemogelijkheden te vergroten.

SPECIALE COMMISSIES.

Commissie bevolkingspolitiek.

In deze commissie werd een concept-rapport opgesteld, dat aan het Curatorium werd gezonden. In overleg met de voorzitter der commissie en de directeur der stichting werd de omvang van het rapport bekort. Aan het eind van de verslagperiode was publicatie van dit rapport in voorbereiding, tevens een conferentie over de wenselijkheid en mogelijkheid van een beïnvloeding van de bevolkingsontwikkeling.

Commissie achtergestelde groepen.

Deze commissie werd ingesteld om zich te beraden over mogelijke en gewenste maatregelen ten behoeve van de bevolkingsgroepen, die gedurende de laatste jaren in welvaart achterop zijn geraakt. Het bleek dat een oplossing voor de groepen, die het onderwerp van studie van de commissie vormen, moeilijk kan worden bereikt zonder dat het vraagstuk van de handhaving van de waarde van sociale voorzieningen, die in guldens zijn vastgelegd, in zijn geheel nader wordt bekeken. Daarom werd het nuttig geacht de resultaten van het werk van de Sociale Verzekeringcommissie van de Partij af te wachten.

Commissie gemeenteclassificatie.

In overleg met het Partijbestuur werd een commissie ingesteld voor het uitbrengen van een advies aan het P.B. over het vraagstuk der gemeenteclassificatie, n.a.v. het rapport der commissie-Kruijt. Na drie vergaderingen kwam de commissie tot een rapport dat aan het P.B. werd uitgebracht. Na de besprekingen over dit vraagstuk in de Partijraad, waarin de zaak voor overleg met het N.V.V.-bestuur werd teruggewezen, werd opnieuw een advies van de commissie-Franke gevraagd. Hierna werd opnieuw aan het P.B. advies uitgebracht, mede naar aanleiding van een resolutie van de Hoofdbesturenvergadering van het N.V.V. over dit vraagstuk.

Coöperatie-commissie:

Naar aanleiding van de ontevredenheid in de kringen van pgn-coöperatoren over de weinige aandacht aan dit onderwerp in het Plan besteed, werd op initiatief van enkele pgn-coöperatoren in Mei 1952 een vergadering belegd, waar ir H. Vos inleidde over het vraagstuk „Partij en Coöperatie”. Deze bespreking leidde tot het instellen van een commissie, die de betekenis van de verbruikcoöperatie, uit verschillende gezichtspunten in „De Weg naar Vrijheid” aangegeven, zal bestuderen. Enige nota's werden uitgebracht. Het ligt in de bedoeling om, nadat de commissie met haar rapport gereed zal zijn gekomen, contact op te nemen met de Sectie Middenstand.

Gas-commissie.

De actualiteit van de problemen rondom de productie en de distributie van het gas leidde in overleg met het bestuur van de Sectie Gemeente en Provincie tot de instelling van een commissie betreffende deze problemen. De commissie

kwam tweemaal bijeen en bereidde een landelijke bijeenkomst voor met pgn burgemeesters, raadsleden, wethouders en gedeputeerden.

Commissie Zuid-Oost Drente.

Aan het eind van de verslagperiode begon een op verzoek van het Partijbestuur ingestelde commissie met een bestudering van de problematiek van de economische en sociaal-culturele ontwikkeling van Z.O. Drente. Naast de ernstige economische en structurele problemen van dit gebied, maakt ook de ontwikkeling van de politieke verhoudingen een dergelijk onderzoek gewenst.

PLANOPSTELLING.

In de loop van 1951 werd op het bureau van de Stichting aan de hand van de binnengekomen voorstudies, een concept voor het gehele Plan opgesteld. In het najaar van 1951 werd dit concept hoofdstuksgewijze in een zestiental vergaderingen van de Plancommissie besproken.

In begin December 1951 werd het Plan onder de titel „De Weg naar Vrijheid” gepubliceerd en door de Plancommissie aan het Partijbestuur aangeboden.

Op 28 en 29 December 1951 werd te Amsterdam het Plancongres gehouden, waarover onder „Bijzondere congressen” is bericht.

Op dit congres werd besloten op het in April te houden verkiezingscongres een aantal conclusies uit het Plan in resolutievorm ter discussie te stellen.

Ten behoeve van de *Planactie* werd na het gereedkomen van het Plan een persconferentie gehouden, waar ir H. Vos, als voorzitter van de Plancommissie, een toelichting gaf. Het Plan werd voorts besproken op vergaderingen van journalisten, vakbondsbestuurders en werkgevers, en op een vergadering van de Verenigingsraad van de V.A.R.A.

Aan de afdelingen van de partij werd een lijst ter beschikking gesteld van sprekers, die zich beschikbaar hadden gesteld om over het Plan te spreken, met een aanduiding van de door hen geprefereerde onderwerpen. In de maanden voorafgaande aan het Verkiezingscongres werd het Plan in vergaderingen van alle gewesten van de partij nader toegelicht, terwijl voor de V.A.R.A.-microfoon een twaalftal lezingen over het Plan werd gehouden.

Van „De Weg naar Vrijheid” bedroeg de eerste druk 3000 exemplaren. Reeds in Januari bleek een tweede druk van 2000 exemplaren gewenst. In April volgde een derde druk van opnieuw 2000 exemplaren. Door pg. Sluysen werd een popularisatie van het Plan samengesteld, die in December onder de titel „Land van de Toekomst” verscheen. Hiervan werden ca. 15.000 exemplaren verkocht. Voorts werden ten behoeve van de afdelingen een resumé, een zakenregister en een overzicht van perscommentaren samengesteld en ter beschikking gegeven.

SCHOLING EN VORMING.

Stichting Scholendienst.

Het werk van deze Stichting voor het avondonderwijs aan volwassen arbeiders, werd gedurende de verslagperiode voortgezet. Wat de *arbeidersavondscholen* betreft, waren in de winter 1950-'51 in 85 plaatsen arbeidersavondscholen met 1276 leerlingen in de eerste klassen en 834 leerlingen in de tweede klassen, totaal dus 2110 leerlingen. Voor de winter 1951-'52 waren deze cijfers: in 80 plaatsen 1688 leerlingen in de eerste klassen en 461 leerlingen in de tweede klassen, totaal 2149 leerlingen.

In 1950-'51 waren in 22 plaatsen kaderscholen met 251 leerlingen in de eerste klassen en 133 leerlingen in de tweede klassen, totaal 384 leerlingen. Voor 1951-'52 waren deze aantallen: in 22 plaatsen kaderscholen met 295 leerlingen in de eerste klassen, 162 in de tweede klassen, totaal 457 leerlingen.

In de verslagperiode werd de actie voor het aantrekken van leerlingen en het stichten van scholen in meer plaatsen ingeleid door een persconferentie in April 1952. Op 5 Juli 1952 vond te Utrecht een propaganda-congres plaats, waaraan vertegenwoordigers van partij-afdelingen, van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling en bestuurdersbonden van het N.V.V. deelnamen.

Schriftelijke cursus.

In het seizoen 1950-'51 verscheen een schriftelijke cursus „De Mens in de Nieuwe Maatschappij”. Het aantal intekenaren hierop bedroeg rond 1800.

Voor het seizoen 1951-'52 werd geen nieuwe cursus opgezet, daar in verband met de verkiezingsactie en de opzet van de Fakkeldragersactie andersoortig discussiemateriaal gewenst werd geacht.

Radio-lezingen.

Gedurende de verslagperiode werd een groot aantal uitzendingen voor de V.A.R.A.-microfoon door de Stichting verzorgd. Hierin werden de volgende onderwerpen behandeld: het winterwerk; de mens en zijn recht; Azië; strijd om het nationale inkomen; prijsbeheersing; beïnvloeding van de mens; overheid en bankwezen; hoger onderwijs; socialisme en utopie; de analyse van de verkiezingsuitslagen en het ziekenfondsrapport van de W.B.S.

Politieke geschiedenis in beeld.

De filmstrook met toelichtende tekst werd van 18 October 1950 t/m 26 Februari 1951 vertoond in 11 plaatsen; één exemplaar werd bovendien aan een rayonbestuurder in Gelderland geleverd voor regelmatig gebruik aldaar.

„Klein bestek”.

In de verslagperiode werd een 23-tal excerpten van belangrijke boeken rondgezonden. Het aantal abonné's bedroeg op 30 September 1952 399.

Bibliotheek.

Het aantal uitleningen bedroeg over de verslagperiode in totaal 1480, het aantal aanwinsten van boeken en brochures bedroeg 2119.

Uit de nalatenschap van pg. J. E. Stokvis werd een schenking ontvangen van ongeveer 300 boeken. Hiervoor zij op deze plaats dank uitgesproken.

Verkiezingsanalyse en werkzaamheden ten behoeve van de verkiezingsactie 1952.

Gedurende de verslagperiode werd op het bureau der Stichting een uitvoerige studie voltooid over het verloop en de verspreiding van de politieke voorkeuren in Nederland, in het bijzonder met betrekking tot de Partij. Van het omvangrijke rapport (150 pag. en 50 pag. bijlagen) werd een 100-tal exemplaren vervaardigd, die ter beschikking werden gesteld van het P.B., de Tweede Kamerfractie, de propagandisten en de gewestelijke secretarissen van de Partij.

In de Partijraadsvergadering van Juni 1951 leidde de directeur van de Stichting het rapport in. In de daaropvolgende maanden werden de conclusies van het rapport door pg. Den Uyl en een lid van het dagelijks bestuur van de Partij

in de besturen van alle gewestelijke en stedelijke federaties, als voorbereiding voor de verkiezingsactie ter discussie gesteld.

Ten behoeve van de Fakkeldragersclubs werd medewerking verleend aan de opstelling van een vijftal brochures over de grote politieke partijen in ons land, terwijl een aantal documentaties voor de clubs werd verzonden.

In aansluiting op het rapport betreffende de ontwikkeling en spreiding van politieke voorkeuren, werd aan de afdelingen van de Partij een nota toegezonden betreffende „Aangrijpingspunten voor de verkiezingsacties”, gevolgd door een nota „Handleiding voor het richten van de verkiezingsacties”, waarin richtlijnen werden gegeven voor de analyse van de verkiezingsuitslagen in afzonderlijke gemeenten en kiesdistricten.

„NIEUWE KOERS”.

Jongerenorganisatie van de Partij van de Arbeid.

Aan de jaarverslagen van Nieuwe Koers ontlene wij het volgende:

Op 28 April 1951 was het vijf jaar geleden, dat Nieuwe Koers werd opgericht. Eerst als vereniging *naast* en later als jongerenorganisatie *in* de partij is het streven van Nieuwe Koers er gedurende deze periode op gericht geweest het democratisch socialisme in de jongerenwereld tot een stuwende kracht te maken. Ondanks de moeilijke na-oorlogse situatie, die juist het jonge geslacht zulke zware lasten oplegde, wist Nieuwe Koers zich te handhaven. Evenmin als de jongerenorganisaties van andere politieke partijen heeft die van onze partij zich tot een massa-organisatie ontwikkeld. Veeleer ligt de nadruk op kernvorming en kaderscholing. Juist op dit gebied begint het werk van Nieuwe Koers vruchten af te werpen. Toch wil Nieuwe Koers niet alleen scholingsorganisatie maar ook strijdorganisatie zijn. Aan dit verlangen beantwoordde de aansluiting bij de partij. Op het in 1951 te Rotterdam gehouden lustrumcongres van de partij kreeg deze aansluiting een definitief karakter.

Krachtens de nieuwe regeling zijn *alle partijgenoten beneden 30 jaar* lid van Nieuwe Koers, tenzij zij dit niet wensen. Hoewel Nieuwe Koers de uit deze bepaling voortvloeiende verantwoordelijkheid aanvaardt, blijkt het toch buitengewoon moeilijk alle jonge partijgenoten te activeren. Veelal staan militaire dienst en langdurige studie een actieve deelname aan het jongerenwerk in de weg.

Dit neemt niet weg, dat de aansluiting het werk van Nieuwe Koers ten goede gekomen is. Terwijl ten gevolge van welke oorzaken dan ook de belangstelling van de jongeren voor het organisatieleven in het algemeen sterk terugloopt, wist Nieuwe Koers de ingenomen positie te versterken.

Zowel de verkiezingsstrijd als de verkiezingsuitslag van 1952 hebben in de jongerenorganisatie stimulerend gewerkt. *Ook en vooral voor de jongeren opent het feit, dat de Partij van de Arbeid thans de sterkste partij in het land geworden is, een nieuw perspectief.*

Hoofdbestuur.

Het hoofdbestuur werd op het op 13 en 14 Januari 1951 te Amsterdam gehouden congres als volgt samengesteld:

Jan de Leede, alg. voorzitter; Eibert Meester, alg. secretaris; Wim Singer, alg. penningmeester; Suze v. d. Steeg, vice-voorzitster; Herman Wigbold, hoofdredacteur; Betto Bolt, intern. secretaris; Ben Steiger, 2de penningmeester. Leden: Ate Doornbosch, Theun Zwart, Frans Bakker, Bernard Oosterveld, Bas Vermeer, Joh. de Jong, Arie de Ruyter, Harry Meijerink, Joop v. d. Hagen, Martin de

Groot, Frits Hendriks, Fred Kockelkorn, Aby Pam, Wim v. d. Have en Frits Luberti. Er hadden enkele tussentijdse wijzigingen plaats.

Op het jaarlijks congres van 26 en 27 Januari 1952 te Utrecht, voortgezet op 8 en 9 Maart, werd het hoofdbestuur als volgt samengesteld:

Jan de Leede, alg. voorzitter; Herman Zachte, secretaris; Jan Hes, scholingssecretaris; Ad Redeker, alg. penningmeester; Suze van der Steeg, vice-voorzitter; Herman Wigbold, hoofdredacteur; Betto Bolt, intern. secretaris; Ate Doornbosch, 2de penningmeester. Leden: Alle Dijkstra, Foeke Arema, Theo Dekker, Barnard Oosterveld, Ruud Nijdam, Johan de Jong, Harry Meijerink, Jan Pieters, Bas Schipper, Fred Kockelkorn, Meijer van der Sluis, Harm Pik en Frits Luberti. Op dit congres nam Eibert Meester, die van de oprichting af aan Nieuwe Koers als secretaris gediend heeft en aan wie de organisatie veel te danken heeft, afscheid. Door drukke werkzaamheden zag Jan de Leede zich in de loop van het jaar genoodzaakt het voorzitterschap te beëindigen. Zijn plaats werd ingenomen door Suze van der Steeg. Jan de Leede bleef wel H.B.-lid. Het hoofdbestuur vergaderde regelmatig, het dagelijks bestuur kwam in de regel wekelijks bijeen.

Organisatie.

Het aantal leden van de partij beneden 30 jaar wordt geschat op 10 %. Krachtens het open lidmaatschap kunnen ook niet-leden van de partij zich bij Nieuwe Koers aansluiten. Het aantal Nieuwe Koersers niet-partijleden bedroeg aan het begin van de verslagperiode circa 1200. In 1951 liep dit aantal tot 1140 terug om in 1952 weer te klimmen tot 1282.

Het aantal *abonné's* op het orgaan De Nieuwe Koers bedroeg in 1951 2689 en in 1952 2942.

Het aantal *afdelingen* groeide van 92 op 1 October 1951 tot 106 op 1 October 1952 en 111 op 30 September 1952.

Ook het aantal *jongerenclubs* steeg enigszins en wel van 4 op 1 October 1950 tot 10 op 1 October 1951 en 11 op 30 September 1952.

Gedurende de verslagperiode werd overgegaan tot de vorming van een stedelijke Federatie Rotterdam. Het gewest Noord-Holland/Zuid werd opgeheven, het gedeelte ten westen van Amsterdam werd gevoegd bij Noord-Holland en het meer oostelijk gelegen deel bij Utrecht.

Landdag en nationale demonstratie.

De *Landdag* van Nieuwe Koers werd op Hemelvaartsdag 1951 te Arnhem gehouden. Hij was bijzonder geslaagd, wat deelname — circa 1200 deelnemers — en programma betreft.

In 1952 werd geen landdag belegd in verband met de Nationale Demonstratie van de Partij van de Arbeid op Hemelvaartsdag. In deze betoging was Nieuwe Koers vertegenwoordigd door een groep van 1000 jongeren met vlaggen en vaandels, voorafgegaan door een „praalwagen”.

Kampwerk.

Voor het werk van Nieuwe Koers is ook het kampwerk van grote betekenis. In de zomer van 1951 werden kampen georganiseerd op Terschelling en in Vierhouten, verder werd een schipkamp gehouden. In Augustus 1951 werd te Vierhouten een internationaal kamp georganiseerd met 135 deelnemers.

In 1952 werden in Cadzand en Rijssen vakantiecampen georganiseerd terwijl in Bentveld een kaderkamp gehouden werd. Een groep van 35 jongeren heeft deelgenomen aan het grote I.U.S.J.-kamp, dat bij Wenen gehouden werd.

Vertegenwoordigingen.

Gedurende de verslagperiode was Nieuwe Koers o.a. vertegenwoordigd op congressen van N.V.V. en A.J.C., op het Jeugdcongres van de partij alsmede op conferenties van de Humanistische Werkgemeenschap, de Europese Jeugd-campagne en de Oecumenische Jeugdraad.

Tot het congres van 1952 vertegenwoordigde Eibert Meester Nieuwe Koers in het partijbestuur. In de loop van dit jaar kreeg Jan Hes de gelegenheid de vergaderingen van het partijbestuur bij te wonen. Jan de Leede en Herman Wigbold hadden zitting in de partijraad, met als plaatsvervangers Suze v. d. Steeg en Ad Redeker. Het contact met de partij was goed, er werd vele malen overleg gepleegd met haar verschillende organen.

Jongerenprogram.

Op basis van de suggesties van de Jongerenraad en de amendementen uit de afdelingen werd op de Maart-bijeenkomst van het congres 1952 een nieuw Jongerenprogram in grote lijnen vastgesteld. Een redactie-commissie formuleerde de definitieve tekst van het program, die in een speciaal nummer van Het Kompas werd afgedrukt. Dit nummer werd o.a. toegezonden aan de leden van de Kamerfracties van de P.v.d.A., de leden van het partijbestuur en een aantal jongerenorganisaties en periodieken.

Kaderscholing

Aan de kaderscholing werd veel aandacht geschonken. In verschillende gewesten en federaties werkten kaderscholen. Helaas werkte het gebrek aan financiële middelen belemmerend. Een groot aantal gewestelijke en afdelings-weekends werd ten behoeve van de scholing gehouden.

Het verslag van de scholingssecretaris over 1951-'52 maakt melding van een scholingsconferentie van de Jongerenraad, welke op 10 en 11 Mei '52 te Amersfoort werd gehouden.

Het kaderblad „Kompas” staat thans onder redactie van Jan de Leede en Jan Hes. Het aantal abonnementen is stabiel, de oplage bedraagt 800 ex.

Het H.B. nam aan het eind van de verslagperiode het besluit tot een nieuw plan voor de kaderscholing: aan de top komt een scholingsraad, in ieder gewest een scholingssecretaris.

Propaganda

De vooruitgang van het laatste jaar is vooral te danken aan de intensieve ledenwinactie, die gevoerd werd. Wij wezen reeds op de stimulerende werking van de verkiezingsstrijd. Het gewest Utrecht nam het leeuwenaandeel in de ledenwinst en werd het sterkste gewest van Nieuwe Koers. Ook in Zeeland ontwikkelt het werk zich goed.

Uiteraard beperkt de propagandistische activiteit van Nieuwe Koers zich niet tot het werven van nieuwe leden. Vanuit de bestaande kern wordt getracht een brede kring van jongeren te bereiken. Vooral gedurende de verkiezingsstrijd is dit streven tot uiting gekomen. Enerzijds werd meegewerkt aan verschillende publicaties en talrijke vergaderingen van de Partij, anderzijds organiseerde Nieuwe Koers zelf jongeren-appèls, filmavonden voor jonge kiezers enz. Van het maandblad verscheen een speciaal verkiezingsnummer met extra-oplage voor colportage.

Verheugend en moedgevend is het succes, dat het democratisch socialisme juist onder de jonge kiezers boekte. Duidelijk is gebleken, dat tal van jongeren, die er door allerlei omstandigheden niet toe komen zich te organiseren, toch achter onze beweging staan.

Maandblad

Het *maandblad* „Nieuwe Koers” verscheen regelmatig. Aan het eind van de verslagperiode bestond de redactie uit Jan Brouwer, Ton Oosterhuis, Arie de Ruyter en Herman Wigbold. Het streven van de redactie was er op gericht een krant te maken, die vlot te lezen is en tegelijk het politieke standpunt duidelijk aangeeft.

Politieke Jongeren Contact Raad

Na het Congres van '52 werd de plaats van Eibert Meester in het dagelijks bestuur van de P.C.J.R. ingenomen door Jan Hes. Door uitbreiding van het bestuur kwam een tweede plaats voor Nieuwe Koers vrij, die werd bezet door Jan de Leede.

Radio

In de verslagperiode ondervond Nieuwe Koers vele malen medewerking van de VARA. Verschillende malen verleenden Nieuwe Koersers medewerking aan de jeugduitzending „De Groene Kalebas”. Suze van der Steeg was lid van de redactie-commissie van dit jeugdprogramma.

Internationaal contact

De banden met de democratisch-socialistische jongerenorganisaties in andere landen werden nauwer aangehaald. Nieuwe Koers was o.a. vertegenwoordigd op de congressen van de Belgische, de Luxemburgse, de Oostenrijkse, de Duitse en de Franse socialistische jeugd.

Op het congres van de zogen. Rijnentente van de I.U.S.J. en op het algemene congres van deze organisatie te Hamburg, op Europese jeugdconferenties in Straatsburg en Edinburgh.

De I.U.S.J. is een hechte organisatie geworden, wier invloed in de gebieden buiten Europa alsook in de internationale jongerenwereld sterk gegroeid is. Betto Bolt werd in plaats van Bob Molenaar als bureaulid gekozen.

De activiteiten van de I.U.S.J. werden vooral beheerst door de Europese Jeugd-campagne. Opgezet door de Europese Beweging was het doel van deze campagne om de jongeren van Europa door voorlichting en scholing meer Europees gezind te maken. Als Nederlands comité van deze campagne trad op de Nederlandse Jongeren Raad van de Europese Beweging, waarin uit de kring van Nieuwe Koers zitting hadden Suze van der Steeg, Jan de Leede, Eibert Meester en Betto Bolt.

Samenvatting

Overzien wij de afgelopen verslagperiode dan kunnen wij vaststellen, dat ondanks de moeilijke na-oorlogse situatie het werk van Nieuwe Koers zich toch verder ontwikkeld heeft. Het pessimisme, dat wel eens t.a.v. de jongerenorganisatie gekoesterd wordt, is in het licht van deze ontwikkeling dan ook ongerechtvaardigd. Wij mogen niet uit het oog verliezen, dat een organisatie als Nieuwe Koers hoge eisen aan de leden stelt en dus als kernorganisatie gezien moet worden. Ook in de komende tijd wil Nieuwe Koers er echter naar streven met behoud van het politieke karakter van de organisatie door een aantrekkelijke werkwijze zoveel mogelijk jongeren te interesseren. Het ligt op de weg van de Partij als geheel om zowel nationaal als provinciaal en gemeentelijk te streven naar de totstandkoming van instellingen en maatregelen, die de sociale en politieke belangstelling in de jongerenwereld bevorderen.

Van grote betekenis voor het werk van Nieuwe Koers was de aanvaarding van het *Jongerenprogram*. Gebleken is, dat dit program de discussie met anderen en in de organisatie zelf prikkelt. Niet alleen landelijk maar ook in steden en dorpen zal Nieuwe Koers er naar moeten streven het te verwerkelijken. Hier liggen mogelijkheden van practisch politiek werk in nauwe samenwerking met de partij. *Wij sluiten dit verslag af in de wetenschap dat er onder de jongeren van Nederland een groot arbeidsveld voor het democratisch socialisme open ligt. Wij kennen onze taak en zien onze kansen. Met het vaste voornemen het met zoveel enthousiasme begonnen werk van Nieuwe Koers krachtig voort te zetten treden wij de komende tijd tegemoet.*

SLOTWOORD

De namen van niet minder dan 1399 partijgenoten moesten in deze twee jaren van onze ledenlijst worden afgevoerd wegens overlijden. Het waren namen van bekende en onbekende partijgenoten. Leden van onze Partij, die door het simpele feit van hun lidmaatschap zich voor het democratische socialisme uitspraken; werkers en functionarissen door wier toegewijde arbeid het organisatie-apparaat kon werken; partijgenoten, wier arbeid richtinggevend was voor onze politieke strijd.

Slechts enkelen van al degenen die ons door de dood ontvielen kunnen wij met name noemen. In hen herdenken wij in dankbaarheid allen, die met hun trouw, hun werkkraft en idealistische overgave de partij van het democratische socialisme hebben gediend.

We denken aan de twee vrouwen, die in het bijzonder aan de socialistische vrouwenbeweging hun kracht en meer dan dat, hebben gegeven. Mevrouw M. Wibaut—Berdens van Berlekom, vele jaren voorzitter van de Bond, stierf kort na het voltooien van het 90ste levensjaar. Meer dan woorden getuigde de genegenheid van de vrouwen voor haar van wat haar werk betekende.

Mevrouw C. Pothuis—Smit, die met mevrouw Wibaut oprichtster was van de Socialistische Vrouwenbond. Als raadslid, als lid van de Eerste Kamer had zij een belangrijke staat van dienst. Als redactrice van „De Proletarische Vrouw” heeft zij een zeer grote bijdrage geleverd tot de bewustwording en ontvoogding van de arbeidersvrouwen.

We denken ook aan mevrouw Otte—Arnolli, die de Partij in verschillende functies diende, o.a. als Statenlid, maar die vooral haar betekenis had als de radio-spreekster voor de huisvrouwen.

Enkele dagen voordat het Onderwijscongres plaats had, waarvan hij de geestelijke vader was, overleed op Oudejaarsdag 1951 prof. Ph. Kohnstamm. Een geleerde van naam, wiens woord groot gezag had, heeft hij, overtuigd lid van onze Partij, de laatste jaren van zijn leven zijn partij als voorzitter van de Onderwijscommissie zeer grote diensten bewezen.

Aan het einde van 1951 moest de Partij ook voor goed afscheid nemen van J. Stokvis. De Partij verloor in hem een bekwaam vertegenwoordiger, een geharnast vechter. Het volk van Indonesië een trouwe vriend.

Wij stonden aan het graf van B. Wijkamp, jarenlang Gedeputeerde van Utrecht en wethouder van Baarn.

In Rotterdam werd A. Reitsma begraven, die zijn werkkerrein had gezocht in arbeid voor de cultureel misdeelden.

Wij noemen onze vriend T. Nabring, secretaris van ons gewest Groningen en burgemeester van Warffum, die, nog slechts 50 jaren oud, aan zijn gezin, onze

partij en zijn gemeente ontviel. Een harde werker, die zich bij zijn propagandistische arbeid in zijn gewest de vriendschap van honderden verwierf. Wij denken aan vele tientallen kameraden, wier namen we hier niet kunnen noemen, die op hun plaats ons ideaal hebben gediend en met hun arbeid een wezenlijke bijdrage voor het levensgeluk van ontelbaren hebben geleverd.

Het verslag dat we thans afsluiten, is niet volledig. We hebben ons tot het weer-geven van het belangrijkste moeten bepalen. De twee jaren, de periode van 1 October 1950 tot 30 September 1952, waarover ons verslag loopt, heeft zich gekenmerkt door grote activiteit. Er waren hoogtepunten die onvergetelijk zullen blijken.

Dat de Partij tot deze arbeid in staat was, dankt zij aan de grote trouw en toewijding van de grote kern van werkers, die, in welke functie ook, steeds weer bereid gevonden wordt de strijd voor het democratische socialisme te voeren. Tot deze trouwe werkers mogen wij ook rekenen de medewerkers van ons partij-secretariaat, aan wie een woord van hartelijke dank toekomt voor het vele werk extra en dikwijls onder hoogspanning verricht.

Nieuwe taken, nieuwe problemen, nieuwe strijd wachten ons. Tot het aanpakken van die nieuwe taken en problemen, voor het voeren van die strijd vinde de Partij ons bereid.

FRITS ALBRECHT,

Algemeen-secretaris

FINANCIËLE VERSLAGEN

over de periode van

1 October 1950—30 September 1951

en

1 October 1951—30 September 1952

ACCOUNTANTSVERKLARING

21 Juli 1952

Aan de Partijraad van de
PARTIJ VAN DE ARBEID
Tesselschadestraat 31
Amsterdam-W.

Mijne Heren,

Hierbij hebben wij de eer U over te leggen de jaarrekeningen over de periode 1 October 1950 tot 30 September 1951 van de Partij van de Arbeid en haar instellingen.

Deze stukken zijn als volgt in de bijlagen opgenomen:

- Bijlage 1: Balans per 30 September 1951 van de Partij van de Arbeid.
- Bijlage 2: Staat van baten en lasten over de periode 1 October 1950 tot 30 September 1951 van de Partij van de Arbeid.
- Bijlage 3: Balans per 30 September 1951 en de Staat van baten en lasten over de periode 1 October 1950 tot 30 September 1951 van de Dr. Wiardi Beckman Stichting.
- Bijlage 4: Balans per 30 September 1951 en de Staat van baten en lasten over de periode 1 October 1950 tot 30 September 1951 van de Vrouwenbond van de Partij van de Arbeid.
- Bijlage 5: Balans per 30 September 1951 en de Staat van baten en lasten over de periode van 1 October 1950 tot 30 September 1951 van het colportage-orgaan „Met Volle Zeilen”.
- Bijlage 6: Balans per 30 September 1951 en de Verlies- en Winstrekening over de periode 1 October 1950 tot 30 September 1951 van de N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Verenigingsgebouwen.

Onze contrôle geeft ons aanleiding tot de volgende opmerkingen.

1. Nog steeds is geen rechtsherstel verkregen in de eigendom van het gebouw Tesselschadestraat 31 te Amsterdam, welke toekomt aan de N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Verenigingsgebouwen.

2. Aan de Reserve voor Bijzondere verplichtingen is de bestemming gegeven, om daaruit het pensioen van de afgetreden Algemeen Secretaris-Penningmeester te voldoen en voorts pensioenen, die in de toekomst misschien nog zullen worden toegekend. Van deze laatste pensioenen is de grootte op het ogenblik nog onbekend, zodat de huidige waarde der pensioenverplichtingen niet kan worden bepaald.

Ten aanzien van de werking van de Pensioen- en Spaarfondsenwet verwijzen wij naar hetgeen wij daarover opmerkten in ons rapport no. 1802/511 d.d. 9 Januari 1951.

3. Op grond van ons onderzoek verklaren wij ons accoord met de U hierbij overgelegde jaarrekeningen, welke wij, ten blijke hiervan, hebben ondertekend. Wij adviseren U om de Algemeen Secretaris-Penningmeester voor het geldelijk beheer in de periode 1 October 1950 tot 30 September 1951 te déchargeren.

Hoogachtend,

w.g. WEGERIF & LEGUYT
en SWILLENS

DADELIJK BESCHIKBARE MIDDELEN:

1. Kassa	f	3.327,61	
2. Postgirorekeningen	-	11.793,16	
3. De Twentsche Bank N.V.	-	25.760,08	
4. Effecten	-	23.853,13	
			f 64.733,98

VORDERINGEN EN VOORUITBETAALD:

5. Afdelingen	f	75.060,36	
6. Diverse debiteuren	-	31.068,01	
7. Voorschotten u/g	-	15.948,49	
8. Interest	-	7.146,99	
9. Ziekenfondscoupons	-	800,—	
10. Bureaukosten	-	6.637,02	
11. Vooruitbetaalde posten	-	16.494,28	
12. Brochures	-	7.337,17	
13. Kosten verkiezingsactie 1952	-	19.118,45	
			- 179.610,77

INTERNE REKENING-COURANTVERHOUDINGEN:

14. „Met Volle Zeilen”	f	14.981,93	
Af: Nadelig saldo exploitatie 1/10/'50—30/9/'51	-	13.656,20	
			f 1.325,73
15. „Dr W. B. Stichting”	f	34.845,60	
Af: Nadelig saldo exploitatie 1/10/'50—30/9/'51	-	27.823,12	
			- 7.022,48
16. „Nieuwe Koers”	f	21.983,78	
Af: Subsidie 1/10/'50—30/9/'51	-	19.000,—	
			- 2.983,78
17. „De Born”	-	1.757,54	
18. N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Ver- enigingsgebouwen	-	48.687,54	
19. „Vrouwenbond”			
Subsidie 1/10/'50—30/9/'51	f	23.537,52	
Af: Rekening-courantsaldo	-	16.204,57	
			- 7.332,95
			- 50.929,04

VASTGELEGDE MIDDELEN:

20. Meubilair en kantoormachines	f	36.614,57	
Af: Afschrijving	-	29.978,65	
			f 6.635,92
21. Auto's	f	40.571,93	
Af: Afschrijving	-	18.469,93	
			- 22.102,—
			- 28.737,92

DEELNEMINGEN:

22. Aandelen N.V. „De Arbeiderspers”	f	500.000,—	
23. Aandelen N.V. Mij. tot Exploitatie en Administratie van Ver- enigingsgebouwen	pro mem.		- 500.000,—
24. Claim S.D.A.P. op Schade-enquetc commissie	pro mem.		
25. Af: Claim N.V. „De Arbeiderspers” op S.D.A.P. in liquidatie inzake liquidatie S.D.A.P. 1940	pro mem.		
			pro mem.
			f 824.011,71

DE ARBEID

September 1951

SCHULDEN EN VOORUITONTVANGEN:

26. Diverse Crediteuren	f	49.694,16	
27. N.V. „De Arbeiderspers”	-	4.806,70	
28. Stichting „Pensioenfonds Partij van de Arbeid”	-	2.595,88	
29. Loonbelasting	-	2.502,61	
30. Sectie „Gemeente en Provincie”	-	3.061,55	
31. Gewesten	-	3.679,70	
32. S.D.A.P. in liquidatie	-	9.692,82	
33. Verkiezingsfonds	-	207,50	
34. Documentatie	-	850,—	
35. Toneelfonds	-	368,16	
			f 77.459,08
36. Reserve afdelingen	f	14.030,—	
37. Reserve voor bijzondere verplichtingen	f	94.666,72	
Af: Uitgekeerd pensioen	-	3.999,89	
			- 90.666,83
			- 104.696,83

KAPITAAL:

38. Stand per 1 October 1950	f	677.971,86	
Af: Uitkeringen op grond van verplichtingen van de S.D.A.P. in liquidatie overgenomen	f	3.022,68	
Koersverlies op effecten	-	3.454,37	
Nadelig saldo volgens de Staat van baten en lasten over de periode van 1 October 1950 tot 30 Sep- tember 1951	-	29.639,01	
			- 36.116,06
Stand per 30 September 1951			- 641.855,80

f 824.011,71

BESTUURS- EN PERSONEELSKOSTEN BUREAU:

39. Salarissen Bestuur	f	22.722,89	
40. Salarissen Personeel	-	53.709,99	
41. Sociale lasten	-	18.193,37	
			f 94.626,25

HUISVESTING BUREAU:

42. Huur	f	9.150,—	
43. Bureaukosten	-	9.845,93	
44. Porti, telefoon en telegrammen	-	9.238,15	
45. Afschrijving op meubilair en kantoormachines	-	869,59	
			- 29.103,67

ORGANISATIEKOSTEN:

46. Onkosten Bestuur	f	4.890,06	
47. Vergaderingen Bestuur	-	1.193,98	
48. Partijraadsvergaderingen	-	6.736,25	
49. Diverse vergaderingen	-	394,66	
50. Kosten ledenorgaan	-	23.469,70	
51. Internationaal contact	-	16.018,77	
52. Congres 1951	f	25.452,94	
Af: Reserve Congres 1951	-	12.000,—	
			- 13.452,94
			- 66.156,36

PROPAGANDA:

53. Propagandisten	f	27.032,04	
Af: via Subsidies	-	6.323,43	
			- 20.708,61
54. Gratis brochures	-	810,97	
55. Contact met militairen	-	1.966,85	
56. Cabaretwerk	-	3.238,73	
57. Propagandamateriaal, enz.	-	4.746,96	
58. Bedrijfskranten	-	3.375,—	
59. Onkosten propagandisten	-	1.402,63	
60. Documentatie	-	7.040,48	
61. Onkosten auto's	-	30.436,98	
62. Afschrijving auto's	-	5.954,70	
63. Diverse congressen	-	1.185,38	
64. „Met Volle Zeilen”	-	13.656,20	
65. Kosten ledenwerfactie	f	8.495,54	
Af: Saldo Reserve kosten ledenwerfactie	-	1.922,38	
			- 6.573,16
66. Brochures	-	5.010,15	
			- 106.106,80

SCHOLING EN STUDIE:

67. Subsidie „Dr W. B. Stichting”	f	27.823,12	
68. Subsidie Sectie „Gemeente en Provincie”	-	6.690,37	
69. Subsidie Sectie „Agrarische Vragen”	-	15.175,99	
70. Subsidie Sectie „Middenstand”	-	7.405,34	
71. Subsidie „Vrouwenbond”	-	23.537,52	
72. Subsidie „Paraat”	-	12.076,82	
73. Subsidie „Nieuwe Koers”	-	19.000,—	
74. Kosten diverse commissies	-	2.001,57	
			- 113.710,73

DIVERSE SUBSIDIES:

75. Gewestelijke en stedelijke federaties	f	40.849,22	
76. Werkgemeenschappen	-	29.618,66	
77. Kamerfractie	-	6.442,41	
78. Nederlandse Raad der Europese beweging	-	2.500,—	
79. Diversen	-	9.562,50	
			- 88.972,79

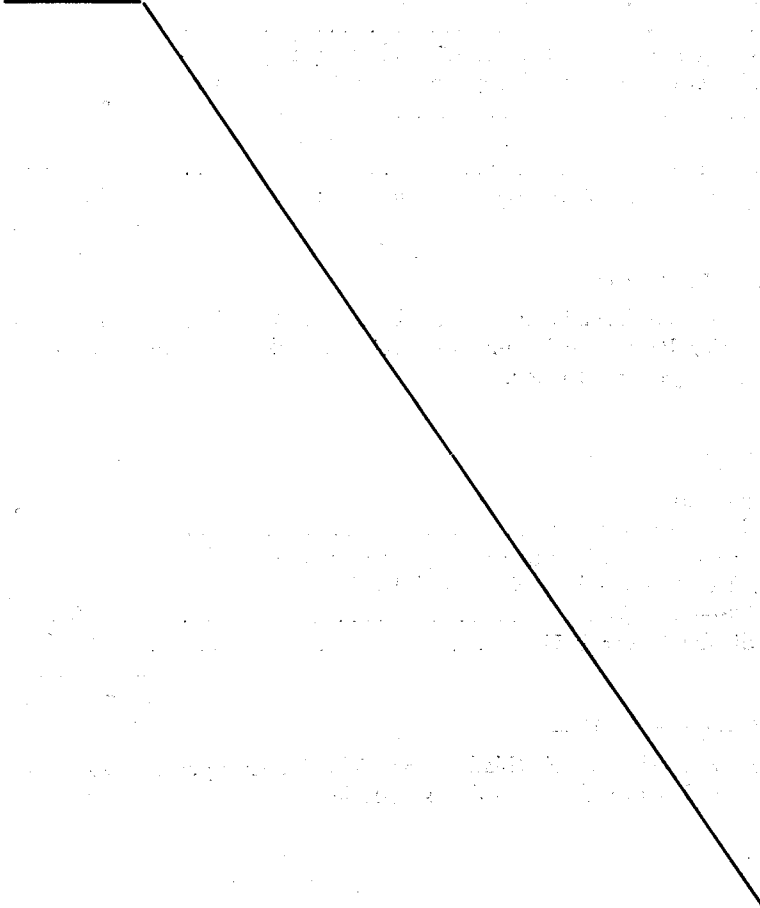
DIVERSEN:

80. Abonnementen	f	748,60	
81. Accountantskosten	-	5.800,—	
82. Diversen	-	10.489,41	
83. Reserve Afdelingen	-	1.045,—	
84. Jubilea, enz.	-	1.413,50	
			- 19.496,51

f 518.173,11

1 October 1950—30 September 1951

85. Contributies	f 834.190,05	
86. Contributies verspreide leden	- 297,49	
87. Contributies zonder zegels	- 1.316,96	
88. Nagekomen contributies vorige jaren	- 1.964,14	
		<u>f 837.768,64</u>
89. Af: Teruggekomen zegels vorige jaren	- 10.128,70	
		<u>f 827.639,94</u>
90. Af: Drukkosten zegels en contributiekaarten ..	f 11.087,61	
91. Verzendkosten zegels	- 506,42	
92. Contributie-aandeel Gewestelijke en Stedelijke Federaties.....	f 87.596,78	
Af: idem vorige jaren.....	- 1.034,13	
		<u>- 86.562,65</u>
93. Contributie-aandeel afdelingen ..	f 246.065,79	
Af: idem vorige jaren.....	- 3.017,53	
		<u>- 243.048,25</u>
94. Kosten controle afdelingen	- 5.575,77	
95. Bijdragen voor sanering afdelingen	- 487,03	
		<u>- 347.267,74</u>
		<u>f 480.372,20</u>
96. Interest	- 8.161,90	
97. Nadelig saldo	- 29.639,01	

f 518.173,11

BALANS PER 30 SEPTEMBER 1951

1 t/m 3 zijn de saldi per 30 September 1951.

4. *Effecten* f 23.853,13

De specificatie van deze post is als volgt:

23 obligaties à f 1.000,— nom., 3—3½ % Nederland 1947 à 85	f 19.550,—
5 obligaties à f 1.000,— nom., 3¼ % Nederland 1948 à 86 ¹ / ₁₆	„ 4.303,13
	<hr/>
	f 23.853,13

5. *Afdelingen* f 75.060,36

De vordering slaat uitsluitend op netto contributies en brochureleveringen, welke nog niet door de afdelingen zijn afgedragen. De vordering is f 8.630,57 lager dan op 30 September 1950.

6. *Debiteuren* f 31.068,01

<i>Mij tot Fin. van Nationaal Herstel</i> (betreft het door de schade-enquête-commissie toegekende bedrag op de claim van de S.D.A.P. in liquidatie)	f 16.175,—
<i>Centrale</i> (betreft een deel der door de Centrale toegezegde subsidie voor scholingswerk, dat op 30 September 1951 nog niet was ontvangen)	„ 6.630,—
<i>Arbeiderspers</i> (betreft op 30 September 1951 nog te vorderen aandeel in honorarium „Paraat”)	„ 1.505,—
<i>Diverse debiteuren</i> (verrekend op korte termijn)	„ 6.758,01
	<hr/>
	f 31.068,01

7. *Voorschotten* f 15.948,49

Dit bedrag bestaat hoofdzakelijk uit voorschotten aan gewesten, afdelingen en andere organen der Partij. Verder uit vaste reis- en onkostenvoorschotten aan diverse bestuurs- en personeelsleden.

8. *Interest* f 7.146,99

Dit bedrag omvat nog te ontvangen interest:

Twentsche Bank 3e kwartaal 1951	f 6,57
<i>Effecten</i> over f 5.000,— 3¼ % Nederland 1948 van 1/6—30/9-'51	„ 54,16
over f 23.000,— 3—3½ % Nederland 1947	
van 15/8—30/9-51	„ 86,25
<i>Arbeiderspers</i> dividend over 1951	„ 7.000,—
	<hr/>
	f 7.146,98

9. *Ziekenfondscoupons* f 800,—

Dit betreft de voorraad van schutbladen der ziekenfondscoupons, welke verrekend moeten worden met de te betalen sociale lasten.

10. *Bureaunkosten f 6.637,02*

Vorraden op 30 September 1951

Papier en enveloppen	f	2.976,77	
Stencils en stencilpapier	„	3.128,27	
Diverse kantoorbenodigdheden	„	199,72	
Pakpapier en touw	„	30,57	
			<u>f 6.335,33</u>
			algemeen-secretaris

Vooruitbetaald

Kosten en onderhoud kantoormachines	„	301,69	
			<u>f 6.637,02</u>

12. *Brochures f 7.337,17*

De voorraad van de per 30 September 1951 nog actuele brochures is opgenomen tegen het bedrag van de drukkosten.

13. *Kosten verkiezingsactie 1952 f 19.118,45*

Diverse kosten voor de verkiezingsactie 1952 werden reeds in het boekjaar 1950/1951 gemaakt. Deze kosten werden per 30 September 1951 als vooruitbetaald op de balans opgenomen.

20. *Meubilair en kantoormachines f 6.635,92*

In de periode 1 October 1950—30 September 1951 werd het volgende aangeschaft:

Inrichting met meubilair van de vergaderzaal	f	4.543,09	
Divers meubilair	„	282,70	
Gordijnen, lopers e.d.	„	733,74	
1 schrijfmachine	„	349,—	
			<u>f 5.908,53</u>
Af: verkoop 1 schrijfmachine	„	100,—	
			<u>f 5.808,53</u>
Bij: aankoopwaarde per 30 September 1950	„	30.806,04	
			<u>f 36.614,57</u>
Af: per 30-9-'50 reeds afgeschreven	f	22.827,06	
over 1950/1951 afgeschreven	„	7.151,59	
			<u>„ 29.978,65</u>
Netto balanswaarde per 30-9-'51	f	6.635,92	

Het af te schrijven bedrag ad. f 7.151,59 werd verdeeld over diverse afdelingen. Direct t.l.v. de Partij f 869,59 (zie 45).

21. *Auto's f 22.102,—*

In het bezit van de Partij zijn vijf auto's en één rijwiel met hulpmotor. De aankoopwaarde bedroeg	f 40.571,93
Per 30 September 1950 was reeds afgeschreven ..	f 18.913,44
Voordeelig saldo verkoop auto	„ 6.398,21
	<hr/>
	f 12.515,23
Afschrijving over 1950/1951	„ 5.954,70
	<hr/>
	„ 18.469,93
	<hr/>
Netto balanswaarde per 30 September 1951	f 22.102,—

23. *Aandelen N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Verenigingsgebouwen*

Hiervoor verwijzen wij naar de opmerking no 1 van de verklaring van onze accountant.

24 en 25. *Claim S.D.A.P. op Schade-Enquête-Commissie en claim N.V. De Arbeiderspers*

Toegezegd is een bedrag van f 16.175,— (zie 6). Gemeend werd dat deze uitkering te laag is, daarom is tegen deze beslissing beroep aangetekend. Het restant van de vordering is p.m. opgenomen.

26 t/m 32. Deze posten betreffen alle schulden op korte termijn die naar onze mening geen nadere toelichting behoeven.

33. *Verkiezingsfonds f 207,50*

Dit betreft bedragen die in 1950/1951 werden ontvangen t.g.v. het verkiezingsfonds 1952. Zij werden als vooruitontvangen op de balans opgenomen.

35. *Toneelfonds f 368,16*

Dit bedrag betreft het saldo van ontvangsten der afdelingen en gemaakte onkosten voor vervaardiging van toneelstukjes en andere kosten.

36. *Reserve afdelingen f 14.030,—*

Evenals in vorige jaren werd ook in dit jaar weer een bedrag gereserveerd (f 1.045,—, zie 83) voor de vorderingen die het Partijbestuur op de afdelingen heeft. Het totaal van dit reservefonds is nu aangegroeid tot f 14.030,—.

37. *Reserve bijzondere verplichtingen f 90.666,83*

Hiervoor verwijzen wij naar de opmerking no 2 van de verklaring van onze accountant.

39. *Kapitaal f 641.855,80*

Op grond van de door de Partij overgenomen verplichtingen van de S.D.A.P. in liquidatie werden uitkeringen gedaan in de periode 1 Oct. 1950—30 Sept. '51 tot een bedrag van

.....	f 3.022,68
Er werd een koersverlies op effecten geleden van	„ 3.454,37
Nadelig saldo over de periode 1 Oct. '50—30 Sept. '51	„ 29.639,01

De totale vermindering van het kapitaal bedraagt

.....	f 36.116,06
-------	-------------

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 1950/51

40. *Salarissen Bestuur* f 22.722,89

K. Vorrink	f	6.996,58
E. F. Albrecht	„	8.145,79
E. Vermeer	„	2.526,84
J. Scheps	„	2.526,84
J. Willems	„	2.526,84

f 22.722,89

41. *Sociale lasten* f 18.193,37

De specificatie van dit bedrag is:

Personeel

Pensioenpremie	f	4.232,85
Ongevallenverzekering	„	77,15
Vereveningsheffing	„	2.523,91
Premie kinderbijslag, ziektewet en ziekenfonds ..	„	5.225,36
Rentezegels	„	479,75

f 12.539,02

Bestuur

Pensioenpremie	f	3.012,10
Ongevallenverzekering	„	240,97
Vereveningsheffing	„	959,42
Premie kinderbijslag	„	1.441,86

„ 5.654,35

f 18.193,37

42. *Huur* f 9.150,—

De huur voor het boekjaar 1950/1951 te betalen aan de N.V. Mij. tot Exploitatie en Administratie van Verenigingsgebouwen bedraagt f 14.000,—. Een gedeelte van dit bedrag wordt aan diverse afdelingen van het secretariaat in rekening gebracht, waardoor per saldo f 9.150,— voor de algemene afdelingen resteert.

43. *Bureaukosten* f 9.845,93

Papier en enveloppen	f	1.600,91
Stencilpapier, stencils en stencilinkt	„	2.208,66
Diverse kantoorbenodigdheden en kleine aanschaffingen	„	2.277,91
Pakpapier en touw	„	434,96
Onderhoudskosten kantoor machines en meubilair	„	1.411,75
Diversen	„	1.911,74

f 9.845,93

44. *Porti, telefoon en telegrammen* f 9.238,15

Porti	f	4.955,65
Telefoon	„	3.757,90
Telegrammen	„	524,60

f 9.238,15

48. *Partijraadsvergaderingen* f 6.736,25

Gehouden zijn 5 Partijraadsvergaderingen, en wel op 6 Januari, 20 Januari, 27 Januari, 14 April en 2/3 Juni 1951.

De kosten hiervan bedroegen:

Reiskosten, werkverzuim enz.	f	5.073,10
Zaalhuur	„	489,80
Consumpties en maaltijden	„	1.163,35
Diversen	„	10,—
	f	6.736,25
49. <i>Diverse vergaderingen f 394,66</i>		
Vergadering met het N.V.V.	f	84,45
Journalistenconferentie	„	251,46
Werkgeversbijeenkomst	„	44,57
Diversen	„	14,—
	f	394,66
51. <i>Internationaal contact f 16.018,77</i>		
Comisco, lidmaatschap en congres	f	5.838,92
Ontvangst buitenlandse gasten	„	1.257,78
Deskundigenconferenties te Royaumont, Straatsburg, Montreux, Dorking	„	2.035,20
Vertegenwoordiging op diverse congressen en internationale besprekingen:		
Oostenrijk	„	536,45
België	„	535,71
Saarland	„	486,64
Duitsland	„	475,57
Engeland	„	1.700,84
Italië	„	420,—
Zwitserland	„	294,42
Frankrijk	„	100,—
Salarissen en sociale lasten	„	1.994,61
Diversen	„	342,63
	f	16.018,77
52. <i>Partijcongres 1951 f 13.452,94</i>		
Deze post is als volgt te specificeren:		
Huur Riviera-hal, Rotterdam	f	1.702,75
Kosten afdeling Rotterdam	„	419,15
Reiskosten, werkverzuim afgevaardigden met aftrek van omslag- kosten afdelingen	„	6.399,16
Maaltijden en consumpties	„	5.108,80
Honoraria en reiskosten medewerkers	„	237,16
<i>Druk- en stencilkosten</i>		
Congresvoorstellen	f	700,—
Beschrijvingsbrieven	„	1.015,—
Jaarverslag 1949/1950	„	4.750,—
Verslag congres	„	2.635,—
Diverse drukkosten	„	2.179,36
		„ 11.279,36
Diversen	„	306,56
	f	25.452,94
Reeds geboekt t.l.v. 1950	„	12.000,—
Ten laste van 1950/1951	f	13.452,94

56. *Cabaretwerk f 3.238,73*

Regisseur	f	1.125,—
Subsidie aan de groepen	„	163,48
Kosten stencils	„	72,30
Reis- en vergaderkosten enz.	„	152,95
Aandeel bureaunkosten	„	35,—
Aandeel huur	„	70,—
Aandeel telefoon	„	33,—
Salarissen en sociale lasten	„	1.470,24
Diversen	„	116,76
		<hr/>
	f	3.238,73

58. *Bedrijfskranten f 3.375,*

Vergoeding aan gewesten voor uitgifte bedrijfskranten.

60. *Documentatie f 7.040,48*

Salarissen	f	2.888,66
Sociale lasten	„	271,20
Drukkosten	„	4.986,42
Verzendkosten	„	1.241,22
Diverse kosten (inningskosten, omzet- belasting enz.)	„	886,55
Aandeel bureaunkosten	„	90,—
Aandeel huur	„	150,—
Aandeel telefoon	„	70,—
		<hr/>
	f	10.584,05
Ontvangsten	„	3.543,57
		<hr/>
	f	7.040,48

61. *Onkosten auto's f 30.436,98*

Salarissen 2 chauffeurs	f	8.079,71
Sociale lasten etc. idem	„	1.991,35
		<hr/>
	f	10.071,06
Olie en benzine	f	14.609,85
Onderhoud	„	8.925,82
Stalling, verzekering en diversen	„	5.023,29
		<hr/>
	„	28.558,96
		<hr/>
	f	38.630,02
Vergoeding autokosten Kamerleden	„	4.094,04
		<hr/>
	f	34.535,98
Verkoop 1 auto	„	4.099,—
		<hr/>
	f	30.436,98

63. *Congres buitenland f 1.185,38*

Reiskosten	f	1.802,03
Zaalhuur	„	235,10
Consumpties en maaltijden	„	1.112,35
Druk- en stencilwerk	„	524,88
Diversen	„	157,52
	f	3.831,88
Terugontvangen deelnemerskosten ..	„	2.646,50
Totaal	f	1.185,38

64. *Met volle Zeilen f 13.656,20*

Voor de specificatie van dit bedrag verwijzen wij naar de betreffende Staat van baten en lasten.

66. *Brochures f 5.010,15*

Dit bedrag is als volgt te specificeren:

20.000 boekjes „Wij ontvingen Uw bericht van aanmelding” (deze boekjes werden gratis verstrekt)	f	3.089,05
Afschrijving van incurante brochures	„	1.218,59
Saldo in- en verkopen brochures	„	702,51
	f	5.010,15

67. *Dr Wiardi Beckman Stichting f 27.823,12*

Voor de specificatie van dit bedrag verwijzen wij naar de betreffende Staat van baten en lasten.

68. *Sectie gemeente en provincie f 6.690,37*

Salarissen en sociale lasten	f	6.588,55
Druk- en clichékosten „De Gemeente” ..	„	6.642,43
Verzendkosten „De Gemeente”	„	739,52
Honorarium medewerkers	„	905,—
Redactiekosten „De Gemeente”	„	250,06
Diverse vergaderingen	„	718,50
Porti	„	105,65
Telefoon	„	127,—
Bureaunkosten	„	447,44
Nagekomen posten	„	4,—
Aandeel huur	„	200,—
Diverse kleine kosten	„	157,96
	f	16.886,11

Af:

Contributies en abonnementen	f	9.000,—
Advertenties De Gemeente	„	420,74
De Centrale; subsidie	„	775,—
	„	10.195,74
Saldo verlies	f	6.690,37

69. *Sectie agrarische vragen f 15.175,99*

Salarissen en sociale lasten	f	9.589,80
Onkosten propagandist	„	1.664,17
Porti- en stencilkosten	„	571,10
Druk- en clichékosten „Ploegen en Zaaïen”	f	2.526,35
Verzendkosten „Ploegen en Zaaïen”	„	860,14
Diverse kosten „Ploegen en Zaaïen”	„	95,32
	f	3.481,81
Af: abonnementen „Ploegen en Zaaïen”	„	1.504,02
		„ 1.977,79
Land- en tuinbouwcongres	„	742,09
Diverse vergaderingen	„	248,08
Commissie Jachtwet	„	48,68
Diverse commissies	„	639,75
Aandeel bureaustkosten	„	77,—
Aandeel huur	„	100,—
Aandeel telefoon	„	70,—
Diversen	„	222,53
	f	15.950,99
Af:		
Ontvangen subsidie „De Centrale” voor scholingswerk	„	775,—
	f	15.175,99

70. *Sectie middenstand f 7.405,34*

Salarissen en sociale lasten	f	5.875,32
Vergaderingen	„	83,18
Aandeel bureaustkosten	„	110,—
Aandeel huur	„	100,—
Aandeel telefoon	„	70,—
Diversen (o.a. spoorabonnement J. de Kruif)	„	1.166,84
	f	7.405,34

71. *Vrouwenbond f 23.537,52*

Voor de specificatie van dit bedrag verwijzen wij naar de betreffende Staat van baten en lasten.

72. *Paraat f 12.076,82*

Salarissen en sociale lasten	f	8.870,47
Abonnementen	„	490,30
Honoraria medewerkers	„	1.505,—
Onkosten redactie	„	489,20
Bureaustkosten	„	215,35
Aandeel huur	„	290,—
Aandeel telefoon	„	127,—
Diversen	„	89,50
	f	12.076,82

73. *Nieuwe Koers f 19.000,*

Saldo 1 October 1950			f	2.308,97
Salarissen en sociale lasten	f	10.401,05		
Bureaustkosten	„	1.117,58		
Porti	„	813,16		
Brochures	„	184,02		
Aandeel huur	„	600,—		
Aandeel telefoon	„	262,—		
Opgenomen in mindering subsidie	„	7.176,90		
		<u>f</u>		<u>20.554,71</u>
Af:				
Diversen	f	104,90		
Subsidie De Centrale	„	775,—		
		<u>„</u>		<u>879,90</u>
				<u>„ 19.674,81</u>
				<u>f 21.983,78</u>
Af: Subsidie 1950/1951				<u>„ 19.000,—</u>
Saldo per 30 September 1951 (zie 16)			f	2.983,78

74. *Diverse commissies f 2.001,57*

Herzieningscommissie	f	89,85	
Commissie Buitenland	„	589,61	
Militaire commissie	„	35,70	
Pacificatie-commissie	„	299,98	
Onderwijscommissie	„	660,36	
Culturele commissie	„	43,65	
Sociale verzekeringscommissie	„	4,02	
Commissie Duitsland	„	104,05	
Pol. commissie Europ. beweging	„	19,85	
Vluchtelingencommissie	„	5,40	
Commissie Functionele Taakverdeling	„	29,15	
Porti e.d.	„	119,95	
		<u>f</u>	<u>2.001,57</u>

75. *Subsidies aan gewestelijke en stedelijke federaties f 40.849,22*

Gewest Gelderland	f	7.671,22
„ Zuid-Holland	„	6.323,43
„ Friesland	„	5.710,23
„ Groningen	„	1.000,—
„ Drente	„	500,—
„ Overijssel	„	1.040,—
„ Noord-Brabant	„	1.800,—
„ Limburg	„	1.600,—
„ Zeeland	„	2.525,75
Federatie Amsterdam	„	4.250,—
„ Rotterdam	„	3.000,—
„ Den Haag	„	5.100,14
Premies ongevallenverzekering Ge- westelijke secretarissen	„	328,45
Totaal	<u>f</u>	<u>40.849,22</u>

76. *Werkgemeenschappen* f 29.618,66

Prot. Chr. Werkgemeenschap

Volgens onkostenafrekening	f	7.502,22	
Exploitatie „Doorbraak” 3e jaargang (Aug. '50 t/m Juli '51)			
Drukkosten	f	4.786,33	
Diverse kosten	„	2.162,92	
		<u> </u>	f 6.949,25
Abonnementsgelden e.d.	„	3.855,99	
		<u> </u>	„ 3.093,26
			f 10.595,48

Katholieke Werkgemeenschap

Subsidie 1950/1951	f	1.000,—	
Exploitatie „De Katho- liek”, druk-, cliché en fotokosten	f	5.691,10	
Verzendkosten	„	701,61	
Redactievergoeding ..	„	500,—	
		<u> </u>	f 6.892,71
Abonnementen e.d.	„	623,96	
		<u> </u>	„ 6.268,75
Diverse onkosten	„	40,30	
		<u> </u>	„ 7.309,05

Humanistische Werkgemeenschap

Subsidie 1950/1951	f	1.000,—	
Druk-, cliché- en verzendkosten „Ver- nieuwing”	f	6.190,57	
Redactievergoeding	„	500,—	
Onkostenvergoeding secretaris	„	2.000,—	
Diverse kosten	„	148,56	
		<u> </u>	„ 8.839,13
			„ 9.839,13
<i>Thuisfront Humanitas</i> subsidie 1/1 t/m 30/9/'51			„ 1.875,—
			<u> </u>
			f 29.618,66

77. *Kamerfractie* f 6.442,41

Salarissen en sociale lasten en onkostenvergoeding	f	6.442,41
--	---	----------

82. *Diversen* f 10.489,41

Naamplaat	f	120,—
Planten vergaderzaal	„	74,60
Tegemoetkoming in verhuiskosten	„	135,—
Keuringen personeelsleden	„	119,—
Brandverzekering	„	75,40
Afdelingsverschillen	„	9,99

Representatie	f	266,30
Suppletie personeel in militaire dienst	„	332,01
Bijdrage Henri Polakschool	„	250,—
Bijdrage Ned. Gesprek Centrum	„	25,—
Personeelsdag	„	701,50
B.U.M.A.	„	2.566,82
Loonbelasting over premies ongevallenverzekering	„	100,—
Kasverschillen	„	46,52
Onkosten bank	„	40,81
<i>Nagekomen posten vorige jaren</i>		
Accountantskosten 1950 (hoger dan geraamd)	„	909,39
Subsidie gewest Friesland	„	2.100,—
Fed. Rotterdam subsidie 1950	„	2.000,—
Diversen	„	617,07
		<hr/>
	Totaal.....	f 10.489,41

83. *Reserve-afdelingen f 1.045,*

Zie onder 36.

94. *Kosten contrôle afdelingen f 5.575,77*

Salarissen	f	4.034,86
Sociale lasten	„	777,25
Reis- en verblijfkosten	„	430,22
Olie en benzine	„	34,71
Onderhoud	„	92,24
Diversen	„	206,49
		<hr/>
	f	5.575,77

96. *Interest f 8.161,90*

Interest effecten	f	845,68
Interest Twentsche Bank	„	316,22
Dividend Arbeiderspers	„	7.000,—
		<hr/>
	f	8.161,90

COLPORTAGE-ORGAAN „MET VOLLE ZEILEN”

Balans per 30 September 1951

Kas..... f 314,35 Postgiro - 845,43 Afdelingen en Gewesten - 493,50 Vooruitbetaalde posten..... - 15,— <p align="right"><u>f 1.668,28</u></p>	Reserve afschrijving dubieuze vorderingen f 342,55 Partij van de Arbeid, rekening-courant f 14.981,93 Af: Nadelig saldo volgens de Staat van baten en lasten - 13.656,20 <p align="right"><u>f 1.668,28</u></p>
---	--

Staat van baten en lasten over de periode van 1 October 1950—30 September 1951

Drukkosten f 20.878,75 Foto's en cliché's - 5.376,19 Tekeningen - 3.275,50 Honoraria - 110,— Onkosten redactie - 188,37 Porti en verzendkosten - 3.649,26 Omzetbelasting - 1.581,76 <p align="right"><u>f 35.059,83</u></p> Salarissen..... f 5.092,— Sociale lasten - 1.127,70 <p align="right"><u>- 6.219,70</u></p> Kantooronkosten f 445,53 Actie en propaganda - 164,14 <p align="right"><u>- 609,67</u></p> Aandeel huur f 380,— Aandeel accountantskosten - 200,— Aandeel telefoonkosten - 168,— <p align="right"><u>- 748,—</u></p> Reserve dubieuze vorderingen - 136,19 Nagekomen posten 1950 - 137,88 <p align="right"><u>f 42.911,27</u></p>	Verkoop f 29.255,07 Nadelig saldo - 13.656,20 <p align="right"><u>f 42.911,27</u></p>
--	---

DR WIARDI BECKMAN STICHTING

Balans per 30 September 1951

Postgiro	f 1.281,32	Kapitaal	f 2.000,—
Deposito „De Twentsche Bank N.V.”	- 2.152,70	Crediteuren	- 140,93
Bibliotheek	- 1,—	Planopstelling:	
Schriftelijke cursus „De Mens in de Nieuwe Maatschappij” ..	- 200,—	Saldo 1 October 1950	f 1.000,—
Afdelingen	f 18.649,22	Bij: ten laste van Fonds Wetenschappelijk Onder-	
Af: Terug te ontvangen zegels 1950	- 6.598,75	zoek	- 6.000,—
	<u>- 12.050,47</u>		<u>f 7.000,—</u>
Klein Bestek	- 111,—	Af: Kosten 1950/'51	- 5.366,92
			<u>- 1.633,08</u>
		Saldo 30 September 1951	- 1.633,08
		Fonds Wetenschappelijk Onderzoek	f 9.000,—
		Af: ten gunste van Planopstelling	- 6.000,—
			<u>- 3.000,—</u>
		Reserve afdelingen	- 2.000,—
		Partij van de Arbeid, rekening-courant	f 34.845,60
		Af: Nadelig saldo volgens de Staat van baten en	
		lasten	- 27.823,12
			<u>- 7.022,48</u>
	<u>f 15.796,49</u>		<u>f 15.796,49</u>

Staat van baten en lasten over de periode 1 October 1950–30 September 1951

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Salarissen</td> <td style="text-align: right;">f 32.947,18</td> </tr> <tr> <td>Sociale lasten</td> <td style="text-align: right;">- 6.688,42</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 39.635,60</td> </tr> <tr> <td>Af: ten laste van Planopstelling</td> <td style="text-align: right;">- 5.000,—</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 34.635,60</td> </tr> <tr> <td>Bureaunkosten</td> <td style="text-align: right;">- 4.735,97</td> </tr> <tr> <td>Onkosten bureauleiding</td> <td style="text-align: right;">- 108,31</td> </tr> <tr> <td>Aandeel huur</td> <td style="text-align: right;">- 1.530,—</td> </tr> <tr> <td>Aandeel accountantskosten</td> <td style="text-align: right;">- 350,—</td> </tr> <tr> <td>Porti, telefoon en telegrammen</td> <td style="text-align: right;">- 2.243,68</td> </tr> <tr> <td>Bibliotheek</td> <td style="text-align: right;">- 785,64</td> </tr> <tr> <td>Abonnementen en lidmaatschappen</td> <td style="text-align: right;">- 748,60</td> </tr> <tr> <td>Wetenschappelijke werkgroepen</td> <td style="text-align: right;">- 2.291,57</td> </tr> <tr> <td>Subsidie</td> <td style="text-align: right;">- 750,—</td> </tr> <tr> <td>Kosten zegels</td> <td style="text-align: right;">- 448,23</td> </tr> <tr> <td>Kosten schriftelijke cursus „De Mens in de Nieuwe Mij.”</td> <td style="text-align: right;">- 3.683,57</td> </tr> <tr> <td>Syllabi</td> <td style="text-align: right;">- 125,25</td> </tr> <tr> <td>Diversen</td> <td style="text-align: right;">- 472,14</td> </tr> <tr> <td>Kosten Scholendienst</td> <td style="text-align: right;">- 1.136,10</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 54.044,66</td> </tr> </table>	Salarissen	f 32.947,18	Sociale lasten	- 6.688,42		f 39.635,60	Af: ten laste van Planopstelling	- 5.000,—		f 34.635,60	Bureaunkosten	- 4.735,97	Onkosten bureauleiding	- 108,31	Aandeel huur	- 1.530,—	Aandeel accountantskosten	- 350,—	Porti, telefoon en telegrammen	- 2.243,68	Bibliotheek	- 785,64	Abonnementen en lidmaatschappen	- 748,60	Wetenschappelijke werkgroepen	- 2.291,57	Subsidie	- 750,—	Kosten zegels	- 448,23	Kosten schriftelijke cursus „De Mens in de Nieuwe Mij.”	- 3.683,57	Syllabi	- 125,25	Diversen	- 472,14	Kosten Scholendienst	- 1.136,10		f 54.044,66	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Donaties en contributies</td> <td style="text-align: right;">f 27.729,55</td> </tr> <tr> <td>Af: teruggekomen zegels vorige jaren</td> <td style="text-align: right;">- 9.617,25</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 18.112,30</td> </tr> <tr> <td>Opbrengst schriftelijke cursus „De Mens in de Nieuwe Mij.”</td> <td style="text-align: right;">- 4.848,70</td> </tr> <tr> <td>Brochures</td> <td style="text-align: right;">- 36,98</td> </tr> <tr> <td>Klein Bestek</td> <td style="text-align: right;">- 243,44</td> </tr> <tr> <td>Opbrengst van bewezen diensten</td> <td style="text-align: right;">- 1.580,50</td> </tr> <tr> <td>Bijzondere baten</td> <td style="text-align: right;">- 418,22</td> </tr> <tr> <td>Nagekomen posten</td> <td style="text-align: right;">- 981,40</td> </tr> <tr> <td>Nadelig saldo</td> <td style="text-align: right;">- 27.823,12</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 54.044,66</td> </tr> </table>	Donaties en contributies	f 27.729,55	Af: teruggekomen zegels vorige jaren	- 9.617,25		f 18.112,30	Opbrengst schriftelijke cursus „De Mens in de Nieuwe Mij.”	- 4.848,70	Brochures	- 36,98	Klein Bestek	- 243,44	Opbrengst van bewezen diensten	- 1.580,50	Bijzondere baten	- 418,22	Nagekomen posten	- 981,40	Nadelig saldo	- 27.823,12		f 54.044,66
Salarissen	f 32.947,18																																																														
Sociale lasten	- 6.688,42																																																														
	f 39.635,60																																																														
Af: ten laste van Planopstelling	- 5.000,—																																																														
	f 34.635,60																																																														
Bureaunkosten	- 4.735,97																																																														
Onkosten bureauleiding	- 108,31																																																														
Aandeel huur	- 1.530,—																																																														
Aandeel accountantskosten	- 350,—																																																														
Porti, telefoon en telegrammen	- 2.243,68																																																														
Bibliotheek	- 785,64																																																														
Abonnementen en lidmaatschappen	- 748,60																																																														
Wetenschappelijke werkgroepen	- 2.291,57																																																														
Subsidie	- 750,—																																																														
Kosten zegels	- 448,23																																																														
Kosten schriftelijke cursus „De Mens in de Nieuwe Mij.”	- 3.683,57																																																														
Syllabi	- 125,25																																																														
Diversen	- 472,14																																																														
Kosten Scholendienst	- 1.136,10																																																														
	f 54.044,66																																																														
Donaties en contributies	f 27.729,55																																																														
Af: teruggekomen zegels vorige jaren	- 9.617,25																																																														
	f 18.112,30																																																														
Opbrengst schriftelijke cursus „De Mens in de Nieuwe Mij.”	- 4.848,70																																																														
Brochures	- 36,98																																																														
Klein Bestek	- 243,44																																																														
Opbrengst van bewezen diensten	- 1.580,50																																																														
Bijzondere baten	- 418,22																																																														
Nagekomen posten	- 981,40																																																														
Nadelig saldo	- 27.823,12																																																														
	f 54.044,66																																																														

N.V. MAATSCHAPPIJ TOT EXPLOITATIE EN ADMINISTRATIE VAN VERENIGINGSGEBOUWEN

Balans per 30 September 1951

De Twentsche Bank N.V.	f 3.310,32	Aandelenkapitaal	f 10.000,—
Debiteuren	- 1.496,28	Hypotheek o/g	pro mem.
Brandstoffen	- 266,—	Hypotheekrente	pro mem.
Centrale verwarming	f 6.341,95	Partij van de Arbeid, rekening-courant	f 48.687,54
Af: Afschrijving	- 2.716,95	Crediteuren	- 90,51
	- 3.625,—	Loonbelasting	- 50,78
Inventaris	f 803,51		
Af: Afschrijving	- 403,51		
	- 400,—		
Aandelenkapitaal nog te storten	- 9.000,—		
Emballage	- 39,—		
Huis Tesselschadestraat	pro mem.		
Exploitatie-opbrengst 1940—1945	pro mem.		
Vooruitbetaalde kosten	f 32.541,—		
Exploitatie-verlies:			
Saldo 1/10/'50	f 4.003,86		
Bij: Saldo verlies volgens Verlies- en Winstrekening 1950—1951	- 4.147,37		
	- 8.151,23		
	<u>f 58.828,83</u>		<u>f 58.828,83</u>

Verlies- en Winstrekening over de periode 1 October 1950—30 September 1951

<p>Onderhoud:</p> <p>Werksters f 4.783,50</p> <p>Conciërge - 2.054,10</p> <p>Sociale lasten - 1.245,51</p> <p>Onderhoud gebouw - 329,05</p> <p>Onderhoud lift - 785,61</p> <p>Onderhoud tuin - 182,25</p> <p>Schoonmaakartikelen - 547,19</p> <p>Ramen lappen - 254,—</p> <p style="text-align: right;">_____ f 10.181,21</p> <p>Verlichting en verwarming:</p> <p>Gas, electriciteit en water f 1.368,16</p> <p>Brandstoffen - 3.147,80</p> <p>Onderhoud en afschrijving centrale verwarming - 835,31</p> <p style="text-align: right;">_____ - 5.351,27</p> <p>Afschrijving inventaris - 203,50</p> <p>Bewaking - 462,18</p> <p>Pensioen Mevrouw Hoogendijk - 286,—</p> <p>Straatgeld, grond- en brandverzekeringsbelasting - 905,18</p> <p>Assuranties - 135,—</p> <p>Aandeel bureaunkosten - 125,—</p> <p>Aandeel salarissen - 225,—</p> <p>Aandeel accountantskosten - 233,34</p> <p>Diversen - 53,24</p> <p style="text-align: right;">_____ f 18.160,92</p> <p style="text-align: right;">=====</p>	<p>Huur f 14.000,—</p> <p>Interest - 13,55</p> <p>Exploitatie-verlies - 4.147,37</p> <p style="text-align: right;">_____ f 18.160,92</p> <p style="text-align: right;">=====</p>
--	--

VROUWENBOND VAN DE PARTIJ VAN DE ARBEID

Balans per 30 September 1951

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Kas.....</td> <td style="width: 10%; text-align: right;">f</td> <td style="width: 10%; text-align: right;">1.016,19</td> </tr> <tr> <td>De Twentsche Bank N.V.</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">1.703,84</td> </tr> <tr> <td>Postgiro</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">2.258,36</td> </tr> <tr> <td>Debiteuren</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">10.311,85</td> </tr> <tr> <td>Bureaunkosten</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">409,—</td> </tr> <tr> <td>Brochures</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">603,32</td> </tr> <tr> <td>Bibliotheek</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">1,—</td> </tr> <tr> <td>Vooruitbetaalde posten.....</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">135,90</td> </tr> <tr> <td>Subsidie van de Partij van de Arbeid</td> <td style="text-align: right;">f</td> <td style="text-align: right;">23.537,52</td> </tr> <tr> <td>Af: Partij van de Arbeid, rekening-courant per 30 September 1951</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">16.204,57</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">7.332,95</td> </tr> <tr> <td>Nadelig saldo per 1 October 1950</td> <td style="text-align: right;">f</td> <td style="text-align: right;">2.376,03</td> </tr> <tr> <td>Af: Voordelig saldo per 30 September 1951.....</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">2.376,03</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">—,—</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">f</td> <td style="text-align: right;">23.772,41</td> </tr> </table>	Kas.....	f	1.016,19	De Twentsche Bank N.V.	-	1.703,84	Postgiro	-	2.258,36	Debiteuren	-	10.311,85	Bureaunkosten	-	409,—	Brochures	-	603,32	Bibliotheek	-	1,—	Vooruitbetaalde posten.....	-	135,90	Subsidie van de Partij van de Arbeid	f	23.537,52	Af: Partij van de Arbeid, rekening-courant per 30 September 1951	-	16.204,57		-	7.332,95	Nadelig saldo per 1 October 1950	f	2.376,03	Af: Voordelig saldo per 30 September 1951.....	-	2.376,03		-	—,—		f	23.772,41	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">„De Born”, rekening-courant</td> <td style="width: 10%; text-align: right;">f</td> <td style="width: 10%; text-align: right;">1.737,90</td> </tr> <tr> <td>Crediteuren</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">10.667,33</td> </tr> <tr> <td>Vooruitontvangen posten</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">251,55</td> </tr> <tr> <td>T. Wibautfonds:</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Stand per 1 October 1950</td> <td style="text-align: right;">f</td> <td style="text-align: right;">3.101,08</td> </tr> <tr> <td>Bij: Ontvangen in het tijdvak van 1 October 1950 —30 September 1951</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">8.014,55</td> </tr> <tr> <td>Stand per 30 September 1951</td> <td style="text-align: right;">-</td> <td style="text-align: right;">11.115,63</td> </tr> </table>	„De Born”, rekening-courant	f	1.737,90	Crediteuren	-	10.667,33	Vooruitontvangen posten	-	251,55	T. Wibautfonds:			Stand per 1 October 1950	f	3.101,08	Bij: Ontvangen in het tijdvak van 1 October 1950 —30 September 1951	-	8.014,55	Stand per 30 September 1951	-	11.115,63
Kas.....	f	1.016,19																																																																	
De Twentsche Bank N.V.	-	1.703,84																																																																	
Postgiro	-	2.258,36																																																																	
Debiteuren	-	10.311,85																																																																	
Bureaunkosten	-	409,—																																																																	
Brochures	-	603,32																																																																	
Bibliotheek	-	1,—																																																																	
Vooruitbetaalde posten.....	-	135,90																																																																	
Subsidie van de Partij van de Arbeid	f	23.537,52																																																																	
Af: Partij van de Arbeid, rekening-courant per 30 September 1951	-	16.204,57																																																																	
	-	7.332,95																																																																	
Nadelig saldo per 1 October 1950	f	2.376,03																																																																	
Af: Voordelig saldo per 30 September 1951.....	-	2.376,03																																																																	
	-	—,—																																																																	
	f	23.772,41																																																																	
„De Born”, rekening-courant	f	1.737,90																																																																	
Crediteuren	-	10.667,33																																																																	
Vooruitontvangen posten	-	251,55																																																																	
T. Wibautfonds:																																																																			
Stand per 1 October 1950	f	3.101,08																																																																	
Bij: Ontvangen in het tijdvak van 1 October 1950 —30 September 1951	-	8.014,55																																																																	
Stand per 30 September 1951	-	11.115,63																																																																	
f 23.772,41	f 23.772,41																																																																		

Staat van baten en lasten over de periode 1 October 1950–30 September 1951

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>Salarissen</td><td style="text-align: right;">f 14.751,30</td></tr> <tr><td>Sociale lasten</td><td style="text-align: right;">- 3.008,16</td></tr> <tr><td>Onkosten hoofdbestuur</td><td style="text-align: right;">- 282,95</td></tr> <tr><td>Onkosten secretaresse</td><td style="text-align: right;">- 149,90</td></tr> <tr><td>Bureaunkosten</td><td style="text-align: right;">- 1.780,72</td></tr> <tr><td>Porti, telefoon en telegrammen</td><td style="text-align: right;">- 1.691,86</td></tr> <tr><td>„Ons Werk”</td><td style="text-align: right;">- 846,51</td></tr> <tr><td>Aandeel huur</td><td style="text-align: right;">- 600,—</td></tr> <tr><td>Aandeel accountantskosten</td><td style="text-align: right;">- 450,—</td></tr> <tr><td>Vergaderingen</td><td style="text-align: right;">- 258,31</td></tr> <tr><td>Scholingswerk</td><td style="text-align: right;">- 566,95</td></tr> <tr><td>Bijzondere bijeenkomsten</td><td style="text-align: right;">- 27,95</td></tr> <tr><td>Diverse commissies</td><td style="text-align: right;">- 163,80</td></tr> <tr><td>Bibliotheek</td><td style="text-align: right;">- 29,50</td></tr> <tr><td>Kranten en tijdschriften</td><td style="text-align: right;">- 30,50</td></tr> <tr><td>Bondsvergadering</td><td style="text-align: right;">- 2.134,84</td></tr> <tr><td>Actie en Propaganda</td><td style="text-align: right;">- 39,60</td></tr> <tr><td>Diversen</td><td style="text-align: right;">- 983,12</td></tr> <tr><td>Voordelig saldo</td><td style="text-align: right;">- 2.376,03</td></tr> <tr><td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black; text-align: right;">f 30.172,—</td></tr> </table>	Salarissen	f 14.751,30	Sociale lasten	- 3.008,16	Onkosten hoofdbestuur	- 282,95	Onkosten secretaresse	- 149,90	Bureaunkosten	- 1.780,72	Porti, telefoon en telegrammen	- 1.691,86	„Ons Werk”	- 846,51	Aandeel huur	- 600,—	Aandeel accountantskosten	- 450,—	Vergaderingen	- 258,31	Scholingswerk	- 566,95	Bijzondere bijeenkomsten	- 27,95	Diverse commissies	- 163,80	Bibliotheek	- 29,50	Kranten en tijdschriften	- 30,50	Bondsvergadering	- 2.134,84	Actie en Propaganda	- 39,60	Diversen	- 983,12	Voordelig saldo	- 2.376,03	f 30.172,—		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>Subsidie van de Partij van de Arbeid</td><td style="text-align: right;">f 23.537,52</td></tr> <tr><td>Brochures</td><td style="text-align: right;">- 425,09</td></tr> <tr><td>Radio, vergoeding voor het voorbereiden van uitzendingen ..</td><td style="text-align: right;">- 1.200,—</td></tr> <tr><td>Interest</td><td style="text-align: right;">- 16,74</td></tr> <tr><td>Uitleendienst</td><td style="text-align: right;">- 3,25</td></tr> <tr><td>„Wij Vrouwen”</td><td style="text-align: right;">- 4.422,45</td></tr> <tr><td>Subsidie voor Scholingswerk</td><td style="text-align: right;">- 566,95</td></tr> <tr><td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black; text-align: right;">f 30.172,—</td></tr> </table>	Subsidie van de Partij van de Arbeid	f 23.537,52	Brochures	- 425,09	Radio, vergoeding voor het voorbereiden van uitzendingen ..	- 1.200,—	Interest	- 16,74	Uitleendienst	- 3,25	„Wij Vrouwen”	- 4.422,45	Subsidie voor Scholingswerk	- 566,95	f 30.172,—	
Salarissen	f 14.751,30																																																								
Sociale lasten	- 3.008,16																																																								
Onkosten hoofdbestuur	- 282,95																																																								
Onkosten secretaresse	- 149,90																																																								
Bureaunkosten	- 1.780,72																																																								
Porti, telefoon en telegrammen	- 1.691,86																																																								
„Ons Werk”	- 846,51																																																								
Aandeel huur	- 600,—																																																								
Aandeel accountantskosten	- 450,—																																																								
Vergaderingen	- 258,31																																																								
Scholingswerk	- 566,95																																																								
Bijzondere bijeenkomsten	- 27,95																																																								
Diverse commissies	- 163,80																																																								
Bibliotheek	- 29,50																																																								
Kranten en tijdschriften	- 30,50																																																								
Bondsvergadering	- 2.134,84																																																								
Actie en Propaganda	- 39,60																																																								
Diversen	- 983,12																																																								
Voordelig saldo	- 2.376,03																																																								
f 30.172,—																																																									
Subsidie van de Partij van de Arbeid	f 23.537,52																																																								
Brochures	- 425,09																																																								
Radio, vergoeding voor het voorbereiden van uitzendingen ..	- 1.200,—																																																								
Interest	- 16,74																																																								
Uitleendienst	- 3,25																																																								
„Wij Vrouwen”	- 4.422,45																																																								
Subsidie voor Scholingswerk	- 566,95																																																								
f 30.172,—																																																									

VERKLARING CONTRÔLE-COMMISSIE

AAN DE PARTIJRAAD VAN DE PARTIJ VAN DE ARBEID

Waarde partijgenoten,

Naar aanleiding van onze ingestelde contrôle over het boekjaar 1950/1951 delen wij u mede, dat wij ingevolge art. 66 laatste lid van het huishoudelijk reglement, de zuiver technische contrôle aan de verantwoordelijkheid van de accountant overlaten.

Op grond van dit accountantsrapport en de daarop verkregen toelichtingen, stellen wij u voor, de partijpenningmeester voor het gevoerde beleid décharge te verlenen.

Amsterdam, 4 November 1952

w.g. M. BRONKHORST,
J. L. KAMPMEIJER,
M. KOSTER.

FINANCIËEL VERSLAG

over de periode

1 October 1951 tot 30 September 1952

ACCOUNTANTSVERKLARING

21 Januari 1953

Aan de Partijraad van de *Partij van de Arbeid*
Tesselschadestraat 31, *Amsterdam (W.)*.

Mijne heren,

Hierbij hebben we de eer u over te leggen de jaarrekeningen over de periode 1 October 1951 tot 30 September 1952 van de Partij van de Arbeid en haar instellingen.

Deze stukken zijn als volgt in de bijlagen opgenomen:

Bijlage 1: Balans per 30 September 1952 van de Partij van de Arbeid.

Bijlage 2: Staat van baten en lasten over de periode 1 October 1951 tot 30 September 1952 van de Partij van de Arbeid.

Bijlage 3: Balans per 30 September 1952 van de Dr Wiardi Beckman Stichting.

Bijlage 4: Staat van baten en lasten over de periode 1 October 1951 tot 30 September 1952 van de Dr Wiardi Beckman Stichting.

Bijlage 5: Balans per 30 September 1952 en de staat van baten en lasten over de periode 1 October 1951 tot 30 September 1952 van de Vrouwenbond van de Partij van de Arbeid.

Bijlage 6: Balans per 30 September en de staat van baten en lasten over de periode 1 October 1951 tot 30 September 1952 van het Colportageorgaan „Arbeid”.

Bijlage 7: Balans per 30 September 1951 en de Verlies- en Winstrekening over de periode 1 October 1951 tot 30 September 1952 van de N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Verenigingsgebouwen.

Onze contrôle geeft ons aanleiding tot de volgende opmerkingen.

1. Nog steeds is geen rechtsherstel verkregen in de eigendom van het gebouw Tesselschadestraat 31 te Amsterdam, welke toekomt aan de N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Verenigingsgebouwen.

2. Aan de reserve voor bijzondere verplichtingen is de bestemming gegeven, om daaruit het pensioen van de afgetreden algemeen secretaris-penningmeester te voldoen en voorts pensioenen, welke in de toekomst zullen worden toegekend. Van deze laatste pensioenen is de grootte op het ogenblik nog onbekend, zodat dat huidige waarde der pensioenverplichtingen niet kan worden bepaald.

Ten aanzien van de werking van de Pensioen- en Spaarfondsenwet verwijzen wij wederom naar hetgeen wij daarover opmerkten in ons rapport No. 1802/511 d.d. 9 Januari 1951.

3. Op grond van ons onderzoek verklaren wij ons accoord met de u hierbij overgelegde jaarrekeningen, welke wij, ten blijke hiervan, hebben ondertekend. Wij adviseren u, om de algemeen secretaris-penningmeester voor het geldelijke beheer in de periode 1 October 1951 tot 30 September 1952 te déchargeren.

Hoogachtend,

w.g. WEGERIF & LEGUYT
en SWILLENS

DADELJK BESCHIKBARE MIDDELEN:

1. Kassa	f	232,81	
2. Postgirorekeningen	-	10.882,84	
3. De Twentsche Bank N.V.	-	8.898,97	
4. Effecten	-	27.206,25	
			f 47.220,87

VORDERINGEN EN VOORUITBETAALD:

5. Afdelingen	f	125.214,24	
6. Verrekeningen	-	137.333,54	
7. Interest	-	7.652,96	
8. Ziekfondscoupons	-	640,—	
9. Bureaukosten	-	4.246,38	
10. Vooruitbetaalde posten	-	15.156,91	
11. Brochures	-	5.692,87	
12. Sectie „Agrarische Vragen”	-	115,—	
13. Sectie „Gemeente en Provincie”	-	947,50	
			- 296.999,40

INTERNE REKENING-COURANTVERHOUDINGEN:

14. „Arbeid”	f	9.455,06	
Af: Nadelig saldo exploitatie 1/10/’51—30/9/’52	-	9.028,84	
			f 426,22
15. „Dr W. B. Stichting”	f	13.552,03	
Bij: Nadelig saldo exploitatie 1/10/’51—30/9/’52	-	2.621,92	
			- 16.173,95
16. „Nieuwe Koers”	f	21.300,—	
Af: Subsidie 1/10/’51—30/9/’52	-	21.300,—	
			- —,—
17. „De Born”	-	214,06	
18. N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Ver- enigingsgebouwen	-	55.492,46	
19. „Vrouwenbond”			
Subsidie 1/10/’51—30/9/’52	f	31.040,41	
Af: Rekening-courantsaldo	-	14.969,03	
			- 16.071,38
			- 23.459,29

VASTGELEGDE MIDDELEN:

20. Meubilair en kantoormachines	f	45.464,37	
Af: Afschrijving	-	33.348,51	
			f 12.115,86
21. Auto’s	f	40.571,93	
Af: Afschrijving	-	26.169,93	
			- 14.402,—
			- 26.517,86

DEELNEMINGEN:

22. Aandelen N.V. „De Arbeiderspers”	f	500.000,—	
23. Aandelen N.V. Mij. tot Exploitatie en Administratie van Ver- enigingsgebouwen			pro mem.
			- 500.000,—
24. Claim S.D.A.P. op Schade-Enquete-Commissie			pro mem.
25. Af: Claim N.V. „De Arbeiderspers” op S.D.A.P. in liquidatie inzake liquidatie S.D.A.P. 1940			pro mem.
			pro mem.
			f 894.197,42

DE ARBEID

September 1952

SCHULDEN EN VOORUITONTVANGEN:

26. Diverse Crediteuren	f 17.494,70	
27. N.V. „De Arbeiderspers”	- 99.416,72	
28. Stichting „Pensioenfonds Partij van de Arbeid”	- 1.881,51	
29. Loonbelasting	- 2.713,26	
30. Gewesten	- 5.135,25	
31. S.D.A.P. in liquidatie	- 9.692,82	
32. Toneelfonds	- 1.195,38	
	<hr/>	f 137.529,64
33. Reserve afdelingen	f 15.065,—	
34. Reserve voor bijzondere verplichtingen	f 90.666,83	
Af: Uitgekeerd pensioen	- 3.999,84	
	<hr/>	- 86.666,99
35. Reserve congres 1953	- 12.000,—	
	<hr/>	- 113.731,99

KAPITAAL:

36. Stand per 1 October 1951	f 641.855,80	
Af: Uitkeringen op grond van verplichtingen van de S.D.A.P. in liquidatie overgenomen	- 2.523,—	
	<hr/>	f 639.332,80

Bij: Voordelig saldo volgens de Staat van baten
en lasten over de periode van 1 October 1951 tot

30 September 1952	f 2.249,87	
Koerswinst op effecten	- 1.353,12	
	<hr/>	- 3.602,99

Stand per 30 September 1952

f 894.197,42

BESTUURS- EN PERSONEELSKOSTEN BUREAU:

37. Salarissen Bestuur	f	23.663,08	
38. Salarissen Personeel	-	59.033,84	
39. Sociale lasten	-	18.407,74	
			f 101.104,66

HUISVESTING BUREAU:

40. Huur	f	7.147,50	
41. Bureaukosten	-	6.250,10	
42. Porti, telefoon en telegrammen	-	9.521,66	
			- 22.919,26

ORGANISATIEKOSTEN:

43. Onkosten Bestuur	f	3.393,59	
44. Vergaderingen Bestuur	-	773,57	
45. Partijraadsvergaderingen	-	5.340,05	
46. Diverse vergaderingen	-	42,50	
47. Kosten ledenorgaan	-	17.718,14	
48. Internationaal contact	-	13.035,51	
49. Reserve Congres 1953	-	12.000,—	
			- 52.303,36

PROPAGANDA:

50. Propagandisten	f	24.385,13	
Af: via Subsidies	-	10.359,95	
			f 14.025,20
51. Gratis brochures	-	334,54	
52. Contact met militairen	-	1.121,10	
53. Cabaretwerk	-	3.731,53	
54. Propagandamateriaal, enz.	-	3.015,74	
55. Onkosten propagandisten	-	1.861,14	
56. Onkosten auto's	-	38.620,34	
57. Diverse congressen	-	2.493,34	
58. „Arbeid”	-	9.028,84	
59. Brochures	-	805,18	
60. Kosten verkiezingsactie	-	34.614,65	
			- 109.651,60

SCHOLING EN STUDIE:

61. Subsidie „Dr W. B. Stichting”	f	2.621,92	
62. Subsidie Sectie „Gemeente en Provincie”	-	4.216,60	
63. Subsidie Sectie „Agrarische Vragen”	-	17.885,55	
64. Subsidie Sectie „Middenstand”	-	9.536,92	
65. Subsidie „Vrouwenbond”	-	31.040,41	
66. Subsidie „Paraat”	-	14.395,81	
67. Subsidie „Nieuwe Koers”	-	21.300,—	
68. Kosten diverse commissies	-	2.198,07	
69. Kosten Scholingskampen	-	3.917,58	
			f 107.112,86
70. Af: Subsidie „De Centrale” voor scholingswerk	-	20.000,—	
			- 87.112,86

DIVERSE SUBSIDIES:

71. Gewestelijke en stedelijke federaties	f	49.944,36	
72. Werkgemeenschappen	-	29.318,55	
73. Kamerfractie	-	6.476,13	
74. Nederlandse Raad der Europese beweging	-	2.500,—	
75. Diversen	-	525,—	
			- 88.764,04

DIVERSEN:

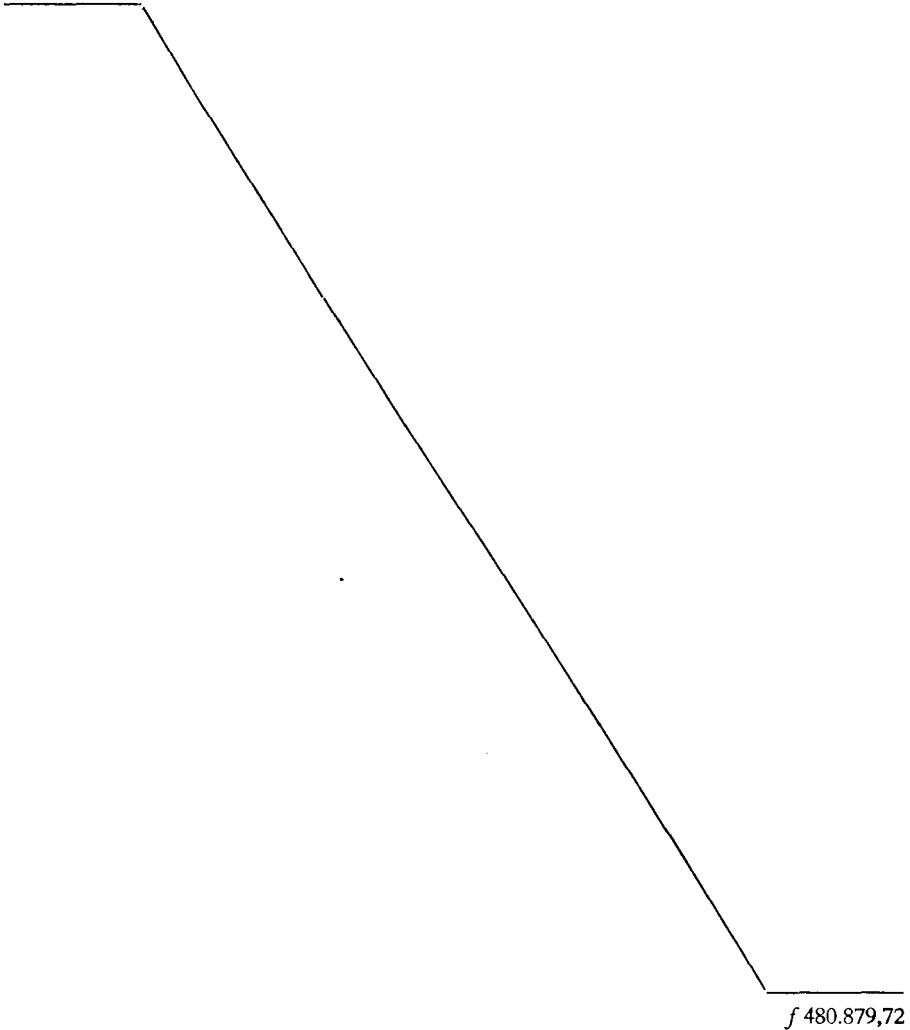
76. Abonnementen	f	841,60	
77. Accountantskosten	-	5.500,—	
78. Diversen	-	8.408,37	
79. Reserve afdelingen	-	1.035,—	
80. Jubilea, enz.	-	989,10	
			- 16.774,07
Voordelig saldo	-	2.249,87	

f 480.879,72

DE ARBEID

1 October 1951–30 September 1952

81. Contributies	f 828.216,10	
82. Contributies verspreide leden	- 418,25	
83. Contributies zonder zegels	- 1.661,65	
84. Nagekomen contributies vorige jaren	- 2.386,55	
		f 832.682,55
85. Af: Teruggekomen zegels vorige jaren	- 2.285,15	
		f 830.397,40
86. Af: Drukkosten zegels en contributiekaarten ..	f 9.008,83	
87. Verzendkosten zegels	- 772,53	
88. Contributie-aandeel afdelingen ..	f 331.291,65	
Af: idem vorige jaren	- 896,40	
		- 330.395,25
89. Kosten controle afdelingen	- 7.547,86	
90. Bijdragen voor sanering afdelingen	- 2.858,66	
		- 350.583,15
		f 479.814,25
91. Interest	- 1.065,47	

BALANS PER 30 SEPTEMBER 1952

1 t/m 3 zijn de saldi per 30 September 1952.

4. *Effecten* f 27.206,25

25 obligaties à f 1000,— nom. 3—3½% Nederland '47 à 90% =	f	22.718,75
5 „ à f 1000,— „ 3¼% Nederland 1948 à 89% = ..	„	4.487,50
	f	<u>27.206,25</u>

5. *Afdelingen* f 125.214,24

De vordering op 30 September 1952, bestaande uit netto-contributie en brochureleveringen, was	f	127.714,24
Voor dubieuze vorderingen werd een bedrag gereserveerd groot	„	2.500,—
	f	<u>125.214,24</u>

Na 30 September 1951 t/m 30 November 1952 is er totaal voor een netto-bedrag ad f 20.611,09 aan retourzegels over 1951/1952 terugontvangen. Dit bedrag is per 30 September 1952 credit opgenomen onder „Verrekeningen”. Per 30 September 1951 werden de retourzegels direct van het afdelingssaldo afgetrokken. De feitelijke vordering op de afdelingen is per 30 September 1952 dus f 32.042,79 hoger dan per 30 September 1951.

6. *Verrekeningen* f 137.333,54

Dit bedrag bestaat uit diverse nog te ontvangen en te betalen posten per 30 September 1952.

Nog te ontvangen opbrengsten actie „Barendje Bus” en actie Jan van Zutphen (inmiddels grotendeels ontvangen)	f	112.979,77
Geschatte opbrengst „Eén klap, één gulden” (inmidd. f 50.000,— ontvangen)	„	52.000,—
Mij tot Financiering van het Nationaal Herstel (inmiddels geheel ontvangen)	„	16.175,—
Voorschotten aan gewesten, afdelingen en andere organen van de Partij; vaste reis- en onkostenvoorschotten van diverse bestuurs- en personeelsleden	„	20.550,92
De Centrale (betreft een gedeelte van de door De Centrale toegezegde subsidie voor scholingswerk, dat op 30 September 1952 nog niet was ontvangen)	„	3.000,—
Diverse op 30 September 1952 nog te ontvangen bedragen	„	<u>5.911,51</u>
Totaal te vorderen	f	<u>210.617,20</u>

Nog te betalen subsidies verkiezingen aan diverse gewesten	f	15.492,50
Nog te betalen sociale lasten	„	7.569,62
Nettowaarde van de tussen 1 October en 30 November 1952 terugontvangen zegels 1951/1952	„	20.611,09
Te betalen omzetbelasting	„	1.076,21
Te betalen accountantskosten	„	6.825,—
Te betalen kosten verkiezingsactie	„	3.600,41
Diverse nog te verrekenen bedragen	„	<u>18.108,83</u>
	f	<u>73.283,66</u>

Recapitulatie:

Te ontvangen bedragen	f	210.617,20
Te betalen bedragen	„	73.283,66
		<hr/>
	f	137.333,54

7. *Interest* f 7.652,96

Dit bedrag omvat nog te ontvangen interest

Twentsche Bank 3de kwartaal 1951	f	5,04
Effecten	„	147,92
Arbeiderspers dividend over 1951	„	7.500,—
		<hr/>
	f	7.652,96

8. *Ziekenfondscoupons* f 640,—

Dit betreft de voorraad van schutbladen der ziekenfondscoupons, welke verrekend moeten worden met de te betalen sociale lasten.

9. *Bureaustkosten* f 4.246,38

Voorraden op 30 September 1952

Stencils, papier en inkt	f	1.762,23
Pakpapier en touw	„	40,88
Papier en enveloppen	„	1.664,35
Diverse kantoorbenodigdheden	„	778,92
		<hr/>
	f	4.246,38

10. *Vooruitbetaalde posten* f 15.156,91

Dit bedrag betreft posten, die geboekt zijn in het boekjaar 1951/1952, doch die betrekking hebben op volgende boekjaren.

11. *Brochures* f 5.692,87

De voorraad van de per 30 September 1952 nog actuele brochures is opgenomen tegen het bedrag der drukkosten.

12. *Sectie Agrarische Vragen* f 115,—

Dit betreft de abonnementsgelden van „Ploegen en Zaaïen”, welke op 30 September 1952 nog te vorderen waren over het boekjaar 1951/1952, onder aftrek van de vooruit ontvangen abonnementsgelden.

13. *Sectie Gemeente en Provincie* f 947,50

Dit betreft de contributies, welke op 30 September 1952 nog te vorderen waren over het boekjaar 1951/1952, onder aftrek van de vooruit ontvangen contributies.

20. *Meubilair en kantoormachines* f 12.115,86

In de periode 1 October 1951 tot 30 September 1952 werd het volgende aangeschaft:

Inrichting vergaderzaal	f	386,75
Kantoorstellingen	„	375,90
Klokken	„	110,—
Rotomaton drukmachine	„	6.550,—
Schrijfmachine	„	680,—
Telmachine	„	550,—
Diversen	„	197,15
		<hr/>
	f	8.849,80
Bij: aankoopwaarde per 30 September 1951	„	36.614,57
		<hr/>
Aankoopwaarde per 30 September 1952	f	45.464,37
Af: per 30 September 1951 reeds afgeschreven	f	29.978,65
Over 1951/1952 afgeschreven	„	3.369,86
		<hr/>
	„	33.348,51
		<hr/>
Netto balanswaarde per 30 September 1952	f	12.115,86

21. *Auto's f 14.402,—*

In het bezit van de Partij zijn 5 auto's en 1 rijwiel met hulpmotor. De aankoopwaarde bedroeg

	f	40.571,93
Per 30 September 1951 was reeds afgeschreven	f	18.469,93
Afschrijving over 1951/1952	„	7.700,—
		<hr/>
	„	26.169,93
		<hr/>
Netto balanswaarde op 30 September 1952	f	14.402,—

23. *Aandelen N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Verenigingsgebouwen.*

Hiervoor verwijzen wij naar de opmerking onder no. 1 van de verklaring van onze accountant.

24 en 25. *Claim S.D.A.P. op Schade-Enquête-Commissie en claim N.V. De Arbeiderspers.*

Toegezegd werd indertijd een bedrag van f 16.175,— (zie 6). Gemeend werd, dat deze uitkering te laag is, daarom is tegen deze beslissing beroep aangetekend. Het restant van de vordering is pro memorie opgenomen. Inmiddels is deze zaak geregeld. Toegekend werd een uitkering van f 19.064,—

26 t/m 31.

Deze posten betreffen alle schulden op korte termijn, die naar onze mening geen nadere toelichting behoeven.

32. *Toneelfonds f 1.195,38*

Stand 1 October 1951	f	368,16	
Bij: Verkopen toneelstukjes en auteursrechten	„	1.269,40	
			f 1.637,56
Af: Auteursrechten	f	300,—	
Omzetbelasting	„	61,11	
Diverse kosten	„	81,07	
			„ 442,18
Stand 30 September 1952	f	1.195,38	

33. *Reserve afdelingen f 15.065,—*

Evenals vorige jaren werd ook dit jaar weer een bedrag gereserveerd (f 1.035,— zie 79) voor de vorderingen, die het Partijbestuur op de afdelingen heeft. Het totaal van dit reservefonds is daardoor aangegroeid tot f 15.065,—.

34. *Reserve bijzondere verplichtingen f 86.666,99*

Hiervoor verwijzen wij naar de opmerking 2 van de verklaring van onze accountant.

35. *Reserve congres 1953 f 12.000,—.* (Zie hiervoor 49.)

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER HET BOEKJAAR 1951/1952

37. *Salarissen Bestuur f 23.663,08*

K. Vorrink	f	7.085,41
E. F. Albrecht	„	8.831,04
E. Vermeer	„	2.582,21
J. Scheps	„	2.582,21
J. Willems	„	2.582,21
Mej. R. de Bruin Ouboter	„	6.885,42
		f 30.548,50
Af: ten laste Vrouwenbond	„	6.885,42
		f 23.663,08

38. *Salarissen personeel f 59.033,84*

Deze post bevat salarissen, die niet ondergebracht kunnen worden bij bepaalde onderdelen van de Partij. Het zijn dus algemene salarissen o.a. van personeel van de boekhouding, administratie en typekamer.

39. *Sociale lasten f 18.407,74*

Dit bedrag is als volgt te specificeren:

Personeel

Pensioenpremie	f	4.526,35	
Ongevallenverzekering	„	77,35	
Vereveningsheffing	„	2.612,02	
Premie kinderbijslag, ziekewet, ziekenfonds, werkloosheidswet	„	5.283,86	
Rentezegels	„	454,60	
			f 12.954,18

Bestuur

Pensioenpremie	f	3.641,09	
Ongevallenverzekering	„	315,02	
Vereveningsheffing	„	1.290,69	
Premie kinderbijslagwet	„	1.553,68	
	f	6.800,48	
Af: ten laste Vrouwenbond	„	1.346,92	
			„ 5.453,56
			f 18.407,74

40. *Huur f 7.147,50*

De huur voor het boekjaar 1951/1952 te betalen aan de N.V. Mij tot Exploitatie en Administratie van Verenigingsgebouwen, bedraagt f 14.000,—. Een gedeelte van dit bedrag wordt aan diverse afdelingen van het secretariaat in rekening gebracht, waardoor per saldo f 7.147,50 voor de algemene afdelingen resteert.

41. *Bureaunkosten f 6.250,10.*

Papier en enveloppen	f	1.048,21	
Stencils, stencilpapier en stencilinkt	„	854,08	
Diverse kantoorbenodigdheden en kleine aanschaffingen	„	1.241,54	
Pakpapier en touw	„	135,—	
Onderhoudskosten kantoor machines en meubilair	„	1.101,27	
Diversen	„	1.870,—	
	f	6.250,10	

42. *Porti, telefoon en telegrammen f 9.521,66*

Porti	f	5.275,29	
Telefoon	„	3.590,24	
Telegrammen	„	656,13	
	f	9.521,66	

45. *Partijraadsvergadering f 5.340,05*

Gehouden zijn 6 Partijraadsvergaderingen en wel op 20 October en 1 December 1951, 26 Januari, 17 Mei, 12 Juli en 10 September 1952.

De kosten hiervan bedroegen:

Reiskosten, werkverzuim, enz.	f	3.822,70	
Zaalhuren	„	592,95	
Consumpties en maaltijden	„	924,40	
	f	5.340,05	

46. *Diverse vergaderingen f 42,50*

Enkele besprekingen werden gevoerd met gewesten en/of gewestelijke penningmeesters. De kosten hiervan bedroegen f 42,50.

48. *Internationaal contact f 13.035,51*

Lidmaatschap Internationale	f	1.562,61	
Ontvangst buitenlandse gasten	„	369,55	
Vertegenwoordigingen op diverse congressen en internationale besprekingen en gebeurtenissen.			
Oostenrijk	f	677,—	
België	„	979,01	
Saarland	„	242,80	
Duitsland	„	1.946,09	
Engeland	„	1.645,87	
Italië	„	558,95	
Zwitserland	„	867,84	
Frankrijk	„	541,35	
Zweden	„	557,20	
			„ 8.016,11
Onkosten conferentie Soc. Internationale	„	414,41	
Salarissen en sociale lasten	„	2.094,84	
Abonnementen en telegrammen	„	159,45	
Diversen	„	418,54	
			f 13.035,51

49. *Reserve congres 1953 f 12.000,—*

De totale kosten voor het tweejaarlijkse congres worden geschat op f 24.000,—. De helft hiervan komt ten laste van het boekjaar 1951/1952, de andere helft ten laste van het boekjaar 1952/1953 (zie ook 35).

53. *Cabaretwerk f 3.731,53*

Regisseur	f	1.545,—	
Subsidie aan de groepen	„	102,08	
Kosten stencilwerk	„	226,53	
Reis- en vergaderkosten	„	99,35	
Aandeel bureaunkosten	„	58,50	
„ huur	„	75,—	
„ telefoon	„	38,—	
Salarissen en sociale lasten	„	1.554,55	
Diversen	„	32,52	
			f 3.731,53

56. *Onkosten auto's f 38.620,34*

Salarissen twee chauffeurs	f	8.139,40	
Sociale lasten	„	2.330,48	
			f 10.469,88
Olie en benzine	f	14.885,52	
Onderhoud	„	14.159,72	
Stalling, verzekering en diversen	„	5.663,34	
			„ 34.708,58
Afschrijving	„	7.700,—	
			f 52.878,46

Vergoeding autokosten Kamerleden	f	4.258,12	
Ten laste van kosten verkiezingsactie	„	10.000,—	
		<hr/>	„ 14.258,12
			<hr/>
			f 38.620,34

57. *Diverse congressen f 2.493,34*

Jeugdcongres

Zaalhuur	f	419,80	
Reis- en verblijfkosten, werkverzuim	„	1.994,75	
Consumpties en maaltijden	„	804,54	
Medewerking	„	71,—	
Druk- en stencilkosten (incl. verslag congres) ..	„	338,49	
Diverse kosten	„	151,93	
		<hr/>	
	f	3.780,51	
Ontvangen deelnemersgelden	„	2.211,02	
		<hr/>	f 1.569,49

Onderwijscongres

Zaalhuur	f	1.233,—	
Geluidsinstallatie	„	75,—	
Versiering	„	85,—	
Reis- en verblijfkosten, werkverzuim	„	2.344,37	
Consumpties en maaltijden	„	538,95	
Druk- en stencilkosten (incl. referaten)	„	892,08	
Diversen	„	210,75	
		<hr/>	
	f	5.379,15	
Ontvangen deelnemersgelden	„	4.455,30	
		<hr/>	„ 923,85
			<hr/>
			f 2.493,34

58. *Arbeid f 9.028,84*

Voor de specificatie van dit bedrag verwijzen wij naar de betreffende Staat van baten en lasten.

59. *Brochures f 805,18*

De waarde der voorraad van de actuele brochures, opgenomen tegen inkoopsprijs, bedroeg op 30 September 1951	f	7.337,17	
In het boekjaar 1951/1952 werd aan drukkosten e.d. betaald ..	„	2.253,75	
		<hr/>	f 9.590,92
In het boekjaar 1951/1952 bedroeg het totaal bedrag aan verkochte brochures	„	3.493,95	
		<hr/>	f 6.096,97
De waarde der voorraad van actuele brochures, opgenomen tegen inkoopsprijs, bedroeg op 30 September 1952	„	5.291,79	
		<hr/>	f 805,18

60. *Kosten verkiezingsactie f 34.614,65*

1. Manifesten, folders, affiches, kranten e.d.	f	132.137,54
2. Brochures	„	26.462,68
3. Porti, vracht- en verzendkosten	„	6.605,65
4. Kosten Fakkeldragersactie	„	36.601,25
5. Kosten film	„	5.677,88
6. Salarissen en sociale lasten	„	23.786,38
7. Aandeel Dr Wiardi Beckman Stichting in verkiezingsactie ..	„	20.300,—
8. Vergaderingen, kosten sprekers, ed.	„	4.778,47
9. Subsidies Gewesten, Werkgemeenschappen e.d.	„	88.491,11
10. Kosten verkiezingscongres	„	9.102,19
11. Kosten Nationale Demonstratie	„	32.034,88
12. Kosten Kunstenaarsdag	„	704,28
13. Telefoon en telegrammen	„	1.160,88
14. Bureaukosten	„	1.434,69
15. Aandeel in autokosten en onkosten bestuur	„	13.400,—
16. Diversen	„	2.648,18
	f	<u>405.326,06</u>

Inkomsten verkiezingsfonds:

Fonds Jan van Zutphen	f	147.767,75
Inzameling Barendje Bus	„	162.435,42
„ 1 Klap 1 Gulden	„	52.000,—
Prijsvraag Arbeiderspers	„	30.000,—
	f	<u>392.203,17</u>
Af: Kosten verkiezingsfonds	„	21.491,76
	„	<u>370.711,41</u>
	f	<u>34.614,65</u>

61. *Subsidie Dr Wiardi Beckman Stichting f 2.621,92*

Voor de specificatie van dit bedrag verwijzen wij naar de betreffende staat van baten en lasten.

62. *Sectie Gemeente en Provincie f 4.216,60*

Salarissen	f	5.591,90
Sociale lasten	„	1.130,22
	f	<u>6.722,12</u>
Huur	„	150,—
Telefoon	„	220,40
Bureaukosten	„	571,23
Porti	„	5,70
Druk- en clichékosten „De Gemeente”	f	5.056,60
Verzendkosten	„	639,61
Honoraria medewerkers	„	495,—
Diverse kosten	„	1,55
	„	<u>6.192,76</u>
Diverse vergaderingen	„	176,80
Onkosten secretaris	„	41,48
Incassokosten	„	65,45
Diversen	„	57,91
	f	<u>14.203,85</u>

Ontvangen contributies	f	9.219,70	
Opbrengst advertenties	„	767,55	
			„ 9.987,25
			f 4.216,60

63. *Sectie Agrarische Vragen f 17.885,55*

Salarissen	f	7.567,66	
Sociale lasten	„	1.721,14	
			f 9.288,80
Huur	„	75,—	
Telefoon	„	124,30	
Bureaunkosten	„	688,46	
Porti	„	72,82	
Diverse vergaderingen	„	255,82	
Kosten Agrarisch Congres	„	1.210,28	
Diverse commissies	„	311,68	
Vergaderingen i/z Visserij	„	47,15	
Onkosten propagandist	„	1.457,37	
Druk- en clichékosten „Ploegen en Zaaïen”....	f	2.989,96	
Verzendkosten	„	1.827,30	
Diverse kosten	„	132,91	
			„ 4.950,17
Brochures	„	629,10	
Diversen	„	178,—	
			f 19.288,95
Ontvangen abonnementsgelden „Ploegen en Zaaïen”	„	1.403,40	
			f 17.885,55

64. *Sectie Middenstand f 9.536,92*

Salarissen	f	5.858,68	
Sociale lasten	„	1.135,39	
			f 6.994,07
Huur	„	75,—	
Telefoon	„	84,80	
Bureaunkosten	„	195,85	
Porti	„	88,48	
Kosten Middenstandscongres	„	475,85	
Diverse vergaderingen	„	185,60	
Brochures	„	550,97	
Spoorabonnement J. de Kruif	„	828,—	
Diversen	„	58,30	
			f 9.536,92

65. *Vrouwenbond f 31.040,41*

Voor de specificatie van dit bedrag verwijzen wij naar de betreffende Staat van baten en lasten.

66. *Paraat f 14.395,81*

Salarissen	f	7.913,18	
Sociale lasten	„	1.380,66	
			f 9.293,84
Huur			„ 300,—
Telefoon			„ 382,37
Bureaunkosten			„ 522,20
Porti			„ 16,77
Honoraria medewerkers			„ 3.342,—
Onkosten redactie			„ 439,61
Abonnementen op tijdschriften			„ 73,82
Diversen			„ 25,20
			<u>f 14.395,81</u>

67. *Nieuwe Koers f 21.300,—*

Saldo 1 October 1951	f	2.983,78	
Salarissen en sociale lasten	f	10.388,69	
Bureaunkosten	„	1.551,67	
Porti	„	805,99	
Brochures	„	69,81	
Aandeel huur	„	725,—	
„ telefoon	„	326,80	
Vergaderingen	„	51,—	
Diverse kosten	„	230,—	
Opgenomen in mindering subsidie	„	9.983,05	
			„ 24.132,01
			<u>f 27.115,79</u>
Af: Ten laste van Kosten Verkiezingsactie	„	5.815,79	
			<u>f 21.300,—</u>

71. *Subsidies Gewestelijke en Stedelijke federaties f 49.944,36*

Gewest Gelderland	f	8.243,56	
„ Zuid-Holland	„	15.809,93	
„ Friesland	„	4.810,23	
„ Groningen	„	1.000,—	
„ Drente	„	2.000,—	
„ Overijssel	„	1.040,—	
„ Noord-Brabant	„	1.500,—	
„ Limburg	„	1.600,—	
„ Zeeland	„	2.600,—	
Federatie Amsterdam	„	3.000,—	
„ Rotterdam	„	3.000,—	
„ Den Haag	„	5.010,39	
Premiën Ongevallenverzekering Gewestelijke secretarissen	„	330,25	
			<u>f 49.944,36</u>

72. *Werkgemeenschappen* f 29.318,55

Prot. Chr. Werkgemeenschap

Volgens onkostenafrekening	f 6.139,76	
Reis Zweden	„ 395,64	
Diverse kosten	„ 31,94	

f 6.567,34

Af: Verkoop brochures	„ 13,45	
-----------------------------	---------	--

f 6.553,89

Exploitatie „Doorbraak” 4e jrg

(Aug. '51 t/m Juli 1952)

Drukkosten	f 5.373,86	
------------------	------------	--

Diverse kosten	„ 2.571,—	
----------------------	-----------	--

f 7.944,86

Abonnementsgelden e.d.	„ 4.073,78	
-----------------------------	------------	--

„ 3.871,08

f 10.424,97

Katholieke Werkgemeenschap

Druk- en clichékosten „De Katholiek”	f 7.000,08	
--------------------------------------	------------	--

Verzendkosten	„ 758,83	
---------------------	----------	--

f 7.758,91

Af: Abonnementsgelden e.d.	„ 1.201,48	
---------------------------------	------------	--

f 6.557,43

Redactievergoeding	„ 500,—	
--------------------------	---------	--

Diversen	„ 48,80	
----------------	---------	--

„ 7.106,23

Humanistische Werkgemeenschap

Druk- en clichékosten „Vernieuwing”	f 5.180,42	
-------------------------------------	------------	--

Verzendkosten	„ 545,62	
---------------------	----------	--

f 5.726,04

Honorarium secretaris	„ 2.000,—	
-----------------------------	-----------	--

Redactievergoedingen	„ 1.500,—	
----------------------------	-----------	--

Diverse kosten	„ 61,31	
----------------------	---------	--

Subsidie Thuisfront Humanitas	„ 2.500,—	
-------------------------------------	-----------	--

„ 11.787,35

f 29.318,55

73. *Kamerfractie* f 6.476,13

Salarissen en sociale lasten	f 4.004,54	
------------------------------------	------------	--

Onkostenvergoedingen	„ 2.471,59	
----------------------------	------------	--

f 6.476,13

75. *Diverse subsidies* f 525,—

Ned. Gesprek Centrum	f 25,—	
----------------------------	--------	--

Bijdrage Middenstandsmanifestatie	„ 500,—	
---	---------	--

f 525,—

78. *Diversen f 8.408,37*

Loonbelasting over ongevallenpremie	f	100,—
Representatiekosten	„	127,80
Personeelsdag	„	736,71
Kasverschillen	„	24,24
Bijdrage personeelspot	„	100,—
Correcties op afdelingssaldi	„	23,58
Uitkeringen aan personeel in militaire dienst	„	97,25
Diverse personeelskosten (keuringen, verhuiskosten e.d.)	„	1.115,23
Bedragen, die in 1951/1952 betaald zijn, doch betrekking hebben op voorafgaande jaren:		
Declaraties	„	179,42
Telefoonkosten	„	232,50
„Ploegen en Zaaïen”	„	99,60
„Paraat”	„	1.505,—
Fonds-Ris	„	181,72
Exploitatiesaldo „Wij Vrouwen” per 30/9/'51	„	4.422,45
Correctie zegels en afdelingen W.B.S.	„	4.945,—
Pensioenpremie	„	1.210,86
Diversen	„	71,48
	f	<u>15.172,84</u>

Af: Bedragen, die in 1951/1952 ontvangen zijn, doch betrekking hebben op voorafgaande jaren:

Sociale lasten	f	291,16
Ontvangsten documentatie	„	1.192,93
Internationaal contact	„	1.210,05
Subsidie Gewest Gelderland	„	500,—
Contributies Sectie Gemeente en Provincie	„	3.051,90
Omzetbelasting	„	18,43
Dividend Arbeiderspers	„	500,—
		<u>6.764,47</u>
	f	8.408,37

88. *Contributie-aandelen f 331.291,65*

Contributie-aandelen Gewesten (10 %)	f	82.814,31
Contributie-aandelen Afdelingen (30 %)	„	248.477,34
	f	<u>331.291,65</u>

89. *Kosten contrôle afdelingen f 7.547,86*

Salarissen	f	5.387,04
Sociale lasten	„	1.099,55
		<u>6.486,59</u>
Reis- en verblijfkosten	„	540,02
Olie en benzine	„	59,38
Onderhoud	„	341,09
Diversen	„	120,78
	f	<u>7.547,86</u>

91. *Interest f 1.065,47*

Interest effecten	f	945,57
„ Twentsche Bank	„	119,90
	f	<u>1.065,47</u>

DR WIARDI BECKMAN STICHTING
Staat van baten en lasten over de periode 1 October 1951–30 September 1952

116	<table border="0" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>Salarissen</td> <td style="text-align: right;">f 33.968,21</td> </tr> <tr> <td>Sociale lasten</td> <td style="text-align: right;">- 6.691,31</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 40.659,52</td> </tr> <tr> <td>Af: ten laste van Verkiezingsactie Partij van de Arbeid</td> <td style="text-align: right;">- 20.300,—</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 20.359,52</td> </tr> <tr> <td>Bureaustkosten</td> <td style="text-align: right;">- 3.955,68</td> </tr> <tr> <td>Porti, telefoon en telegrammen</td> <td style="text-align: right;">- 2.408,64</td> </tr> <tr> <td>Aandeel accountantskosten</td> <td style="text-align: right;">- 325,—</td> </tr> <tr> <td>Aandeel huur</td> <td style="text-align: right;">- 1.785,—</td> </tr> <tr> <td>Bibliotheek</td> <td style="text-align: right;">- 645,88</td> </tr> <tr> <td>Abonnementen en lidmaatschappen</td> <td style="text-align: right;">- 841,60</td> </tr> <tr> <td>Onkosten bureauleiding</td> <td style="text-align: right;">- 229,50</td> </tr> <tr> <td>Wetenschappelijke Werkgroepen</td> <td style="text-align: right;">- 1.230,83</td> </tr> <tr> <td>Kosten Scholendienst</td> <td style="text-align: right;">- 1.589,24</td> </tr> <tr> <td>Subsidie</td> <td style="text-align: right;">- 1.000,—</td> </tr> <tr> <td>Diversen</td> <td style="text-align: right;">- 1.999,16</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 36.370,05</td> </tr> <tr> <td>Af: ten laste van Kosten Planopstelling</td> <td style="text-align: right;">- 35.000,—</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 11.370,05</td> </tr> <tr> <td>Planopstelling:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Plancongres</td> <td style="text-align: right;">f 9.207,33</td> </tr> <tr> <td>Verslag Plancongres</td> <td style="text-align: right;">- 1.434,50</td> </tr> <tr> <td>Aandeel algemene kosten W.B.S.</td> <td style="text-align: right;">- 25.000,—</td> </tr> <tr> <td>Diverse kosten</td> <td style="text-align: right;">- 1.055,72</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 36.698,15</td> </tr> <tr> <td>Af: Bijdrage V.A.R.A.</td> <td style="text-align: right;">f 30.000,—</td> </tr> <tr> <td>Saldo Fonds Wetenschappelijk Onderzoek per 1/10 1951</td> <td style="text-align: right;">- 3.000,—</td> </tr> <tr> <td>Saldo Reserve Kosten Planopstelling per 1/10 1951</td> <td style="text-align: right;">- 1.633,08</td> </tr> <tr> <td>Opbrengsten verkopen „De Weg naar Vrijheid” en „Land van de Toekomst”</td> <td style="text-align: right;">- 18.612,12</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 53.245,20</td> </tr> <tr> <td>Af: ten gunste van Fonds Planstudie</td> <td style="text-align: right;">- 16.547,05</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">- 36.698,15</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 11.370,05</td> </tr> </table>	Salarissen	f 33.968,21	Sociale lasten	- 6.691,31		f 40.659,52	Af: ten laste van Verkiezingsactie Partij van de Arbeid	- 20.300,—		f 20.359,52	Bureaustkosten	- 3.955,68	Porti, telefoon en telegrammen	- 2.408,64	Aandeel accountantskosten	- 325,—	Aandeel huur	- 1.785,—	Bibliotheek	- 645,88	Abonnementen en lidmaatschappen	- 841,60	Onkosten bureauleiding	- 229,50	Wetenschappelijke Werkgroepen	- 1.230,83	Kosten Scholendienst	- 1.589,24	Subsidie	- 1.000,—	Diversen	- 1.999,16		f 36.370,05	Af: ten laste van Kosten Planopstelling	- 35.000,—		f 11.370,05	Planopstelling:		Plancongres	f 9.207,33	Verslag Plancongres	- 1.434,50	Aandeel algemene kosten W.B.S.	- 25.000,—	Diverse kosten	- 1.055,72		f 36.698,15	Af: Bijdrage V.A.R.A.	f 30.000,—	Saldo Fonds Wetenschappelijk Onderzoek per 1/10 1951	- 3.000,—	Saldo Reserve Kosten Planopstelling per 1/10 1951	- 1.633,08	Opbrengsten verkopen „De Weg naar Vrijheid” en „Land van de Toekomst”	- 18.612,12		f 53.245,20	Af: ten gunste van Fonds Planstudie	- 16.547,05		- 36.698,15		f 11.370,05	<table border="0" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>Donaties</td> <td style="text-align: right;">f 6.641,61</td> </tr> <tr> <td>Brochures</td> <td style="text-align: right;">- 436,04</td> </tr> <tr> <td>Klein Bestek</td> <td style="text-align: right;">- 470,48</td> </tr> <tr> <td>Opbrengst voor bewezen diensten</td> <td style="text-align: right;">- 1.200,—</td> </tr> <tr> <td>Nadelig saldo</td> <td style="text-align: right;">- 2.621,92</td> </tr> </table>	Donaties	f 6.641,61	Brochures	- 436,04	Klein Bestek	- 470,48	Opbrengst voor bewezen diensten	- 1.200,—	Nadelig saldo	- 2.621,92
Salarissen	f 33.968,21																																																																													
Sociale lasten	- 6.691,31																																																																													
	f 40.659,52																																																																													
Af: ten laste van Verkiezingsactie Partij van de Arbeid	- 20.300,—																																																																													
	f 20.359,52																																																																													
Bureaustkosten	- 3.955,68																																																																													
Porti, telefoon en telegrammen	- 2.408,64																																																																													
Aandeel accountantskosten	- 325,—																																																																													
Aandeel huur	- 1.785,—																																																																													
Bibliotheek	- 645,88																																																																													
Abonnementen en lidmaatschappen	- 841,60																																																																													
Onkosten bureauleiding	- 229,50																																																																													
Wetenschappelijke Werkgroepen	- 1.230,83																																																																													
Kosten Scholendienst	- 1.589,24																																																																													
Subsidie	- 1.000,—																																																																													
Diversen	- 1.999,16																																																																													
	f 36.370,05																																																																													
Af: ten laste van Kosten Planopstelling	- 35.000,—																																																																													
	f 11.370,05																																																																													
Planopstelling:																																																																														
Plancongres	f 9.207,33																																																																													
Verslag Plancongres	- 1.434,50																																																																													
Aandeel algemene kosten W.B.S.	- 25.000,—																																																																													
Diverse kosten	- 1.055,72																																																																													
	f 36.698,15																																																																													
Af: Bijdrage V.A.R.A.	f 30.000,—																																																																													
Saldo Fonds Wetenschappelijk Onderzoek per 1/10 1951	- 3.000,—																																																																													
Saldo Reserve Kosten Planopstelling per 1/10 1951	- 1.633,08																																																																													
Opbrengsten verkopen „De Weg naar Vrijheid” en „Land van de Toekomst”	- 18.612,12																																																																													
	f 53.245,20																																																																													
Af: ten gunste van Fonds Planstudie	- 16.547,05																																																																													
	- 36.698,15																																																																													
	f 11.370,05																																																																													
Donaties	f 6.641,61																																																																													
Brochures	- 436,04																																																																													
Klein Bestek	- 470,48																																																																													
Opbrengst voor bewezen diensten	- 1.200,—																																																																													
Nadelig saldo	- 2.621,92																																																																													
f 11.370,05																																																																														

DR WIARDI BECKMAN STICHTING

Balans per 30 September 1952

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Postgiro</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">f 171,02</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Deposito De Twentsche Bank N.V.</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">- 2.195,82</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Bibliotheek</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">- 1,—</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Vooruitbetaalde posten</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">- 310,54</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Klein Bestek</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">- 60,—</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Partij van de Arbeid, rekening-courant</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">f 13.552,03</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Bij: Nadelig saldo</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">- 2.621,92</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black; padding: 2px 5px;"></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; padding: 2px 5px;">- 16.173,95</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black; padding: 2px 5px;"></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; padding: 2px 5px;"><u>f 18.912,33</u></td> </tr> </table>	Postgiro	f 171,02	Deposito De Twentsche Bank N.V.	- 2.195,82	Bibliotheek	- 1,—	Vooruitbetaalde posten	- 310,54	Klein Bestek	- 60,—	Partij van de Arbeid, rekening-courant	f 13.552,03	Bij: Nadelig saldo	- 2.621,92		- 16.173,95		<u>f 18.912,33</u>	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Kapitaal.....</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">f 2.000,—</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Verrekeningen</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">- 89,50</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Afdelingen</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">- 275,78</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Fonds Wetenschappelijk Onderzoek:</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Saldo 1 October 1951</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">f 3.000,—</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Af: ten gunste van Kosten Planopstelling</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">- 3.000,—</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black; padding: 2px 5px;"></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; padding: 2px 5px;">- —,—</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Planopstelling:</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Saldo 1 October 1951</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">f 1.633,08</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Af: ten gunste van Kosten Planopstelling</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">- 1.633,08</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black; padding: 2px 5px;"></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; padding: 2px 5px;">- —,—</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">Fonds Planstudie</td> <td style="text-align: right; padding: 2px 5px;">- 16.547,05</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black; padding: 2px 5px;"></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; padding: 2px 5px;"><u>f 18.912,33</u></td> </tr> </table>	Kapitaal.....	f 2.000,—	Verrekeningen	- 89,50	Afdelingen	- 275,78	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek:		Saldo 1 October 1951	f 3.000,—	Af: ten gunste van Kosten Planopstelling	- 3.000,—		- —,—	Planopstelling:		Saldo 1 October 1951	f 1.633,08	Af: ten gunste van Kosten Planopstelling	- 1.633,08		- —,—	Fonds Planstudie	- 16.547,05		<u>f 18.912,33</u>
Postgiro	f 171,02																																												
Deposito De Twentsche Bank N.V.	- 2.195,82																																												
Bibliotheek	- 1,—																																												
Vooruitbetaalde posten	- 310,54																																												
Klein Bestek	- 60,—																																												
Partij van de Arbeid, rekening-courant	f 13.552,03																																												
Bij: Nadelig saldo	- 2.621,92																																												
	- 16.173,95																																												
	<u>f 18.912,33</u>																																												
Kapitaal.....	f 2.000,—																																												
Verrekeningen	- 89,50																																												
Afdelingen	- 275,78																																												
Fonds Wetenschappelijk Onderzoek:																																													
Saldo 1 October 1951	f 3.000,—																																												
Af: ten gunste van Kosten Planopstelling	- 3.000,—																																												
	- —,—																																												
Planopstelling:																																													
Saldo 1 October 1951	f 1.633,08																																												
Af: ten gunste van Kosten Planopstelling	- 1.633,08																																												
	- —,—																																												
Fonds Planstudie	- 16.547,05																																												
	<u>f 18.912,33</u>																																												

N.V. MAATSCHAPPIJ TOT EXPLOITATIE EN ADMINISTRATIE VAN VERENIGINGSGEBOUWEN

Balans per 30 September 1952

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">De Twentsche Bank N.V.</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">f 3.323,67</td> </tr> <tr> <td>Verrekeningen</td> <td style="text-align: right;">- 1.151,58</td> </tr> <tr> <td>Brandstoffen</td> <td style="text-align: right;">- 282,—</td> </tr> <tr> <td>Centrale verwarming</td> <td style="text-align: right;">f 6.341,95</td> </tr> <tr> <td>Af: Afschrijving</td> <td style="text-align: right;">- 3.216,95</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">- 3.125,—</td> </tr> <tr> <td>Inventaris</td> <td style="text-align: right;">f 803,51</td> </tr> <tr> <td>Af: Afschrijving</td> <td style="text-align: right;">- 603,51</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">- 200,—</td> </tr> <tr> <td>Aandelenkapitaal nog te storten</td> <td style="text-align: right;">- 9.000,—</td> </tr> <tr> <td>Emballage</td> <td style="text-align: right;">- 49,75</td> </tr> <tr> <td>Huis Tesselschadestraat</td> <td style="text-align: right;">pro mem.</td> </tr> <tr> <td>Exploitatie-opbrengst 1940—1945</td> <td style="text-align: right;">pro mem.</td> </tr> <tr> <td>Vooruitbetaalde kosten</td> <td style="text-align: right;">f 35.640,75</td> </tr> <tr> <td>Schoonmaakartikelen</td> <td style="text-align: right;">- 197,50</td> </tr> <tr> <td>Exploitatie-verlies:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Saldo 1 October 1951</td> <td style="text-align: right;">f 8.151,23</td> </tr> <tr> <td>Bij: Saldo verlies volgens Verlies- en Winstrekening 1951—1952</td> <td style="text-align: right;">- 4.370,98</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">- 12.522,21</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 65.492,46</td> </tr> </table>	De Twentsche Bank N.V.	f 3.323,67	Verrekeningen	- 1.151,58	Brandstoffen	- 282,—	Centrale verwarming	f 6.341,95	Af: Afschrijving	- 3.216,95		- 3.125,—	Inventaris	f 803,51	Af: Afschrijving	- 603,51		- 200,—	Aandelenkapitaal nog te storten	- 9.000,—	Emballage	- 49,75	Huis Tesselschadestraat	pro mem.	Exploitatie-opbrengst 1940—1945	pro mem.	Vooruitbetaalde kosten	f 35.640,75	Schoonmaakartikelen	- 197,50	Exploitatie-verlies:		Saldo 1 October 1951	f 8.151,23	Bij: Saldo verlies volgens Verlies- en Winstrekening 1951—1952	- 4.370,98		- 12.522,21		f 65.492,46	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Aandelenkapitaal</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">f 10.000,—</td> </tr> <tr> <td>Hypotheek o/g</td> <td style="text-align: right;">pro mem.</td> </tr> <tr> <td>Hypotheekrente</td> <td style="text-align: right;">pro mem.</td> </tr> <tr> <td>Partij van de Arbeid, rekening-courant</td> <td style="text-align: right;">f 55.492,46</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 65.492,46</td> </tr> </table>	Aandelenkapitaal	f 10.000,—	Hypotheek o/g	pro mem.	Hypotheekrente	pro mem.	Partij van de Arbeid, rekening-courant	f 55.492,46		f 65.492,46
De Twentsche Bank N.V.	f 3.323,67																																																		
Verrekeningen	- 1.151,58																																																		
Brandstoffen	- 282,—																																																		
Centrale verwarming	f 6.341,95																																																		
Af: Afschrijving	- 3.216,95																																																		
	- 3.125,—																																																		
Inventaris	f 803,51																																																		
Af: Afschrijving	- 603,51																																																		
	- 200,—																																																		
Aandelenkapitaal nog te storten	- 9.000,—																																																		
Emballage	- 49,75																																																		
Huis Tesselschadestraat	pro mem.																																																		
Exploitatie-opbrengst 1940—1945	pro mem.																																																		
Vooruitbetaalde kosten	f 35.640,75																																																		
Schoonmaakartikelen	- 197,50																																																		
Exploitatie-verlies:																																																			
Saldo 1 October 1951	f 8.151,23																																																		
Bij: Saldo verlies volgens Verlies- en Winstrekening 1951—1952	- 4.370,98																																																		
	- 12.522,21																																																		
	f 65.492,46																																																		
Aandelenkapitaal	f 10.000,—																																																		
Hypotheek o/g	pro mem.																																																		
Hypotheekrente	pro mem.																																																		
Partij van de Arbeid, rekening-courant	f 55.492,46																																																		
	f 65.492,46																																																		

Verlies- en Winstrekening over de periode 1 October 1951–30 September 1952

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2">Onderhoud:</td> </tr> <tr> <td style="width: 50%;">Werksters</td> <td style="text-align: right;">f 5.433,62</td> </tr> <tr> <td>Concierge</td> <td style="text-align: right;">- 1.979,16</td> </tr> <tr> <td>Sociale lasten</td> <td style="text-align: right;">- 1.582,52</td> </tr> <tr> <td>Onderhoud gebouw</td> <td style="text-align: right;">- 455,40</td> </tr> <tr> <td>Onderhoud lift</td> <td style="text-align: right;">- 707,20</td> </tr> <tr> <td>Onderhoud tuin</td> <td style="text-align: right;">- 100,—</td> </tr> <tr> <td>Schoonmaakartikelen</td> <td style="text-align: right;">- 125,63</td> </tr> <tr> <td>Ramen lappen</td> <td style="text-align: right;">- 215,34</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 10.598,87</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Verlichting en verwarming:</td> </tr> <tr> <td>Gas, electriciteit en water</td> <td style="text-align: right;">f 1.402,56</td> </tr> <tr> <td>Brandstoffen</td> <td style="text-align: right;">- 3.082,70</td> </tr> <tr> <td>Onderhoud en afschrijving van centr. verwarming</td> <td style="text-align: right;">- 692,—</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">- 5.177,26</td> </tr> <tr> <td>Afschrijving inventaris</td> <td style="text-align: right;">- 200,—</td> </tr> <tr> <td>Bewaking</td> <td style="text-align: right;">- 440,95</td> </tr> <tr> <td>Pensioen Mevrouw Hoogendijk</td> <td style="text-align: right;">- 286,—</td> </tr> <tr> <td>Straatgeld, grond- en brandverzekeringsbelasting</td> <td style="text-align: right;">- 905,18</td> </tr> <tr> <td>Assurancie</td> <td style="text-align: right;">- 135,—</td> </tr> <tr> <td>Aandeel bureaunkosten</td> <td style="text-align: right;">- 125,—</td> </tr> <tr> <td>Aandeel salarissen</td> <td style="text-align: right;">- 233,34</td> </tr> <tr> <td>Aandeel accountantskosten</td> <td style="text-align: right;">- 200,—</td> </tr> <tr> <td>Diversen</td> <td style="text-align: right;">- 77,72</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 18.370,98</td> </tr> </table>	Onderhoud:		Werksters	f 5.433,62	Concierge	- 1.979,16	Sociale lasten	- 1.582,52	Onderhoud gebouw	- 455,40	Onderhoud lift	- 707,20	Onderhoud tuin	- 100,—	Schoonmaakartikelen	- 125,63	Ramen lappen	- 215,34		f 10.598,87	Verlichting en verwarming:		Gas, electriciteit en water	f 1.402,56	Brandstoffen	- 3.082,70	Onderhoud en afschrijving van centr. verwarming	- 692,—		- 5.177,26	Afschrijving inventaris	- 200,—	Bewaking	- 440,95	Pensioen Mevrouw Hoogendijk	- 286,—	Straatgeld, grond- en brandverzekeringsbelasting	- 905,18	Assurancie	- 135,—	Aandeel bureaunkosten	- 125,—	Aandeel salarissen	- 233,34	Aandeel accountantskosten	- 200,—	Diversen	- 77,72		f 18.370,98	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Huur</td> <td style="text-align: right;">f 14.000,—</td> </tr> <tr> <td>Exploitatieverlies</td> <td style="text-align: right;">- 4.370,98</td> </tr> </table>	Huur	f 14.000,—	Exploitatieverlies	- 4.370,98
Onderhoud:																																																							
Werksters	f 5.433,62																																																						
Concierge	- 1.979,16																																																						
Sociale lasten	- 1.582,52																																																						
Onderhoud gebouw	- 455,40																																																						
Onderhoud lift	- 707,20																																																						
Onderhoud tuin	- 100,—																																																						
Schoonmaakartikelen	- 125,63																																																						
Ramen lappen	- 215,34																																																						
	f 10.598,87																																																						
Verlichting en verwarming:																																																							
Gas, electriciteit en water	f 1.402,56																																																						
Brandstoffen	- 3.082,70																																																						
Onderhoud en afschrijving van centr. verwarming	- 692,—																																																						
	- 5.177,26																																																						
Afschrijving inventaris	- 200,—																																																						
Bewaking	- 440,95																																																						
Pensioen Mevrouw Hoogendijk	- 286,—																																																						
Straatgeld, grond- en brandverzekeringsbelasting	- 905,18																																																						
Assurancie	- 135,—																																																						
Aandeel bureaunkosten	- 125,—																																																						
Aandeel salarissen	- 233,34																																																						
Aandeel accountantskosten	- 200,—																																																						
Diversen	- 77,72																																																						
	f 18.370,98																																																						
Huur	f 14.000,—																																																						
Exploitatieverlies	- 4.370,98																																																						

VROUWENBOND VAN DE PARTIJ VAN DE ARBEID

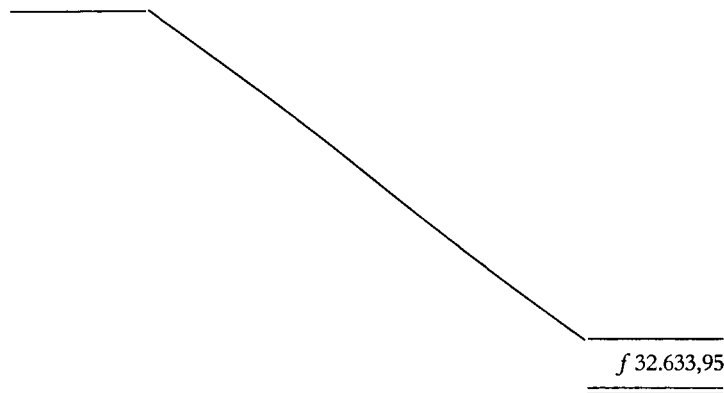
Balans per 30 September 1952

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">De Twentsche Bank N. V.</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">f 8.698,88</td> </tr> <tr> <td>Postgiro</td> <td style="text-align: right;">- 2.027,51</td> </tr> <tr> <td>Verrekeningen</td> <td style="text-align: right;">- 3.340,49</td> </tr> <tr> <td>Bureaubehoefden</td> <td style="text-align: right;">- 367,02</td> </tr> <tr> <td>Brochures</td> <td style="text-align: right;">- 1.537,48</td> </tr> <tr> <td>Bibliotheek</td> <td style="text-align: right;">- 1,—</td> </tr> <tr> <td>Partij van de Arbeid, rekening-courant:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Subsidie van de Partij van de Arbeid</td> <td style="text-align: right;">f 31.040,41</td> </tr> <tr> <td>Af: Partij van de Arbeid, rekening-courant per 30 September 1952</td> <td style="text-align: right;">- 14.969,03</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">- 16.071,38</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 32.045,76</td> </tr> </table>	De Twentsche Bank N. V.	f 8.698,88	Postgiro	- 2.027,51	Verrekeningen	- 3.340,49	Bureaubehoefden	- 367,02	Brochures	- 1.537,48	Bibliotheek	- 1,—	Partij van de Arbeid, rekening-courant:		Subsidie van de Partij van de Arbeid	f 31.040,41	Af: Partij van de Arbeid, rekening-courant per 30 September 1952	- 14.969,03		- 16.071,38		f 32.045,76	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">„De Born”, rekening-courant</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">f 9.286,05</td> </tr> <tr> <td>Crediteuren</td> <td style="text-align: right;">- 5.188,29</td> </tr> <tr> <td>Vooruitontvangen posten</td> <td style="text-align: right;">- 291,45</td> </tr> <tr> <td>T. Wibautfonds:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Stand per 1 October 1951</td> <td style="text-align: right;">f 11.115,63</td> </tr> <tr> <td>Bij: ontvangen in het tijdvak van 1 October 1951 tot 30 September 1952</td> <td style="text-align: right;">- 4.966,28</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 16.081,91</td> </tr> <tr> <td>Af: uitgegeven in het tijdvak van 1 October 1951 tot 30 September 1952</td> <td style="text-align: right;">- 4.434,—</td> </tr> <tr> <td>Stand per 30 September 1952</td> <td style="text-align: right;">- 11.647,91</td> </tr> <tr> <td>Exploitatie-saldo „Wij Vrouwen”</td> <td style="text-align: right;">- 5.630,06</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 32.043,76</td> </tr> </table>	„De Born”, rekening-courant	f 9.286,05	Crediteuren	- 5.188,29	Vooruitontvangen posten	- 291,45	T. Wibautfonds:		Stand per 1 October 1951	f 11.115,63	Bij: ontvangen in het tijdvak van 1 October 1951 tot 30 September 1952	- 4.966,28		f 16.081,91	Af: uitgegeven in het tijdvak van 1 October 1951 tot 30 September 1952	- 4.434,—	Stand per 30 September 1952	- 11.647,91	Exploitatie-saldo „Wij Vrouwen”	- 5.630,06		f 32.043,76
De Twentsche Bank N. V.	f 8.698,88																																												
Postgiro	- 2.027,51																																												
Verrekeningen	- 3.340,49																																												
Bureaubehoefden	- 367,02																																												
Brochures	- 1.537,48																																												
Bibliotheek	- 1,—																																												
Partij van de Arbeid, rekening-courant:																																													
Subsidie van de Partij van de Arbeid	f 31.040,41																																												
Af: Partij van de Arbeid, rekening-courant per 30 September 1952	- 14.969,03																																												
	- 16.071,38																																												
	f 32.045,76																																												
„De Born”, rekening-courant	f 9.286,05																																												
Crediteuren	- 5.188,29																																												
Vooruitontvangen posten	- 291,45																																												
T. Wibautfonds:																																													
Stand per 1 October 1951	f 11.115,63																																												
Bij: ontvangen in het tijdvak van 1 October 1951 tot 30 September 1952	- 4.966,28																																												
	f 16.081,91																																												
Af: uitgegeven in het tijdvak van 1 October 1951 tot 30 September 1952	- 4.434,—																																												
Stand per 30 September 1952	- 11.647,91																																												
Exploitatie-saldo „Wij Vrouwen”	- 5.630,06																																												
	f 32.043,76																																												

Staat van baten en lasten over de periode van 1 October 1951–30 September 1952

Salarissen	f 16.707,80
Sociale lasten	- 3.307,06
Onkosten hoofdbestuur	- 99,15
Onkosten secretaresse	- 203,35
Bureaustkosten	- 1.759,79
Porti, telefoon en telegrammen	- 1.874,97
„Ons Werk”	- 1.530,73
Aandeel huur	- 890,—
Aandeel accountantskosten	- 400,—
Vergaderingen	- 340,78
Scholingswerk	- 2.532,95
Bijzondere bijeenkomsten	- 90,40
Diverse commissies	- 8,90
Bibliotheek	- 30,09
Kranten en tijdschriften	- 21,50
Bondsraadsvergadering	- 714,04
Reserve bondsvergadering	- 1.000,—
Uitleendienst	- 247,15
Diversen	- 875,09
	<u>f 32.633,95</u>

Subsidie van de Partij van de Arbeid	f 31.040,41
Brochures	- 363,64
Radio, vergoeding voor het voorbereiden van uitzendingen ..	- 1.200,—
Interest	- 29,90

COLPORTAGE-ORGAAN „ARBEID”

Balans per 30 September 1952

Kas	f	105,20	Reserve afschrijving dubieuze vorderingen	f	106,49
Postgiro	-	260,81	Verrekeningen	-	2,40
Afdelingen en Gewesten	-	169,10	Partij van de Arbeid, rekening-courant	f	9.455,06
			Af: Nadelig saldo volgens de Staat van Baten en		
			Lasten	-	9.028,84
					- 426,22
					<u>f 535,11</u>
					<u>f 535,11</u>

Staat van baten en lasten over de periode van 1 October 1951–30 September 1952

Drukkosten	f	21.273,43	Verkopen	f	29.732,18
Foto's en cliché's	-	2.089,38	Nadelig saldo	-	9.028,84
Tekeningen	-	1.440,—			
Honoraria	-	435,—			
Onkosten Redactie	-	108,20			
Porti en verzendkosten	-	3.516,43			
Omzetbelasting	-	1.597,96			
		<u>f 30.460,46</u>			
Salarissen	f	5.636,61			
Sociale lasten	-	1.316,36			
		- 6.952,99			
Kantooronkosten	-	617,37			
Aandeel huur	f	375,—			
Aandeel accountantskosten	-	150,—			
Aandeel telefoonkosten	-	205,20			
		- 730,20			
		<u>f 38.761,02</u>			<u>f 38.761,02</u>

VERSLAG
VERKIEZINGEN 1952

VERSLAG

VERKIEZINGSACTIE 1952

De eerste bespreking omtrent de verkiezingsactie 1952 vond plaats op 2 en 3 Juni 1951 in de Partijraad in Blaricum. In deze vergadering heeft de partij-secretaris de grote lijnen van de verkiezingsactie geschetst.

Omdat soms de neiging bestaat, aan het element propaganda in de politiek een te grote betekenis toe te kennen, is het goed er op te wijzen, dat het succes van de Fakkeldragersactie en daarmee van de verkiezingsactie, die er de logische voortzetting van vormde, in zeer belangrijke mate aan politieke factoren moet worden toegeschreven. Daarbij moet in de eerste plaats natuurlijk genoemd worden het plan „De Weg naar Vrijheid”, de verwachting vóór en de geestdrift na de publicatie, die dat Plan in de beweging heeft gewekt.

Uiteraard heeft bij het opzetten en het slagen van de actie ook het rapport-Den Uyl omtrent de verkiezingsuitslagen een zeer grote rol gespeeld. In een groot aantal vergaderingen en besprekingen zijn de conclusies van dit rapport getoetst aan de ervaringen van leidende partijgenoten in verschillende delen van het land.

De dagelijkse leiding van de Partij was tot de conclusie gekomen, dat in de verkiezingsactie de nadruk allereerst op het huisbezoek moest worden gelegd. Daarnaast stond vast, dat de gestegen papierprijzen het zeer moeilijk zouden maken een actie te voeren, die „100 % oude stijl” zou zijn. Echter de hoeveelheid „soorten” drukwerk was in de actie 1952 groter dan bij die van 1948, terwijl in totaal de helft van de hoeveelheid exemplaren werd verspreid. Met andere woorden: doorvoering van het beginsel ener „gerichte” actie met halvering van de papierlawine.

Wat de scholing en de activering van de huisbezoekers betreft, werd besloten de Fakkeldragersorganisatie in het leven te roepen en deze geheel aan dit doel dienstbaar te maken.

De Fakkeldragersactie is op 15 September 1951 gestart, welk begin samenviel met de verklaring van de partijgenoten Burger, Donker, Vorrink in „Het Vrije Volk” en „Het Parool” op 14 Juli 1951, het verschijnen van het Urgentieprogramma op 15 September 1951 en de Oproep van het Partijbestuur om de Fakkeldragersactie te beginnen.

Het aantal van 2000 clubs is bereikt, het aantal Fakkeldragers heeft geschommeld rondom de 15.000. Het leesclubwerk van de Vrouwenbond, kernen van Nieuwe Koers en groepen van de AJC werden als club ingeschakeld.

Bij voortzetting van het Fakkeldragerswerk moet gestreefd worden naar intensivering van deze actie, omdat wel gebleken is, dat deze methode in propagandistisch opzicht goede resultaten oplevert.

Wat het opvoeren van het enthousiasme in de Partij zelf betreft, werd besloten, dat de hoogtepunten zouden zijn na het starten van de Fakkeldragersactie, het Plancongres, het Verkiezingscongres, de Fakkeldragersdag in Rotterdam en de Nationale Demonstratie op Hemelvaartsdag, welke laatste

ongeveer zou samenvallen met de datum van de kandidaatstelling en als inzet van de eigenlijke verkiezingsactie zou moeten worden beschouwd. Aldus zou een maximum van werkkraft in de laatste zes weken voor de verkiezingen kunnen worden ontwikkeld.

Een centraal comité, bestaande uit de partijgenoten Vorrink, Albrecht, Vermeer, Den Uyl, Sluysen en Brouwer (Amsterdam), kwam gedurende het jaar voor de verkiezingen elke Maandagochtend bijeen, ter bespreking van de aspecten van de lopende actie.

Eenmaal per maand kwam een grote commissie bijeen, bestaande uit de leden van het Centraal Comité, de secretarissen van de gewesten en nog enkele partijgenoten, die bij de uitvoering van het werk waren betrokken.

De basis van de interne voorlichting vormde een documentatie omtrent de politieke partijen, die wij in de verkiezingsstrijd tegenover ons zouden vinden.

Er verschenen successievelijk:

een brochure over de C.P.N.	13.473	exemplaren verzonden
een brochure over K.V.P.	13.728	„ „
een brochure V.V.D.	9.397	„ „
een brochure A.R. en C.H.U.	14.109	„ „

Verder werd aan alle Fakkeldragers (ca 15.000) het volgende materiaal gezonden:

„Vraagstukken van de Westelijke Verdediging” (met bijbehorend studiemateriaal).

„Hoe staat het met de woningnood?”

„Problemen rond de kinderbijslag”

„Hoe zit het met de broodprijzen?”

„Hoe staat het met de werkloosheid?”

„Door samenwerking sterk”

„Credietbeperking”

„Het brandstoffenvraagstuk”

Voorts werd nog documentatiemateriaal ter beschikking van de Fakkeldragersleiders gesteld en wel:

„Waar blijft ons belastinggeld?”

„Wie wij zijn en wat wij willen”

„De consequenties van Korea”.

Voortbouwend op de training van huisbezoekers, die reeds had plaatsgevonden, werd besloten de drie delen van het boekje van Evert Vermeer „Let op hun daden”, op zeer ruime wijze beschikbaar te stellen.

Een zeer belangrijk onderdeel van het Fakkeldragerswerk bestond hierin, dat de Fakkeldragersclubs iedere maand een rapport instuurden.

Op 1 April 1952 was de organisatie zo ver, dat bij het opzetten van de eigenlijke verkiezingsactie de Fakkeldragersbeweging als uitgangspunt kon worden genomen.

Overeenkomstig de opzet, viel de actie vanaf die datum in drie delen uiteen:

1e. de interne actie;

2e. de actie voor de Nationale Demonstratie;

3e. de verkiezingsactie.

Uitgangspunt der interne actie was, dat alle partijgenoten huisbezoek zouden ontvangen, teneinde tot een maximale medewerking van de Partij te komen. De verschillende drukwerken, die ten behoeve van de interne actie aan de

afdelingen ter beschikking waren gesteld, hebben er ongetwijfeld toe bijgedragen, dat dit doel zo goed mogelijk werd benaderd. Dit waren:

Omschrijving	Oplaat	Totaal verzonden
Bezoekformulier	100.000	35.400
Soort zoekt soort	23.000	17.555
E. Vermeer: „Let op hun daden”	7.500	7.500
Huisbezoekboekje	4.900	4.900
Drie doelen werden bij dit huisbezoek bij partijgenoten in het oog gehouden, namelijk:		
de inzamelbusjes;		
de affiches;		
de nationale demonstratie.		
Het volgende staatje geeft een overzicht van de verzonden drukwerken ten behoeve van de propaganda voor de nationale demonstratie.		

Omschrijving	Oplaat	Totaal verzonden
Belknopplaatjes	30.600	30.250
Fietsspatbordplaatjes	45.500	39.550
Sluitzegels	129.750	98.350
Autostroken	5.880	5.380
Het gedrukte <i>verkiezingsmateriaal</i> valt in twee groepen uiteen, namelijk het verkiezingsmateriaal van algemene aard en het „gerichte” materiaal. Het volgende staatje geeft een overzicht van de verzonden drukwerken:		

ALGEMEEN MATERIAAL

Omschrijving	Oplaat	Totaal verzonden
Er komt een gast vanavond	76.000	66.946
Boekje voor massaverspreiding	2.284.600	2.284.600
Portret Drees (in vier formaten)	157.980	157.980
Cijferbiljetten (in vier formaten)	346.000	346.000
Proclamatie „Vergeet de mens niet”	1.400	1.362
Proclamatie „Vergeet de mens niet”	4.000	3.602
Proclamatie „Woningbouw”	850	850
Proclamatie „Woningbouw”	2.500	2.442
Proclamatie „Indonesië”	500	439
„Ons laatste woord”	2.350.000	2.350.000
Manifest „De Volle Waarheid”	207.000	207.000
Kleine biljetjes Drees-2	50.800	50.800
Cijferbiljet Federatie Amsterdam	6.500	6.500
Manifest demonstratie Hemelvaartsdag	220.000	220.000
Anti-communistisch doc./debatmat. I	2.250	2.250
Anti-communistisch doc./debatmat. II	2.250	2.250
Anti-communistisch doc./debatmat. III	2.250	2.250
Folder Nederlandse Vrouwen	5.000	5.000
Folders Vrouwenbond	60.000	60.000
Actieboek	2.033	1.893

„GERICHT” MATERIAAL

Omschrijving	Oplaat	Totaal verzonden
1e Middenstandskrant	76.900	76.900
2e Middenstandskrant	95.000	95.000
3e Middenstandskrant	102.000	102.000
Proclamatie „Ouden van Dagen”	1.500	1.310
Proclamatie „Ouden van Dagen”	4.000	3.936
Proclamatie „Indonesië”	1.250	1.180
Manifest „Jeugdige kiezers”	422.800	422.800
Manifest „Vrouwen”	1.150.000	1.150.000
Manifest „Ouden van Dagen”	260.000	260.000
„Ploegen en Zaaïen” I. 3 edities.....	43.800	43.800
„Ploegen en Zaaïen” II, 6 edities.....	54.750	54.750
„Ploegen en Zaaïen” III	46.200	46.200
„Onze Katholieke Candidaten”	200.000	200.000
Manifest „Katholieke Arbeiders”	185.000	185.000
Overdruk „De Katholiek in de P.v.d.A.”	7.500	7.500
Brochure Ruygers	10.050	10.050
Manifest Prot. Chr. Werkgemeenschap	140.000	140.000
Manifest Hoogleraren	50.000	50.000
„Middengroepen in de knel”	60.000	60.000
Brochure De Loor	61.400	61.400
Brochure Doorbraak	65.735	65.735
Brochure Stufkens	25.000	25.000
Overdruk Paraat Socialisme en Kunst	2.850	2.850
Manifest Visserij	17.000	17.000
Gerepatrieerden	7.500	7.500

Zeer veel propaganda en voorlichting is uitgegaan van het instituut der *bedrijfskranten*.

Er werd een *korte film* vervaardigd, die tezamen met een uitermate geschikte film van het Marshall-Plan in één programma kon worden vertoond. Van dit filmprogramma zijn twaalf copieën in omloop geweest.

De *congresrede*, welke partijgenoot Donker op het verkiezingscongres uitsprak, werd tezamen met het verkiezingsprogramma als brochure uitgegeven onder de titel „Gereed tot de strijd” en is in colportage in een oplaat van 10.000 exemplaren verkocht.

Een belangrijk onderdeel van de verkiezingsactie zijn natuurlijk de *vergaderingen* geweest. Centraal waren *platformvergaderingen* georganiseerd, waar door een grote verscheidenheid van sprekers getracht is de openheid van de Partij te demonstreren. Deze platformvergaderingen zijn als „experiment” wel geslaagd. Gestimuleerd door het partijsecretariaat werden in een aantal afdelingen *debatvergaderingen* gehouden. Deze hebben in het algemeen zeer voldaan.

Belangrijk zijn ook de twee radiodebatten geweest, door de V.A.R.A. georganiseerd; het eerste ir H. Vos contra mr Van Leeuwen, het tweede J. Scheps contra prof. Zuidema.

Het spreekt vanzelf, dat Werkgemeenschappen, Vrouwenbond en „Nieuwe Koers”, elk op eigen terrein, in de verkiezingsactie belangrijke medewerking

hebben verleend. Bijzonderheden hierover blijven hier korthedshalve achterwege, omdat zij reeds onder de verslagen van deze organen worden genoemd. De gerichte propaganda kon door hun medewerking op zeer doeltreffende wijze worden gevoerd.

Door middel van een na afloop van de verkiezingsactie onder de afdelingen gehouden enquête werd een beeld verkregen van:

- a. de activiteit in het land;
- b. het oordeel van het land over de gevoerde actie.

De verkregen resultaten geven zeer waardevolle aanwijzingen voor onze verdere acties.

SAMENSTELLING TWEEDE-KAMERFRACIE

In zijn vergadering van 29 September 1951 besloot het Partijbestuur tot het instellen van een commissie, die belast werd met de voorbereiding van de kandidatenlijsten voor de Tweede-Kamerverkiezingen 1952. Deze commissie bestond uit de partijgenoten Albrecht, Daams, Fetter, Thomassen, Vos en Van Walsum.

Nadat in de Partijraadsvergadering van 1 December 1951 de wenselijkheid was geuit om de verkiezingen met één lijstaanvoerder te houden, werden de grosljsten voor de Tweede-Kamerverkiezingen in de Partijraadsvergadering van 26 Januari 1952 vastgesteld, waarin door het referendum onder de leden geen wijziging kwam.

Onderstaand volgen de lijsten, zoals die in de verschillende kieskringen werden ingediend:

Kieskringen I, II en XVIII

Den Bosch, Tilburg, Maastricht

1. Drees, W.
2. Willems, J. M.
3. Van Lienden, C. J.
4. Vondeling, A.
5. Berger, J. J. A.
6. Bommer, J.
7. Van Lier, Th. J. A. M.
8. Kramer, J. J.
9. Kleijwegt, C.
10. Tans, J. G. H.
11. Diesbergen, B.
12. Jongbloed, A.
13. Janssen, mej. C. J.
14. Oliviers, M. J.
15. Van 't Hoff, P.
16. Van Deutekom, H.
17. Meester, E.
18. Paulen-Gerritsz, mevr. M.
19. Kuijpers, J.
20. van Veenendaal—van Meggelen, mevr. S.

Kieskringen III en IV

Arnhem en Nijmegen

1. Drees, W.
2. Van der Goes, M.
3. Ten Hagen, C. J. A. M.
4. Scheps, J. H.
5. Vermeer, E. A.
6. Lamberts, J. H.
7. Heroma—Meilink, mevr. D.
8. Vermeer, A. R.
9. Kleijwegt, C.
10. Van Lier, Th. J. A. M.
11. Van Eck, H. J.
12. De Groot, J. H.
13. Berger, J. J. A.
14. Woessink, E. J.
15. Bronkhorst, J.
16. Wolters, H.
17. Van Spankeren, E. J.
18. Evers, H.
19. Beusekamp, H. A.
20. Quast, J.

Kieskringen VII, VIII en XII

Leiden, Dordrecht, Middelburg

1. Drees, W.
2. Burger, J. A. W.
3. Van Sleen, H.
4. Ruygers, G. J. N. M.
5. Stufkens, N.
6. Emmens, J.
7. Nederhorst, G. M.
8. Van Wingerden, C. W.
9. Verburg, M. C.
10. Lamberts, J. H.
11. Heroma—Meilink, mevr. D.
12. Jongeleen, A. J.
13. Hamelink, C.
14. Engelsman, H. B.
15. Van Praag, J. P.
16. Van Poelje, M. J.
17. Van Es, H.
18. De Bruijn, T.
19. Sabel, H.
20. Van Dijk, A. D.

Kieskringen X en XI

Den Helder en Haarlem

1. Drees, W.
2. Suurhoff, J. G.
3. De Kadet, J.
4. Scheps, J. H.
5. Mansholt, S. L.
6. Vermeer, E. A.
7. Ruygers, G. J. N. M.
8. Roemers, D.
9. Peschar, H.
10. Heroma—Meilink, mevr. D.
11. Egas, C.
12. Vermooten, W. H.
13. Happé, W. F.
14. Steert—Brouwer, mevr. G. E.
15. Kapteyn, P. J.
16. Van der Vaart, P. S.
17. Laan Jr, R.
18. Van de Kappelle, W.
19. Van der Giessen, H. W.
20. Addens, J. G.

Kieskring V,

Rotterdam

1. Drees, W.
2. Donker, L. A.
3. Schilthuis, J.
4. Posthumus, S. A.
5. Zeelenberg, mej. J.
6. Van den Born, H. J.
7. Roemers, D.
8. Kranenburg, F. J.
9. Willemse, H.
10. Schouwenaar, A. J.
11. Ruygers, G. J. N. M.
12. Den Uyl, J. M.
13. Scheps, J. H.
14. Vos, H.
15. Smeding, T.
16. de Ruyter—de Zeeuw, mevr. C. A.
17. Van Dongen, C. J. N.
18. Van Kranenburg—Klein, mevr. P.
19. Leysen, A. C. J.
20. De Boon, A.

Kieskring VI

Den Haag

1. Drees, W.
2. Joekes, A. M.
3. Hofstra, H. J.
4. Posthumus, S. A.
5. Goedhart, F. J.
6. Van Lier, Th. J. A. M.
7. Bommer, J.
8. Schouwenaar, A. J.
9. Van den Tempel, B.
10. Deering, J. C.
11. Ploeg—Ploeg, mevr. A. C.
12. De Bruin, A. de
13. Bakker Schut, F.
14. Hijlkema, G. W.
15. Wessels—Krens, mevr. W. C.
16. De Kruijff, P. J.
17. Damme, C. P.
18. Kleijwegt, C.
19. Tellegen—Veldstra, mevr. U.
20. Meester, E.

Kieskring IX

Amsterdam

1. Drees, W.
2. Vorrink, J. J.
3. Tendeloo, mej. N. S. C.
4. Goedhart, F. J.
5. Vermeer, E. A.
6. Suurhoff, J. G.
7. Berger, J. J. A.
8. Bommer, J.
9. Heroma—Meilink, mevr. D.
10. Vermooten, W. H.
11. Van den Bergh, R.
12. Den Uyl, J. M.
13. Schilthuis, J.
14. Willems, J. M.
15. De Roos—Oudegeest, mevr. C. P.
16. Scheps, J. H.
17. Van 't Hull, G.
18. Baruch, I. Z.
19. Voogd, J. J.
20. Van Heusden, A. B.

Kieskring XIII

Utrecht

1. Drees, W.
2. Hofstra, H. J.
3. Van den Born, H. J.
4. Kranenburg, F. J.
5. Ploeg—Ploeg, mevr. A. C.
6. Agter, P. P.
7. Deering, J. C.
8. Stufkens, N.
9. Willems, J. M.
10. Heroma—Meilink, mevr. D.
11. Scheps, J. H.
12. Den Uyl, J. M.
13. Koopman, J.
14. Voogd, J. J.
15. Grashuis, J.
16. Stassen, J. W.
17. Molendijk, P. J.
18. Schmidt, W.
19. Tellegen—Veldstra, mevr. U.
20. Verhoef, A. C.

Kieskring XIV

Leeuwarden

1. Drees, W.
2. Vondeling, A.
3. De Loor, D.
4. Blom, J.
5. Heroma—Meilink, mevr. D.
6. Den Uyl, J. M.
7. Roemers, D.
8. Scheps, J. H.
9. De Haan, E.
10. Sikkes—Hartelust, mevr. H. L.
11. Hoogland, J. L.
12. Van der Meulen, A. A. M.
13. Piebenga, J.
14. Ruygers, G. J. N. M.
15. Vondeling, H.
16. Brouwer, J.
17. Klok, J.
18. Dijkstra, J. K.
19. Vellenga, J. T.
20. Bloemendaal, N.

Kieskring XV

Overijsel

1. Drees, W.
2. Nederhorst, G. M.
3. Stufkens, N.
4. Van den Born, H. J.
5. Ploeg—Ploeg, mevr. A. C.
6. Mansholt, S. L.
7. Van Lier, Th. J. A. M.
8. Vlam, J. B.
9. Bommer, J.
10. Scheps, J. H.
11. Meerburg, D. P. S.
12. Brink, A.
13. Van Weperen, mej. T.
14. Janmaat, A.
15. Wamsteeker, A. A. J.
16. Vasbinder, W.
17. Te Riet, H. A.
18. Alferink, H. M. N.
19. v. d. Meer—Hoefman, mevr. J.
20. Van Hessen, J. S.

Kieskring XVI

Groningen

1. Drees, W.
2. Mansholt, S. L.
3. Van Lienden, C. J.
4. Vermeer, E. A.
5. Vondeling, A.
6. De Loor, D.
7. Blom, J.
8. Ruygers, G. J. N. M.
9. Ploeg—Ploeg, mevr. A. C.
10. Willinge Prins—Visser, mevr. C. W.
11. Amerika, J. L.
12. Boekhoven, G.
13. Vermooten, W. H.
14. Roelfsema, H.
15. Tuin, H.
16. Veenhoff, A. D.
17. Nabring, T.
18. Scheffer, H. J.
19. Wilhelm—Hooijbergh, mevr. A. E.
20. Dijk, J.

Kieskring XVII

Assen

1. Drees, W.
2. Mansholt, S. L.
3. Van Lienden, C. J.
4. Vermeer, E. A.
5. Vondeling, A.
6. De Loor, D.
7. Egas, C.
8. Suurhoff, J. G.
9. Vermooten, W. H.
10. Willinge Prins-Visser, mevr. C. W.
11. Ploeg—Ploeg, mevr. A. C.
12. Ruygers, G. J. N. M.
13. Van Biemen, A.
14. Zijlstra, R.
15. Wilmans, J. C.
16. Roorda, J.
17. Franssen, H. M.
18. Douma, L. C.
19. De Leede, J.
20. Pijlman, J.

Bij de op 25 Juni 1952 gehouden Tweede-Kamerverkiezingen behaalde de Partij 30 zetels (drie zetels winst) en werden gekozen verklaard in eerste instantie: W. Drees (als lijstaanvoerder twaalfmaal) en J. M. Willems, C. J. van Lienden, M. van der Goes van Naters, C. J. A. M. ten Hagen, J. A. W. Burger, H. van Sleen, G. J. N. M. Ruygers, J. G. Suurhoff, J. de Kadt, L. A. Donker, J. Schilt-huis, A. M. Joeke, J. J. Vorrink, N. S. C. Tendeloo, H. J. Hofstra, A. Vondeling, G. M. Nederhorst, S. L. Mansholt.

Bij loting moest Drees zitting nemen voor de lijst Den Helder/Haarlem X en XI, zodat nog de volgende elf zetels werden toegewezen aan de onderstaande partijgenoten:

voor lijst kieskringen I, II en XVIII	:	J. J. A. Berger
„ „ „ III en IV	:	J. H. Scheps
„ „ „ VII, VIII en XII:		N. Stufkens
„ „ „ V	:	S. A. Posthumus
„ „ „ VI	:	Th. J. A. M. van Lier
„ „ „ IX	:	F. J. Goedhart
„ „ „ XIII	:	H. J. v. d. Born
„ „ „ XIV	:	D. de Loor
„ „ „ XV	:	Mevr. A. C. Ploeg—Ploeg
„ „ „ XVI	:	E. A. Vermeer
„ „ „ XVII	:	C. Egas

Na de totstandkoming van het nieuwe kabinet, waarin de partijgenoten Tweede-Kamerleden Donker, Drees, Mansholt en Suurhoff zitting namen, kwamen nog de volgende nieuwe Kamerleden voor de Partij:

Kieskring V: mej. mr J. Zeelenberg, als opvolgster van Donker; drs D. Roemers in X en XI als opvolger van Drees; drs H. Peschar als opvolger van Suurhoff op dezelfde lijst, en J. Blom in kieskring XVI als opvolger van Mansholt.

VERKIEZING

EERSTE-KAMERFRACTIE

In 1951 vonden verkiezingen voor de Eerste Kamer plaats voor de groepen II en IV, die dat jaar aftraden.

De kandidatenlijsten werden vastgesteld in de Partijraadsvergadering van 2 en 3 Juni 1951 en luiden als volgt:

Groep II

(Groningen, Drente, Overijssel en Gelderland)

1. J. A. Jonkman
2. H. Oosterhuis
3. W. Schermerhorn
4. S. de Jong
5. H. Verwey-Jonker
6. A. J. v. d. Weel
7. J. de Bruin
8. D. Luteijn
9. J. S. van Hessen
10. H. Roelfsema

Groep IV

(Zuid-Holland)

1. J. van de Kieft
2. J. L. Hoogland
3. H. J. de Dreu
4. J. van Tilburg
5. J. in 't Veld
6. J. P. van Praag
7. J. E. S. Holthaus
8. T. Smeding
9. B. v. d. Tempel
10. J. Barents

Bij de verkiezingen die op 31 Juli 1951 plaats vonden, werden gekozen de partijgenoten:

J. A. Jonkman, H. Oosterhuis, W. Schermerhorn, S. de Jong (groep II); J. van de Kieft, J. L. Hoogland, H. J. de Dreu en J. van Tilburg (groep IV), terwijl toen voor de overige groepen zitting hadden (groep I): J. J. Kramer en P. J. Kapteyn, en (groep III): C. Woudenberg, M. Tjeenk Willink, G. E. van Walsum en F. Wibaut. Het aantal Eerste-Kamerleden bleef ongewijzigd op veertien gehandhaafd.

In 1952 vonden opnieuw verkiezingen voor de Eerste Kamer plaats, als gevolg van de Grondwetswijziging en werd de Kamer geheel vernieuwd.

De kandidatenlijsten werden vastgesteld in de Partijraadsvergadering van 17 Mei 1952 als volgt:

Groep I

(Noord-Brabant, Limburg, Utrecht, Zeeland)

1. J. J. Kramer
2. G. J. P. Cammelbeeck
3. S. de Jong
4. A. A. J. Wamsteeker
5. W. Thomassen
6. N. Bolkestein
7. J. de Bruin
8. P. Sanders
9. T. A. J. W. Schorer
10. N. J. van Pelt

Groep II

(Gelderland, Overijssel, Drente, Groningen)

1. J. A. Jonkman
2. H. Oosterhuis
3. C. Woudenberg
4. F. Wibaut
5. H. Verwey geb. Jonker
6. C. van der Waerden
7. P. P. Agter
8. J. Harmsen
9. D. I. Luteijn
10. J. S. van Hessen

Groep III

(Noord-Holland en Friesland)

1. P. Lief tinck
2. W. Schermerhorn
3. M. Tjeenk Willink
4. G. E. van Walsum
5. J. van Tilburg
6. J. B. Broeksz
7. J. Tuin
8. F. Schurer
9. T. Smeding
10. J. E. S. Holthaus.

Groep IV

(Zuid-Holland)

1. J. in 't Veld
2. J. L. Hoogland
3. P. J. Kapteyn
4. H. J. de Dreu
5. S. de Jong
6. A. de Roos
7. B. van den Tempel
8. J. P. van Praag
9. M. P. de Bruyn Ouboter
10. I. Samkalden.

De uitslag van de 26 Juni 1952 gehouden verkiezingen was, dat opnieuw veertien leden werden gekozen en wel de partijgenoten: Kramer, Cammelbeeck, Jonkman, Oosterhuis, Woudenberg, Wibaut, Lief tinck, Schermerhorn, Tjeenk Willink, Van Walsum, In 't Veld, Hoogland, Kapteyn en De Dreu.

Door het vertrek van pg. Lief tinck naar Turkije in de zomer van 1952 nam pg. Van Tilburg zitting als zijn opvolger.

De volgende verkiezing voor de Eerste Kamer vindt plaats in 1955 voor de groepen I en III en in 1958 voor de groepen II en IV.

TWE EDE - KAMER VERKIEZINGEN van 25 Juni 1952

1. *De uitslag*

De uitslagen van de sinds de oorlog gehouden Tweede-Kamerverkiezingen leverden de volgende resultaten op.

Aantal stemmen op partijen Tweede-Kamerverkiezingen 1948 en 1952

	1946		1948		1952	
	aantal	%	aantal	%	aantal ¹⁾	%
K.V.P.	1.466.582	30,8	1.531.154	31,04	1.529.508	28,67
P.v.d.A.	1.347.940	28,3	1.263.058	25,61	1.545.867	28,97
A.R.	614.201	12,9	651.612	13,21	603.329	11,31
C.H.U.	375.217	7,8	453.226	9,19	476.195	8,92
V.V.D.	305.287	6,4	391.925	7,94	471.040	8,83
C.P.N.	502.963	10,6	382.001	7,74	328.621	6,16
S.G.P.	101.759	2,1	116.937	2,37	129.081	2,42
Welter			62.376	1,26	144.520	2,71
Recht en Vrijh.					18.990	0,35
Soc. Unie (in 1948 Rev. Soc. Partij)			2.224		18.010	0,34
Gerref. Pol. Verb.					35.497	0,66
Feuilleteau de Bruyn			22.175	0,45	9.959	0,19
Middenstandsp.			40.949	0,80	25.128	0,47
Oude S.D.A.P.			15.322	0,31		
Prot. Unie	32.020	0,7				
Ned. Bell.	11.205	0,2				
Groep Lopes	5.537	0,1				
Totaal	4.760.711	100	4.932.959	100	5.335.745	100

1. De aantallen zijn de officiële cijfers van het C.B.S.; bij de hieronder volgende analyse is voor 1952 van voorlopige cijfers gebruik gemaakt, die echter slechts onbeteknende afwijkingen vertonen.

Op grond van deze uitslagen is de volgende zetelverdeling tot stand gekomen.

Aantal leden van de Tweede Kamer naar de staatkundige partijen en groepen.

	1946	1948	1952	Aantal stemmen per Kamerzetel 1952
K.V.P.	32	32	30	50.983
P.v.d.A.	29	27	30	51.529
A.R.	13	13	12	50.276
C.H.U.	8	9	9	52.911
V.V.D. 1)	6	8	9	52.388
C.P.N.	10	8	6	54.770
S.G.P.	2	2	2	64.540
Welter	—	1	2	72.260
Nederland	100	100	100	53.357 2)

1) In 1946 Partij van de Vrijheid.

2) Kiesdelcr.

Zoals uit de cijfers in de laatste kolom van bovenstaand staatje blijkt, heeft de P.v.d.A. in 1952 haar restzetels niet bijzonder goedkoop gekregen. De K.V.P. en de A.R. hebben thans minder stemmen per Kamerzetel. Het had in 1948 weinig gescheeld of de A.R. had bij de verdeling der restzetels een zetel meer gekregen dan de P.v.d.A., thans heeft het weinig gescheeld of de A.R. hadden ook hun twaalfde zetel prijs moeten geven.

2. *Beoordeling van de uitslag*

Zoals reeds in de zetelverdeling tot uitdrukking komt, is de uitslag gekenmerkt door twee tegenovergestelde tendenzen. Er is in de eerste plaats de zeer belangrijke winst voor de P.v.d.A. en in de tweede plaats een verschuiving naar rechts, waarvan de V.V.D. en Welter hebben geprofiteerd. Deze laatste verschuiving werd algemeen verwacht, de eerste door vrijwel niemand. Vandaar dat gesproken kon worden van een politieke „aardverschuiving”.

Om de betekenis van deze verschuiving nader te onderkennen dient men er echter rekening mee te houden dat de samenstelling van het kiezerscorps bij nieuwe verkiezingen een belangrijke wijziging ondergaat. Er komt een grote groep jonge kiezers bij en er valt door overlijden een groep oudere kiezers af. Om de aantallen van verlies en winst vergelijkbaar te maken, zijn daarom in de staten II en III de percentages steeds uitgedrukt in aantallen kiezers van 1952. Het kiezerscorps ondergaat ook wijziging door emigratie en immigratie. In dit verband is vooral van de zijde der A.R. gesuggereerd, dat een belangrijk gedeelte van het verlies van de anti's zou moeten worden toegeschreven aan het relatief grote aantal orthodox-protestante emigranten. Nadere becijferingen, die hier niet kunnen worden weergegeven, hebben echter aangetoond, dat het verlies dat uit dezen hoofde voor de anti's voor 1952 zou zijn ontstaan, nooit meer kan hebben bedragen dan plm. 9000 stemmen.

Een moeilijk te waarden factor in de uitslag vormt voorts het verschil in opkomst bij de achtereenvolgende verkiezingen. De opkomst van de kiezers op 25 Juni 1952 is een record opkomst geweest sinds de invoering van het algemeen kiesrecht in ons land. Niet minder dan 95 % van de kiesgerechtigden is ter stembus gekomen, hetgeen 1,3 % of wel rond 70.000 kiezers meer is dan in 1948.

Ten dele komt dit op rekening van de door de wijziging in de Kieswet uitgebreide mogelijkheid om bij volmacht te stemmen. Niet minder dan 91.372 kiezers waren in 1952 daartoe bevoegd. Daar staat tegenover, dat het aantal kiezers dat bevoegd was om in een andere gemeente te stemmen, vergeleken met 1948 met ruim 46.000 is gedaald. Het blijkt echter, dat ook buiten de verruiming van de mogelijkheid om bij volmacht te stemmen, factoren hebben gewerkt, die de kiezers naar de stembus hebben doen gaan. Opvallend is, dat de deelneming aan de verkiezingen in alle provincies is gestegen, behalve in Brabant en Limburg. De sterke tegenstellingen binnen de K.V.P. zijn aan dit laatste verschijnsel ongetwijfeld debet. Aangenomen mag worden, dat de grote opkomst van de kiezers benoorden de Moerdijk voor de P.v.d.A. een gunstig effect heeft gehad.

Bij een beoordeling van de uitslag dient er voorts rekening mee te worden gehouden, dat zich tussen partijen tal van verschuivingen plegen te voltrekken, die uit de uiteindelijke resultaten slechts onvolledig kunnen worden afgelezen. Het staat vast, dat een groot aantal protestant-christelijke kiezers, die in 1948 op de A.R. of de C.H.U. stemden, thans op de P.v.d.A. hebben gestemd. In hoeverre bovendien nog tussen A.R. en C.H.U. onderling verschuivingen zijn opgetreden, is moeilijk na te gaan. Dit laatste is vooral belangwekkend bij een vergelijking tussen de uitslagen van de Statenverkiezingen van 1950 en de Kamerverkiezingen van 1952. Bij alle gedurende de laatste tientallen jaren gehouden Kamerverkiezingen heeft zich steeds een overgang van C.H.U.-kiezers naar de A.R. voorgedaan. Indien deze overgang ook in 1952 is opgetreden, is het verlies van de A.R. aan de P.v.d.A. dus groter dan uit de cijfers op het eerste gezicht blijkt.

Een bijzondere moeilijkheid doet zich voor t.a.v. de verklaring van de winst van de V.V.D.. Deze winst van 48.000 stemmen kan ten dele worden toegeschreven aan het verlies van enkele rechtse splinterpartijen, die tezamen ongeveer 15.000 stemmen ten achter bleven bij 1948. Voor het overige deel is veelal gesteld, dat de V.V.D.-winst afkomstig zou zijn van A.R. en C.H.U. Met uitzondering van een 5 à 10.000 stemmen van vrijzinnigen, die in 1948 ter wille van de extreme Indonesië-politiek van de A.R. op deze partij zijn uitgebracht en nu weer naar Welter, V.V.D. en rechtse splinterpartijtjes zijn afgevoerd, is er geen reden om aan te nemen, dat het verlies van de prot.-chr. partijen naar andere partijen dan de P.v.d.A. is gegaan. Dat verder prot.-chr. stemmen naar de V.V.D. zouden zijn gegaan, is een stelling, die nergens steun vindt in de cijfers en waarvoor geen enkel politiek motief te vinden is. Toen in 1948 en in 1950 de V.V.D. eveneens won, heeft trouwens niemand verondersteld, dat deze winst van de prot.-chr. partijen afkomstig zou zijn. In onderstaande nadere analyse is de gehele winst van de V.V.D. dan ook gezien als afkomstig van de P.v.d.A.; in gemeenten met veel uit Indonesië gerepatrieerden zal de V.V.D. echter ook enige stemmen van de A.R. hebben verkregen.

Voor een juiste beoordeling van de uitslag van 25 Juni 1952 is het noodzakelijk om de uitslagen te zien tegen de achtergrond van alle na de oorlog gehouden verkiezingen.

3. *Ontwikkeling sinds 1946*

In staat I is een overzicht gegeven van de percentages, behaald door de verschillende partijen bij de belangrijkste sinds 1946 gehouden verkiezingen per provincie en voor enkele grote gemeenten. Om de verschuivingen die politiek van belang zijn, hierin duidelijk tot uitdrukking te doen komen, zijn de prot.-chr.

	K.V.P. + Welter + Kath. dissid.				Prot.-Chr. partijen				V.V.D.				C.P.N.				P.v.d.A.			
	K 1946	K 1948	S 1950	K 1952	K 1946	K 1948	S 1950	K 1952	K 1946	K 1948	S 1950	K 1952	K 1946	K 1948	S 1950	K 1952	K 1946	K 1948	S 1950	K 1952
Groningen	5,5	6,-	5,6	5,9	32,7	34,5	35,5	32,1	11,2	12,-	12,8	12,7	14,6	11,3	9,5	9,0	35,5	33,3	35,5	38,0
Friesland	6,7	7,1	6,9	7,1	41,0	42,6	43,3	40,9	4,7	7,3	8,7	8,6	10,1	7,1	4,6	4,6	37,5	33,2	32,4	36,6
Drente	5,8	6,4	6,1	6,5	31,9	33,2	34,3	31,2	15,8	15,7	18,8	14,8	7,1	5,4	4,1	4,4	39,4	38,0	36,7	41,8
Overijssel	26,6	27,6	28,-	27,7	28,9	30,5	32,5	30,4	5,4	8,3	8,2	8,5	10,4	7,6	6,2	6,2	28,7	25,1	25,1	26,8
Gelderland	31,6	32,5	33,3	31,0	28,9	30,1	31,8	28,7	6,4	8,2	8,5	8,5	4,6	3,1	2,2	2,2	28,3	25,0	23,5	28,7
Utrecht	25,8	26,5	26,9	25,9	31,4	33,8	35,8	31,7	6,2	7,6	7,2	8,9	7,6	4,8	4,1	3,7	29,0	25,2	25,7	28,2
Noordholland	23,2	24,5	24,5	24,0	15,2	17,2	17,3	15,7	7,-	9,8	11,1	11,3	21,1	17,3	16,4	14,6	32,6	29,2	30,2	32,7
Zuidholland	18,6	19,5	20,-	19,2	29,1	30,7	31,4	28,9	8,5	9,7	10,1	11,2	11,4	7,3	6,7	5,8	31,9	30,7	31,0	33,4
Zeeeland	20,9	20,6	20,4	19,6	44,6	43,2	43,2	40,0	7,2	8,-	8,5	8,0	2,7	1,7	0,9	0,9	24,6	24,4	24,7	28,1
Noordbrabant	77,7	79,-	79,8	74,9	6,5	6,6	6,6	6,2	1,1	1,6	1,8	2,0	2,2	1,7	0,8	1,3	12,5	10,5	9,5	15,0
Limburg	79,6	84,5	88,-	81,4	1,6	1,8	2,4	2,2	0,6	0,8		0,9	5,7	3,6	2,8	2,3	12,5	8,5	6,8	12,8
Nederland	30,8	32,3	32,7	31,4	23,5	24,8	25,2	23,3	6,4	8,-	8,5	8,8	10,6	7,7	6,8	6,2	28,3	25,6	25,7	29,0
Amsterdam	17,3	18,8	18,2	17,6	12,2	13,9	14,0	12,4	6,5	9,2	10,6	10,7	30,1	23,7	24,6	22,4	32,7	30,1	32,0	35,1
Den Haag	20,9	22,-	22,4	21,7	21,7	24,4	25,9	23,7	11,5	10,4	13,2	12,9	13,3	8,6	7,5	6,6	31,7	30,3	30,2	33,2
Rotterdam	14,2	15,4	15,8	14,6	19,8	21,5	22,2	19,8	7,4	10,4	9,4	12,0	18,3	12,2	11,1	9,6	38,9	38,5	40,0	42,7
Utrecht	29,-	30,1	30,6	28,8	18,5	21,7	23,5	19,7	5,6	7,3	7,9	8,3	11,2	7,6	6,1	5,8	34,8	30,5	31,4	35,3

partijen samengevoegd en zijn bij de K.V.P. de R.K. dissidente groeperingen opgeteld. In staat II is voor verschillende groepen van partijen een opstelling gemaakt van de aantallen verlies en winst resp. tussen 1946 en 1952 en tussen 1948 en 1952.

STAAT II

Winst en verlies van partijen en groepen van partijen 1946 - 1948 - 1952

	Behaalde % in			Behaalde stemmen in 1952	w. en v. 1948-1952 in aantallen van '52		w. en v. 1946-1952 in aantallen van '52	
	'46	'48	'52		winst	verlies	winst	verlies
A.R.P.	12,9	13,2	11,3	603.111		101.700		85.100
C.H.U.	7,8	9,2	8,9	476.097		14.200	57.800	
S.G.P.	2,1	2,4	2,4	129.057	2.600		14.900	
G.P.V.	0,7 ¹⁾	—	0,7	35.488	35.500			1.800
totaal	23,6	24,8	23,3	1.243.753		77.800		14.200
K.V.P.	30,8	31,0	28,7	1.529.289		126.800		113.900
K.N.P.	—	1,3	2,7	144.517	77.300		144.500	
totaal	30,8	32,3	31,4	1.673.806		49.500	30.600	
P.v.d.A.	28,3	25,6	29,0	1.545.304	179.000		35.400	
C.P.N.	10,6	7,7	6,2	328.641		84.300		236.800
Soc.U.	0,2 ²⁾	0,4 ²⁾	0,3	18.808		400	8.100	
totaal	39,1	33,7	35,5	1.892.753	94.300			193.300
V.V.D.	6,4	7,9	8,8	470.820	47.200		129.300	
R. en Vr.	—	—	0,4		19.000		19.000	
J.Cons.V.		0,5	0,2	9.959		14.000	10.000	
Mid.P.	0,1 ³⁾	0,8	0,5	25.108		19.200	25.100	6.400
totaal	6,5	9,2	9,8	524.875	33.000		177.000	
totaal Nld.	100	100	100	5.335.187	360.600	360.600		

1) In 1946 Protest. Unie. 2) In 1946 en 1948 Rev. Com. Partij. 3) In 1946 Groep-Lopes.

Uit de staten I en II kunnen de volgende conclusies worden getrokken voor de ontwikkeling van de politieke krachtsverhoudingen in ons land na de oorlog.

a. Tussen 1946 en 1950 is er een voortgaand verlies van de P.v.d.A. aan de confessionele partijen en de V.V.D., dat slechts zeer ten dele gecompenseerd wordt door de aanwas van voormalige C.P.N.-stemmen. De verliezen voor de Provinciale Staten in 1950 betekenen een dieptepunt voor de P.v.d.A. in die zin, dat de confessionele partijen weer vrijwel tot hun vooroorlogse omvang waren aangegroeid. De P.v.d.A. was wat haar omvang betreft teruggedrongen tot de positie die de partijen, waaruit zij in 1946 is samengesteld, voor de oorlog hadden ingenomen, welke positie dan nog verder werd verzwakt, doordat de communisten in 1950 rond 3 % van het totaal aantal stemmen meer kregen dan vóór de oorlog.

b. De verkiezingen van 25 Juni zijn te recht aangeduid als „verkiezingen van de doorbraak”. Hoewel naar de motieven die de „doorbrekers” hebben bewogen uiteraard slechts kan worden gegist, kan worden geconstateerd, dat de doorbraak uit de prot.-chr. partijen enerzijds en uit de katholieke partijen anderzijds, weer is teruggekeerd tot de omvang die zij bij de eerste verkiezingen na de oorlog in 1946 had.

De K.V.P. plus katholieke dissidente partijen (incl. Welter) kregen in 1946 30,8 %, liepen op tot 32,7 % bij de Statenverkiezing 1952 en vielen thans terug tot 31,4 %. Voor het eerst in de Nederlandse geschiedenis beïnvloedt thans bovendien het hogere geboortecijfer van de r.k. bevolkingsgroep het aandeel van

de r.k. in het kiesgerechtigde deel van de bevolking. Als men veronderstelt, dat de afvalfactor geen grotere invloed uitoefent dan in de dertiger jaren, dan neemt sinds 1946 het aantal katholieken onder het stemgerechtigde deel van de bevolking elk jaar met 0,1 % toe. Als men dit in aanmerking neemt, blijkt, dat de doorbraak van katholieken naar de P.v.d.A. in 1952 weer dezelfde omvang heeft als in 1946. Dit geldt voor het land als geheel. In Brabant en de aan Brabant grenzende gebieden van Gelderland en Zeeland, is de doorbraak van katholieken naar de P.v.d.A. thans veel verder gedaan dan in 1946 het geval was. In de grote steden in het westen is de omvang weer gelijk aan die van 1946. In Limburg en de oostelijke provincies is de omvang van 1946 nog niet weer bereikt.

De prot.-chr. partijen gezamenlijk kregen in 1946 23,5 % van de stemmen. Dit percentage liep op tot 25,2 % in 1950 en viel op 25 Juni terug tot 23,3 %. In Groningen, Drente en vooral Zeeland ging de doorbraak nu – en in Zeeland zelfs aanzienlijk – verder dan in 1946. In de overige provincies, met uitzondering van Overijssel, werd dezelfde omvang bereikt als in 1946.

Als men aanneemt, dat bij de Statenverkiezing van 1950, voor het land als geheel beschouwd, de *na-oorlogse* doorbraakwinst van de P.v.d.A. naar de confessionele partijen vrijwel geheel verloren was gegaan, dan bedroeg deze op 25 Juni ten opzichte van de katholieke partijen 1,3 % of wel 70.000 stemmen en ten opzichte van de prot.-chr. partijen 1,9 % of wel 100.000 stemmen.

c. De V.V.D. en aanverwante splintergroeperingen, waarvan de Middenstands-partij de voornaamste is, zijn sinds 1946 voortdurend in stemmenaantal geklommen. De totale winst voor deze groep bedraagt sinds 1946, zoals uit staat II blijkt, niet minder dan 177.000 stemmen, d.w.z. meer dan 50 % van de aanhang in 1946. Van 1948 op 1952 won zij nog 33.000 stemmen. Aangenomen moet worden, dat deze winst overwegend is gegaan ten koste van de P.v.d.A., die sinds 1946 drie zetels aan de V.V.D. verloor. Dit duidt op een ernstig achterblijven van de zgn. maatschappelijke doorbraak en een ernstige achteruitgang van de invloed van de P.v.d.A. onder de middengroepen in ons volk. Bij een nadere beschouwing van de cijfers uit staat I blijkt echter, dat de grote winst voor de V.V.D.-groep behaald is in 1948 en sindsdien minimaal is; ten tweede, dat in verschillende provincies de V.V.D. sinds 1948 resp. 1950 in het geheel niet meer is gestegen of zelfs heeft verloren, zoals in Drente en Limburg.

d. De positie van de C.P.N. in het land als geheel is sinds 1946 voortdurend achteruit gegaan. Haar sterkte bedraagt nu ongeveer 60 % van 1946. Het teruggingen van de C.P.N. geschiedt uiteraard in een langzaam dalend tempo. Zij heeft zich naar verhouding het meest gehandhaafd in de oude centra: Amsterdam, de Zaanstreek, Oost-Groningen. Verontrustend is, dat de C.P.N. sinds 1950 in sommige gebieden en sommige wijken van de grote steden in het geheel niet meer achteruit is gegaan. Dit geldt met name voor de gebieden met een relatief hoge werkloosheid in 1952: Groningen, Z.O.-Drente en Twente. Van 1950 op 1952 was de achteruitgang van de C.P.N. in haar voornaamste bastion, Amsterdam, echter zeer aanzienlijk.

4. De positie van de P.v.d.A. in de verschillende gewesten

De ontwikkeling van de Partij en de winst die zij bij de verkiezingen van 25 Juni 1952 behaalde, verschilt van gewest tot gewest zeer sterk, zoals uit de onderstaande opstelling van de winstpercentages van 1948 op 1952 in de achttien kieskringen blijkt.

Kieskringen	% 1948	% 1952	winst 1952 in % van het aantal stemmen in 1948
1. Maastricht	8,6	12,8	48,8
2. Tilburg	10,8	15,9	47,2
3. Den Bosch	10,3	14,4	39,8
4. Nijmegen	21,3	25,4	19,2
5. Amsterdam	30,1	35,1	16,6
6. Middelburg	24,4	28,1	15,2
7. Groningen	33,3	38,0	14,1
Nederland	25,6	29,0	13,1
8. Utrecht	25,1	28,2	12,4
9. Arnhem	28,4	31,8	12,-
10. Haarlem	25,8	28,9	12,-
11. Rotterdam	38,5	42,7	10,9
12. Leeuwarden	33,2	36,6	10,2
13. Assen	38,-	41,8	10,-
14. Dordrecht	30,-	33,-	10,-
15. Leiden	21,2	22,8	7,5
16. Zwolle	25,1	26,8	6,8
17. Den Haag	30,3	32,2	6,3
18. Den Helder	31,9	33,1	3,8

In alle kieskringen ging de P.v.d.A. dus vooruit (niet in alle gemeenten, in ongeveer 80 gemeenten ging zij achteruit), maar de winst varieert van bijna 50 % in de kieskringen Maastricht en Tilburg tot enkele schrale percenten in de kieskringen Den Helder, Den Haag, Zwolle en Leiden. Nu zeggen deze winstpercentages op zich zelf niet zoveel, omdat de winstmogelijkheid o.a. afhankelijk is van het reservoir aan C.P.N.-stemmen in een bepaald gebied en voorts van het feit, of reeds in 1948 winst dan wel verlies werd geleden. Met inachtneming van deze voorbehouden geven deze zeer sterk uiteenlopende cijfers echter wel een beeld van de mate waarin de laatstgehouden Kamerverkiezingen meer of minder gunstig voor de P.v.d.A. zijn verlopen.

De eerstkomende taak is thans ongetwijfeld met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen om de behaalde winst op de confessionele partijen vast te houden en het verlies dat geleden werd aan de V.V.D., ongedaan te maken. Met het

STAAT III

Provincie	Winst P.v.d.A.		Winst V.V.D. en dgl.		Verlies K.V.P. aan P.v.d.A.		Verlies Pr.-Chr. part aan P.v.d.A.		Verlies C.P.N. aan P.v.d.A.	
	%	aant.	%	aant.	%	aant.	%	aant.	%	aant.
Groningen	4.7	11.600	0.2	500	0.1	200	2.4	5.800	2.3	5.700
Friesland	3.4	8.500	0.4	900	—	—	1.7	4.200	2.5	6.200
Drente	3.8	5.300	-1.1	1.600	+0.1	100	2.0	2.800	1.0	1.400
Overijssel	1.7	6.300	—	—	+0.1	400	+0.1	400	1.4	5.200
Gelderland	3.7	21.500	0.3	1.800	1.5	8.700	1.4	8.100	0.9	5.200
Utrecht	3.0	9.300	0.9	2.700	0.6	1.900	2.1	6.500	1.1	3.400
Noordholland ..	3.5	35.800	1.4	14.700	0.5	5.100	1.5	15.300	2.7	27.600
Zuidholland	2.7	35.200	1.0	13.000	0.3	3.900	1.8	23.400	1.5	19.500
Zeeland	3.7	5.500	1.3	1.000	1.0	1.500	3.2	4.800	0.8	1.200
Noordbrabant ..	4.5	27.600	0.3	1.700	4.1	25.200	0.4	2.500	0.4	2.500
Limburg	4.3	15.100	-0.2	800	3.1	10.900	+0.4	1.400	1.3	4.600
Nederland	3.4	181.400	0.6	33.000	0.9	48.000	1.5	80.000	1.5	80.000

	Kamer 1946	Kamer 1948	Staten 1950	Kamer 1952	Totaal geldige st. 1952	P.v.d.A. 1952
Noord-Gron. Bouwstreek	32,9	30,7	32,1	35,2	85.631	30.162
Groninger Veenstreken	38,1	36,4	38,9	40,9	59.886	24.481
Groninger Weidegebied	34,2	30,2	34,4	38,3	34.425	13.187
Stad Groningen	38,1	35,7	37,7	40,2	74.298	29.857
Noord-Friese Bouwstreek	31,8	27,3	27,1	29,4	50.813	14.953
Fries weidegebied	39,6	35,-	34,4	37,5	111.229	41.743
Fries Zandgebied	37,5	33,8	32,8	39,2	80.914	31.757
Drentse Zandgronden	44,5	42,1	41,9	45,5	53.515	24.359
Drentse Veenstreken	36,1	30,7	34,5	41,1	50.692	20.830
Zandgebied in Z.-Drente en Noord-Overijsel	24,3	22,3	20,4	23,8	48.332	11.488
West-Overijsels Weidegebied	32,-	29,-	27,9	29,4	93.501	27.509
Zandgebied in Z.W.-Overijsel	31,9	28,4	28,5	30,7	62.537	19.181
Industriegebied van Twente	27,8	24,4	24,5	26,3	190.775	50.215
Industriegebied Achterhoek van Gelderland	30,-	26,2	24,5	26,9	52.430	14.111
Zandgebied W.-Achterhoek van Gelderland	32,-	28,2	27,2	31,2	76.474	23.865
Veluwe	28,2	24,7	22,6	27,9	165.165	46.047
Betuwe, Oostelijk Rijngebied, Land van Maas en Waal	19,9	18,5	17,6	22,3	148.058	32.975
Zuidelijke Veluwe	35,8	32,4	30,9	36,2	102.405	37.084
Nijmegen	24,5	18,3	17,3	26,-	57.172	15.035
Noordel. Noordholl. en W.-Friesland	36,2	32,-	30,9	33,3	124.092	41.290
Duinstreken Midden en Zuidel. N.-Holland	32,6	29,-	29,9	31,-	182.568	56.548
Landbouw- en Veeveeltstreek van Holl. Noor- derkwartier	33,6	28,6	28,2	29,4	36.584	10.777
Zaanstreek	37,-	35,-	35,2	36,3	46.518	16.876
Haarlemmermeer en Omstreken	23,9	19,9	20,2	23,6	47.082	11.125
Vechtstreek in Noordholland	28,-	24,2	24,1	27,4	21.012	5.764
Het Gooi	28,2	23,-	24,6	26,7	84.635	22.595
Waddeneilanden	51,5	40,8	40,2	41,9	11.764	4.915
Wieringen, Urk, Marken, Wieringermeer	29,6	24,4	23,7	27,1	17.070	4.623
Amsterdam	32,7	30,1	32,-	35,1	467.506	164.062
Vecht- en IJselstreek in Utrecht	15,3	12,1	12,8	14,1	54.886	7.723
Oostelijk Utrecht	29,2	24,9	24,9	27,1	129.112	35.047
Stad Utrecht en Omstreken	35,2	31,3	32,1	35,9	123.319	44.364
Leiden en Rijnstreek	24,4	22,9	21,9	25,1	105.904	25.603
Midden-Zuidholland	24,4	22,3	22,-	25,-	63.123	15.760
Weidegebied in Zuidholland	25,5	24,4	24,-	26,7	40.373	10.783
Westland	14,2	12,6	12,5	13,9	24.607	3.420
Duinstreken in Zuidholland	14,-	11,5	11,1	13,5	63.860	8.615
's Gravenhage en Omstreken	31,2	29,6	29,4	31,3	349.964	109.702
Industriegebied langs Merwede en Noord	35,8	34,3	34,7	37,5	144.846	54.273
Rotterdam	38,9	38,5	40,1	42,7	372.613	158.927
Nieuwe Waterweg	35,1	35,5	35,7	37,6	72.293	27.204
Zuidhollandse eilanden	29,7	28,8	28,3	31,4	69.381	21.761
Zeeuwse eilanden	26,3	26,5	26,5	29,-	102.889	29.793
Zeeuws Vlaanderen	20,8	20,-	20,5	25,9	46.845	12.107
Westelijk Noordbrabant	6,7	6,5	3,6	9,9	33.930	3.365
Noordbrabants Westelijk Ind. Geb.	11,3	9,7	9,9	16,9	108.648	18.373
Meijerij van Den Bosch	11,8	9,4	8,2	18,2	99.224	18.058
Noordbrabants Oostelijk Ind. Geb.	20,5	15,9	16,4	20,8	128.744	26.850
Kempenland en Omstreken	3,6	2,8	1,5	5,4	23.560	1.276
Brabantse Peel en Omstreken	2,6	1,9	1,4	3,-	40.582	1.219
Baronie van Breda en Omstreken	14,2	13,-	10,1	17,-	132.466	22.571
Noord-Limburg (met Oostel. Noordbrabant)	6,2	3,6	3,4	6,8	156.088	10.572
Mijnstreek in Limburg	16,1	11,6	9,-	17,2	109.440	18.805
Zuid-Limburg (zonder Mijnstreek)	16,3	11,6	8,7	15,7	105.104	16.509

oog hierop is in staat III voor de elf provincies aangegeven de omvang van het verlies, dat tussen 1948 en 1952 nog aan de V.V.D. en aanverwante groeperingen werd geleden en van de winst, die op de confessionele partijen werd behaald.

Uit de cijfers in staat III blijkt, dat het verlies aan de V.V.D. vooral geconcentreerd is in Zeeland en in het westen van het land. In Zeeland en de kop van Noord-Holland betreft dit agrariërs, voor het overige de middengroepen in de woongemeenten en in de beter gesitueerde wijken in de grote steden.

De winst op de K.V.P. is vooral behaald in het zuiden, Gelderland en de grote gemeenten in het westen. De winst op de prot.-chr. partijen ligt boven het gemiddelde in de noordelijke provincies in Utrecht en Zeeland. Overijsel valt hier uit de toon. Bedacht dient te worden, dat wij hier met een vertragsverschijnsel te maken hebben, d.w.z. dezelfde krachten, die in het land als geheel een belangrijke winst voor de P.v.d.A. en de prot.-chr. partijen brachten, werken ook in Overijsel, doch zij werken trager door. In het algemeen is de winst op de confessionele partijen in de grote gemeenten trouwens groter geweest dan in de kleine gemeenten. Een bekend verschijnsel waar het de doorwerking van maatschappelijke krachten en nieuwe inzichten betreft.

Zoals reeds opgemerkt, is de achteruitgang van de C.P.N. in enkele streken naar verhouding gering geweest. Ook hier heeft men echter te maken met vertragsverschijnselen: waar in 1948 het verlies groot was, blijft het in 1952 beperkt en omgekeerd.

Ten slotte is in staat IV een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de P.v.d.A. in 54 min of meer homogene economisch-geografische gebieden.

Bij de bestudering van deze cijfers dient bedacht, dat deze gebieden uiteraard zeer sterk verschillen wat aantal inwoners betreft. In dit verband zij nog opgemerkt, dat in de 25 gemeenten in ons land die meer dan 50.000 inwoners tellen, 42,5 % van het totaal aantal geldige stemmen van het totale land werd uitgebracht. In deze 25 gemeenten bedroeg de winst van de P.v.d.A. bijna 100.000, d.w.z. ruim 53 % van de totale winst door de P.v.d.A. op 25 Juni 1952 behaald. Hierin is een aanwijzing gelegen voor de grote betekenis van de grote gemeenten voor de positie van de P.v.d.A.

PARLEMENTAIRE VERSLAGEN

van 1 October 1950—30 September 1952

PARLEMENTAIRE VERSLAG
VAN DE TWEEDE-KAMERFRACTIE
van 1 October 1950 tot 1 October 1952

Dit verslag van 2 jaar parlementaire arbeid van de socialistische Tweede-Kamerfractie zal in opzet hetzelfde zijn als dat van de vorige verslagperiode. De aanduiding van de behandelde stof zal zich beperken tot de hoofdpunten en de indeling per begrotingshoofdstuk zal weer worden gevolgd. De onderwerpen, die op het terrein van meer dan één hoofdstuk liggen of niet precies zijn te classificeren, worden onder het algemene beleid opgenomen. Van de behandelde onderwerpen wordt, wanneer aanwezig, het nummer van het Kamerstuk opgegeven en de datum, waarop de mondelinge behandeling een aanvang nam.

Samenstelling van de Fractie

Op 1 October 1950 bestond de fractie uit de volgende leden: Van den Born, Van der Brug, Burger, Donker, Emmens, Goedhart, Van der Goes van Naters, Ten Hagen, Hofstra, De Kadt, Van Lienden, De Loor, Nederhorst, Posthumus, Ruygers, Scheps, Schermerhorn, Schilthuis, Van Sleen, Stufkens, Suurhoff, mej. Tendeloo, Tuin, Vermeer, Vondeling, Vorrink en Willems.

In de verslagperiode kwamen hierin de volgende wijzigingen: Op 16 September 1951 bedankte Schermerhorn. Hij verwisselde zijn Tweede-Kamerzetel voor een plaats in de Eerste Kamer. Als zijn opvolgster deed mevr. A. C. Ploeg—Ploeg haar intrede. Op 16 October 1951 nam Tuin ontslag als Tweede-Kamerlid in verband met zijn benoeming tot burgemeester van Groningen. Als zijn opvolger werd op 19 December Boekhoven lid van de fractie. Daarna kwamen er geen nadere wijzigingen tot de verkiezingen van 1952.

Op 15 Juli 1952 deed een fractie van 30 leden haar intrede; 3 leden groter dan die vóór de verkiezingen. De fractie bestond toen uit de volgende leden: Berger, Van den Born, Burger, Donker, Drees, Egas, Goedhart, Van der Goes van Naters, Ten Hagen, Hofstra, Joekes, De Kadt, Van Lienden, Van Lier, De Loor, Mansholt, Nederhorst, mevr. Ploeg—Ploeg, Posthumus, Ruygers, Scheps, Schilthuis, Van Sleen, Stufkens, Suurhoff, mej. Tendeloo, Vermeer, Vondeling, Vorrink en Willems.

Pas op 16 September 1952, na een langdurige kabinetscrisis, kreeg de fractie een definitiever samenstelling door de formatie van een nieuw kabinet. Donker werd vervangen door mej. Zeelenberg, Drees door Roemers, Mansholt door Blom en Suurhoff door Peschar.

In de nieuwe fractie misten wij de volgende leden uit de oude fractie: Boekhoven, Van der Brug en Emmens, terwijl Suurhoff aan de andere zijde van de regeringstafel terecht kwam.

Hoewel niet meer vallend in de verslagperiode, mogen wij nog wel vermelden, dat Joekes op 1 November 1952 benoemd werd tot lid van de Raad van State.

Op 9 December werd hij opgevolgd door Bommer.

De vele werkzaamheden buiten de Kamer en de lotgevallen onzer leden in deze twee jaar kunnen niet vermeld worden. Volstaan wij met opnieuw te wijzen op de bezigheden van verschillende onzer leden in het internationale

werk, waar vooral op het Europese vlak steeds meer van de deelnemende parlementsleden wordt geëist en op het aandeel, dat met name Donker en Schilthuis hadden in het werk van de Parlementaire Enquêtecommissie (Regeringsbeleid 1940–1945). Vermelden wij ook nog een langdurige ziekte van mej. Tendeloo en 1½ jaar afwezigheid wegens ziekte van Ten Hagen. Ook ten aanzien van de laatste kan nu gelukkig gezegd worden, dat hij zijn werkzaamheden heeft hervat.

Achtereenvolgens fungeerden Donker, Burger en Schilthuis als 2e voorzitter van de Kamer.

Het Fractie-Bureau

Op 1 October 1950 was de samenstelling van het Fractiebureau als volgt: Van der Goes van Naters (voorzitter), Burger, (2e voorzitter), Willems (3e voorzitter), Vermeer (penningmeester), Schermerhorn, Vorrink en Posthumus (secretaris). Na vertrek van Schermerhorn werd zijn plaats niet aangevuld.

Op 16 Januari 1951 trad Van der Goes van Naters af als fractievoorzitter. In deze vacature werd Donker verkozen. Tot September 1951 nam Burger de werkzaamheden voor Donker waar.

Na de kabinetsformatie in September 1952 werd het Bureau als volgt samengesteld: Burger (voorzitter), Willems (2e voorzitter), Hofstra (3e voorzitter), Vermeer (penningmeester), De Loor, Schilthuis, Vorrink en Posthumus (secretaris).

Behandelde onderwerpen

Algemene politiek (Begrotingshoofdstukken I en II).

21-9-'50. Nota in zake de prijspolitiek (1904), Nota in zake de loonpolitiek (1909).

Suurhoff wijst op de voortgezette prijsstijging en acht deze mede een gevolg van het feit, dat wel de lonen maar de prijzen niet voldoende beheerst worden. Extra-inkomsten komen daardoor niet bij de werknemers terecht en de pensioentrekkingen e.d. worden door deze ontwikkeling getroffen. Hij acht het regeringsbeleid in deze onduidelijk. Hij dient een motie in, waarbij gevraagd wordt om zodanige prijsbeheersende maatregelen als nodig om kosten van levensonderhoud zo weinig mogelijk te doen stijgen. Deze wordt met alleen de communistische stemmen tegen, aanvaard.

Nederhorst acht het standpunt van de regering, dat er geen sprake is van een inflationistische prijsbeweging, onjuist. Volgens hem is een partiële prijsbeheersing in feite geen prijsbeheersing. Een toezicht op het gebruik van de grondstoffen zal wenselijk zijn. Hij vraagt een krachtiger en duidelijker standpunt van de regering, mede met het oog op de handhaving van een volledige werkgelegenheid.

Van Sleen dringt aan op een betere behandeling van de gepensioneerden.

26-9-1950. Discussie over de begrotingsbehandeling.

Van der Goes wijst op het door Burger, Donker en hem ingediende voorstel tot wijziging van de werkwijze in de Kamer dat in Maart 1950 werd ingediend en nog niet afgehandeld is. Hij klaagt over de trage behandeling, maar aanvaardt het voorstel van de Kamervoorzitter om bij wijze van experiment de begrotingsbehandeling in commissies voor te bereiden.

26-9-1950. Discussie over de behandeling Rapport van de Gemengde Commissie Nieuw-Guinea (1749).

Van der Goes verzet zich tegen deze behandeling, die op voorstel van de Voorzitter in geheime zitting zal moeten plaats vinden. Hij vreest, dat door een discussie over dit rapport Regering en Kamer zich te veel zullen vastleggen vóórdát het overleg met Indonesië aan de orde is.

9-11-1950. Algemene Beschouwingen over Rijksbegroting voor 1951 (1900).

Van der Goes wijst op het steeds duidelijker feit, dat hoofdvoorwaarde voor de nationale politiek is de rechtszekerheid in wereldverband. Deze wordt voornamelijk bedreigd door het Russische imperialisme, dat er reeds in de Czarentijd was en nu weer in bolsjewistische vorm optreedt. Hij wijst op de noodzaak van een goed werkende binnenlandse veiligheidsdienst. Hij acht een voorzichtige inschakeling van Duitsland in de Europese defensie gewenst en bespreekt in dit verband de bestaande plannen. Van een gelijkwaardig samengaan met het totalitaire Spanje kan geen sprake zijn. Ten aanzien van de Belgische koningskwestie spreekt hij als zijn mening uit, dat België door Spaak gered is. De P.v.d.A. behoudt zich het recht voor waar nodig socialistische partijen in andere landen te critiseren.

Een samenwerking van V.V.D., A.R.P. en C.H.U. in een „derde macht” van conservatief gezinden zou een verduidelijking van de politieke verhoudingen kunnen geven. Hij acht de houding van de V.V.D. als regeringspartij t.a.v. het kabinet niet juist. Bijzondere aandacht wijdde *Van der Goes* aan het bevolkingsvraagstuk. Hij achtte de tijd gekomen, dat men van alle zijden erkent, dat hier een probleem ligt. Hij waarschuwde tegen het drijven van de rechtervleugel van de K.V.P., die onder leiding van prof. Duynstee poogt te suggereren, dat socialisme en nivellering hetzelfde zijn. Naar de mening van *Van der Goes* kan de productiviteit in belangrijke mate worden opgevoerd door een verbetering in de organisatie van de onderneming. Hij waarschuwde ten slotte tegen een verschuiving in de loonverhoudingen ten ongunste van de werknemers.

Hofstra nam ouder gewoonte het financiële deel van de begrotings-discussie voor zijn rekening. Hij wees er op, dat er drie groepen in de Kamer zijn: de ene, die voornamelijk bezuinigingen wenst, de tweede, die belasting-verschuivingen wenst om een te grote nivellering te voorkomen en de derde — waartoe hij zich rekent — die de eis stelt van een eerlijke verdeling van de lasten over alle bevolkingsgroepen, waarbij met name de zwakste schouders moeten worden ontzien. Ten aanzien van hen, die nivellering willen voorkomen, waarschuwde hij tegen de stelling, dat de opnemings in een „hogere stand” gereserveerd dient te worden voor hen, wier ouders reeds tot die „stand” behoren. Voor zover er nivellering is geweest, was deze nodig om de omstandigheden van de minst draagkrachtigen enigszins redelijk te maken. Hij erkende, dat de belastingen hoog zijn en dat de sociale en economische gevolgen daarvan niet mogen worden onderschat, maar deze bezwaren dienen steeds afgewogen te worden tegen de noden van de tijd, waarin men leeft, en daardoor kunnen de conclusies hierover verschillend zijn. Verder ging *Hofstra* in op de financiële positie van de Overheid. Het begrotingsbeeld achtte hij nog niet geruststellend.

21-12-1950. Interpellatie Gerbrandy over de afvloeiing van de ex. K.N.I.L.-militairen met name de Ambonezen.

Van der Goes maakte de Kamer opmerkzaam op het politieke aspect van de rechterlijke uitspraak. Hij betwijfelde of deze uitspraak nu ook voor alle Ambonezen geldt.

19-1-1951. Nota betreffende onderhandelingen tussen Nederland—Indonesië betreffende Nieuw-Guinea (2051).

De Kadet stelt vast, dat bij de soevereiniteitsoverdracht een mede-overdracht van Nieuw-Guinea een politieke onmogelijkheid was. Men moet nu de consequenties van de soevereiniteitsoverdracht aanvaarden of de strijd voortzetten, zoals de heren Gerbrandy, Welter e.s. wensen. Onmogelijk is een politiek van vrede en samenwerking, indien een conflict ten opzichte van Nieuw-Guinea blijft. De V.V.D. wil geen nieuw avontuur, maar de volgingen van de heer Oud werken wel in die richting. Men moet én de Papoea's én Nederland een nieuw conflict met alle onaangename gevolgen besparen.

De Kadet toont aan, dat Nieuw-Guinea niet behoorlijk door Nederland ontwikkeld kan worden. Men kan beter en met meer succes zijn kracht aan Suriname wijden. De prestige-politiek van Soekarno heeft een prestige-politiek in Nederland uitgelokt. Helaas wil de regering geen eigen standpunt innemen en daarmee voor het parlement komen. De Indonesische voorstellen zijn van geringe betekenis, maar de Nederlandse regering heeft ook onvoldoende maatregelen genomen. De oude regering heeft teveel gespeeld op: ik win of jij verliest. Voor het standpunt van de socialistische fractie is geen meerderheid te vinden. In de laatste voorstellen van de regering zitten waardevolle aanknopingspunten voor verder overleg. Wij wensen geen eenzijdigheid in het overleg, noch Indonesisch, noch Nederlands. Wij willen nieuwe onderhandelingen op internationale basis, *Scheps* verklaarde nog, dat hij op grond van het zelfbeschikkingsrecht als enkeling van de fractie niet bereid was in te stemmen met een soevereiniteits-overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië.

Burger critiseerde de motie-Oud en constateerde, dat de heer Oud een afwijkende mening heeft t.o.v. zijn partijgenoot minister Stikker.

Op 24-1-1951 bood, als gevolg van de door de liberale fractie gehandhaafde motie-Oud, het ministerie-Drees zijn ontslag aan.

Van 25-1 tot 17-3 1951

Kabinetsformaties

De fractie vergaderde gedurende deze kabinetscrisis een aantal malen, met name op de momenten, waarop zij voor een beslissend oordeel werd gesteld. De informatiepoging van mr Stikker werd afgewezen. Deze informateur had de opdracht de mogelijkheden na te gaan voor de vorming van een Kabinet, dat geacht werd het vertrouwen van het Parlement te genieten. Vooral na het conflict Oud—Stikker, duidelijk tot uiting gekomen door het handhaven en ondersteunen door de liberale fractie van de o.a. tegen mr Stikker gerichte motie-Oud bleek de persoon van mr Stikker geen enkele politieke achtergrond meer te hebben en was bij deze formatie-Stikker een tendens in de richting van een kabinet van „sterke mannen” te vrezzen. Bovendien was het voorgestelde program, waarover overleg was gepleegd door de informateur met de vijf grote en middelgrote democratische fracties, niet van die aard, dat daarin een voldoende waarborg gevonden kon worden voor een sociaal-economisch verantwoord beleid. Overigens kwam reeds in deze eerste fase tot uiting, dat deze „toevallige” crisis samenviel met de noodzaak van een diepgaande wijziging in het financieel, militair, sociaal en economisch beleid, teneinde een vergroting van het betalingsbalans-tekort te voorkomen en tegemoet te komen aan de noodzaak van een verhoogde militaire inspanning. Deze wijziging in het beleid was reeds aan de orde gekomen in het demissionaire kabinet vòòr de crisis en ook tijdens de crisis werd door het demissionaire kabinet aan de uitwerking

van de nodige maatregelen doorgewerkt. Deze beleidswijziging maakte het belangrijkste deel uit van het tijdens deze crisis tot de uiteindelijk aanvaarde vorm gebrachte ontwerp-regeringsprogram.

Voornameijk door de afwijzende houding van de socialistische fractie gaf mr Stikker zijn op 29 Januari gekregen informatie-opdracht op 1 Februari 1951 terug.

De tweede fase van deze crisis was de formatie-opdracht aan de heren Drees en Van Schaik, eveneens tot vorming van een kabinet dat geacht werd het vertrouwen van het Parlement te genieten. Mede via een overleg van de formateurs met de demissionaire ministers Lieftinck en Van den Brink over het ontwerp-program werd een bevredigende overeenstemming verkregen over de concrete inhoud van dit regeringsprogram. Waarbij kennelijk de conclusies van het demissionaire kabinet, van een ambtelijke commissie en van een commissie uit de Sociaal-economische Raad waardevolle diensten hebben bewezen. Ook andere demissionaire ministers, o.a. ook mr Stikker werden bij dit overleg betrokken. Hoewel deze formatie vrijwel tot een bevredigend resultaat was gekomen, werd de opdracht daartoe toch op 16 Februari 1951 weer teruggegeven. Men kan daarbij niet aan de indruk ontkomen, dat op het laatste ogenblik tegenstand van de heren Stikker en Van den Brink de doorslag heeft gegeven tot deze mislukking.

Op 18 Februari volgde toen een derde poging, die van mr Steenberghe. Zijn opdracht was opnieuw de vorming van een Kabinet, dat geacht werd het vertrouwen van het Parlement te genieten. Ook deze formateur pleegde overleg met de fractieleiders van de vijf hiervoor genoemde democratische fracties. Hij legde daarbij een ontwerp-program voor, dat door de P.v.d.A.-fractie niet werd afgewezen, maar waarin zij op enkele essentiële punten wijzigingen wenste. De A.R.-fractie wees dit program van de hand. Zaterdagavond 24 Februari werd hierover door de formateur nader overleg gepleegd met Burger, Lieftinck en Mansholt. Na dit onderhoud bestond de indruk, dat de formateur bereid was enkele voorgestelde wijzigingen in nadere overweging te nemen. Op onverwachte en verrassende wijze bleek echter de formateur diezelfde avond zijn opdracht te hebben teruggegeven.

De vierde opdracht op 27 Februari was een logische consequentie van het daaraan voorafgaande gebeuren: prof. Romme kreeg een informatie-opdracht en wel om na te gaan welke mogelijkheden er waren voor de vorming van „een Kabinet”. Deze informateur heeft van de beginne de bedoeling gehad om tot de formatie te komen van een Kabinet onder leiding van dr Drees als minister-president en op de grondslag van een deelname van de reeds enkele malen hiervoor aangeduide vijf partijen. Zijn concept-program — dat opgevat werd als een mede volgens de P.v.d.A.-wensen gecorrigeerd program-Steenberghe — werd door alle vijf fracties aanvaard. Later trok de A.R.-fractie zich terug omdat zij niet tevreden was met de haar toebedachte zetels in het te vormen kabinet. In het aldus uiteindelijk gevormde kabinet namen dus plaats leden van de K.V.P., de P.v.d.A., de C.H.U. en de V.V.D., alsmede een partijloos minister. De informateur, later formateur, nam zelf geen zitting. Tijdens deze Kabinetscrisis trad Burger op als fungerend fractieleider.

Op 17-3-1951 presenteerde het tweede kabinet-Drees zich aan de Kamer. 19-3-1951. Beraadslagingen over de op 17 Maart afgelegde regeringsverklaring. *Burger* acht in de geldende omstandigheden een doelbewust regeringsbeleid nodig en aanvaardt de noodzaak van offers in verband met de internationale

omstandigheden. Dat het Sowjet-communisme ons tot deze offers dwingt, is te betreuren. Hij acht een inkomen van niet-loontrekkenden voorlopig onvermijdelijk in verband met de noodzakelijke investeringen, maar er is ten aanzien van de verdeling tussen wel- en niet-loontrekkenden voor socialisten een grens. Hij ziet de zonderlinge crisis als een aanslag van het conservatisme op het regeringsbeleid, dat een verbeterde situatie voor de loontrekkenden nastreefde. Ondanks zeven weken crisis heeft de heer Oud de K.V.P. voorhands niet in conservatief vaarwater gekregen. Overigens zijn de zwakheden van de brede basis met deze crisis wel gebleken. De K.V.P. zal te eniger tijd hebben te kiezen of te delen. Hij betreunde, dat de regering geen duidelijker standpunt heeft ingenomen t.o.v. Nieuw-Guinea. De verdediging tegen het communisme moet zowel binnenslands (door een redelijk sociaal-economisch beleid) als internationaal (door militaire maatregelen) worden gevoerd.

De consumptie-beperking mag niet slechts de minst draagkrachtigen treffen. Een nieuwe loonronde dient terstond in te gaan. De fractie is voorshands bereid dit extra-parlementaire kabinet te steunen.

Hofstra wijdde in het bijzonder aandacht aan het sociaal-economische en financiële beleid, dat de volgende vijftien maanden gevolgd zal moeten worden. Hij stelde vast, dat de gebeurtenissen rondom Korea een breuk in de opgaande lijn van de Nederlandse economie hebben betekend. De P.v.d.A. heeft sinds 1945 begrip getoond voor de noodsituatie, waarin Nederland verkeerde en nu weer verkeert. Daarbij is voortdurend om een duidelijk plan gevraagd. Ook hij aanvaardde de hogere defensie-uitgaven, die budgetair gezien verantwoord zijn. Door de bezuinigingen van totaal 150 miljoen worden geen levensbelangen aangetast. Hij achtte het vinden van de belastingverhoging in de sfeer van de winsten juist. De nieuwe wetsvoorstellen voor belastingverhoging dienen met spoed te komen. Hij suggereerde met name de mogelijkheid van een overwinstbelasting. Hij wees er op, dat de inkomensverdeling voor wel- en niet-loontrekkenden is opgemaakt naar cijfers, waarvan de belasting nog niet afgetrokken is.

3-4-1951. Interpellatie Nederhorst over de invloed van de loonronde en grondstoffenprijzen op het levenspeil.

Nederhorst motiveerde deze interpellatie kort na de regeringsverklaring met het feit, dat zich nieuwe onverwachte feiten hebben voorgedaan. Hij wijst daarbij op een onverwacht sterke prijsstijging, het slinken van de deviezenvoorraad en het meningsverschil met de vakbeweging na de afkondiging van de vijfde loonronde. Hij geeft uiting aan diepe ongerustheid over de verdere ontwikkeling. Hij is erkentelijk voor de snelle doorvoering van de loonronde en de spoedige indiening der voorstellen tot belastingverhoging. Maar de prijsverhoging ware te voorkomen geweest door een stelsel van prijsbeheersende maatregelen gepaard met een effectieve ambtelijke contrôle. Hij signaleerde in dit verband de grote speculatie-winst.

Suurhoff beperkte zich tot het loonbeleid. Hij somde enkele voordelen hiervan op: snelle reactiemogelijkheid op de gebeurtenissen, omhoog brengen van de achtergestelde loongroepen, in combinatie met prijspolitiek betere exportmogelijkheden, waardoor ruimte voor sociale maatregelen en een grote mate van sociale rust en arbeidsvrede.

Die beheerste loonpolitiek is nu in gevaar. Hij keerde zich daarbij vooral tegen het achteraf doorvoeren van de compenserende loonsverhogingen als het prijspeil continu stijgt. Hij vroeg de regering het loonoffer van de werknemers daadwerkelijk tot de afgesproken 5 % te beperken.

8-5-1951. Regelen met betrekking tot vijandelijk vermogen (2108).

Mej. Tendeloo wees er op, dat de beëindiging van de oorlogstoestand met Duitsland een zeer ingrijpende beslissing is.

Ondanks de bitterheid, die ons ten aanzien van Duitsland vervullen kan, is de aanvaarding van een positieve houding met betrekking tot de terugkeer van Duitsland in de rij der beschaafde naties noodzakelijk. De door het Westen ten opzichte van Duitsland gevoerde politiek is de enig mogelijke.

Zij wees er op, dat voor schadevergoeding alleen in aanmerking komen de in ons land aanwezige vijandelijke eigendommen. Hoe meer er ontvijand wordt, hoe minder schadevergoedingen, maar de rechtvaardigheid mag niet in het geding komen. Zij verzette zich tegen een poging van de heer Roolvink (K.V.P.) om de grensboeren op milde wijze te behandelen.

3-7-1951. Beslissing omtrent behandeling voorstel-Van der Goes c.s. betreffende wijzigingen werkwijze Kamer (1605).

Posthumus verzet zich tegen de voornemens der Kamermeerderheid om de behandeling van dit voorstel opnieuw uit te stellen, en wel tot na de verkiezingen. Hij wijst er op, dat dit van voorjaar 1950 daterende voorstel daardoor pas in 1953 aan de orde kan komen.

20-7-1951. Interpellatie Goedhart betreffende activiteit van de stichting „Door de eeuwen trouw” en andere bureau’s der zgn. Republiek der Zuid-Molukken. *Goedhart* constateert, dat sinds de soevereiniteits-overdracht van Indonesië een deel van de oppositie, die deze overdracht niet heeft kunnen verteren, zich geconcentreerd heeft op de Ambonese kwestie. Men probeert op die manier de onrust over de Indonesische kwestie gaande te houden. De dames en heren van Rijkseenheid hebben zich thans op Ambon geworpen. Zij hebben greep gekregen op een aantal Ambonezen. De Ambonees is gesuggereerd zich niet in Indonesië te laten demobiliseren. De Nederlandse rechter heeft zich door deze demagogie in verwarring laten brengen en de beweringen van deze reactionnaire groep voetstoots als feiten aangenomen.

Deskundige tegenspraken van Nederlandse militairen werden genegeerd. De stichting „Door de eeuwen trouw” heeft dit extremisme in hoge mate bevorderd en het dagblad „Trouw” heeft de samenzweers ontmaskerd. Daarmee heeft in het A.R.-volksdeel de legale gezindheid het van de illegale gewonnen. De Ambonezen zelf spelen in dit complot slechts een ondergeschikte rol. Zij worden door Nederlandse extremisten misbruikt.

Goedhart informeert nu aan de hand van een aantal vragen, welke maatregelen de regering heeft genomen om deze activiteit op te sporen, te controleren en overtredingen en knoeierijen met zgn. liefdadige inzamelingen — die voor wapenzendingen gebruikt zijn — te liquidieren.

Na de beantwoording door de regering is hij voldaan over het feit, dat de regering deze handelingen ook ontoelaatbaar acht en met name in de kwestie van de Ambonese wanorde is opgetreden. Verdergaand ingrijpen acht hij noodzakelijk.

17-10-1951. Voorzieningen ten aanzien van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten (1951).

Hofstra klaagt over de veel te trage behandeling van deze kwestie. Daardoor weten de gemeenten niet waaraan zij toe zijn. De financiële verhouding tussen Rijk en Gemeente is zeer onbevredigend. Hij acht het noodzakelijk, dat de

gemeenten een eigen bron van inkomsten in de vorm van een eigen belastinggebied hebben. Daarbij vraagt hij hoe het nu eigenlijk met de werkzaamheden van de Commissie-Oud zit. Een definitieve oplossing schijnt nog nauwelijks in het zicht te zijn. Wij moeten zien te komen uit de tegenstelling tussen diegenen, die in het bijzonder de nadruk op de gemeentelijke behoeften leggen en de Regering, die vooral oog heeft voor eigen nood en moeilijkheden. De Regering legt de nadruk op dit laatste standpunt wel iets te sterk. Maar anderzijds keert hij zich tegen diegenen in de Kamer die het uitkeringspercentage op onredelijke wijze willen verhogen. Wat niet wegneemt, dat de Gemeenten een aantal zeer nuttige uitgaven hebben moeten nalaten in de laatste jaren. Het binden van de uitkeringen aan vaste bedragen uit het verleden is onjuist. De toestand der gemeenten is ongunstiger geworden door de afschaffing van de ondernemingsbelasting. De Kamer heeft deze consequenties niet gezien of niet willen zien, toen zij deze afschaffing aanvaardde. Uitvoerig weidt hij uit over de gereserveerde „pot” van niet uitbetaalde aan de gemeenten toekomstige uitkeringen over de jaren 1948, 1949 en 1950. Deze moet dienstbaar worden gemaakt aan de behoeften van de gemeenten, maar niet zonder meer uitbetaald. Een opdeling naar verplichting van gebruik voor schuldaflossing zou Hofstra toejuichen. Hij vraagt zich af of het voorgestelde uitkeringspercentage niet te laag is. Een amendement-Hofstra om de gereserveerde „pot” inclusief rentevergoeding op een geblokkeerde rekening bij het Rijk te plaatsen, wordt aanvaard.

30-10-1951. Goedkeuring van het Verdrag betreffende Europese Gemeenschap van Kolen en Staal (2238).

Van der Goes stelt vast, dat Nederland het eerste land is, dat over het Schuman-plan een beslissing neemt. Het gaat hierbij om een functionele federatie op een bepaald gebied. De Assemblée zal een goed controlerend instituut moeten zijn. Hij vergelijkt de staatsrechtelijke positie van de Schuman-autoriteit met de plaats van de P.B.O. in ons nationale staatsbestel. Hij bespreekt de verhoudingen met de andere deelnemende landen en ook die met Engeland. Met behulp van het Schuman-plan kan Duitsland verlost worden uit de uitzonderingspositie, waarin het zich door de oorlog zelf gebracht heeft. Hij legt de nadruk op het standpunt, dat de Bijzondere Raad van Ministers niet is ingesteld om nationale ministeriële zeggenschap te kunnen behouden. Ten slotte stelt Van der Goes vast, dat de Schuman-autoriteit een eigen boven-nationale souvereiniteit zal krijgen.

Nederhorst wijst er op, dat dit de opmerkelijkste concrete stap is naar een grotere Europese eenheid. Hij verheugt zich over de eenstemmigheid in de Kamer. Nederland is met deze ontwikkeling in velerlei opzicht gebaat. Hij licht dat toe met gegevens betreffende de steenkool- en staalproductie. Voor deze industrie zal nu een algemene Europese markt tot stand komen. De liberalisatie van de Europese handel wordt per bedrijfstak doorgevoerd. Maar parallel daarmee wordt een apparaat opgebouwd, waardoor terugkeer tot economische ongebondenheid en alle ongewenste gevolgen daarvan voorkomen worden. Deze beslissing is het begin op de weg naar verdere integraties. Gaat men die weg niet, dan zal de Kolen- en Staalgemeenschap ook niet te handhaven zijn. De doorzetting van dit plan kan alleen zonder ernstige wrijving gelukken, indien er enige coördinatie in het economisch beleid is. De aandacht zal vooral ook in de eerste plaats gericht moeten worden op de integratie van het transport. Het plan is neutraal ten opzichte van eventuele nationalisaties. Het keert zich daar niet tegen.

6-11-1951. Interpellatie Gortzak over de toenemende moeilijkheden der gepensioneerden en zij, die een uitkering ontvangen van de Noodwet-Ouderdoms-Voorziening.

Suurhoff legt verband met de brandstoffenpolitiek, die per 1 Augustus is aangekondigd. Hierdoor zijn de brandstofprijzen verhoogd en dat heeft buitengewoon onsociale gevolgen gehad. Men heeft deze kwestie te licht beoordeeld van regeringszijde. Tot dusver vertonen de indexcijfers van levensonderhoud niet de stijgende tendenz, die men op grond van deze kolendrijsverhoging zou verwachten. Men kan, als men een bepaalde prijsverhoging niet bij voorbaat door een subsidiemaatregel opvangt, niet anders doen dan nagaan wat het effect op het totale budget is en daarop dan zijn maatregelen baseren. Het is niet zeker of in de komende maanden de kolendrijsverhoging veel zal uitwerken. Indien dat wel zou gebeuren, vraagt hij voor loontrekkenden en ouden van dagen compenserende maatregelen hiertegen.

13-11-1951. Algemene Beschouwingen Rijksbegroting 1952 (2300).

Donker gaat bij zijn beschouwingen uit van het feit, dat de ontwikkeling onverbiddelijk gaat in de richting van een voortgaande verzwakking van de onbepaalde nationale souvereiniteit. De juiste vormen voor een samengroeiende democratische wereld zullen gevonden moeten worden. Wij zijn mede verantwoordelijk voor deze eenwordende wereld, in het bijzonder de minder ontwikkelde gebieden. De socialistische beweging staat met volle sympathie achter deze ontwikkeling. Zij is evenzeer bereid om grote offers te brengen voor de collectieve veiligheid ten einde daardoor vrede en vrijheid te handhaven. Alleen de C.P.N. doet daaraan niet mee. Zij is, evenals eertijds de N.S.B., de spreektrumpet van bepaalde buitenlandse belangen geworden. Ten aanzien van Indonesië maande hij aan tot een voorzichtig beleid. Uitvoerig ging hij daarna in op het nationale beleid. Met name de huidige moeilijkheden op economisch en financieel gebied hadden daarbij zijn aandacht. De maatregelen van het regeringsprogram van Maart 1951 zijn grotendeels doorgevoerd. Desondanks werd de toestand in de zomer nog slechter en vandaar het financieel-economisch urgentieprogram van de P.v.d.A. van 15 September 1951. Na een analyse van de toestand ging *Donker* nader in op de politieke verhoudingen. Met name wijdde hij daarbij aandacht aan de basis-breedte van het kabinet en aan de positie van de doorbraak. De activiteiten van prof. Duynstee binnen de K.V.P.-wereld werden onder de loupe genomen. Hij eindigde met de uitspraak, dat de P.v.d.A. bereid is de verantwoordelijkheid voor de nationale zaak in de regering te aanvaarden, doch alleen wanneer met haar inzichten naar rato wordt rekening gehouden.

Hofstra beperkte zich ditmaal tot een aantal beschouwingen betreffende de begrotingstoestand. Hij achtte de mogelijkheid niet uitgesloten, dat bij een geringe omslag in de conjunctuur, werkgelegenheid, export of import, de opbrengst der middelen een terugslag zal vertonen. Deze is niet te laag geschat. Hij aanvaardt het beeld van de Millioenennota als een vooralsnog juist beeld, maar maant tot extra voorzichtigheid. Een volkomen evenwicht van inkomsten en uitgaven is onmogelijk. Uit overwegingen van conjunctuurpolitiek moet men soms overschotten, soms tekorten als de juiste oplossing aanvaarden. Daarom dient nu een deel van de kapitaalsuitgaven uit de lopende inkomsten gefinancierd te worden. Een schuldaflossing op belangrijke schaal moet gecombineerd worden met de zorg voor de noden van het heden. *Hofstra* keerde zich tegen de

beschouwingen, die alleen maar klagen over de hoge belastingen. Hij wees er op, dat het financiële beleid een duidelijk opgaande lijn vertoont. Daarbij dient als primair richtsnoer aanvaard te worden de sociale rechtvaardigheid. Hij constateerde, dat het financiële beleid een snelle wederopbouw van het economische leven heeft bevorderd inplaats van belemmerd. De weg van minister Lieftinck is niet over rozen gegaan, het herstel vorderde toch, zij het soms langzaam.

5-2-1952. Interpellatie Wagenaar betreffende ambtenarenverbod voor leden van de C.P.N.

Burger vraagt zich af over welke middelen de regering moet beschikken om de zeggenschap over het ambtelijk apparaat te behouden en dus te kunnen regeren. Bij het communisme is dat geen probleem, de communistische regeringen beschikken over alle middelen met betrekking tot ambtenaren en bevolking om de dwangstaat te handhaven. Hij wijst er op, dat de heer Wagenaar in een eerder stadium de gelegenheid om de regering vragen te stellen heeft voorbij laten gaan. *Burger* trekt een vergelijking tussen de N.S.B. en de C.P.N. en stelt vast, dat de regering zich de middelen verschaft om voor bepaalde gevaarlijke gevallen in te kunnen grijpen.

Scheps vermoedt, dat de heer Wagenaar nog geen instructies had, toen hij 1½ maand geleden al had kunnen optreden. Hij wijst er op, dat het misbruik, dat de C.P.N. maakt van hen, die in de bezettingstijd vielen voor vrijheid en recht, een belediging is voor die gevallen. In het jaar 1940 wisten de communisten nog niet eens aan welke kant zij moesten staan. Nu na de oorlog zoeken zij hun kracht in de verguizing van socialisten, die hun aandeel in het verzet tegen het totalitaire fascisme namen. Zij gebruiken daarbij de democratie in naam, maar zij bedoelen daarmee de dwangstaat. De overeenkomst van communisme en fascisme is, dat zij beide leven in het verschaalde dictatoriale vlak.

7-2-1952. Debat over de regeringsverklaring met betrekking tot de oprichting van een Europese Defensiegemeenschap.

Van der Goes merkt op, dat dit een debat is over een nog te sluiten verdrag. Hij maakt duidelijk, dat het gaat om de integratie van de defensie. Deze is vroeger bij uitstek nationaal geweest. Het feit, dat deze integratie toch nu aan de orde is, maakt wel duidelijk hoe noodzakelijk hij is. Er is geen andere weg om de 50 divisies te krijgen, die de westelijke vrijheid moeten verdedigen. West-Duitsland dient te worden ingeschakeld, een nationaal Duits leger geeft geen oplossing. De geïntegreerde Westeuropese defensie behoort een onderdeel te zijn van de Atlantische defensie. Dit is voor alles een politiek plan.

Van der Goes wees op alle moeilijkheden en hinderpalen, die er nog zijn en besprak met name de verhouding met Engeland en Amerika. Hij besprak de organisatorische opzet van de Europese defensie-integratie en sprak de wens uit, dat de Assemblée meer politieke bevoegdheden dient te hebben dan die van de Kolen- en Staalgemeenschap.

12-2-1952.—Beraadslagingen omtrent de wenselijkheid van Grondwetsherziening (2341).

Van der Goes betreurt, dat dit voorstel tot gedeeltelijke herziening slechts zo'n klein deel omvat. Hij klaagt er over, dat wij met onze grondwetsherzieningen de structuurveranderingen zowel nationaal als internationaal te weinig op de voet volgen. Met name acht hij de erkenning van de groeiende overheersing van

de nieuwe internationale verhoudingen een dringende kwestie. De noodzaak van de $\frac{2}{3}$ meerderheid van de tweede lezing van een Grondwetsherziening acht hij alleen aanwezig voor de Tweede Kamer. Hij acht een Grondwetsherziening met betrekking tot het wezen van revolutionaire volksvertegenwoordigers niet urgent. Ten aanzien van bedenkelijke of onware persuitingen beval hij het recht van antwoord aan. Een verbetering van de uitrusting en de werkwijze van het Parlement achtte hij een dringende noodzaak, evenals een regeling van de status van de politieke partijen. Hij spreekt zich uit voor de voorgestelde Grondwetkamer. Door dit nieuwe instituut zal een Grondwetswijziging, indien nodig, zonder Kamerontbinding mogelijk worden in de periode tussen twee verkiezingen. Van der Goes ondersteunde namens de fractie de voorstellen tot uitbreiding van het aantal leden der Tweede en Eerste Kamer en de verlaging van de minimumleeftijd voor leden van de Tweede Kamer en Provinciale Staten. Hij behield zich voor om bij de tweede lezing de uitbreiding van de Eerste Kamer weder te beoordelen. Al deze voorstellen werden in eerste lezing aanvaard. Een amendement van Van der Goes om de oude Kamer te laten zitten zolang een nieuw verkozen Kamer nog niet in functie is, werd ingetrokken maar vervangen door een motie-Donker, die werd aanvaard.

De Kadet wijdt in het bijzonder aandacht aan de herziening van het veertiende hoofdstuk (overgang naar een nieuwe rechtsorde o.a. als gevolg van de soevereiniteits-overdracht van Indonesië). Hij betreurt, dat men van Indonesische zijde een bepaalde indruk heeft van deze voorstellen, en achtte het niet redelijk, dat men uit een verandering, die de Nederlandse Regering wil aanbrengen, conclusies trekt, die met de bedoeling niets te maken hebben. Wij staan voor de vraag: of handhaven van een niet meer passende tekst, of een nieuwe tekst, die een zodanige indruk maakt, dat noodlottige gevolgen voor de Nederlands-Indonesische verstandhouding eruit kunnen voortvloeien. Hij licht zijn amendementen toe, die een verbetering van de veranderde tekst beogen, met name t.a.v. de positie van Nieuw Guinea.

Burger lichtte namens de meerderheid van de fractie de houding ten aanzien van de Grondwetkamer nog nader toe. Indien het socialistische voorstel om de Grondwetkamer elke keer facultatief te kunnen instellen, wordt aanvaard, zal de fractie voor de Grondwetkamer stemmen. Indien het amendement-Van der Goes niet wordt aanvaard, zal de meerderheid der fractie tegen stemmen. Het laatste is gebeurd.

De Grondwetkamer is toen door de Kamer niet aanvaard. De wijziging van het veertiende Hoofdstuk werd in eerste lezing wel aanvaard.

21-2-1952. Interpellatie van de heren Stapelkamp en Nederhorst met betrekking tot de stijgende werkloosheid en de maatregelen ter bevordering van een volledige werkgelegenheid. Deze interpellatie, die gericht was tot verschillende ministers, was een combinatie van een uitgestelde aanvraag van Nederhorst en een recente aanvraag van de heer Stapelkamp.

Nederhorst ging uit van de ernstige bezorgdheid in het land en bij de socialistische fractie over het verloop van de werkloosheid en de vraag of de Regering voldoende toegerust is om deze effectief te bestrijden. Hij hoopt, dat de Regering bij voortduring de hand aan de pols van het Nederlandse volk houdt en dat zij de stemming kent. Dit is geen conjuncturele werkloosheid, zoals in 1935. Nederland heeft met enkele andere landen een stijgende werkloosheid en een betrekkelijk gunstige betalingsbalans in een wereld met volledige werk-

gelegenheid en betalingsbalans-moeilijkheden. Hij vermoedt, dat wij te veel uitgeslagen zijn naar die betalingsbalans-zijde. Is de Regering hiermee niet te ver gegaan? Nederhorst constateert abnormale werkloosheidscoëfficiënten in de bouwvakken, de confectie-, schoen- en textielindustrie en in de landbouw. Hij wijst op bepaalde gebieden, waar deze werkloosheid opvallend groot is en vraagt vergaande maatregelen op korte termijn.

Burger komt met een korte opmerking in het debat naar aanleiding van een beschouwing van de heer v. d. Ploeg (k.v.p.) die het graven van het Moerdijkkanaal en de Biesbosverbetering als werkobject had aanbevolen. *Burger* meent, dat dit zulke veel omvattende vraagstukken met vele andere aspecten zijn, dat zij op deze wijze niet afgedaan kunnen worden.

Van den Born wijdt in het bijzonder aandacht aan de woningbouw en spreekt zijn voldoening uit over het gesubsidieerde binnenschilderwerk in het winterseizoen. Hij vraagt bijzondere maatregelen voor de woningbouwverenigingen om ook deze van deze maatregelen te laten profiteren. Daarnaast informeert hij naar de regeringsplannen met betrekking tot de Fokkerfabriek, die een nieuw gebouw heeft betrokken en gebrek aan orders heeft.

6-5-1952.—Beraadslaging over de Nota inzake de export-politiek (2529).

Nederhorst toonde zich voldaan over het verschijnen van deze Nota. Het exportbeleid is een hoeksteen van onze na-oorlogse economische politiek. Hij stemt in met het standpunt van de regering, dat onze export expansionistisch moet zijn. Dit is de enige manier om een zeer omvangrijke structurele werkloosheid of een drastische verlaging van het levenspeil te voorkomen. De kern van het beleid is de vergroting van de werkgelegenheid. Hij dringt met klem aan op meer industrieel speurwerk en het beproeven van nieuwe producten en methoden. Hij ondersteunt de stelling van de regering, dat ons export-pakket meer half-fabrikaten en kapitaalgoederen en minder consumptieve eindproducten zal moeten bevatten. Hij vraagt zich echter af of in de huidige omstandigheden een verhoging der reële inkomens inderdaad tot meer werkloosheid zou leiden als gevolg van de daling der uitvoer, die uit de kosten-stijging zou voortvloeien. Hij informeert tenslotte naar de maatregelen in internationaal verband en op nationaal terrein, die de Regering neemt om de export te bevorderen.

Hofstra beperkt zich tot enkele opmerkingen op belastinggebied. Hij verheugt zich over de duidelijke uitspraak van de regering, dat de belastingheffing een instrument moet zijn voor de sociale zowel als de algemeen economische doeleinden der regeringspolitiek. Financiëel en algemeen economisch beleid moeten gecoördineerd worden. *Hofstra* besluit met enkele beschouwingen over de vereveningsheffing. Hij acht het principieel onjuist de export van deze heffing vrij te stellen. Deze ligt meer in de buurt van de premieën voor sociale verzekeringen dan van de accijnzen en omzetbelasting, die alle het binnenlands verbruik willen treffen.

Schilthuis behandelt in het kader van de export het verlenen van diensten aan het buitenland. Hij stemt in met de noodzaak om meer te exporteren naar de dollarlanden, Verenigde Staten en Canada. Export naar Zuid-Amerika acht hij niet belangrijker dan naar andere overzeese landen. Wat de export naar Europese landen betreft acht hij steun van de Regering aan de Nederlandse Rijnvaart, met name ten aanzien van het binnen-Duitse verkeer zeer noodzakelijk. Daarbij wijst hij op het grote belang van het toeristenverkeer en het internationale wegvervoer.

5-3-1952. Interpellatie-Droesen over toepassing van het Vervreemdingsbesluit onroerende zaken.

Vondeling wijst er op dat er een wetsontwerp Vervreemding Landbouwgronden bij de Kamer ter behandeling ligt. Daarnaast is er een wijziging van de Onteigeningswet aan de orde. Hij stelt vast, dat de heer Droesen (K.V.P.) met de in deze interpellatie geuite wensen wel scherp in tegenstelling komt met de in het urgentie-program van de K.V.P. vervatte eisen, waarbij een grondpolitiek wordt gevraagd, die de grond- en pachtprijzen stabiliseert. *Vondeling* neemt aan, dat de grote meerderheid van de Kamer op het standpunt staat, dat de regering zeggenschap houdt over het algemene prijsniveau van landbouwgronden. Ziet men naar het netto-rendement, dat verpachters van hun goederen trekken, dan ligt eerder een verlaging van het prijsniveau van Mei 1940 voor de hand. Hij constateert dat deze interpellatie slecht voorbereid is. De Stichting van de Landbouw had aanvankelijk met een kleine meerderheid geadviseerd om de prijzen van landbouwgronden los te laten. Hierover heerste in agrarische kringen grote ontseltenis. Later is men weer wat van dat standpunt teruggekomen. *Vondeling* acht het standpunt van de K.V.P.-fractie in deze zaak zeer onduidelijk en keert zich tegen de ingediende moties.

7-3-1952. Interpellatie Van den Heuvel over maatregelen genomen met betrekking tot de pachtprijzen.

Vondeling achtte de in geding gebrachte beschikking in velerlei opzicht onduidelijk. Hij stelt vast, dat ook de heer Van den Heuvel (A.R.) zich uitgesproken heeft voor het beginsel van normen bij de beoordeling van de pachtprestaties. De overheid heeft dus ook naar zijn mening een uitgesproken taak ten aanzien van de pachtprijzen. Wanneer men een prijsbeleid ten aanzien van de producten aanvaardt, zal men dat ook ten aanzien van de pachtprijzen moeten doen. Hij verbaast zich er over, dat in de beschikking minimum-prijzen zijn genoemd. Hij stemt in met de opdracht van de Sociaal Economische Raad om het hele probleem van de pachtprijzen te onderzoeken.

12-3-1952. Wijziging van de pachtregeling 1945 (2415).

Vondeling keert zich tegen een noodpachtregeling voor enige van andere zijde genoemde urgente kwesties. Er zouden veel meer urgente kwesties te noemen zijn. De Kamer kan deze vraagstukken alleen oplossen door het bij de regering in voorbereiding zijnde ontwerp voor een nieuwe pachtwet vlot te behandelen.

13-3-1952. Grondwetsherziening strekkende tot wijziging en aanvulling van bepalingen betreffende de Buitenlandse betrekkingen (2374).

Burger behandelde dit deel van de Grondwetsherziening. Hij betreurde, dat deze voorstellen wel zeer weinig ver gingen. Met name maakte hij bezwaar tegen de onbevredigende wijze, waarop de medezeggenschap van het Parlement was geregeld. Met de mogelijkheid tot overdracht van bevoegdheden aan volkenrechtelijke organisaties stemde hij van harte in. Een amendement-Burger, dat beoogde om een oorlogsverklaring buiten het Parlement om alleen te beperken tot het geval, dat bijeenroeping van de Staten Generaal onmogelijk is, wordt door de Regering overgenomen.

28-3-1952. Wijzigingen in de hoofdstukken X (Economische Zaken), IX B (Verkeer en Waterstaat) en XII (Sociale Zaken) met betrekking tot de deelneming van het rijk in de uitvoering van de eerste phase van de ontwikkelingsplannen voor Zuidwest- en Oost-Groningen, Oost-Friesland, Noord-Oost Overijssel, Oost-West Friesland, Zuid-West en Noord-Oost Brabant en Noord-Limburg. (2322, 2364, 2365).

Nederhorst stelt vast, dat er in de Kamer algemene instemming bestaat t.a.v. de plannen van de regering voor de zgn. probleemgebieden. Hij beperkt zich tot enkele grote lijnen. Het regionaal richten van industrie in onze huidige maatschappelijke structuur is niet eenvoudig. Men kan wel vestigingen tegen gaan, maar bevorderen is veel moeilijker. Het blijft een vraag in hoeverre de ondernemers-activiteit zal reageren op de gunstig gemaakte omstandigheden. Hij stelt vast, dat de pogingen van de regering t.o.v. Zuid-Oost Drente, met name te Emmen, geslaagd zijn; maar dat hoeft nog geen aanwijzing te zijn voor de veronderstelling, dat het elders op dezelfde vlotte wijze zal gaan. Hij vraagt aan welke soort industrieën wordt gedacht en of het grote of kleine industrieën zullen zijn. Hij informeert naar de aanwezigheid van kernen van geschoolde arbeiders ter plaatse. Hij suggereert de verlenging van de vakopleiding met een jaar in deze gebieden. Hij wijst er ten slotte op, dat dit niet de enige probleemgebieden zijn. Hij vraagt wat men precies onder een ontwikkelingsgebied verstaat. Hij onderstreept de gedachte van de regering om in de toekomst ook voor andere delen van het land ontwikkelingsplannen op te stellen. *Nederhorst* besluit zijn betoog met de bespreking van de mogelijkheden van elk der gebieden. Daarbij wijdt hij ook aandacht aan de verkeersproblemen.

Van 27 Juni tot 1 September 1952: Kabinetsformatie

Nadat de fractie reeds voor de verkiezingen overleg had gepleegd omtrent de bij de kabinetsformatie in te nemen houding, kwam zij op 27 Juni, de dag na de verkiezingen, bijeen ten einde de door de verkiezingsuitslag geschapen situatie nader onder ogen te zien en onze wensen t.a.v. een eventueel regeringsprogram vast te stellen. In de loop van de daarop volgende twee maanden werd verschillende malen vergaderd, hetzij om zich nader te beraden over de situatie, hetzij met het oog op te nemen beslissingen. In de meeste gevallen werden deze vergaderingen bijgewoond door de leden van de Eerste Kamerfractie. Als belangrijkste uitgangspunten voor het na te streven beleid werden aanvaard de eis, dat er geen ombuiging toegelaten zou mogen worden met betrekking tot de verdeling van het nationale inkomen en de noodzaak van een centraal gestelde werkgelegenheidspolitiek. Daarnaast werden uit de aard der zaak verschillende andere wensen opgesteld als onze bijdrage tot een eventueel regeringsprogram. Tegen een verbreding van de basis door eventuele opname van A.R. ministers bestond geen principieel bezwaar. Met name achtte men een samenwerking met progressieve A.R.-figuren een niet uit te sluiten mogelijkheid.

Op deze zelfde 27ste Juni werd dr Drees geroepen tot het formateurschap en wel van een parlementair kabinet. Hij legde zijn ontwerp-program voor aan de P.v.d.A., de K.V.P., de A.R.- en de C.H.-fractie. De V.V.D. had zich via een in de pers gepubliceerd communiqué reeds van tevoren uitgesloten. Na een aantal besprekingen aanvaardden de P.v.d.A., de K.V.P.- en de C.H.-fracties het door formateur en fractieleiders opgestelde concept-program van dr Drees op 10 Juli. De volgende dag aanvaardde de „meerderheid van de

A.R.-fractie" dit program ook. Op 12 Juli besprak fractieleider Donker de politieke situatie in de Partijraad.

Op 21 Juli wijst echter de A.R.-fractie de voorgestelde zetelverdeling af. O.m. oppert zij daarbij bezwaren tegen de eventuele aanwijzing van een vakbewegingsbestuurder als minister van Sociale Zaken. Op 22 Juli weigert daarna prof. Romme een verder gaan op de basis van de drie overgebleven partijen, waarop dr Drees zijn opdracht teruggeeft.

Bij de inzet van de tweede phase, op 22 Juli, besluit de fractie vast te houden aan het opgestelde concept-program van Drees en een verzwakking van de socialistische invloed op het regeringsbeleid niet te kunnen aanvaarden. Op 23 Juli weigert Romme een hem aangeboden opdracht tot vorming van een parlementair kabinet. Daarna wijst Drees de opdracht tot vorming van „een kabinet" af. Beel neemt dan de opdracht tot vorming van „een kabinet" in beraad, waarmede de formatie-Beel een aanvang neemt. Op 28 Juli doet Beel vervolgens een voorstel tot vorming van een parlementair kabinet aan de fracties van P.v.d.A., K.V.P., A.R.P. en C.H.U. Als program aanvaardt hij het door Drees opgestelde concept-program en stelt zich voor, zelf het minister-presidentschap op zich te nemen. De kern van zijn voorstel is een zetelverdeling, waarbij de tot nu toe door een K.V.P.-er bezette ministerzetel van Economische Zaken zou worden aangeboden aan een A.R. figuur. Eén van de belangrijkste onderdelen van zijn voorstel is de splitsing van het departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid in een departement van Sociale Zaken en een departement van „Maatschappelijke Zorg en Volksgezondheid". Op 30 Juli deelt Donker aan de formateur mee, dat de fractie na beraad over zijn voorstel dit niet zonder meer in ongewijzigde vorm kan aanvaarden, maar dat er bereidheid tot nader overleg over eventuele wijzigingen bestaat. De formateur wil echter de mogelijkheid om via nader overleg tot een bevredigend resultaat te komen niet openstellen. De andere drie fracties aanvaardden het voorstel-Beel wel zonder meer. Een laatste poging van dr Beel om een extra-parlementair kabinet te vormen op de grondslag van precies dezelfde voorstellen, mislukt uiteraard ook. Donker meent, dat wanneer dat wel door ons zou zijn aanvaard, wij altijd nog beter hetzelfde op parlementaire basis hadden kunnen aanvaarden. Zodat dr Beel op 4 Augustus zijn opdracht teruggeeft.

Op 5 Augustus volgt dan de derde fase, de opdracht aan Donker tot vorming van „een kabinet". Hoewel aanvankelijk aansturend op een vermoedelijk op de K.V.P. strandende poging tot vorming van een drie-partijkabinet, blijkt in een later stadium, dat A.R.-medewerking mogelijk wordt, dank zij een hernieuwd aanbod van K.V.P.-zijde om Economische Zaken te doen bezetten door een A.R.-minister. De zetelverdeling komt dan vrij spoedig met aller instemming tot stand. Daarbij zouden de tot nu toe door P.v.d.A.-ministers bezette plaatsen in het Kabinet weer door leden van de P.v.d.A. bezet worden. Tot de K.V.P. behorende figuren zouden dan de departementen van Binnenlandse Zaken (incl. het vice-premierschap), Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Buitenlandse Zaken en Justitie bezetten, alsmede zouden een minister voor de P.B.O. en een minister zonder portefeuille op Buitenlandse Zaken tot die partij behoren. Economische Zaken en Verkeer en Waterstaat zouden door A.R.-ministers bezet worden terwijl Oorlog en Marine en Overzeese Gebiedsdelen C.H.-bewindslieden zouden krijgen. In dit vergaande stadium ontstaan dan echter moeilijkheden doordat er geen voldoende geschikte figuur te vinden is, bereid om minister van Buitenlandse Zaken te worden. Een laatste poging van Donker, om deze post nu aan een partijloos minister toe te denken, gecombineerd met een aanbod

van de P.v.d.A. om Justitie inplaats van Wederopbouw te aanvaarden, mislukt door een weigering van de K.V.P.-fractie. Waarop Donker zijn opdracht op 21 Augustus teruggeeft.

Later blijkt, dat de vierde fase op 22 Augustus is ingegaan met een geheime informatie-opdracht aan ir Staf. Deze confereert o.a. met Drees en Beel. De indruk bestaat dat daarbij ook grote moeilijkheden een gunstig resultaat in de weg gestaan hebben. Indien dat juist is, mag men aannemen dat de vijfde fase is ingegaan op 26 Augustus met een bezoek van Drees, Beel en Staf aan de Koningin te Soestdijk. Enkele dagen daarna blijkt de samenstelling van het nu regerende kabinet uit de bus te komen. Sociale Zaken en Volksgezondheid blijven vereend, maar de maatschappelijke zorg wordt met gedeelten van Binnenlandse Zaken en Uniezaken gecombineerd tot een nieuw departement van Maatschappelijk Werk, terwijl de D.U.W. van Wederopbouw overgaat naar Sociale Zaken. Op 30 Augustus besluit de fractie zich tegen deze oplossing niet te verzetten.

Buitenlandse Zaken (Begrotingshoofdstuk III).

17-10-1950. Verslag eerste en tweede zitting Raadgevende vergadering Raad van Europa.

Van der Goes merkt op, dat dit niet een debat over regeringswerkzaamheden maar over het werk van 8 Nederlandse parlementsleden buiten de Kamer, nl. in Straatsburg, is.

De hoofdzaak is instemming van het Nederlandse Parlement te krijgen voor een aantal internationale besluiten, die echter de normale rechtskracht nog ontberen omdat de Straatsburgse vergadering slechts raadgevend is. Hij constateert dat de oorspronkelijke bedoeling van een Europese organisatie nu veranderd is in de poging om tot een aantal functionele Europese organen te komen, die gecontroleerd worden door de regeringen en onder toezicht staan van Europese parlementariërs. Hij wijst er o.m. op, dat na grote moeilijkheden tenslotte een zekere medewerking van de Engelsen verkregen is.

Nederhorst wijst op degenen, die veel te snel willen gaan met hun Europese idealen. Aan de andere zijde staan degenen, die eigenlijk helemaal geen bevoegdheden aan de Raad willen geven. Straatsburg bevindt zich tussen deze beide uitersten. Hij miste in deze Straatsburgse vergadering te veel de visie, die ten grondslag ligt aan het Schuman-plan, het plan-Stikker en het plan Mansholt voor de landbouw. Hij vraagt zich af of de Raad van Europa zelf veelzijdig genoeg is om de Hoge Autoriteit van de kolen- en staalgemeenschap effectief te kunnen controleren.

Burger vestigde de aandacht op de noodzaak om via de nationale parlementen de regeringen te wijzen op de urgentie van de Straatsburger resoluties. Hij wees een te scherpe critiek op de Engelsen af. In het bijzonder ging hij op het vraagstuk der Europese rechtsvorming in. Ten slotte wijdde hij aandacht aan de militaire resoluties. Uit vredesoverwegingen moeten wij een samenwerkend Europees leger hebben. Het internationale militaire apparaat dient onder parlementaire contrôle te staan.

16-1-1951. Behandeling van de Begroting voor 1951 (1900), Raad van Europa (2040).

De Kadet stelt vast, dat ons bestaan op het ogenblik wordt bedreigd. Na de aanvankelijke tegenslagen der Verenigde Naties in Korea is de agressielust toegenomen. Hij heeft veel instemming voor de betere wijze, waarop het Depar-

tement nu werkt. Daartoe heeft de leiding van deze Minister zeker bijgedragen. De veelvuldige afwezigheid van de minister was naar zijn mening onbevredigend. Hij vroeg zich af waarom het veel meer bedreigde Europa op de communistische agressie zoveel minder voortvarend gereageerd had dan Amerika. Betere voorlichting is nodig. De Nederlandse inspanning voor de Atlantische verdediging moet evenredig zijn aan de ernst van de internationale situatie. Daarna besprak De Kadet in het bijzonder de Aziatische problemen, het Atlantisch Pact en de Verenigde Naties.

Ruygers nam in het bijzonder de Europese situatie voor zijn rekening. Europa heeft nu een strijd te voeren op verschillende fronten. Collectieve veiligheid en een besliste behandeling van het maatschappelijke vraagstuk zijn niet los van elkaar te denken en moeten beide met alle ernst behartigd worden. Hoewel de Atlantische verdediging primair is, dient voor het Europees aspect daarvan, het Europese leger, aandacht te zijn en snel gehandeld te worden. Duitsland behoort opgenomen te worden in de Atlantische verdediging. De O.E.E.S. is een van de belangrijkste vormen van economische Europese samenwerking. Dit vruchtbaar werk dreigt bemoeilijkt te worden door een te eenzijdige aandacht voor liberalisatie en pogingen om de liberale economie te herstellen. Verder sprak hij over Benelux en verschillende andere Europese problemen.

Burger wijdde vooral aandacht aan de Verenigde Naties. Hij sprak zijn teleurstelling uit over de houding tegenover Franco Spanje en het op dit punt gevoerde regeringsbeleid. De Spaanse democraten mogen niet in de steek worden gelaten. Hij achtte het onbevredigend, dat de Regering voor en aler haar houding te wijzigen deze kwestie niet eerst in het Parlement had gebracht. De strijd van de democratie tegen het totalitarisme wordt door gebeurtenissen als deze bemoeilijkt. Een door Burger ten deze ingediende motie wordt verworpen door een meerderheid van K.V.P., A.R.P. en C.H.U.

16-11-1951. Behandeling van de begroting voor 1952 (2300).

Van der Goes wijst op de samenhang, die er tussen een aantal grote internationale vraagstukken is. De Westeuropese integratie is voorwaarde voor een vruchtbaar westelijk aandeel in de Atlantische gemeenschap. Indien deze laatste hecht en sterk is, bestaat de mogelijkheid van de volken om vreedzaam naast elkaar te bestaan. Hij informeerde naar de betekenis en het bezoek van de minister-president aan president Truman en constateerde, dat de functie van de diplomatieke vertegenwoordigers zeer sterk is veranderd. In vergelijking met het ontstaan der Verenigde Staten van Amerika besprak hij de mogelijkheden van het vrije Europa om tot een sterke eenheid te groeien. De werking van de Noord Atlantische Verdragsorganisatie werd door hem kritisch besproken. Tenslotte weidde hij uit over de structuur van de in ontwikkeling zijnde nieuwe internationale Europese organen.

Burger acht het een voordeel, dat ten aanzien van het buitenlandse beleid de onderlinge partijpolitieke tegenstellingen minder sterk naar voren komen. Uitvoerig gaat hij in op de verhouding tussen Parlement en Ministerie van Buitenlandse Zaken. Hij vraagt zich af wat de Regering op dit punt met het rapport van de commissie van Eysinga zal doen. Hij verzet zich tegen een te afgesloten beleid van het Departement. Daar is geen enkele reden meer voor. Men heeft dus alle informatie aan de Kamer te verstrekken. In dit opzicht heeft minister Stikker voortreffelijk werk gedaan. Op de vreedzame samenwerking der volken, in het bijzonder de democratische naast de totalitaire volken, ging hij diep in. Hij stelde vast, dat het communisme elke vreedzame situatie

gebruikt om de tegenstander te verzwakken en uit te hollen. De vrije wereld zien zij als een bedreiging. De socialistische beweging is er daarnaast van overtuigd, dat de strijd tegen het kapitalisme en het imperialisme — niet in het minst ook van Rusland — niet zal baten, wanneer niet tegelijkertijd de samenleving democratisch wordt omgebouwd tot een rechtvaardige orde.

29-1-1952. Goedkeuring Protocol in zake toetreding Turkije en Griekenland tot Atlantisch Pact (2401).

Goedhart stemde in met de opneming dezer twee landen. Hij verwierp het argument tegen deze opneming als zou deze daad een provocatie tegen Rusland zijn. Het Westen zal zich alleen kunnen handhaven en haar veiligheid zeker stellen, wanneer de vrees voor Russische reacties op haar daden wordt uitgebannen. Hij wees er daarbij op, dat in Turkije een duidelijke ontwikkeling van een totalitaire naar een democratische staat is waar te nemen en een opname dezer landen in de rij der democratische en vrije volken zeker gemotiveerd is. Door deze opname is de militaire kracht van de Noord Atlantische gemeenschap aanzienlijk versterkt.

1-4-1952. Goedkeuring Vredesverdrag met Japan (2397).

De Kadet merkt op, dat er in Nederland bezwaren tegen dit verdrag zijn, namelijk tegen de wijze van totstandkoming, waarop de kleinere mogendheden weinig invloed hebben gehad, en tegen de regeling van de schadevergoeding. Men moet echter ook letten op de werkelijke betekenis van dit verdrag nl., dat door dit verdrag in het Oosten een situatie tot stand komt, waarbij de mogelijkheid ontstaat, dat Japan in de huidige wereldsituatie aan de goede kant komt te staan. De protesten van Rusland en de Nederlandse communisten houden geen rekening met het feit, dat Rusland hiertoe weinig morele redenen heeft omdat het niet vanaf het allerlaatste ogenblik. Elke kans voor een wederoptredend Japans imperialisme moet voorkomen worden. Hij wijst op de vele fouten, die in het verleden met name door de Volkenbond t.a.v. de Japanse politiek gemaakt zijn. Nederland heeft een moreel recht op schadeloosstelling maar bij de omvang er van moet men rekenen met de mogelijkheden om deze inderdaad te krijgen.

Justitie (Begrotingshoofdstuk IV).

6-12-1950. Bescherming van gegevens, waarvan geheimhouding in het belang van de Staat geboden is (1554).

Burger is van mening, dat rekening gehouden moet worden met de realiteit van de omstandigheden, waarin wij leven. Deze bevoegdheden, die de regering meent nodig te hebben, mogen haar niet onthouden worden. In 1940 waren deze voorzieningen onbevredigend. Zulke voorzieningen moeten van tevoren getroffen worden, niet pas op het moment wanneer zij nodig zouden zijn. Hij twijfelde of de Binnenlandse veiligheidsdienst voldoende voor haar taak berekend is. Er moet in deze materie met grote tact opgetreden worden. Het gaat voor alles om de verdediging en de handhaving van de democratie.

6-12-1950. Intrekking Besluit gevolgen v.h. huwelijk met vijandelijke onderdanen (1586).

Burger klaagde over de trage afhandeling van deze zaak door Justitie. Het gaat hier voor de overgrote meerderheid om betrouwbare Nederlanders. Men moet

op het Departement onderscheid maken tussen de zaken, die een vlotte en praktische afdoening eisen en die kwesties, die een nauwkeuriger en langduriger studie behoeven.

13-12-1950. Behandeling van de Begroting voor 1951 (1900).

Mej. Tendeloo klaagde over de zeer magere aandacht voor Justitie in de Troonrede. Het Ministerie van Justitie heeft te weinig aandacht voor de moderne ontwikkeling: enerzijds de sterk toegenomen corrigerende taak van de Overheid op het particuliere leven, anderzijds de ontwikkeling in de richting van grotere eenheden in internationaal verband. Zij pleitte voor een grotere bescherming van de burgers bij foutieve of onbillijke beslissingen van de Overheid. Dit is het noodzakelijke tegenwicht tegen een geordende overheidsbemoeiing. Zij herhaalde haar aandrang voor een verbetering van de administratieve rechtspraak. Daarnaast pleitte zij voor een betere bescherming van de burgers op het gebied van de civiele procedure. Verder critiqueerde zij de onbevredigende berechting van economische delicten en besprak de kwestie van het Nederlanderschap en het nationaliteitsrecht. Zij vroeg met name meer aandacht voor het vraagstuk van de nationaliteit van de vrouw. Het hele probleem van de nationaliteit dient nu opnieuw bekeken te worden in Benelux- en Westeuropees verband. Uitvoerig wijdde zij aandacht aan de vraagstukken samenhangende met Rechtsherstel. Zij pleitte voor een eenvoudiger en sneller afwikkeling.

Burger erkende, dat het politievraagstuk bekeken moet worden tegen de achtergrond van het historisch gegroeide. De opzet in Nederland is steeds dualistisch geweest; een concentratie van macht in één hand is voor ons niet al te aanvaardbaar.

Hij vroeg de minister te zorgen, dat het Openbaar Ministerie bezet wordt met wijze en tactvolle lieden, die hun grote bevoegdheden en macht met matigheid en overleg gebruiken. Hij meende, dat onze strafrechtspraak behoorlijk functioneert, de civiele rechtspraak daarentegen onbevredigend werkt. Hij vroeg aandacht voor beledigingen in de pers, zoals bijv. de „Waarheid” tegen Vorrink en het boekje van Lunshof over Van Heuven Goedhart. Tegen deze kennelijke onwaarheden moet iets gedaan kunnen worden. Ook wijdde Burger aandacht aan de wijze, waarop verkeersovertredingen worden vastgesteld, terwijl hij enkele opmerkingen maakte over gratieverlening en topsalarissen. Hij besluit met een betoog ten gunste van een eenvoudiger rechtsvoorziening.

22-5-1951. Interpellatie Stokvis over gratie-beleid oorlogsmisdadigers en politieke delinquenten.

Donker mengde zich in deze interpellatie. Naar veler oordeel leek het er veel op, dat hierdoor in feite een interpellatie-Donker werd gehouden. Hij wees er op, dat dit debat demonstreert hoezeer in de afgelopen zes jaar belangrijke fouten met de berechting van oorlogsmisdadigers en politieke delinquenten zijn gemaakt. Wat niet wegnam, dat hij moet erkennen, dat bij een bijzondere rechtspraak een bijzonder gratiebeleid behoort. Executie van alle doodvonnissen zou door het massale aantal gevolgen hebben, welke geen enkel beschaafd volk kan verdragen. Frankrijk en België zijn eerst op grote schaal gaan executeren; later heeft men daaraan een einde moeten maken. Een moeilijkheid is nog, dat de strafbare feiten zo lang geleden gepleegd zijn. Hij signaleerde vervolgens de gemaakte fouten, met name direct na de bevrijding (op veel te grote schaal arresten). Hij begreep en stemde in met de ernstige bezorgdheid, ontstaan bij

de gratieverlening aan Aus der Fünt en Fischer. De Kamer heeft zich echter neergelegd bij de geheimhouding van de richtlijnen en het is ook onwenselijk, dat die in discussie komen. Donker diende een motie in, waarin bezorgdheid werd uitgedrukt over het feit, dat de genoemde gratieverleningen mogelijk waren binnen het kader van de richtlijnen. Deze motie werd, met slechts de grote meerderheid der K.V.P. tegen, aangenomen.

7-6-1951. Toezicht op verzorging en opvoeding van pleegkinderen (1596)

Donker verwacht van de Regering de mogelijkheid, dat op effectieve wijze zal kunnen worden opgetreden tegen verkeerde toestanden, die bij de verzorging en opvoeding van pleegkinderen herhaaldelijk zijn geconstateerd. Hij verheugt zich er over, dat het toezicht opgedragen wordt aan de Voogdijraad. Hij keerde zich tegen een verzwakking van de bevoegdheden van de Voogdijraad, die een behoorlijk toezicht moet kunnen houden.

26-6-1951. Nieuwe Beginselenwet Gevangeniswezen (1189).

Donker stemt in met het wetsontwerp. De wetgeving in zake de gevangenen en de behandeling der gevangenen, daterend van 1848 en 1886, is volkomen verouderd. Toch is met dit ontwerp de evolutie nog niet vervolmaakt. Op tal van onderdelen verkeert men nog in het stadium van het experiment. Dit ontwerp stelt zich uitdrukkelijk op het standpunt, dat de strafuitvoering mede dienstbaar gemaakt moet worden aan de voorbereiding van de terugkeer in het maatschappelijk leven. In plaats van het als regel cellulair ondergaan der gevangenisstraf worden algehele of beperkte gemeenschap gesteld naast de cellulaire straf. Selectie en differentiatie worden daarmee een belangrijke functie, waarbij de gevangenisdirectie een grotere zelfstandigheid krijgt en de vorming van het personeel een belangrijke opgave wordt. Na een uitweiding over de betekenis van de straf en de tijdens straf verrichte arbeid sluit *Donker* zich uitdrukkelijk aan bij de Minister op het punt van de beslissing over de wijze, waarop de straf moet worden toegepast. Het grote strijdpunt bij dit ontwerp, de vraag: rechter of administratie, wie beslist er hoe de door de rechter besloten strafmaat zal moeten worden uitgevoerd.

Een deel van de Kamer wil dat ook door de rechter laten geschieden. *Donker* kiest de gevangenisadministratie, die beter toegerust is om elke gevangene persoonlijk te beoordelen. In de uiteindelijke vorm bleef deze opzet gehandhaafd. *Mej. Tendeloo* gaat in aansluiting op deze beschouwingen nader in op de toestand van ons gevangeniswezen. Zij acht een scherpe selectie noodzakelijk in verband met de verschillende soorten van gevangenen en werkplaatsen voor gedetineerden. Wanneer men dus veel meer eist van het gevangenispersoneel, zal er ook meer aandacht voor hun sociale positie moeten zijn. Zij vestigt de aandacht op de humanistische verzorging van de gevangenen en informeert naar het standpunt van minister Mulderijne ten deze.

27-6-1951. Uitbreiding mogelijkheid van voorlopige getuigenverhooren in burgerlijke zaken (1585).

Mej. Tendeloo maakt bezwaren tegen de methode van wetgeving waarbij men slechts wijzigt op enkele details terwijl men eigenlijk een heel complex van verouderde maatregelen zou moeten aanpakken. Zij wenst een rechtsstelsel, waarbij het belang van de rechtzoekende voorop staat, dus de bewijslevering

vorop en waarin sneller en goedkoper kan worden recht gedaan. Men kan geen wet maken, of er kan over de uitlegging verschil van mening bestaan, maar de strijd over deze uitlegging en de bedoeling van de wet moet niet beslist worden op de ruggen der rechtzoekenden. Overigens achtte zij deze wijzigingen wel een verbetering.

18-7-1951. Nieuwe vaststelling van rechtsgebied en zetels van rechtbanken en kantongerechten (1030).

Donker stemt in met dit ontwerp, dat een vervanging betekent van een uit de bezettingstijd afkomstige regeling. Een amendement-Burger, waarbij Alblasserdam en Nieuw Lekkerland weer onder het arrondissement Dordrecht worden gebracht, wordt door de Regering overgenomen.

18-7-1951. Een aantal naturalisatie-ontwerpen.

Scheps vraagt of oud-illegalen werkelijk met voorrang worden behandeld bij naturalisatie. Hij wijst op een geval, waarbij de betrokkene, die bij voorrang behandeld moest worden, veel te lang heeft moeten wachten. Hij vraagt de minister een lijst op te maken van de aanvragen van personen, die zich jegens Nederland verdienstelijk hebben gedragen, dat deze gevallen met spoed zullen worden behandeld, en dat de minister eventueel dan maar de dragers van vijandelijke wapenen een tijdje wil laten wachten. Een motie-Scheps met betrekking tot de voorrang wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Zo ook een motie-Scheps, waarin de wens wordt uitgesproken, onuitsprekelijke namen van genaturaliseerden te vervangen.

Eveneens wordt een amendement-Scheps, waarin een aanvrager, die niet voldoende was onderzocht, voorlopig uit het ontwerp wordt gelicht, zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

18-7-1951. Openstelling van rechtelijke betrekkingen, advocatuur en notariaat voor bepaalde groepen van Indonesische juristen, notarissen enz. (2094).

Stufkens spreekt voor dit ontwerp zijn volle instemming uit. Daardoor wordt althans voor een groep van de Nederlandse ambtenaren, die gedwongen werden uit Indonesië naar Nederland terug te keren, de mogelijkheid opengesteld een plaats in het Nederlandse arbeidsleven te krijgen. De stroom van terugkerenden is groot, het aantal geplaatsten nog betrekkelijk klein. Er is te weinig medewerking in Nederland, men wil geen hulp en zekere verlichtingen geven. Men geeft geen voorsprong, men stelt dikwijls ten achter. Van vele kanten rijzen klachten. Ten aanzien van de juristen worden met dit ontwerp nu ten minste aanzienlijk betere kansen gegeven. *Stufkens* drong aan op een vergemakkelijkt aanvullend examen in Nederlands recht. Daardoor geeft men nog wat meer mogelijkheden.

16-10-1951. Regeling heffing bedragen voor bestrijding onkosten toezicht vreemdelingen en voor de grensbevolking (2080).

Posthumus vraagt een uitzondering voor de hier verblijvende vreemdelingen, die financieel niet in staat zijn een verblijfsvergunning te betalen. Wat de grenspassen betreft, acht hij met betrekking tot de betaling een vrijstelling nodig voor diegenen, die voor hun werkzaamheden de grens passeren.

4-12-1951. Behandeling van de begroting voor 1952 (2300).

Burger heeft nogal wat bezwaren tegen het justitie-beleid. De veelvuldige ministerswisselingen en de chaos van de na-oorlogse zuivering zijn daarvoor zeker mede aansprakelijk.

Hij heeft ernstig bezwaar tegen het feit, dat de minister zich niets aantrekt van de conclusies van het rapport van de Parlementaire Enquête Commissie. Daarna weidt hij uit over de noodzakelijke verbeteringen van de rechtsvordering. Zelfs van incidentele wijzigingen is nog te weinig gebleken.

De begrippen „gauw en goed” hoeven elkaar niet uit te sluiten. Ook „kosten en snelheid” hoeven elkaar niet volkomen tegen te werken. De rechtzoekende wordt dikwijls de dupe van onvoorzienbare juridische theorieën, waar een hogere rechter meer waarde aan schijnt te hechten dan die in eerste aanleg. Hij achtte de prodeo-regeling voor advocaten onbevredigend en was voldaan over de activiteiten van de regering ten aanzien van de kostenbestrijding. Uitvoeriger stond hij stil bij het gebruik van de persvrijheid. De laatste is een hoeksteen van de democratie, maar staat in feite sterk onder de druk van de exploitant van de krant. Met name bracht hij de onbevredigende ontwikkeling van de Telegraaf-zaak ter sprake. De regering laat zich kennelijk niet leiden door nationaal-economische overwegingen ten aanzien van het scheppen van meer ordening in het drukpersbedrijf.

Mevrouw Ploeg—Ploeg behandelde bij deze begroting o.m. het beleid van de Voogdijraden. Zij stemde in met de voorgenomen reorganisatie, wat niets af doet aan de waardering voor de jarenlange arbeid van deze raden in het belang van de kinderbcscherming. Zij wijst erop, dat de werkwijze reeds lang is aangepast aan moderner psychologische inzichten. Het ambtelijke en deskundige element moet een belangrijke plaats worden toegekend, hoewel het niet-ambtelijke aandeel aan dit werk zeker niet geheel mag worden uitgeschakeld. Zij keert zich tegen het dikwijls gehoorde verwijt, dat de Voogdijraden er zijn om de kinderen aan de ouders te ontnemen. Dit komt meestal van de zijde der ontzette ouders. Bij de plaatsing van de kinderen wordt rekening gehouden met het godsdienstig milieu, waaruit zij voortkomen. Zij gaat nog even in op het echtscheidingsvraagstuk. Zij meent, dat er dringende argumenten zijn om de echtscheidingsgronden nader onder de loupe te nemen. Zij bespreekt tenslotte de adoptie, en het subsidie voor de Nederlandse Bond tot Kinderbescherming. Met betrekking tot het gevangeniswezen bepleit zij een centrale vrouwen-gevangenis.

Scheps drong er bij de regering op aan om snellere en betere maatregelen te nemen ten gunste van de politieke vreemdelingen, die ons land om asyl vragen. Hij verzette zich tegen een te formele beoordeling van uitwijzingsgevallen en tegen een te scherp politoneel optreden tegen bona fide vluchtelingen. De vrije landen hebben de plicht om in samenwerking het vraagstuk van de vluchtelingen uit Oost-Europa tot een oplossing te brengen. Hij vroeg nauwkeurige inlichtingen over de regels van uitwijzing en de behandeling der vreemdelingen door Nederlandse autoriteiten. Scheps wijdde daarnaast aandacht aan het Friese vraagstuk, met name over de vraag of het Fries in de rechtzaal mag worden gebruikt. Naast de tendentie naar eenwording der wereld is er ook de steeds sterkere drang van de kleinere delen om het eigene te bewaren en te ontwikkelen. Hij noemde in dit verband de Basken, de Bretons, de Ieren, de Balten en de Vlamingen. Een te centralistische opzet van ons Koninkrijk keurde hij af. Ten aanzien van Friesland werken deze krachten ook en als zij eenmaal werken, kan men ze niet meer afschuiven.

11-3-1952. Instelling Nederlandse orde van advocaten (892).

Burger wees op de behoefte in een deel van de advocatenkring aan een meer algemene regeling. Wat tot nog toe aan regels tot stand gekomen is met betrekking tot de positie van de advocaten is volkomen uit particulier initiatief voortgekomen. Steeds meer groeide bij de verantwoordelijke mensen de neiging om te coördineren. In dit ontwerp wordt goeddeels vastgelegd wat reeds bestaat, benevens een verdergaande coördinatie.

Hij acht de voordelen van deze regeling groter dan de nadelen, die zij misschien mee zou kunnen brengen. De jonge, nog niet stemgerechtigde advocaten, die nog weinig inkomsten hebben, moeten niet verplicht worden tot de kosten, waartoe de oudere stemgerechtigde advocaten door deze regeling wel verplicht worden. Een amendement-Burger op dit punt wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

25-3-1952. Wijziging van de eis in burgerlijke zaken (1971).

Burger acht dit een kleine wijziging van het Burgerlijk Procesrecht, dat hij overigens gaarne meer als een geheel aan wettelijke wijziging zou willen onderwerpen. Hij erkende, dat de huidige regeling onbillikheden inhoudt en dat dus een wijziging gewenst is. Aan de vraag of deze wijziging de meest juiste is, wijdde hij uitvoeriger aandacht. Hij concludeerde, dat de voorgestelde oplossing de enig mogelijke is.

25-3-1952. Wijziging bepalingen betreffende echtscheidingen, ten einde lichtvaardige echtscheidingen tegen te gaan (848).

Mevrouw *Ploeg-Ploeg* betuigde haar instemming met de strekking van dit ontwerp, het tegengaan van lichtvaardige echtscheiding. Het stijgende aantal echtscheidingen heeft aandacht getrokken en verontrusting gewekt. Het echtscheidingsvraagstuk in zijn geheel wordt in dit wijzigingsontwerp niet aan de orde gesteld. Zij verzette zich er tegen, dat de vrouw ook hier aan het kortste eind trekt. Desondanks kan de vrouw in vele gevallen door een weigerachtige houding de man dwingen tot een ongewenste situatie. Zij wees er op, dat in vele gevallen de kinderen ernstig leed wordt aangedaan door de onenigheid der ouders. Hoewel met dit ontwerp „de grote leugen” niet wordt afgeschaft, acht zij het hoogst gewenst, dat daaraan een einde wordt gemaakt. Over de vraag van de echtscheidingsgronden is in deze Kamer geen bevredigende overeenstemming te verkrijgen. Uitvoerig ging zij in op de voorgestelde instelling van Gezinsrechter en Gezinsraad. Met de Gezinsrechter stemde zij volkomen in, ten aanzien van de Gezinsraad stelde zij een aantal vragen.

Burger mengde zich nog in het debat naar aanleiding van de wijze, waarop de heer Stokman (K.V.P.) gesproken had over een amendement Ploeg-Ploeg, waarin voorgesteld werd naast de kerkgenootschappen ook niet-kerkelijke organisaties van levens- en wereldbeschouwelijke aard in te schakelen.

Ook ten aanzien van een beschouwing van de heer Bachg (K.V.P.) maakte *Burger* enkele opmerkingen. Het door *Burger* gewijzigde amendement Ploeg-Ploeg wordt met grote meerderheid aanvaard.

6-5-1952. Vaststelling Wet Oorlogsstrafrecht (2258).

Donker stemt in met dit wetsontwerp. De ervaringen hebben ons geleerd, dat wij een regeling op dit gebied moeten hebben, ook al zullen wij alles proberen om de oorlogsomstandigheden, waarop zij toepasbaar is, te voor-

komen. Hij meent, dat de regering deze zaak te traag behandeld heeft. In het bijzonder ging hij in op het vraagstuk van de doodstraf. Ons gewone strafrecht sluit de doodstraf uit, voor het militair strafrecht blijft deze echter gehandhaafd voor het geval de veiligheid van de Staat dit eist. Indien men de doodstraf niet zou invoeren, dan zou men later misschien weer voor de problematische noodzaak staan om deze met terugwerkende kracht in te voeren. Hij acht de invoering van de doodstraf in het oorlogsstrafrecht wel aanvaardbaar, maar dan met de beperking, dat deze door de rechter niet wordt uitgesproken indien deze dat voor de veiligheid in de Staat niet noodzakelijk acht. Deze gedachte legt hij in een amendement aan de Kamer voor. De uitspraak van de rechter dient met eenparigheid van stemmen te geschieden. Toen het amendement-Donker verworpen was, stemden een aantal leden der fractie tegen het wetsontwerp.

Binnenlandse Zaken (begrotingshoofdstuk V).

8-11-1950. Ontwerp-wet huisvesting gerepatrieerden (1655).

Ten Hagen wees op het grote aantal Nederlanders dat na de soevereiniteits-overdracht uit Indonesië terugkeerde. Hij schatte het aantal te huisvesten personen op ongeveer 100.000. Een toezicht van een rijksinspectie is noodzakelijk om een eerlijke behandeling dezer terugkomenden naast de eigen burgers door de gemeenten te waarborgen. Eventueel zal men hiervoor een extra bouwvolume moeten toewijzen. Hij maakt bezwaar tegen de onvoldoende rechtszekerheid voor degenen, waartegen een vordering gericht is.

Naar zijn mening wordt door dit ontwerp te veel afgeweken van de normale gang van zaken. De vorderingsbevoegdheid dient permanent bij Burgemeester en Wethouders te blijven. Hij pleitte in dit verband voor een herziening van de Woonruimtetwet. Ondanks grote bezwaren tegen het ontwerp, worden de belangen van de gerepatrieerden zo dringend geacht, dat de fractie er ten slotte voorstemt.

23-11-1950. Behandeling van de Begroting voor 1951 (1900).

Tuin stelt vast, dat de minister de eerst aangewezen verdediger van de gemeentebelangen is, die een wakend oog moet houden op dreigende derailleringen. De zelfstandigheid van de lagere organen is een van de grondprincipes van onze staatsrechtelijke verhoudingen. Vanuit dit gezichtspunt bezag *Tuin* nader de financiële verhouding van Rijk en Gemeente. Hij vond, dat de lagere organen staan in de positie van de volwassen zoon, die van zijn vader zakgeld krijgt, dat het Rijk, dat over de inkomsten beschikt, naar willekeur uitdeelt. Hij pleitte voor een beetje meer ruimte in deze uitkering aan de gemeenten. Deze laatste hebben weer een eigen belastinggebied nodig. Hij besprak verder de positie van de Burgemeesters ten aanzien van B.V.D. Hij wijddde verder aandacht aan de gasvoorzieningen. Ook hier wordt naar zijn mening het gemeentelijke belang teveel over het hoofd gezien. Doordat de Rijksoverheid het vraagstuk van een min of meer gecentraliseerde gasvoorziening nog nader bestudeert, waren vele gemeentelijke bedrijven voorlopig gedwongen de noodzakelijke herstellingen en veranderingen uit te stellen. Daardoor worden de gemeenten op hoge kosten gejaagd. Deze schade dient door de Regering vergoed te worden. *Tuin* eindigde zijn beschouwingen met een aantal opmerkingen over de Burgerlijke verdediging. Hij ging daarbij nader in op de opzet van deze organisatie en drong aan op een

nauw contact met de Kamer over deze zaak. Tuin dient een amendement in over de „topsalarissen”, dat wordt aangenomen.

Goedhart merkt op, dat een beroep op de Fractie om meer gelden ter beschikking te stellen voor de verdediging van de democratische instellingen van de Westerse samenleving nimmer tevergeefs wordt gedaan. Het is helaas noodzakelijk, dat de Overheid nauwkeurig op de hoogte is van alle samenzwerende voorbereidingen en activiteiten die de vijfde colonne van de Sowjet Unie ook in ons land ontplooit. Er bestaat echter ernstige twijfel aan de doelmatigheid van de werkmethode van de Binnenlandse Veiligheidsdienst. Aan de deskundigheid, aan haar politiek onderscheidingsvermogen en aan de democratische gezindheid van haar leiding. De bezwaren van de Fractie zijn grotendeels gericht op de leiding van de B.V.D. De dienst komt voortdurend in opspraak en dat is het laatste wat men met name van deze dienst mag verwachten. Daarbij worden volkomen onschuldige mensen op ontoelaatbare wijze verdacht gemaakt door bepaalde handelingen van deze dienst. Onverdacht democratische personen, van welke partij dan ook, moeten niet door de politieke ondeskundigheid van de B.V.D.-ambtenaren in opspraak worden gebracht. De minister mag deze kwestie beslist niet licht opnemen. Hij meent, dat de goede trouw van de Minister in dit door hem gecritiseerde beleid boven twijfel staat, maar de bezwaren zijn daarom niet weggenomen.

Van Sleen bespreekt oudergewoonte de aangelegenheden betreffende de positie van het overheidsperooncel en de pensioenen. Hij maakt ernstig bezwaar tegen de pensioenlimiet van f 4800.—, waardoor hogere ambtenaren met meer dan 40 dienstjaren ondanks hun premiestortingen een pensioen krijgen, dat ver beneden de 70 % van hun salaris ligt. Partiële wijzigingen van de Pensioenwet zijn dringend geboden. Verder informeert hij opnieuw naar de stand van zaken met betrekking tot de classificatie. Hij vraagt wanneer de Commissie-Kruyt met haar arbeid gereed zal zijn. Met nadruk vraagt hij om een zeer spoedige weder in werkingtreding van het georganiseerde overleg. De Regering heeft deze kwestie veel te lang laten rusten. Ten slotte spreekt hij over de personeelssterkte van de Overheidsdiensten. Ruim 45 % daarvan is werkzaam op arbeidscontract. Dit acht hij volkomen scheef. Hierin moet spoedig verandering komen. Hij eindigt met een herhaalde klaagzang over de onbevredigende stand van zaken betreffende de pensioenen en vraagt wanneer er nu eens een billijke wijziging zal komen.

18-5-1951. Tijdelijke verhoging van buitengewone pensioenen (2071).

Scheps acht de normen volgens welke deze pensioenen worden toegekend, te beperkt. Hoewel veel moeilijker te achterhalen, is de verzetsactiviteit als middel voor pensioenverlening te beperkt genomen en vallen velen buiten deze uitkering, wier naaste verwanten toch in feite door deze activiteit het leven gelaten hebben. Hij verzoekt om een ruimer en humaner interpretatie.

22-5-1951. Grenscorrectiewet 1950 (1441).

Ruygers acht dit ontwerp wel aanvaardbaar. Het gaat om de wettelijke regeling van een reeds eerder bestaande toestand, die in April 1949 is ingetreden, waarvoor de Fractie destijds niet erg geestdriftig was. Hij wijst er op, dat deze grenscorrectie nog steeds een voorlopige toestand is. Een definitieve situatie kan pas komen bij een vredesverdrag met Duitsland. Hij juicht toe, dat de Regering dat in het oog gehouden heeft en met de wijzigingen in de betrokken gebieden bewust niet te ver heeft willen gaan. Deze voorlopigheid dient gehandhaafd te blijven.

23-5-1951 Nieuwe bepalingen betreffende het kiesrecht (2090).

Van der Goes wees er op, dat het hier slechts om enkele technische wijzigingen gaat. Hij uit zijn tevredenheid over de instelling van een staatscommissie, die het hele kieswetprobleem en de functie van de politieke partijen nagaat. Hij herhaalt, dat de fractie tegen een handhaving van de opkomstplicht is. Hij weidt nader uit over de voor- en nadelen van het stelsel der evenredige ver-tegenwoordiging. Verder meent hij, dat de politieke partijen een veel duidelijker functie hebben te vervullen.

24-5-1951. Voorziening in het bestuur van de gemeente Finsterwolde (1970).

Scheps meent, dat de democratie het recht heeft zich jegens haar aanvallers te verdedigen. Hij constateert, dat de democratie nauwelijks hersteld is van de dodelijke krankheid der jaren 1940-1945. Zij heeft te maken met ongewoon sterke tegenstanders. De democratie moet zich met wettelijke middelen verdedigen. De bestrijding der dictatuur brengt de democratie op een voor haar zelf gevaarlijk terrein. Het gevaar is, dat men de autoritaire duivel binnenhaalt om deze autoritaire duivel uit te bannen. Men moet echter goed weten, dat het gaat om leven of dood. Men moet dictatoriale krachten tijdig uitbranden. *Scheps* toont aan de hand van de door hem zelf in Finsterwolde getoetste feiten aan, dat deze maatregel, het voorlopig uitschakelen van de gemeenteraad, onvermijdelijk en juist is. De belangen van deze gemeente worden door de raad niet meer behoorlijk behartigd.

19-7-1951. Wijziging van de Wet tot pensioenverhoging met bijzondere toeslag en van de Kindertoelagewet voor gepensioneerden (2190).

Van Sleen verheugt zich over de indiening van dit ontwerp. Er is zeer veel deining over deze kwestie geweest. Nu eindelijk heeft de Regering voldaan aan de ten deze gerechtvaardigde wensen. Op enkele punten constateert hij, dat de Regering beneden zijn verwachtingen gebleven is. Hij vestigt de aandacht op enkele categorieën, waarvoor verbetering nog dringend noodzakelijk is.

23-11-1951. Behandeling van de Begroting voor 1952 (2300).

De Loor herhaalt de reeds meermalen geuite vrees, dat de autonomie der lagere organen in het gedrang begint te komen. Hij vraagt een zo groot mogelijke decentralisatie, maar stelt daarbij aan de orde de vraag waar de grenzen daarvan liggen. Hij wijst er op, dat er een neiging is bij het Rijk om financiële verplichtingen op de provincie af te schuiven. De P. v. d. A. stelt als programma-punt, dat aan de provincies die taken moeten worden overgedragen door het Rijk, die daarvoor in aanmerking komen, opdat het accent meer zal komen te vallen op eigen karakter van de streek zelf en de verantwoordelijkheid voor besluiten komt bij de dichter bij de bevolking staande provinciale besturen. *De Loor* wijdt daarbij aandacht aan de Friese kwestie, met name aan de gebeurtenissen op 16 November te Leeuwarden. De Friese strijd voor eigen taal en cultuur is een strijd tegen nivellering en daarom een bijdrage aan het behoud van een gezond volksrecht. Dienende het Friese belang wordt het Nederlandse belang gediend. Uitvoerig wijdt hij daarna aandacht aan de rijks-regelingen voor gemeentelingen en de maatregelen der investerings-commissie. Hij keert zich tegen ontoelaatbare methoden betreffende geldleningen. Verder bespreekt hij de burgemeestersbenoemingen en stelt vast, dat de Minister een

achterstand heeft erkend ten aanzien van de burgemeesters, die lid zijn van de P. v. d. A.

De Loor eindigt zijn betoog met beschouwingen over de gasvoorziening en de Burgerlijke Verdediging. Wat het laatste betreft, dringt hij aan op een snellere en betere organisatie.

Goedhart neemt opnieuw de Binnenlandse Veiligheidsdienst onder de loupe. Hij herhaalt, dat de kernfout gezocht moet worden bij de leiding, die te kort schiet. Hij noemt een aantal voor ieder te controleren feiten, waaruit dit blijkt. Met name wees hij op de communistische methode om via handelsbetrekkingen te spinonneren. Hij vraagt opheldering over het Tsjechische spionage-complot, dat onlangs ontdekt werd. Hij constateert daarbij een opeenstapeling van blunders. Het is fout, dat de B.V.D. in deze publicaties bij name wordt genoemd. Door deze onhandige wijze van publiceren schiet men het doel voorbij. Hij informeert naar de wijze, waarop de minister over de B.V.D. in overleg met de Kamer zal treden.

Van Sleen klaagt over de trage gang van zaken op het Departement. Vele urgente kwesties blijven voorlopig onopgelost. Hij noemt daarvan een aantal voorbeelden. Dat eindelijk het georganiseerde overleg weer is ingesteld, stemt hem tot voldoening. Hij vraagt totstandbrenging van de medezeggenschap in een snel tempo voor te bereiden. Hij informeert naar het verloop van de ziekenkostenregeling voor rijkspersoneel. Hij acht een ziekenfondsregeling voor ambtenaren het meest aantrekkelijke. Daarna vraagt Van Sleen wat er met de resultaten van het inmiddels gepubliceerde rapport-Kruyt over de classificatie gaat gebeuren. Waarom heeft de Regering dit nu eerst weer aan de Sociaal Economische Raad ter nader advies gegeven? Hij spreekt zijn teleurstelling uit over de maatregelen ten aanzien van de gehuwde ambtenares. Van Sleen acht tenslotte de betaling van overheidsdienaren karig en vindt het dringend nodig om de arbeidscontractanten onder de Pensioenwet te brengen.

13-3-1952. Brief van Minister van Binnenlandse Zaken n.a.v. de aangenomen motie-Donker betreffende de zittingsduur van het Parlement in tijden van staatsnood (2341).

Donker spreekt zijn teleurstelling uit over de wijze, waarop deze kwestie door de Minister van Binnenlandse Zaken behandeld is. Deze zaak is door de Enquête-Commissie diepgaand onderzocht en aan de orde gesteld, ter voorkoming van heilloze en gevaarlijke onzekerheid zoals die tijdens de afgelopen oorlog heeft bestaan. De minister had deze zaak niet aan de betrokken Staatscommissie moeten overlaten, maar een ontwerp van wet in de geest van deze motie mochten vragen.

20-3-1952. Buitengewone bevoegdheden Burgerlijk Gezag (1539).

Burger toont aan, dat de bevoegdheden waarom nu gevraagd wordt in wezen dezelfde zijn als in 1899 neergelegd in de Wet op de staat van oorlog en beleg. Volgens de communisten leven wij dus al 50 jaar in een staat van dictatuur en regeringswillekeur. Hij wijst er op, dat dit wetsontwerp in verband moet worden gebracht met de gebeurtenissen in 1939. Toen stond men alleen voor de keuze of niets of de onbepaalde staat van oorlog of beleg, waarbij vele eventuele burgerlijke bevoegdheden direct in militaire handen komer. Dit wetsontwerp is een poging om niet meer bijzondere bevoegdheden uit handen van de burgerlijke autoriteiten te nemen dan strikt noodzakelijk is. Onze ervaringen na de oorlog

met het Militair Gezag zijn dusdanig geweest, dat wij voor de toekomst een herhaling daarvan in deze vorm niet meer wensen en dus buitengewone bevoegdheden liever aan het burgerlijk gezag geven. Hetgeen vroeger door militaire autoriteiten kon gebeuren in buitengewone omstandigheden zal via dit wetsontwerp door burgerlijke autoriteiten geschieden. Twee amendementen Burger worden door de Regering overgenomen. In het ene werd zeker gesteld, dat bij de intreding van de toestand van verhoogde waakzaamheid of burgerlijke uitzonderingstoestand onverwijld de Kamer deze maatregel bij wet moet goedkeuren, in het andere werd nog duidelijker vastgelegd, dat ook ten tijde van niet vergaderen de Kamer direct wordt bijeengeroepen.

2-4-1952. Goedkeuring plaatselijke belastingverordeningen voor bepaalde termijn (2476).

Hofstra wijst er op, dat t.a.v. dit wetsontwerp twee uiteenlopende gedachtengangen bestaan. De ene, die meent, dat de gemeentelijke autonomie in gevaar is omdat de termijn van de verordening niet door de gemeente zelf wordt vastgesteld, de andere, die uit praktische overwegingen de aan een termijn gebonden goedkeuring juist acht. Voor beide opvattingen is wat te zeggen. *Hofstra* acht deze kwestie echter niet van principiële betekenis en aanvaardt op grond van praktische noodzaak het wetsontwerp.

22-4-1952. Afwijking van de provinciale wet (aandeel van de rijksbelastingen voor het provincie-fonds) (2416).

Boekhoven verklaart zich accoord met de voorgestelde regeling. Aanvankelijk had hij de voorkeur gegeven aan de aftrek van een vast bedrag van f 227 miljoen van de zuivere opbrengst. De nu voorgestelde regeling, die in het vooroverleg tussen Regeering en Kamer is tot stand gekomen, acht hij echter ook aanvaardbaar, te meer omdat de oorspronkelijke tekst van de Provinciale wet althans in beginsel gehandhaafd blijft.

8-5-1952. Regeling in zake het Brandweerwezen (1735).

De Loor verheugt zich over de wijze, waarop de minister het wetsontwerp in overleg met de Commissie van Rapporteurs heeft gewijzigd. Er komt nu een bevredigende wettelijke grondslag voor het brandweerwezen wanneer dit ontwerp wet zal zijn geworden. Hij maakte nog een opmerking over de wijze, waarop het materiaal gekeurd wordt.

20-5-1952. Wet Bescherming van de Bevolking enz. (2419).

De Loor vindt het geen aangename taak om enige jaren na de wereldoorlog zich bezig te moeten houden met de bescherming van de bevolking tegen een eventuele volgende oorlog, maar de situatie vereist dit nu eenmaal. Hij stemt in met de instelling van een vaste Kamer-commissie voor deze zaak. Hij constateert, dat in dit ontwerp inderdaad een samenwerking tussen Regering en Gemeenten als grondslag voor het systeem van de bescherming van de burgerbevolking is tot stand gebracht. Het gaat daarbij om de bescherming van de bevolking zelf, van huis en goed en van ondernemingen en bedrijven.

De bevolking zal moeten weten, dat de Regering al het mogelijke doet. Daarom moet de Regering zich instellen op de gevaren, die bij een eventuele oorlog te verwachten zijn, zij zal een goede voorlichting moeten geven en zij zal voor de aanwezigheid van goed en voldoende materiaal moeten zorgen. Deze eisen

werkte hij in zijn betoog nader uit. Over de voorziening met schuilplaatsen toonde hij zich niet gerust. Wanneer men echter een actief schuilplaatsen-beleid wil voeren, zal men zich moeten realiseren, dat de woningbouw hierdoor ernstig geremd zal kunnen worden. In deze wetsontwerpen zag hij het begin van een zeker vertrouwen, dat kan groeien tussen de bevolking en de Regering. Zou er een onverhoopte ramp komen, dan zijn hierdoor de morele krachten, die het ergste kunnen voorkomen, zeker versterkt.

Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen (Begrotingshoofdstuk VI).

22-9-1950. Debat over Verslag Vaste Commissie voor het onderwijs omtrent overleg betreffende Regeringsbeleid ten aanzien van Kunst en Cultuur (1740). *Willems* verheugt zich over deze aangelegenheid, dat er nu eens ernstiger en wat uitvoeriger over culturele zaken van gedachten gewisseld kan worden. De Fractie is het met een groot deel van de beschouwingen van minister Rutten eens, er is weinig waarover wij het totaal oneens zijn en toch bevredigt het antwoord van de minister op de door de Kamer gestelde vragen niet volkomen. Het is te vaag en er zit te weinig kleur in. Door de maatschappelijke structuurveranderingen zijn de particuliere mogelijkheden om kunstschepingen in groter stijl financieel te ondersteunen, vrijwel uitgeput en daarnaast hebben juist grote groepen, die dit vroeger moesten ontberen, beschikking over vrije tijd gekregen. De kunst mag niet meer het beperkte voorrecht zijn van een kleine elite. Zij is een deel van het nationale vermogen en alle leden van ons volk moeten er in kunnen delen. Vanuit dit gezichtspunt beziet *Willems* de huidige kunst, haar organisatie en haar uitingen. Hij besprak daarbij met name de organisatie van het toneel en de orkesten. Ook wijdde hij aandacht aan de contact-mogelijkheden met de schooljeugd en met name de vraag hoe daarbij op een verantwoorde wijze de musea zijn in te schakelen. Voor museumbezoek dient schooltijd uitgetrokken te worden. De inrichting der musea besprak hij kritisch. Het strikt wetenschappelijke en intellectualistische element overheerst nog te veel. Ook besprak hij de rol van de film.

6-4-1951. Enkele voorzieningen betreffende het perswezen (1698).

Burger verheugt zich over de uitspraak van de Regering, dat de perszuivering nu tot het verleden behoort. Hij vraagt echter of dat wel juist is, want dan zou ook de Wet Noodvoorziening Perswezen afgelopen zijn. Hij herhaalt zijn afkeurend oordeel over het feit, dat minister Beel de zuivering Perswezen heeft omgezet in een zuivering van personen. Over de gang van zaken met de perszuivering is *Burger* zeer onvoldaan. Een zeer groot deel van de beslissingen der Commissie voor de Perszuivering zijn in hoger beroep vernietigd. De wijze, waarop deze zaak van regeringszijde is behandeld, mag nauwelijks meer loyaal genoemd worden. Dit gebeurde tegen de wil van de parlementaire meerderheid in. Dit regeringsbeleid was zeer teleurstellend. *Burger* had eveneens critiek op de wijze, waarop dit wetsontwerp is voorbereid. Het instituut van de Persraad is ook weinig serieus behandeld. De strafbepalingen hebben weinig betekenis.

10-5-1951. Behandeling Begroting 1951 (1900).

Van Sleen spreekt zijn voldoening uit over het aanblijven van prof. Rutten als minister na de Kabinetscrisis in 1951. Hij herhaalde zijn reeds vele malen geuite wens, dat bij de „opbouw” van ons onderwijs volgens een plan gewerkt moet worden. Tot zolang dragen alle voorzieningen een incidenteel karakter.

Deze minister bereidt nu gelukkig een verantwoord stelsel van onderwijsvoorzieningen voor. Van Sleen betreurde, dat er ondertussen toch nog met een aantal incidentele voorzieningen wordt doorgedaan. In deze tijd van beperking der overheids-uitgaven dient op zorgvuldige wijze te worden afgewogen wat de onderscheiden belangen zijn. De cultuur mag ditmaal niet opnieuw het eerst kind van de rekening zijn. Het is geen luxe en geen sluitpost. Wij moeten het westen verdedigen dus ook onze cultuur, waarbij ook de monumentenzorg behoort. Wij moeten bovendien ons land aantrekkelijk houden voor de toeristen. Van Sleen verzette zich in dit verband tegen een aantal bezuinigingen. Hij was niet optimistisch met betrekking tot het verloop van het aantal leerkrachten. Hij gaf een aantal suggesties, waardoor de mogelijkheden van ieder om naar begaafdheid behoorlijk onderwijs te kunnen genieten, groter zouden worden. Over het radiobeleid vroeg hij een Nota van de Regering.

Hij hoopte op een spoedige komst van een nieuwe Omroepwet en besprak op critische wijze het regeringsbeleid ten aanzien van de televisie.

Betreffende Lager Onderwijs behandelde Van Sleen de positie van de onderwijzers, het onderwijs voor schipperskinderen en de positie van de openbare school. Hij stelde zich volkomen op de grondslag van de pacificatiegedachte, maar gaf daarbij voorbeelden van achteruitstelling van de openbare school. Hij besprak de kwestie van de beheersvorm. Ook wijdde hij aandacht aan het vernieuwingscijfer en met name de financiële verhouding tussen Rijk en Gemeente op dit punt. Bij het Nijverheidsonderwijs pleitte Van Sleen voor een op industrialisatie gericht nijverheidsonderwijs. Met name ging hij in op de Technische School, de moderne aanduiding voor de vroegere ambachtsschool. Hij juicht het stichten van uitgebreide technische scholen toe.

De Loor behandelde het Middelbaar onderwijs. Hij besprak de mogelijkheden van vernieuwing en de experimenten, die hiermee worden verricht. De huidige differentiatie naar schooltypes achtte hij onbevredigend. Binnen een ruimer schoolverband van meer geconcentreerde scholen moet een grotere differentiatie mogelijk zijn. Men kan dan steeds het kind behandelen overeenkomstig de capaciteiten. Hij waarschuwde tegen te veel nieuwe soorten scholen naast de bestaande. Een nieuw leerplan, een nieuwe didactiek behoeft niet te leiden tot de uitbreiding van het aantal scholen. Hij pleitte voor een doelmatige spreiding van scholen over het land. Op voorbeelden van onjuiste spreiding ging hij nader in. De praktische vorming moet niet buiten de school om worden bijgebracht. Daardoor wordt een anti-maatschappelijke tendenz gekweekt. Speciale cursussen dus binnen schoolverband. Hij drong aan op meer aandacht voor het Middelbaar Technisch onderwijs.

Mej. Tendeloo wijdde aandacht aan het Hoger Onderwijs. Zij stemde in met de bedoeling van de minister om op dit gebied tot meer internationale oriëntatie te komen, niet alleen voor de export van ons intellect, maar vooral ten dienste van de internationale samenwerking. Het overwicht van de geest over de defensieve kracht dient behouden te blijven. In dat verband klaagde zij over de verdrukking van de geestes-wetenschappen. Zij pleitte voor een opleiding in paedagogie en didactiek bij de leraar-opleiding. Daarnaast ondersteunde zij de activiteiten ten gunste van het internationaal instituut voor luchtkartering, dat in Delft zal worden gevestigd en de plannen voor een hier te vestigen Internationaal Academisch Instituut. Zij besloot met de wens om de officiële rapporten op overheidsgebied aan de Kamer ter beschikking te stellen.

Willems maakte enkele opmerkingen met betrekking tot Oudheidkunde, Natuurbescherming en Kunst. Hij meende, dat het signaal op rood moet worden gesteld

ten aanzien van de wijze, waarop de Overheid haar taak op dit gebied vervult. Hoewel hij niet mee wil doen aan de goedkope redeneertrant, die de uitgaven van een orkest vergelijkt met die voor een straaljager en ook de Overheidsuitgaven voor cultuur niet op een bepaald percentage van de militaire uitgaven gesteld kunnen worden, meent hij toch, dat de zorg van de Overheid voor onze roerende en onroerende cultuur-monumenten onvoldoende is. Hij licht met een lijst van voorbeelden toe, waarom dit het geval is. Zo noemt hij de gebrekkige steun aan „Goed wonen”, aan het Nederlands Volkstoneel en aan het Nederlands Film-instituut. Verder wijdde hij beschouwingen aan de Opera, aan de vrijetijdsbesteding van militairen en de reisbeurzen voor letterkundigen.

Stufkens sprak over de vorming buiten schoolverband. Hij wees op een aantal problemen op dat gebied, die dringend om oplossing vragen, zoals de vrijetijdsbesteding bij verlengde militaire dienstplicht, het gevaar van versmalling van de Volkshogeschool-gedachte door confessionalisering dezer instelling en de vraag hoe het enthousiasme voor de sport gebruikt kan worden voor een all round geestelijke vorming. De volksontwikkeling moet dienstbaar gemaakt worden aan de grondslag van een wezenlijke volkscultuur, waaraan de breedheid van de natie deelneemt. Hij verzet zich tegen een verlaging van de subsidie voor de jeugdorganisaties. Hiermee wordt de krachtsontplooiing der jeugdbeweging verzwakt. Deze mag niet uit het oog verloren worden naast een grotere aandacht voor de ongeorganiseerde massa-jeugd.

Hij verwonderde zich over de onoordeelkundige wijze, waarop sommige subsidies wel of niet worden verleend.

18-12-1951. Begroting voor 1952 (2300).

Van Sleen constateert, dat de Minister en Staatssecretaris bezielde zijn met de wil om het onderwijs te vernieuwen, het peil er van op te voeren, te hervormen en kunsten en wetenschappen te bevorderen. Maar daarnaast wordt hij geremd door de krachtsinspanning op ander terrein, die nodig is om het gevaar af te weren. De minister moet dikwijls neen zeggen, als zijn hart ja zegt. Van Sleen waarschuwt echter, dat onverstandige bezuinigingen nu, later het veelvoudige zullen kosten om deze tekortkomingen weer te niet te doen. Hij noemt een aantal voorbeelden o.a. de subsidie-vermindering aan de Volksuniversiteit. De wetenschaps-verspreiding geschiedt nog teveel op ouderwetse wijze, n.l. ieder moet er maar voor betalen, of hij het kan of niet, ook al is hij begaafd. De eerste eis van de democratie is het scheppen van volkomen gelijke ontwikkelingskansen. Van Sleen pleit voor kosteloos onderwijs. Een desbetreffende door hem ingediende motie wordt verworpen. Hij waarschuwt opnieuw de Regering, dat de industrialisatie zal mislukken indien zij niet voldoende geld in het technisch onderwijs steekt. Een aantal gevallen van onrechtvaardige behandeling van het openbaar onderwijs worden tenslotte behandeld, o.a. Klundert en Elburg. Verder wijdt hij aandacht aan de gebeurtenissen te Hardegarijp.

Bij Lager Onderwijs bespreekt Van Sleen met name de vraagstukken van de scholenbouw en de ontwikkeling van de onderwijzers-salarissen. Bij de afdeling radio constateert hij, dat op dit gebied nog geen nieuw geluid van de regering is vernomen. De Radiowet is nog steeds in aantocht. Hij wijdt vooral aandacht aan de televisie en de wereldomroep. Hij suggereert het plaatsen van de wereldomroepzender in Suriname of de Antillen.

De Loor constateert, dat de positie van het Openbaar Middelbaar en Voorbereidend Hoger Onderwijs niet bijster gunstig is. Hij noemt voorbeelden. Een betere voorziening in de materiële behoeften van de Rijksscholen is nodig. De

bijzondere scholen hebben met overheids gelden veel meer bewegingsvrijheid. Hij pleit voor een bezoldiging van de godsdienstleraren op de openbare scholen. Hij acht de subsidies voor avondlycea onvoldoende. Hij wijdt ten slotte aandacht aan de inspectie in het Noorden des lands en het vraagstuk van de erkenning van de akte Fries.

Bij Nijverheids onderwijs spreekt De Loor uitvoerig over de dringende noodzakelijkheid van de uitbreiding van het leerlingens telsel. Hij verheugt zich over de ondersteuning hiervan door de minister. Over het algemeen is het bedrijfsleven weinig bekend met de mogelijkheden van het leerlingens telsel als methode ter verbetering van het bedrijf.

Hij vergelijkt de Nederlandse situatie met de Zwitserse waar men veel verder is. Verder spreekt hij over de opleiding van praktijk-leraren, in die zin, dat een praktische opleiding vooraf gaat aan de theoretische. Hij vreest, dat het werk van de Stichting Huishoudelijke Voorlichting ten Plattelande door de subsidieverlaging met ondergang bedreigd wordt.

Stufkens bespreekt in de eerste plaats het wetsontwerp, dat de Stichting van het Internationale Acadamisch Instituut moet voorbereiden. Hij waardeert dit initiatief, maar acht de plaats van vestiging van groot belang. Er moet directe samenwerking met het universitaire leven zijn en daarom verdient een Universiteitsstad de voorkeur. Zijn voorlopige keuze is Amsterdam, in het bijzonder door de buitengewone mogelijkheden, die het Koninklijk Instituut voor de Tropen daar biedt. De zuivere wetenschappen en vooral ook de geesteswetenschappen mogen niet te veel overvleugeld worden door de technische wetenschappen. *Stufkens* is weinig tevreden over de aanpassing van het Hoger Onderwijs aan de veranderingen in het sociale leven. Hij betreurt in dit verband, dat de toegezegde verlaging van college-gelden geen doorgang zal vinden. Dit is te bezwaarlijker omdat bij collegegelden geen progressie wordt toegepast op de heffing. Velen vinden de weg naar de Universiteit afgesloten, omdat de kosten te hoog zijn. Hij betreurt de vermindering van de subsidie aan het Nutsseminarium te Amsterdam.

Bij de discussies over vorming buiten schoolverband betreurt *Stufkens* het uitblijven van een breed debat over dit onderwerp. Hij bepleit een sterkere coördinatie en grotere planmatigheid bij alles wat tot de staatsbemoeiing met de jeugd behoort. Hij heeft daarbij de angst, dat dit alles te veel in de departementale sfeer blijft. Hij wenst de totstandkoming van een jeugdstatuut, waarin alle werkzaamheden zijn samengevat. Hij is erkentelijk voor de meerdere steun die verleend wordt aan de leatuurverspreiding en de ontwikkelingsinternaten. Hij acht daarnaast een sterkere ondersteuning van het interne jeugdwerk en het massa-jeugdwerk dringend noodzakelijk. Hij is bezorgd over het feit, dat de Regering zo weinig belangstelling heeft voor het Volkshogeschoolwerk. Dit is te vreemder omdat de ontmoetingsmogelijkheden op het niveau van de intellectuele bovenlaag in het Gesprek-centrum wel ondersteund worden.

Willems stelt vast, dat in deze begroting voor verschillende belangrijke posten van culturele activiteit hogere bedragen zijn uitgetrokken, met name voor monumenten, orkesten, toneelgezelschappen en de opera, terwijl ook voor behoeftige toonkunstenaars, toneelspelers en letterkundigen gelukkig iets meer geld beschikbaar is gesteld. Hij meent echter, dat het signaal nog op rood moet blijven staan. *Willems* pleit voor meer aandacht voor een aantal belangrijke monumenten en musea. Monumentenzorg moet nu primair worden gesteld. Hij verwondert zich over het ontbreken van steun aan de zangkoren. Dit kan fatale gevolgen hebben. Ten slotte bespreekt hij de verhouding van Overheid en film. Hij be-

treurt, dat in het desbetreffende rapport wel aandacht is gegeven aan de nationale filmproductie, maar vrijwel niet aan de bevordering van het culturele filmproduct in het algemeen. Willems bepleit de oprichting van een Nederlands Instituut voor de film.

31-1-1952. Regeling van de vorming van onderwijzers en onderwijzeressen voor het algemeen vormend lager onderwijs enz. (1676).

Van Sleen hoopt, dat dit ontwerp de eindstreep zal halen. Reeds driemaal werd een poging gedaan om op dit punt tot een wettelijke regeling te komen. Deze pogingen mislukten. Desondanks had Van Sleen nog wel ernstige critiek naast de voldoening over een aantal punten. Wat de laatste betreft, is hij zeer verheugd, dat de paedagogische en didactische vorming der leerkrachten nu eindelijk wordt geregeld. Verder wordt de vakopleiding fundamenteel en in goede zin veranderd. Van Sleen betreurde echter dat de onderwijzersopleiding afzonderlijk wordt gehouden van de opleiding van andere intellectuele beroepen. De minister wil de U.L.O. nog blijven behouden als voorbereiding. Van Sleen meent, dat de hele voorbereiding beter via een middelbare school voor algemeen vormend onderwijs kan plaats vinden. Door de voorgestelde regeling blijft de „afzonderlijkheid” gehandhaafd. Ernstige bedenkingen had hij tegen de handhaving van twee bewijzen van bekwaamheid, die van onderwijzers en die van hoofdonderwijzers (onderwijzer met hoofdakte). Dit acht hij zeer verkeerd en hij dringt met nadruk aan op een wijziging, waardoor deze onderscheiding vervalt en alle toekomstige onderwijzers dus de derde leerkring moeten doorlopen.

De Loor acht de aanneming van dit wetsontwerp het scheppen van de gelegenheid tot een gezonde groei. Hij belichtte de in het verleden gedane pogingen en ging nader in op het leerprogramma van de kweekscholen. Het huidige voorstel heeft een belangrijk voordeel boven de huidige kweekschool door het vervallen van het tweeslachtige karakter van de opleiding. Uitvoerig behandelde hij met name de vorming in de paedagogiek. Hij pleitte verder voor concentratie van kweekscholen. Daardoor kan men een behoorlijke bezetting met vakleerkrachten bereiken. In het bijzonder wijdde hij nog aandacht aan de opleiding voor U.L.O., Nijverheidsonderwijs, V.G.L.O. en het B.L.O. Aansluiting voor het landbouwonderwijs zal gevonden moeten worden. Tenslotte bepleitte *De Loor* een rechtvaardige toepassing van de pacificatiegedachte met betrekking tot de kweekscholen. Hij verzocht nog om in de overgangstijd in het bijzonder rekening te houden met het vervullen van de militaire plichten. Een amendement-*De Loor* om godsdienstleraren aan openbare en bijzondere kweekscholen op dezelfde wijze te salariëren, wordt door de minister overgenomen. Een amendement-*De Loor* om voor de akte handwerken de eis te stellen van een vooropleiding, minstens gelijk aan het M.U.L.O.-diploma, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

24-4-1952.—Wijziging vaststelling van het Tijdelijk Besluit schoolgeld Lager Onderwijs 1945 (2477).

Van Sleen constateert, dat dit ontwerp algemene instemming heeft. Hij stelt vast, dat daarbij teveel naar de financiële voordelen voor de ouders en te weinig naar de technische bezwaren bij de uitvoering is gekeken. Wat de lastenvermindering betreft herinnert hij aan de toezegging van October 1950, dat de schoolgelden over de hele linie zullen worden gehalveerd. Daaraan is hiermee

slechts ten dele voldaan. Over de verlaging der college-gelden werd niets meer gehoord. Voor het voorbereidend hoger- en middelbaar onderwijs werd dit slechts met 30 % en voor het uitgebreid lager onderwijs slechts met 20 % verlaagd. Op een aantal financiële details, mede in verband met de gemeentelijke kant er van, ging Van Sleen nader in. Hij vroeg zich af of nu de kosten van de schoolgeld-heffing nog wel in redelijke verhouding staan tot de omvang van de opbrengst.

Financiën (begrotingshoofdstukken VII A, VII B en XIV.)

(VII A is ten dele bij Algemene Beschouwingen behandeld.)

17-10-1950. Wijziging Omzetbelasting sigaren en sigaretten (1713).

Hofstra verzet zich tegen de opvatting als zou deze omzetbelasting te hoog zijn geweest, waardoor de omzet dermate teruggelopen zou zijn, dat de belastingopbrengst in gevaar zou worden gebracht. Hij wijst er op, dat deze belasting wordt voorgesteld met het oog op de toestand in de sigarenindustrie. De fractie heeft de belastingheffing altijd gezien als een instrument mede tot het bereiken van sociale en economische doeleinden. Men moet bij belastingheffing altijd letten op sociale en economische gevolgen. Hij stelt vast, dat de sigarenindustrie een factor van sociaal-economische betekenis is in ons land. Er werken vele geschoolde arbeiders. De voorgestelde maatregel kan dus dienen voor bevordering der werkgelegenheid. De toestanden in deze industrie zijn niet rooskleurig. Er is een sterke teruggang in het aantal tewerkgestelden. De afschaffing van de omzetbelasting op sigaren kan een ruimere afzet en behoud van de werkgelegenheid bevorderen. Toch zal de verarming van Nederland gedragen moeten worden. Hij constateert verder als een belangrijke oorzaak van de teruggang der sigarenproductie de verandering in rookgewoonte na de oorlog. De grens van de sigarettenprijs, waarboven de omzetbelasting voor sigaretten verhoogd wordt, acht hij te laag.

18-10-1950. Verlaging van inkomsten- en loonbelasting (1403).

Verhoging van omzetbelasting (1404). Wijziging en aanvulling van Registratie- en Zegelwet (1405 en 1406), Wet op Personele Belasting (1408).

Hofstra stelt vast, dat de bedoeling van dit complex van ontwerpen is een geringe verschuiving van directe naar indirecte belasting. Hij acht een daarvoor gebruikt argument, dat ons volk meer consumeert dan produceert, niet juist. Hoewel nog niet voldoende, besparen wij als volk per jaar enorme bedragen. Bovendien ligt het overbodige verbruik niet bij hen, die het zwaarst door indirecte belastingen getroffen worden, maar wel bij de hogere inkomens. Hij betwijfelt de juistheid van de verlaging van de inkomstenbelasting voor de hogere inkomens. Daar er hier geen sprake is van verhoging der omzetbelasting voor de lagere inkomens, kan hij ditmaal deze verschuiving wel aanvaarden. In feite betekenen deze ontwerpen dus een verlichting voor de lagere inkomens. Hij pleit voor vereenvoudiging der belastingen. Het tarief van de inkomstenbelasting met kinderaftrek is veel te ingewikkeld.

Hij informeert bij de minister naar de financiële toestand van het ogenblik. Indien mogelijk, zou hij nog gaarne enige verlichting zien voor die minder-draagkrachtigen, die nog net in het tarief vallen. De heffing van inkomstenbelasting voor gehuwden zonder kinderen zal niet eerder dan bij een inkomen van f 2000.— mogen aanvangen. Voor de middengroepen zou iets gedaan kunnen worden indien de Kamer de moed zou hebben de verlaging voor de

hogere en hoogste inkomens te laten vervallen. Hij keerde zich tegen de stelling van de heer Lucas (K.V.P.), die tot de „middengroepen” ook rekent de inkomens van f 15.000 tot f 40.000. De door Hofstra gesuggereerde verlichting van de minst-draagkrachtigen wordt in een iets andere vorm door minister Lieftinck in een gewijzigd ontwerp overgenomen. Een amendement-Hofstra om de inkomstenbelasting voor de middengroepen te verlichten ten koste van een weglaten der verlaging van de hogere en hoogste inkomens, wordt verworpen door K.V.P.-, C.H.-, A.R.- en V.V.D.-fracties. Een amendement-Hofstra om boeken vrij te stellen van omzetbelasting wordt door de minister overgenomen, voorzover betreft de verkoop bij de detaillist. Een technisch amendement-Hofstra op de Registratiewet wordt door de minister overgenomen.

Van der Goes grijpt nog in dit debat in naar aanleiding van een interventie van de heer Romme (K.V.P.) die zich gekeerd had tegen een onaanvaardbaarverklaring van minister Lieftinck. *Van der Goes* wijst er op, dat ieder begrijpt, dat hier sprake is van kabinets-politiek. Het amendement-Lucas in kwestie is geen technische maar een politieke wijziging.

Burger en mej. Tendeloo nemen nog deel aan de discussies over de wijziging van de Registratiewet.

22-11-1950. Wijziging van de Loterijwet (1043).

Hofstra maakte bezwaren tegen de wijze, waarop de regering de particuliere loterijen heeft willen wegwerken. Hij constateerde, dat over het principiële standpunt ten opzichte van de loterij in de fractie geen volledige overeenstemming bestaat. Er zijn leden, die principiële bezwaren hebben tegen elke loterij, anderen menen, dat de Staatsloterij rustig nog wat kan worden uitgebreid en hebben daartegen geen enkel moreel bezwaar. Er is een grote tussengroep, die de Staatsloterij aanvaardbaar acht als een kanalisering van de speelzucht. Hoewel tegen sommige vormen van wedden grote sociale bezwaren aangevoerd kunnen worden, stelde *Hofstra* zich op het laatste standpunt. Hij achtte de Nederlandse vorm van een Staatsloterij een onschuldig genoeg.

29-3-1951. Behandeling van de Begroting voor 1951 (1900).

Ten Hagen wijdt voornamelijk aandacht aan de uitvoering van de oorlogsschaderegeling. Hij meent, dat deze nog vele moeilijkheden bij het departement oplevert en voor de gedupeerden een bron van teleurstellingen is. Hij bespreekt de wijze, waarop de regeling wordt uitgevoerd en vraagt met name meer aandacht voor een meer sociaal gerichte volgorde bij de vaststelling van aanvullende bedragen. Het tempo van de uitkeringen kan naar zijn mening nog opgevoerd worden. Hij vraagt de minister om een duidelijke uitleg van bepalingen in de wet waarover bij de betrokkenen onzekerheid bestaat.

Ten aanzien van de mogelijkheid om aanvullende bijdragen voor heraan-schaf-fing voor bedrijfsuitrusting ook voor andere dan de verlangde goederen te besteden, achtte hij een ruimere toepassing nodig. Hij bespreekt verder een aantal onderdelen ten aanzien waarvan hij aanvullende wetswijzigingen bepleit. *Hofstra* bespreekt bij dit hoofdstuk een aantal onderdelen van het beleid. Hij spreekt waardering uit voor het beleid van de minister en voor het werk van het Departement, dat vele moeilijkheden, voortspruitende uit de bijzondere omstandigheden, moet oplossen en verschillende nieuwe taken moet verrichten. Hij vraagt zich af of in de organisatie van het Departement voldoende rekening wordt gehouden met het gezichtspunt, dat het belangrijkste voorop moet gaan,

dat men niet verdrinkt in een grote hoeveelheid minder belangrijke zaken. Hij noemt een aantal voorbeelden van gemaakte fouten bij de belastingheffing, die het gevolg zijn van de noodzaak de grote achterstand in te halen. Ook met de wetgeving heeft men een achterstand. Hij pleit voor spoedige herziening en vereenvoudiging van ons belastingstelsel. Men dient daarbij rekening te houden met de voortschrijdende Europese integratie. Hij dringt er op aan om bewuster in die richting te werken. Voor grotere staatkundige eenheden zijn gemeenschappelijke financiën van grote betekenis. Een gemeenschappelijke kas, zij het voor beperkte doeleinden, werkt ook in die richting. De Nederlandse minister van Financiën dient initiatief op dat gebied te nemen. Hofstra verzet zich tegen een poging van andere zijde om de Nationale Spaarraad op te heffen.

3-4-1951. Wijziging art. 48 van de Comptabiliteitswet (1186)

Schilthuis wijst er op, dat dit voorstel om de salarissen van voorzitter en twee leden van de Algemene Rekenkamer te verhogen, twee jaar geleden werd ingediend. Er is in die tijd op het gebied van de ambtenaren-salarissen veel geschied. Het blijkt, dat het voorstel alweer verouderd is. Hij acht de Rekenkamer een in het bijzonder ook voor de volksvertegenwoordiging zeer belangrijk lichaam. Hij stemt tenslotte in met dit wetsontwerp.

19-4-1951. Goedkeuring en uitvoering van Benelux-verdrag betreffende unificatie van accijnzen en waarborgrecht (1703).

Hofstra betreurt de vertraging van de Benelux-ontwikkeling, die de laatste tijd is waar te nemen. Hij acht de Benelux politiek en economisch noodzakelijk en stemt daarom in met deze unificatie. Hij wenst niet de methode te volgen van een aantal voorbereidende maatregelen, die pas in werking kunnen treden, als alles volledig is. Wij moeten stap voor stap de verder gaande eenwording invoeren. Hij betreurt het uitstel tot 1 Januari 1953 van de unificatie der accijnzen. Hij acht het Benelux-accijnsstelsel beter dan de stelsels in elk der drie landen, al is het nog niet het beste stelsel. Hij gaat uitvoerig in op het belangrijkste onderdeel: de verhoging van de Nederlandse gedistilleerd-accijns. Dit is een zeer ingrijpende verhoging. Het verbruik van gedistilleerd is echter essentieel. Meer dan 100 miljoen gulden wordt per jaar voor alcoholhoudende dranken uitgegeven. Er is hier bezuiniging en verbruiksbeperking nodig. Hij waarschuwt tegen een te hoog grijpen, dat als gevolg kan hebben, dat de fraude overmatig toeneemt.

Wanneer men geen verhoging van de benzine-belasting wil, zal men deze verhoging van de gedistilleerd-accijns wel moeten aanvaarden. Voor Hofstra is de Benelux meer waard dan een goedkope borrel. Hij pleit voor de opname onder zilver van verzilverde voorwerpen, die als x-zilver worden aangeduid. (Voor x kan dan een of andere handelsnaam ingevuld worden.)

27-6-1951. Wijziging van Inkomsten-, Loon- en Vermogensbelasting (2105); verhoging Venootschapsbelasting (2106); wijziging Omzetbelasting (2140); verhoging Motorrijtuigenbelasting (2141); verhoging tarief Vermogensbelasting (2155); wijziging en aanvulling van de Successiewet (2156).

Hofstra herinnert aan de regeringsverklaring van 17 Maart 1951, waarin de Minister-president heeft gewezen op de ongunstige toestand van 's Rijks financiën en van de Nederlandse betalingsbalans. Deze problemen konden toch alle opgelost worden door een billijke verdeling van de lasten, waarbij de sociale

rechtvaardigheid betracht zal moeten worden. De financiële kant van deze voorstellen is nu belichaamd in deze wetsontwerpen. Hofstra wees er op, dat, ondanks veel critiek, de regeringspolitiek van de achter ons liggende jaren niet alleen door de P.v.d.A. gesteund werd. In feite werden de belangrijkste financiële en fiscale maatregelen tot stand gebracht met de steun van een grote meerderheid van de Kamer. Een latere loochening van deze verantwoordelijkheid doet weinig heldhaftig en weinig zakelijk aan. Hofstra sprak zich uit voor een doelmatige bezuiniging van de overheidsdiensten. De socialistische fractie is zich echter steeds bewust geweest, dat een verwoest land als Nederland heel zware financiële offers moest en moet brengen in het belang van ons volk. Daarom is nooit aangedrongen op verdere belastingverlaging. Daarmee wekt men illusies, die men voorlopig toch niet kan waar maken.

Het nieuwe kabinet heeft in Maart de tekorten gemeend te moeten dekken in drie porties. Een portie gedragen door de consumenten en wel door verlaging van subsidies, waarmee van de bevolking 300 miljoen gulden per jaar werd gevraagd. Een tweede portie van 250 miljoen gulden dacht de regering door leningen te dekken en een andere portie van eveneens 250 miljoen gulden zou uit belastingverhoging, hoofdzakelijk drukkende op de niet-loontrekkenden, komen. Zou later blijken, dat het in totaal met wat minder kan, dan gaat het natuurlijk niet aan deze vermindering ten gunste van slechts één dezer porties te doen komen. Dan zal niet alleen de belastingverhoging minder, maar ook het te lenen bedrag en de consumptiebeperking verlaagd moeten worden. Hij wijst daarnaast op de plicht om de hogere uitgaven voor defensie op te brengen. Hij wijst op de offerbereidheid van het Amerikaanse volk, niet in het minst op belastinggebied. Wij mogen niet te kort schieten. Hofstra geeft de mogelijkheid van een gedwongen lening in overweging, als de genomen maatregelen niet effectief genoeg zouden blijken. Hij wijst er op, dat de loontrekkenden hun aandeel in de lasten reeds in Maart hebben geleverd, nl. een reële inkomstenvermindering van 5%. Loontrekkenden uit de middengroepen, particuliere pensioentrekkers en kleine renteniers zijn hierdoor meer dan evenredig zwaar getroffen. Voor de overigen zijn deze belastingverzwaringen bestemd.

Hij wijst op de agitatie tegen deze voorstellen. Toch tonen de gepubliceerde jaarverslagen een zeer behoorlijk beeld van de inkomsten van het bedrijfsleven. Men klaagt wel over nivellering maar deze is langzamerhand een sprookje geworden. Het is nodig, dat de Regering een nauwkeurig inzicht in de inkomensverdeling geeft. Hofstra vraagt de Regering het aangekondigde Regeringsprogram uit te voeren. Hij aanvaardt het onderlinge verband der voorstellen door in te stemmen met de eis, dat het totaal gestelde bedrag bereikt zal moeten worden. Hij bespreekt de afzonderlijke voorstellen. Hij besluit met een citaat uit een boek van de R.K. professor Van der Ven, waarin sprake is van „een gigantische worsteling tussen barbaars materialisme en christelijke humaniteit”. Het uitsluitend streven naar eigen belang is in wezen barbaars materialisme. Zij, die naar een redelijke verdeling der offers streven, staan aan de kant van de christelijke humaniteit. Hofstra dringt aan op een versnelde invoering van de voorgestelde maatregelen. Hij verzet zich tegen de pogingen van de heer Lucas (k.v.p.) en Van den Heuvel (a.r.) om de totale opbrengst van de wetsontwerpen te verminderen. Enkele amendementen-Hofstra worden overgenomen of aangenomen. Zo ook een amendement-Burger op het voorstel inzake omzetbelasting met betrekking tot de bouw van boten voor watersportdoeleinden.

Burger mengde zich nog in het debat bij de discussies over de vennootschapsbelasting. Door een verhoging van deze belasting moesten de bij amendement

verlaagde heffingen van de vorige ontwerpen weer gecompenseerd worden teneinde het voorgenomen totale bedrag te krijgen. Burger keerde zich tegen de „christelijke” politiek, met name van de A.R. en C.H. partij, die ondanks hun aanvaarding van het Regeringsprogram en ondanks de vlotte aanvaarding van de consumptie-beperking zich aan hun verantwoordelijkheid poogden te onttrekken door zich tegen dit ontwerp te keren. Hij noemde deze politiek van „pluk de armen en steun de rijken” teleurstellend. Ook de heer Oud wenst zijn toezegging bij de kabinetsformatie niet na te komen nu het om impopulaire voorstellen gaat.

5-7-1951. Ontwerp-wet op de Herkaptalisatie (1758) .

Hofstra stemt met dit ontwerp, waarover weinig meningsverschil bestaat, in. Hij vraagt zich af waarom deze kwestie niet reeds eerder aan de orde is gesteld. Hij stelt nog enkele vragen over de regeling van de inkomstenbelasting. Een amendement-*Hofstra* wordt aangenomen zonder hoofdelijke stemming.

17-7-1951. Regeling van het assurantie-bemiddelingsbedrijf (870).

Hofstra constateert ook hier grote eenstemmigheid van de Kamer. De enige mogelijkheid om een oplossing te vinden voor de scherpe tegenstellingen tussen twee groepen van belanghebbenden is het algemeen belang als uitgangspunt voorop te stellen. Hij stelt vast, dat in het verzekeringsbedrijf nog veel concurrentie en ondeskundigheid heerst ten koste van de „consument”. Dit ontwerp wil de „beunhazen” onder de assurantie-bemiddelaars uitsluiten. Hij bepleitte de instelling van een staatscommissie ter bestudering van de socialisatie-mogelijkheden van het verzekeringsbedrijf.

6-11-1951. Toezicht op het Credietwezen (2149).

Hofstra betreurt de eenzijdige politieke agitatie om dit wetsontwerp. De heer Van de Wetering (c.h.), die het spook van het staatsocialisme weer met opvallend gemak hanteert, doet lustig aan dit spelletje mee, waarover *Hofstra* zich niet verbaast. Men begint zelf met een caricatuur te maken van wat de tegenstander wil en dan gaat men deze zelfgemaakte caricatuur zonder enige gewetensreserve bestrijden. De vertoonde heftigheden gaan uit van een onjuiste voorstelling van zaken. *Hofstra* wijst er op, dat de Regering van verschillende zijden – ook van de kant van de bankwereld – deskundige adviezen heeft ingewonnen. Hij wijst op de uitingen van A.R. financiële deskundigen, die lijnrecht in strijd zijn met de politieke uitspraken van de A.R.-fractie. Het ontwerp schijnt bovendien de instemming van het Christelijk Nationaal Vakverbond te hebben. Dit ontwerp is trouwens nationaal en internationaal helemaal niet nieuw, want in vele landen bestaan deze bevoegdheden reeds. Ook in dit geval houdt de voorgestelde maatregel nauw verband met het aanvaarde kabinetsprogram. Hij bespreekt verder het adres van het N.V.V., dat in de Kamer becritiseerd werd, *Hofstra* spreekt zich uit voor een blijvende regeling. Bedrijfseconomisch en sociaal-economisch toezicht hangen met elkaar samen.

Overigens behoeft de Overheid alleen in te grijpen, wanneer dat noodzakelijk is. De beperking van de werkingsduur tot enkele jaren acht hij een verzwakking. Mits het interne bedrijfsbeleid van de banken zoveel mogelijk gerespecteerd wordt, is een zo ruim mogelijk arsenaal van bevoegdheden voor de Nederlandsche Bank noodzakelijk. Dit wetsontwerp is in de moderne omstandigheden een noodzakelijke maatregel.

30-11-1951. Behandeling van de begroting voor 1952 (2300).

Hofstra vraagt de minister spoed te betrachten met een aantal urgente wetsontwerpen. Zo wenst hij een wettelijke regeling ten aanzien van het rechtsherstel van effecten en een fiscale tegemoetkoming voor de dagbladpers. Verder spreekt hij over de afdoening van het aan de grens in beslag genomen Duits geld van uit Duitsland in 1945 teruggekeerde Nederlanders. De uitbetaling van de oorlogsschade dient op vlottere wijze plaats te vinden met name aan de dringende gevallen.

Op de waardering van het uit te keren bedrag gaat hij nader in. Vervolgens bespreekt hij een aantal onderdelen van de departementale werkzaamheden. Met name drong hij er bij de minister op aan om de uitkering van het Gemeentefonds aan de Gemeenten voor 1952 te verhogen van 135 tot 145 %.

12-3-1952. Bepalingen vervanging fiscaal noodrecht (1957).

Hofstra is het in grote lijnen met dit ontwerp eens. Het streven naar codificatie en uniformering van verspreide belastingvoorschriften, dat in dit ontwerp tot uiting komt, juicht hij toe. Hij betreurt, dat het hier slechts een fragment betreft. Doordat oude bepalingen ook blijven bestaan, wordt er helaas maar weinig vereenvoudigd. Hij wil met deze tijdelijke regeling wel genoegen nemen omdat een definitieve algemene herziening van het belastingrecht in voorbereiding is. Deze is en blijft zeer urgent. Op grond van zijn ervaringen verzet hij zich tegen de phrase die de Overheid van een „fiscale terreur” beschuldigt. Hij constateert, dat de toeneming van de fiscale fraude na de oorlog een internationaal verschijnsel is. De belastingmoraal moet hersteld worden en de fraude teruggedrukt. De bonafide belastingbetalers moeten beschermd worden.

8-5-1952. Wijzigingen van begrotingshoofdstukken VII B en XIV (2513).

Nederhorst behandelde dit wetsontwerp, dat voorschotten en maatregelen voor de werkverruiming voorstelt. Hij uitte zijn bezorgdheid over het onbevredigende tempo van de teruggang van het aantal werklozen. Hij vraagt of het apparaat voldoende uitgerust is, of er een behoorlijke samenwerking der departementale diensten is, of er een kaartregister van de beschikbare werken is, of deze voldoende zijn voorbereid en of er voldoende financiële mogelijkheden voor de gemeenten zijn om hun plannen uit te voeren. Hij vraagt of er maatregelen genomen worden om de koopkracht te versterken en noemt daarbij o.a. de verhoging van de nooduitkering aan ouden van dagen.

8-5-1952. Technische herziening van enige tabellen van de omzetbelasting (2466).

Hofstra wijst op de beperkte strekking van dit ontwerp. Hij stelt met voldoening vast, dat er een hele nieuwe wet op de omzetbelasting in staat van voorbereiding is. Hij stelt vast, dat bij deze wijziging in de omzetbelasting rekening is gehouden met economische en sociale factoren. Rekening is gehouden met de werkgelegenheid, met de export-mogelijkheden, met de positie van bepaalde middenstandsbedrijven en met de bescheiden draagkracht van de consument. Bij een zeer hoog weeldetarief moet men oppassen, dat de exportmogelijkheden niet wegvallen. Hij bespreekt enkele details. Hij steunt aanvankelijk een amendement-Lucas, dat dagbladen, weekbladen en tijdschriften wil vrijstellen.

In het daarna volgende conflict tussen de minister en de meerderheid van de Kamer — ten dele een staatsrechtelijk conflict — ondersteunt Hofstra de minister, vooral omdat deze aangekondigd heeft het hele ontwerp terug te nemen indien het amendement-Lucas zou worden aanvaard. Later wordt dit conflict opgelost.

8-5-1952. Wijziging Inkomstenbelasting, Loonbelasting en Vennootschapsbelasting (2492).

Hofstra stemt in met dit ontwerp, dat een nadere regeling geeft voor de aftrekbaarheid van giften bij belastingbetaling. Hij acht het vaststellen van een minimum voor natuurlijke personen juist. Aftrekbaarheid van zeer kleine giften heeft weinig effect op de verlaging en geeft te veel administratieve rompslomp. Voor de vennootschapsbelasting acht hij een verlaging beneden het voorgestelde minimum van 2 % wel noodzakelijk.

Oorlog en Marine (begrotingshoofdstukken VIII A en VIII B).

29-5-1951. Begroting voor 1951 (1900).

Vorrink wijst op de moeilijkheden waarin Nederland verkeerde, toen het de taken in Atlantisch verband op zich nam. De nerveuze spanning hierover kostte minister Schokking zijn ministeriële hoofd. Zijn opvolger 's Jacob was korte tijd minister. In die tijd beleefde hij de nodige dramatische gebeurtenissen. Vele meningsverschillen tussen Regering, militaire instanties en Atlantisch opperbevel culmineerden in het ontslag van generaal Kruls. Dit krachtige optreden van de Regering heeft onze instemming. De hogere militaire leiding behoort onvoorwaardelijk ondergeschikt te zijn aan de burgerlijke autoriteiten. *Vorrink* waardeert het heengaan van minister 's Jacob met de regeringswisseling in Maart maar matig. Hij was een krachtig regeerder en de politieke motieven voor dit heengaan kunnen ook weinig gewaardeerd worden. Overigens heeft hij in de nieuwe bewindsman Staf vertrouwen. Overgaande naar de toestand van het leger stelt *Vorrink* vast, dat de verdedigingswaarde van het Westen in sterke mate afhangt van het moreel van de soldaat en dat is er alleen als het vertrouwen bestaat in de sociale gerechtigheid van de Westerse wereld. Daarnaast kan alleen gerekend worden op een succesvolle verdediging als alle volksgroepen bereid zijn tot het brengen van offers. Door de loontrekkenden is het offer van 5 % consumptiebeperking gebracht. Wie zich rekenschap geeft van de welstand, waarin bepaalde bevoorrechte groepen van ons volk nog leven, vraagt zich af waar hun zedelijk reveil blijft, dat getuigenis zou kunnen afleggen van een ontwakend sociaal verantwoordelijkheidsgevoel. *Vorrink* gaat daarna nader in op een aantal militaire problemen. De 500 miljoen gulden extra uitgaven per jaar is een verhoging met 50 %, die voornamelijk bestemd is voor leger en luchtmacht. De grote vraag is of dit bedrag op een efficiënte wijze verwerkt zal worden. De uitvoering is alleen mogelijk als er voldoende Amerikaanse en ook Canadese hulp komt. Het gaat daarbij om bewapening en om grondstoffen. *Vorrink* vraagt of de plannen nu eindelijk een concrete vorm hebben aangenomen. De bedoeling is tot de volgende maatregelen te komen:

Herhalingsoefeningen in groter verband van hen, die in Indonesië actieve dienst verrichtten, die diensttijd te verlengen tot 18 maanden, de voortdurende beschikbaarheid te hebben van vrije parate troepen-formaties, de vorming van 5 mobilisabele divisies en de versterking van de luchtmacht. Bij de opbouw van

de Atlantische verdediging dient een maximum van coördinatie te worden toegepast. Er moet een eind gemaakt worden aan nationale eigenzinnigheid. Het streven naar een Europees leger mag de Atlantische verdediging en de opname van West Duitsland daarin niet belemmeren. Verder ging Vorrink op een aantal onderdelen van departement en de verschillende diensten nader in. Hij besluit met de verzekering, dat wij in de strijd tegen de demonie van het totalitaire bolsjewisme geestelijk en zedelijk niet het slachtoffer zullen worden van de demonie van een militarisme, dat een doel in zich zelf kan worden.

Vermeer is er niet gerust over of bij de opzet van de nieuwe organisatie de menselijke factor in het defensie-beleid niet teveel in het gedrang zal komen. In dit verband besteedt hij vooral aandacht aan het ontwikkelings- en cursus-beleid voor de militairen. De positie en vooral de vrije tijdsbesteding van de militair mogen niet in het gedrang komen. De afdeling sociale zorg van het Directoraat-personeel dreigt in de toekomst slechts een klein onderdeel te worden. De sociale dienst dient de gevolgen van dienstplicht en herhalingsoefeningen zo veel mogelijk op te vangen. Men mag in zijn burgerlijke loopbaan niet de dupe worden van zijn militaire dienstvervulling. „Goed voer, goede stal en goed schieten” is nodig maar onvolledig en volkomen in strijd met de moderne opvatting ten aanzien van inrichting en opleiding van een leger. Het leger is een bedrijf en dat moet goed en efficiënt worden beheerd. Dat kan alleen als men vooral ook aandacht besteedt aan de mens. Speciaal gevormde mensen moet men een dienovereenkomstige taak in het leger geven om zoveel mogelijk profijt van hun speciale kennis te hebben. *Vermeer* ziet 3 belangrijke taken voor het leger: het vraagstuk van het moreel, het vraagstuk van de vrije tijd en het op peil houden of brengen van de burgerlijke bekwaamheden. De man, die onder de wapenen wordt geroepen moet bekwaam en maatschappelijk en geestelijk beter aan de maatschappij worden afgeleverd. De militaire dienst vraagt van de jonge man een uiterst belangrijke periode van zijn leven en daarom moet de overheid haar taak verstaan, natuurlijk binnen het raam van het financieel mogelijke. Hij noemt een aantal voorbeelden, waardoor het respect voor een doelmatige legerorganisatie ondergraven wordt. Het beheer kan op bepaalde punten beslist veel zuiniger uitgevoerd worden. Verder wijdt hij uitvoerig aandacht aan de welzijnsverzorging, de Psychologische Dienst, de verzorging van buitenkerkelijken. Hij pleit voor steun aan alle militaire tehuizen. De Protestants-Christelijke en Rooms Katholieke Tehuizen dienen gehandhaafd te worden, en de tehuizen voor buitenkerkelijken dienen op dezelfde goede manier ondersteund te worden. Hij maakt tenslotte enkele opmerkingen over de burgerlijke verdediging, de nationale reserve, de artillerie-inrichtingen en de toepassing van de dienstweigeringswet, terwijl hij met name voor een redelijker positie van de Korea-vrijwilligers pleit.

Van Sleen constateert, dat de uitvoering van de wet buitengewoon pensioen voor militaire slachtoffers 1914–1918 voor hun weduwen en wezen zeer teleurstellend is. Het gaat hier om een kleine groep, die nog steeds schrielt en onrechtvaardig behandeld wordt. Hij geeft hiervan een reeks voorbeelden. Ook de militaire ambtenaren beneden de rang van tweede luitenant is nog steeds geen rechtsherstel verleend na de in de bezettingstijd genomen maatregelen. Vergoedingen voor huisvesting en inkwartiering aan gehuwde beroepsmilitairen worden niet juist toegepast. De uitstelregeling voor studenten werkt ook nog onbevredigend.

Van Sleen besluit met een opmerking over de artillerie-inrichtingen. Ook besteedde hij aandacht aan de rechtspositie van het personeel.

5-6-1951. Belemmeringswet Landsverdediging (2143).

Van der Goes verklaart, dat de fractie het met deze wet, die de aanleg van militaire werken vergemakkelijkt, volkomen eens is. Hij waarschuwt echter de regering, dat zij steeds andere belangen nauwkeurig afweegt tegen de militaire belangen wanneer zij de wet wil gebruiken. Daarbij dient naar zijn mening de Vaste Commissie van de Rijksdienst van het Nationale Plan te worden ingeschakeld. Deze kent de landbouw- en cultuurproblemen— waaronder de natuurbescherming — en weet welk gewicht hieraan bij de afweging moet worden toegekend. Niet alleen de minister van Oorlog en Marine moet de beslissing nemen. De militaire autoriteiten pakken deze vraagstukken dikwijls zeer eenzijdig en tactloos aan. De goede werking van deze wet hangt geheel af van een uitvoering, die zoveel mogelijk in de burgerlijke sfeer is getrokken.

21-11-1951. Behandeling van de begroting voor 1952 (2300).

Vermeer meent, dat de behandeling van de mobilisatieslachtoffers 1914—1918 nog steeds onbevredigend is. Men drukt het percentage van invaliditeit voor deze groep nodeloos sterk. Hij acht de salariëring van het personeel van de luchtmacht te laag. Men dient de beoordeling van de uit het voormalige K.N.I.L. afkomstige onderofficieren niet te vroeg te doen plaats vinden. Zij moeten zich eerst wat aan de omstandigheden aangepast hebben. *Vermeer* verheugt zich over het opnemen van de mogelijkheid van benoeming tot officier van de adjudanten-onderofficier, die daarvoor op grond van kennis, begaafdheid en diensttijd in aanmerking komen. Dit moet ook voor de onderluitnants gelden. Wil men deze bevorderingsmogelijkheid in het belang van het leger effectief toepassen, dan zal de promotie tot adjudant-onderofficier zo snel mogelijk moeten zijn, opdat de betrokkene op niet te hoge leeftijd officier wordt.

Vermeer dringt aan op herziening van de Dienstweigeringswet. Men moet de mogelijkheid hebben om op grond van zijn humanistische overtuiging ook aanvaard te worden als gewetensbezwaarde. Hij bespreekt verder de huisvesting, de pensioenen van het Directoraat-personeel en de materiaal-voorziening. Hij mist nog steeds een bevredigende aandacht voor de sociale belangen der militairen. De sport-instructie acht hij zeer belangrijk voor de militaire training. Op het punt van de culturele vorming raadt *Vermeer* overleg met de minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen aan. Opnieuw besteedt hij uitvoerig aandacht aan de geestelijke verzorging en spreekt zijn waardering uit voor het werk van de aalmoezeniers en predikanten bij leger, vloot en luchtmacht. Daarnaast herhaalt hij zijn aandrang ten gunste van de humanistische geestelijke verzorging, waarbij hij duidelijk in het licht stelt, dat humanistisch en buitenkerkelijk niet hetzelfde is. Wel behoort onder de buitenkerkelijken een grote groep van humanisten. Deze moeten dezelfde gelegenheid voor geestelijke verzorging hebben. Hij besluit zijn betoog met enkele kritische opmerkingen over de regiebouw van militaire kampen en spreekt de wens uit, dat met onze schaarse recreatie-gebieden zeer zuinig wordt omgesprongen. Er mag niet meer beschadigd worden dan strikt noodzakelijk is.

Vorrink constateert met zekere voldoening, dat nu, na een aantal jaren van onzekerheid met betrekking tot een vaste lijn in ons defensie-beleid, gesproken kan worden van voortvarendheid en toewijding waarmede aan de verwerking van een concreet plan wordt gewerkt. De algemene beginselen van dat beleid worden uiteraard beheerst door de algemene beginselen van onze buiten-

landse politiek, die zich volledig heeft losgemaakt van neutraliteits- en zelfstandigheidspolitiek en onbewimpeld de zijde gekozen heeft van een actieve deelname aan de organisatie van de Verenigde Naties en het Noord-Atlantisch Pact. Ons streven naar Benelux, Westerse Unie en Europese integratie is hiervan een logisch en door het gehele volk — buiten de communistische sector — aanvaard gevolg. Hiermee hangt samen de noodzaak van een Nederlandse verdediging als bijdrage aan een systeem van collectieve veiligheid. De betere gang van zaken op het gebied van de defensie is zonder twijfel mede te danken aan de krachtige doelbewuste en bezielende leiding van de huidige bewindsman. Hierdoor zijn we uit de crisis gekomen, waarin we verkeerden. Een „bedrijf” dat een derde van onze staatsbegroting omvat, moet diep ingrijpen in de financiële en economische verhoudingen van onze volksgemeenschap. Een kritische aandacht van de publieke opinie is vanuit dat gezichtspunt volkomen begrijpelijk. Vorrink herinnert aan de militaire congres-resolutie van de P.v.d.A. van Februari 1951, waarin de Nederlandse verplichtingen worden aanvaard. Maar anderzijds wordt gevraagd: „Wat krijgen we nu voor onze 1½ miljard? Worden deze kapitale sommen nu inderdaad op een verantwoorde wijze beheerd?” Uit deze gevoelens blijkt een zekere verontrusting, een zeker wantrouwen, dat enerzijds prikkelend werkt op bepaalde functionarissen, die geneigd zijn critiek als hinderlijke inmenging te beschouwen, maar dat anderzijds een zeer nuttige functie uitoefent door de aandacht levendig te houden voor de publieke reacties op het doen en laten van de verantwoordelijke functionarissen van hoog tot laag. Op deze wijze blijft er een hechte band tussen volk en krijgsmacht.

Vorrink behandelt vanuit dit gezichtspunt daarna een aantal onderdelen van het beleid. Hij geeft een aantal regelingen in overweging waardoor een effectiever en zuiniger beleid kan worden verkregen. Met nadruk wijst hij erop dat de legerleiding niet kan volstaan met een vervolmaking van de militair-technische opleiding in engere zin. Zij moet zich bewust zijn, dat de geestelijke spankracht van een weermacht, geboren uit een rijk en veelzijdig geestelijk leven van een volksgemeenschap, een onmisbaar element vormt voor de effectiviteit van deze krijgsmacht. Hij uit zijn voldoening over de oprichting van het Defensie-centrum en heeft lof en waardering voor het leerschema van deze instelling, dat een eigen Nederlands karakter heeft. Verder bespreekt hij een aantal aspecten van de internationale militaire samenwerking. Hij besluit met de uitspraak dat Nederland bij de besprekingen te Parijs over een Europees leger een positiever rol zal moeten spelen en dus niet langer moet volstaan met het optreden als waarnemer.

23-4-1952. Voorzieningen t.a.v. de duur van herhalingsoefeningen (2480).

Van Sleen stelt voorop, dat de fractie bereid is de offers, nodig voor de bescherming van de wereldvrede, te aanvaarden. Echter op voorwaarde, dat de door ons volk opgebrachte gelden efficiënt worden besteed en dat er met de persoonlijke offers op de meest voorzichtige wijze wordt omgesprongen. T.o.v. deze beide punten gebeuren er nog dingen, die de vrees oproepen, dat hier in de legerorganisatie nog onvoldoende is doorgedrongen het besef, dat wij hier met een uiterst gevoelige sector te maken hebben. De tot nu toe gehouden herhalingsoefeningen hebben bij de bevolking het gevoel gewekt, dat er aan die zorg nog het een en ander ontbreekt en dat de persoonlijke offers te licht worden aangeslagen. De regering moet duidelijk maken, dat de ongunstige gevolgen die de langere duur van de herhalingsoefeningen voor

velen heeft, zo goed mogelijk worden opgevangen. Hoewel deze herhalings-oefeningen nodig zijn voor het beslist noodzakelijke peil van geoefendheid, zal in zeer dringende gevallen vrijstelling verleend moeten worden. Met name zullen de ongunstige financiële gevolgen opgevangen moeten worden. De huidige kostwinnersvergoeding is beslist onvoldoende. Daarbij zullen de opgeroepen niet het gevoel mogen hebben, dat zij evengoed gemist hadden kunnen worden, welke klacht men hier en daar nogal eens hoort. Wanneer men geen werk voor bepaalde mensen heeft, kan men ze beter thuis aan hun normale werk laten.

Wederopbouw en Volkshuisvesting. (Begrotingshoofdstuk IX A).

7-12-1950. Behandeling van de begroting voor 1951 (1951).

Ten Hagen constateert, dat het beleid van minister In 't Veld t.o.v. de goedkeuringspolitiek gedurfd is geweest door de combinatie van een productie-regeling van deze bedrijfstak met het in stand houden van de spanningen in deze bedrijfstak, welke voor een goede ontwikkeling en prijsvorming noodzakelijk zijn. Hij stelt vast, dat op 1 October 1948 46.500 woningen in aanbouw waren, op 1 October 1949 waren dit er 36.750 en op 1 October 1951 was dit aantal weer gestegen tot 52.000 woningen. Hij vraagt of de bouwtijd van de systeemwoningen bevredigend korter is geweest dan die van de in traditionele bouw gebouwde woningen. Hij dringt aan op registratie van de bouwvakarbeiders. Verder stemt hij in met de gevoerde investeringspolitiek. Het feit dat de subsidie de onrendabele kosten van de particuliere woningbouw niet dekt, behoeft volgens hem geen bezwaar te zijn. Als men particulier initiatief wenst, en dus een exploitatie uit winstmotief, dan zal men ook het nemen van risico moeten aanvaarden. De premie is voldoende hoog om de gewenste particuliere bouw te doen plaats vinden. Deze is gewenst, voor zover de eigenaar het gebouwde pand zelf bewoont. De categorie die huizen bouwt om voor winst te exploiteren, behoort zeker op dit ogenblik nog niet aan bod te komen. Voor de eigenaar-bewoners gelden bij de waardering van de premie nog de volgende perspectieven: toekomstige stijging van het huurpeil, het feit dat tegenover de voor de rendabiliteitsberekening aangenomen 50 jaar voor afschrijving in werkelijkheid een levensduur van gemiddeld 124 jaar staat, de factoren leegstand en administratiekosten gelden voorlopig niet, de onderhoudskosten zijn aanvankelijk gering en men bezit thans reeds een eigen woning. In verband met deze factoren kan de premie lager gesteld worden dan voor normale rendabiliteit nodig zou zijn. Voor de woningwetbouw moet men echter de normale rendabiliteit veel meer tot grondslag nemen. Hier is verantwoorde exploitatie de grondslag. *Ten Hagen* dringt aan op een betere „planning” met betrekking tot de materiaal-positie, de arbeidsmarkt en de monetaire situatie. Naast het bouwprogramma dient een gedetailleerd woningbouwprogramma opgesteld te worden. Men bekijkt de prestaties op dit terrein teveel alleen achteraf. Hij drong verder aan op een doelmatige differentiatie naar sociale behoefte.

Suurhoff wijdt enkele beschouwingen aan de D(ienst) U(itvoering) W(erken). Hij wijst er op, dat tewerkstelling bij deze overheidsinstelling nog steeds als iets afschrikwekkends, als een declassering wordt gezien door de arbeiders. Daarvan moet de leiding van de D.U.W. uitgaan. Overigens stelt hij vast, dat de reden voor vele der vroeger gehoorde klachten verdwenen is. Hij dringt aan op zoveel mogelijk werk in vrij bedrijf en zo weinig mogelijk in D.U.W.-

verband. Verder moeten de arbeidsvoorwaarden en de omstandigheden waarin men werkt in de D.U.W., zoveel mogelijk gelijk zijn aan die in het vrije bedrijf. Hij bespreekt enkele gevallen waarin naar zijn mening fouten zijn gemaakt. Hij vraagt zich af of politieke delinquenten en dienstweigeraars in de D.U.W. thuis horen. Met voldoening stelt hij vast, dat sinds de instelling van de beroepscommissies het aantal straffen dalende is. Ten slotte sprekende over de organisatie van de D.U.W., concludeert hij, dat er vele verbeteringen zijn aangebracht, maar dat er nog meer dient te gebeuren om de D.U.W. tot een volkomen aanvaardbare instelling te maken.

11-12-1951. Behandeling van de begroting voor 1952 (2300).

De Loor treedt bij deze begroting op als plaatsvervanger van de zieke Ten Hagen. Hij keert zich tegen die leden die hebben beweerd, dat de woningbouw en het bouwplan 1952, het bankroet van onze woningbouw-politiek zou zijn. Wanneer men deze minister te optimistisch noemt, begaat men aan hem een onbillijkheid. Men vergeet dan bijv. met betrekking tot krot-opruiming, een vergelijking te maken met het vooroorlogse beleid. Toen gebeurde op dit punt praktisch niets en nu zitten we met de nare gevolgen er van, nl. te veel krotten, die reeds door moderne woningen vervangen hadden kunnen zijn. Hij herinnert er aan, dat in de eerste jaren na de bevrijding 400.000 beschadigde woningen hersteld zijn en de nieuwbouw op gang is gebracht. Sedert 1 Januari 1948 zijn er onder het beleid van deze minister 180.000 woningen gebouwd, dat betekent, dat in de afgelopen vier jaar 20.000 woningen meer gebouwd zijn, dan voorzien was in het opgestelde schema. Men kan hier dus moeilijk spreken van een bankroetpolitiek. Overigens betreurt *De Loor* ernstig, dat het bouwplan voor 1952 uitgaat van 40.000 woningen. De regering zal dit aantal alsnog moeten verhogen tot 50.000. De minister moet nu zoveel mogelijk woningen goedkeuren en ook de bouw direct laten beginnen, opdat dreigende achterstand kan worden ingelopen. *De Loor* informeert daarbij naar de financieringsplannen voor de woningbouw. Hoe staat het met de voorgenomen leningen? Hij stelt vast, dat er geen geldschaarste is, want voor 4½ en 5 % rente is wel geld te lenen. Moeten de burgerzinsleningen nu mislukken omdat men van andere zijde deze leningen ziet als „een poging om de socialistische politiek te redden”? (*Trouw*). Er moet meer zekerheid over de toekomstige rente zijn. Hij wees er nog eens op, dat deze minister geen socialistische politiek kan voeren, omdat het compromis de basis van dit coalitie-kabinet moet zijn. Hij wees er op, dat de netto-investeringen in de particuliere sector in de afgelopen jaren waren als volgt: 1946: 831 miljoen gulden; 1947: 1451 miljoen; 1948: 1942 miljoen; 1949: 2500 miljoen en 1950: 3500 miljoen. Het laatste bedrag is ongeveer 20 % van ons nationaal inkomen. Socialistische politiek zou zijn het richten van deze investeringen naar de juiste sectoren. Daar onder behoort nu de sector Volkshuisvesting. Er is continuïteit in deze sector nodig opdat ook de bouwvakarbeiders de zekerheid van regelmatige arbeid zullen hebben. *De Loor* waarschuwde ernstig tegen een op de voorgrond schuiven van de premie-regeling voor particuliere bouw, waardoor de woningwetbouw het loodje zou leggen. Hij eindigt met een beschouwing over het huurbeleid. In het algemeen vindt de gedachte van kostprijshuur instemming, maar de praktische uitvoering levert grote moeilijkheden op, want dan zou de huur van vooroorlogse woningen tot 250 % van het vooroorlogse peil moeten worden opgetrokken, en dat is in verband met de huidige sociaal-economische toestand onmogelijk. De huur is een deel van de gezinshuishouding, waarop het loon is gebaseerd. Een eventuele

huurverhoging moet samenhangen met het eventueel gestegen welvaartspeil. Hij legt er nog eens de nadruk op, dat de woningbouw voor alles een sociale zaak is.

Suurhoff wijst bij de behandeling van de D.U.W. op de onrustbarende stijging van de werkloosheidscijfers. Er is in arbeiderskringen een toenemende vrees voor werkloosheid. De herinnering van de dertiger jaren is nog lang niet verdwenen. In vergelijking met de vooroorlogse werkverschaffing is er bij de D.U.W. wel heel wat verbeterd. Er is echter nog steeds een ressentiment tegen de D.U.W., dat historisch begrijpelijk is. Hij acht de bemoeiing van vier departementen met de D.U.W. niet de beste methode om tot snelle beslissingen te komen. Een eenvoudig Kamerlid kan er al niet meer precies achter komen, wat precies de taakverdeling is. Het is beter dat één Departement de verantwoordelijkheid heeft. Hij betreurt dat er nog steeds zo weinig verschuiving naar de sector van het „vrije werk” plaats vindt. De kampen acht hij broeinesten van defaitisme en extremisme. Men moet de mensen zo weinig mogelijk uit hun gezin halen. *Suurhoff* eindigt met het uitspreken van zijn voldoening over een aantal aangebrachte verbeteringen.

20-2-1952. Wijziging Wederopbouwwet ter voorkoming van ondoelmatig gebruik van materialen en arbeidskrachten in het bouwbedrijf (2204).

De Loor acht het juist dat deze wetswijziging niet alleen betreft de voorschriften van bouwtechnische aard, maar dat ook sociale eisen in aanmerking moeten worden genomen. Men mag bijv. ook rekening houden met de gezinsgrootte en daarmee behoeven de woonzeden helemaal niet aangetast te worden. Als een klein gezin groter wordt, kan het beter naar een grotere woning verhuizen. Vertechnisering en massificering worden door dit ontwerp niet in de hand gewerkt. De fractie is voor dit ontwerp omdat het aanmerkelijk besparend kan werken, omdat het van tijdelijke aard is, omdat het woonpeil er niet door hoeft te worden aangetast en omdat de Minister later bereid is geweest er nog een adviescommissie in op te nemen.

21-4-1952. Wijziging van de begroting voor 1951 (2474).

Van Sleen voert het woord bij dit ontwerpje, waarover van andere zijde nogal wat stemming gemaakt wordt tegen minister In 't Veld, omdat deze, zich in een dwangpositie bevindende, een gebouw van de N.V. Pander heeft gekocht zonder dat daarvoor vooraf de benodigde gelden door de Kamer waren toegestaan. *Van Sleen* begrijpt deze bezwaren, maar toont aan, dat in dit geval de minister niet anders kon handelen.

Verkeer en Waterstaat (Begrotingshoofdstuk IX B).

14-12-1950. Wijziging van de wet houdende afwijking van de Wet Instelling Verkeersfonds (1915).

Schilthuis merkt op dat de critiek op dit ontwerp voortkomt uit de vrees, dat er aan verkeer en verkeerswegen door de Overheid minder wordt besteed dan het geval geweest zou zijn, wanneer het Verkeersfonds nog wel in werking zou zijn geweest. Deze vrees blijkt ongegrond. Hij meent dat er echter wel redenen zijn die pleiten voor een wederinstelling van het Verkeersfonds en spreekt de wens uit dat dit spoedig het geval zal zijn. De nu voorgestelde verlenging van de schorsing met drie jaar wil hij wel aanvaarden.

19-12-1950. Behandeling van de Begroting voor 1951 (1900).

Schilthuis acht het streven naar coördinatie van het binnenlands vervoer nog steeds een belangrijk element in de verkeerspolitiek der Regering. Voor verschillende vervoerstakken zijn aparte wetsontwerpen in voorbereiding. De coördinatie zal een evenwichtstoestand moeten brengen tussen rail, weg en water, zodanig dat elk dezer vervoerstakken dat aandeel in het vervoer krijgt, waarvoor hij het meest geschikt is en dat hij op de meest economische wijze kan verrichten. *Schilthuis* stelt met voldoening vast, dat de aanspraken van particuliere vervoersondernemingen, overheidsondernemingen en dochterondernemingen van de Ned. Spoorwegen t.o.v. de vergunningverlening op één lijn staan. Hij betreurt dat bij de wettelijke regeling van de Binnenscheepvaart de sanering van deze vervoerstak buiten beschouwing wordt gelaten. Zich uitsprekende voor meer organisatie van de binnenschippers, hoopte hij dat de gesignaleerde gevaren zouden kunnen worden vermeden. Met betrekking tot eventuele wijzigingen in de vervoersvoorziening tussen Bergen en Bergen aan Zee bepleitte hij een oplossing waarbij het natuurschoon zou worden ontzien. Over de vraagstukken betreffende havenverkeer en Rijnvaart sprekende, constateerde *Schilthuis* dat wij vooral ter zake van de Rijnvaart in hoge mate afhankelijk zijn van de houding van West-Duitsland. De in- en uitvoer via de Rijn is nog ver beneden het vooroorlogse peil. Vroeger was het transitoverkeer 70—80 % van het gehele Rotterdamse havenverkeer. In 1950 was het totale Rotterdamse havenverkeer 65 % van het verkeer in 1938, en het transitoverkeer slechts 31 %. Nederland heeft recht op dat deel van het totale Duitse vervoer, dat het vroeger had. De politiek van de Duitse havens aan de Noordzee en van de Duitse spoorwegen belemmeren dit herstel in ernstige mate. Deze vraagstukken moeten alle door internationaal overleg opgelost kunnen worden. De positie van onze Rijnvloot is ondertussen door het optreden van Duitse, Franse en Zwitserse autoriteiten belangrijk zwakker geworden. *Schilthuis* ziet als een van de oorzaken een gebrek aan eensgezind optreden van de Nederlandse Rijnvaart. Hij dringt opnieuw aan op een actiever optreden van de Regering inzake ordening van de Nederlandse Rijnvaart.

Posthumus constateert dat bijna 9 % van de mannelijke beroepsbevolking en bijna 6 % van de vrouwelijke beroepsbevolking in de verkeersector werkzaam is, terwijl de investeringen in deze bedrijfstak ongeveer 25 tot 30 % van de totale investeringen bedragen. Hij wijst op een ontwikkeling waarin het onvermijdelijk was dat de Overheid in deze sector grote invloed kreeg en wel door de eigendom van verkeers- en waterwegen, door de totale of gedeeltelijke eigendom van een aantal verkeersondernemingen en door het voor een ordelijke vervoersvoorziening noodzakelijke verlenen van Overheidswege van concessies. Met betrekking tot het eventueel aanleggen van nieuwe verkeerswegen of kanalen bepleit hij een economische rendementsberekening die kan uitmaken of de voorziene werken een positief economisch totaal-effect zullen hebben. Ten aanzien van de investeringen in het algemeen bepleit hij meer planmatigheid. Uivoerig wijdt hij aandacht aan de verkeersonveiligheid en wijst daarbij naast het menselijk leed op de grote maatschappelijke schade die hierdoor veroorzaakt wordt. Naar zijn mening geeft de Overheid aan de bevordering van de verkeersveiligheid te weinig steun. Hij dringt er bij de Regering op aan om mede via een effectiever controle beter de hand te doen houden aan het Rijtijdenbesluit. Met betrekking tot de luchtvaart vroeg hij zich af of het vliegveld Ypenburg

voor gebruik door een drukker en zwaarder luchtverkeer niet te dicht bij de bebouwde kom van de grote steden ligt. Over de Waterstaat sprekend sprak hij zijn voldoening uit over de veel belovende en breed opgezette plannen van de Regering om het verziltingsvraagstuk te gaan bestrijden. Hij verwachtte een doortastend beleid op dit punt. Hij pleitte voor een aantal waterstaatkundige verbeteringen in verschillende delen van het land. De aanbestedingen vanwege de Overheid moeten naar zijn mening zoveel mogelijk openbaar zijn. Bij de behandeling van het Zuiderzeefonds verzette hij zich tegen het streven van andere zijde om bij de parlementaire behandeling steeds weer op onderdeeljes iets van de als één geheel opgezette plannen van de Regering af te knabbelen, wat men ditmaal weer probeerde door het toch al te lage percentage bos in de N.O. polder nog wat te verkleinen.

Met betrekking tot de P.T.T. pleitte hij o.a. voor een vervroeging van de ochtendpostbestelling op die plaatsen waar deze pas laat op de morgen bezorgd wordt.

6-4-1951. Voorzieningen t.a.v. zeelieden, die in Azië in krijgsgevangenschap zijn geraakt. (821).

Suurhoff uitte zijn voldoening over het feit dat de Regering tenslotte de eis van rechtsgelijkheid voor de gehuwde zeevarenden in Azië met die in Europa en Afrika had aanvaard. Hij bespreekt een aantal bezwaren die nog in het ontwerp gebleven zijn. De uitzondering gemaakt voor diegenen die op 7 December 1941 in Azië woonachtig waren, heeft wel zeer vreemde consequenties. Hij wil echter na de te langdurige voorbereiding van dit ontwerp niet de risico van een nog langer uitstel lopen en stelt dus geen nadere wijzigingen meer voor.

25-4-1951. Wijziging van begroting voor 1950 (1908).

(Watervrij maken van gebied Donge en Oude Maasje en indijking van de Biesbosch.)

Burger wil dit ontwerp van alle daarvoor in aanmerking komende gezichtspunten bezien, niet alleen waterstaatkundig en landbouwkundig, maar ook vanuit het oogpunt van de natuurbescherming. Dit wetsontwerp kan bovendien de beslissing in zake een eventueel Moerdijkkanaal beïnvloeden. Daarnaast wordt het gevaar van overstromingen voor Dordrecht bij standaardpeil gevaarlijk veel groter. Er staat nog niets vast van de daartegen noodzakelijke maatregelen. De belangen van Noord-Brabant moeten afgewogen worden tegen de belangen van de nu bedreigde gebieden. Met het verdwijnen van de Biesbosch zouden we een zeldzaam recreatie-oord kwijt raken in het westen, waar toch al te weinig recreatie-mogelijkheid voor dit dicht bewoonde gebied is. *Burger* bereikt ten slotte overeenstemming met de minister omtrent de door hem geuite wens, dat het onderhavige wetsontwerp pas wordt afgehandeld als de plannen ter bescherming van de bedreigde gebieden aan de Kamer zullen zijn overgelegd.

23-5-1951. Regelen vervoer goederen met vrachtauto's (635).

(Wet Autovervoer Goederen.)

Schilthuis herinnert er aan, dat dit ontwerp op 31 October 1947 door de toenmalige minister Vos werd ingediend.

In die tijd is er nogal wat aan veranderd, dikwijls als gevolg van hevige discussies. Tot driemaal toe is het gewijzigd.

De Vaste Commissie van Verkeer en Waterstaat heeft uitvoerige aandacht geschonken aan de vooral door het bedrijfsleven geopperde bezwaren. In dit

geval heeft de lange duur der behandeling ook enig voordeel opgeleverd. Er is een zekere eenstemmigheid gegroeid over de grondslagen. In sommige groepen van het bedrijfsleven is echter de algemene tegenstand nog niet verdwenen. Dit wetsontwerp zal aan het bedrijfsleven vooral een grotere mate van bestaanszekerheid verschaffen. Ongezonde en deloyale concurrentie dienen te worden uitgeschakeld. Eerst moet in elk der vervoerstakken een gezonde ordening tot stand gekomen zijn, voordat er sprake kan zijn van een behoorlijke coördinatie tussen deze verschillende vervoerstakken. De grondslag van dit wetsontwerp is de vergunningverlening. Op een aantal onderdelen van het ontwerp ging Schilthuis nog nader in. Hij diende een aantal moties in, die grotendeels door de minister werden overgenomen of door de Kamer werden aanvaard. Zo wordt een amendement-Schilthuis overgenomen, waardoor de tijd, waarbinnen ondernemers gelegenheid krijgen vrijwillig te gaan samenwerken, verkort wordt met een jaar.

Een ander amendement, dat de vergunningstijd op tien jaar stelt en dan de verlenging mogelijk maakt mits overwegingen van algemeen vervoersbelang of onvoldoende dienstuitvoering zich daartegen niet zouden verzetten, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

17-7-1951. Regeling vervoer goederen met binnenschepen (1776).

(Wet Goederenvervoer Binnenvaart.)

Schilthuis stelt vast, dat dit de volgende vervoerstak is die door een wettelijke regeling wordt geordend. Hij wijst er op, dat tegenwoordig de binnenvaart niet die rol in het vervoer speelt, waartoe zij krachtens het intensieve Nederlandse waterwegennet in staat zou zijn. Toch is zij voor vele goederen de meest doelmatige en economische vervoerstak. Vooral in deze tijden, omdat voor de uitrusting en exploitatie het minst behoefte is aan buitenlandse betaalmiddelen. Dit wetsontwerp zou de positie in de binnenvaart verbeteren. Vele der in dit ontwerp opgenomen bepalingen lopen identiek met die, welke vastgelegd zijn in de onlangs aangenomen Wet Autovervoer Goederen. Een van de grote verschillpunten is het probleem van de Rijnvaart, dat in het bijzonder zeer belangrijk is voor de binnenscheepvaart. Schilthuis gaat vervolgens zeer diep in op deze Rijnvaart, die in internationaal verband reeds zwak staat, maar zichzelf nog veel meer verzwakt door een volkomen gebrek aan organisatie en eenstemmigheid. Toch verzet de Acte van Mannheim zich niet tegen een nationale ordening. De Nederlandse schepen kunnen dus rustig in het kader van deze wet aan regels gebonden worden. Dit kan niet ten aanzien van in Nederland varende buitenlandse schepen.

18-7-1951. Wijziging van de begroting voor 1950 (2162).

Suurhoff hamert opnieuw op de urgentie van de pensioenregeling voor zeevarenden. Deze is reeds in 1942 door de regering te Londen beloofd. Dit uitstel van negen jaar is funest voor het prestige van de regering. Op de vloot moet men zich gaan afvragen of de regering woordbreuk pleegt. Het geduld van officieren en matrozen van onze koopvaardijvloot is bijna onuitputtelijk geweest. Dit kan niet langer zo doorgaan. Hij vraagt wat de regering bedoelt met de uitspraak, dat op zeer korte termijn „een standpunt zal worden bepaald”. Hij wacht met spanning de houding van de regering af.

Posthumus vraagt om een spoedige beslissing over de plaats van vestiging van de organisatie van de Nationale Luchtvaartschool. Hierbij zal dan meteen de

nog steeds onzekere positie van het personeel geregeld moeten worden. Ook dit personeel heeft al veel te lang gewacht op een definitieve regeling van sociale voorzieningen en aanspraken.

18-7-1951. Voorziening kapitaalbehoefte N.V. Nederlandse Spoorwegen en toekenning oorlogsschade (1751).

Posthumus vestigt de aandacht op de chaotische toestand in de na-oorlogse jaren, waardoor men bij het spoorwegherstel van min of meer geïmproviseerde maatregelen later pas naar een meer planmatige opzet kon overgaan. Hij wijst er op, dat de schadevergoeding aan de Nederlandse Spoorwegen diende te geschieden in het kader van de onlangs tot stand gekomen algemene wettelijke regeling voor de vergoeding van materiële oorlogsschade. Hij acht bij een doortastende modernisering nog voldoende mogelijkheden voor het railvervoer naast de andere vervoersvormen aanwezig. Vooral de overschakeling van stoomtractie naar elektrische en diesel-electrische tractie geeft aan de Spoorwegen nieuwe mogelijkheden. *Posthumus* is van mening, dat een commerciële exploitatie van de Spoorwegen nodig is om de herhaling van de lijdensgeschiedenis met de steeds terugkerende spoorwegtekorten te voorkomen. Een grote autonomie van de bedrijfsleiding is ook voor de overheidsbedrijven noodzakelijk.

28-11-1951. Behandeling van de begroting voor 1952 (2300)

Schilthuis uitte zijn voldoening over het feit dat deze nieuwe minister de gereed liggende wetgevende arbeid zo voortvarend heeft afgewerkt. Hij sprak zijn teleurstelling uit over de trage behandeling van de grote waterstaatswerken. Naar zijn mening is de investeringsbeperking in de publieke sector verontrustend met betrekking tot de grote werken die dringend noodzakelijk zijn. *Schilthuis* constateerde, dat er nog steeds veel vervoer plaats vindt in strijd met de ordenende voorschriften. Hij besprak enige voorbeelden van naar zijn mening onjuiste beslissingen van de Rijksverkeersinspecties met betrekking tot vervoersvergunningen. Wanneer lijndienstondernemers op het gebied van personenvervoer vrijwillig met elkaar gaan samenwerken dan dienen aan de vergunningverlening voorwaarden te worden verbonden, die een goede vervoersvoorziening waarborgen. Een van die voorwaarden zal moeten zijn de ene centrale vergunning voor de hele combinatie, wanneer er tenminste sprake kan zijn van streekvervoer. *Schilthuis* constateert, dat het op het ogenblik met de binnenscheepvaart veel beter gaat. Hij meent, dat er toch zo weinig mogelijk afgeweken zal mogen worden van het margetarief. Over de mogelijkheden van Europese verkeersintegratie sprekend, stelt hij vast, dat er op dit gebied (havens, Rijnvaart) nog heel weinig sprake is van samenwerking. Toch zijn er tekenen, dat men begint in te zien, dat overleg beter is dan scherpe nationalistische concurrentie. Hij besluit met zijn teleurstelling uit te spreken over het feit, dat alle pogingen om in het bedrijfsleven van de Nederlandse Rijnvaart meer eenheid in eigen huis te krijgen, mislukken.

Ordering van de Rijnvaart is hoog nodig, indien men het zelf niet kan, dan moet de Regering het maar doen. Een motie, waarin hij deze noodzaak uitspreekt, wordt door de Kamer aanvaard.

Posthumus vangt zijn beschouwingen aan met een vergelijking van de verkeersonveiligheid van verschillende landen met Nederland. Hoewel het aantal ongevallen per 100 voertuigen afneemt, neemt het aantal per 10.000 inwoners (in 1950 10.46) toe. Dit laatste feit acht hij alarmerend. De overheid zal veel actiever moeten optreden. Het politionele toezicht en het straffensysteem zal

men effectiever moeten toepassen. Hij vestigt aandacht op het nieuwe verschijnsel van de bromfietsen en informeert naar de wijze, waarop dit vervoermiddel in de verkeerswetgeving zijn plaats zal krijgen. Hij vraagt een effectiever en sneller werkend systeem van rijbewijzen-verlening. Ten aanzien van de rijtijden-regeling voor het beroepsvervoerpersoneel stelt hij de eis van de 48-urige werkweek als grondslag. Hij herhaalt de wens van een billijker regeling voor die houders van algemene spoorwegabonnementen, die door het sluiten van lijnen extra kosten worden opgelegd. Hij acht overigens de toestand van de spoorwegen minder rooskleurig dan van andere zijde werd gesuggereerd. Hij informeert naar de mening van de minister over de eventuele instelling van een Spoorwegraad, die belast zou worden met het onderzoek naar spoorwegongevallen. Verder vraagt hij naar de plannen van de Regering met onze nationale vliegtuigenindustrie. De Regering zal met betrekking tot dit vraagstuk een beslister houding moeten innemen. Met betrekking tot de Waterstaat uit hij teleurstelling en verontrusting over het voortdurende uitstel ten aanzien van de werken voor verziltings-bestrijding en IJsel-verbetering. Het waterstaatspersoneel wordt op het punt van arbeidsvoorwaarden nog steeds achtergesteld bij andere groepen. Hij noemt een aantal werken in verschillende delen van het land, die dringend uitgevoerd moeten worden. Bij de P.T.T. stelt hij vast, dat de beslissing in zake de radiodistributie nu bij de Kamer is. Bij het Zuiderzeefonds pleit hij voor meer publieke voorlichting over de werkzaamheden aan de Zuiderzeewerken. Een te grote geheimzinnigheid werkt averechts. Tegen een poging van andere zijde om het oude land zo veel mogelijk in te schakelen bij de ontwikkeling van de nieuwe polders verzet hij zich. Hij informeert ten slotte naar de moeilijkheden met de Maatschappij Uitvoering Zuiderzeewerken.

Emmens bespreekt de positie van de IJselmeer-vissers, die zich over hun toekomst zeer bezorgd maken. Hij vraagt meer aandacht voor de mensen, die nu nog op de vissersvloot zitten maar aanstonds geen emplooi meer zullen kunnen vinden. De Zuiderzeesteunwet zal beter toegepast moeten worden. Hij bespreekt de mogelijkheden van de tuinbouw in de Noord-Oost-polder. Dit nieuwe land zal ook moeten profiteren van de uitbreiding van onze fruitteelt. De groententeelt zal men er echter niet moeten toelaten.

22-4-1952. Wijziging van de Wegenverkeerswet (2452).

Posthumus uit enkele bezwaren tegen dit wetsontwerp. Zo acht hij het omkeren van de bewijslast ten nadele van de bromfietzers bezwaarlijk. In dat verband dringt hij bij de Minister aan op de spoedige invoering van de algemene verplichte verzekering voor wettelijke aansprakelijkheid. Hij herhaalt zijn bezwaren tegen de omslachtige regeling voor de afgifte van rijbewijzen. Wanneer deze volledig centraal geregeld zou worden, zou alles veel vlotter kunnen lopen. De meerderheid van de Kamer wil dat echter niet, omdat zij deze regeling zoveel mogelijk in handen van de provinciale organen wil laten. Hij informeert naar de zin van de medische verklaring. Ten aanzien van plaatsnaamborden met Nederlandse en Friese opschriften voelde hij het meest voor een oplossing, waardoor aan de gemeentebesturen zelf de beslissing wordt overgelaten.

Economische Zaken (Begrotingshoofdstuk X)

28-11-1950. Begroting voor 1951 (1900)

Nederhorst merkt op, dat het beleid van deze minister bepaald is door twee polen, de liberale richting en de meer op geleide economie georiënteerde richting.

In de laatste tijd ziet hij echter meer een eigen lijn in dit beleid, waardoor het aan duidelijkheid heeft gewonnen. Hoewel in vele opzichten oneens met dit beleid, is nu toch het voordeel verkregen, dat men beter weet wat men aan elkaar heeft. Hij wijst er op, dat het verloop van de betalingsbalans en van het investeringsprogram van de industrialisatienota zeer gunstig is geweest, ondanks de gemeenplaats, dat de belastingpolitiek van Lieftinck ondernemingslust en spaarzin zouden doden. Ook de werkgelegenheidspolitiek heeft gunstige resultaten gehad. De export zal opgevoerd moeten worden boven het vooroorlogse percentage.

Nederhorst waarschuwt tegen een te gemakkelijk grijpen naar het middel van consumptieverlaging indien er tegenslagen zouden komen. Hij ontwikkelt daartegen sociale en economische bezwaren. Het vooroorlogse levenspeil kan niet als sociaal gerechtvaardigd worden beschouwd. Ten aanzien van de investeringen zou een tijdelijke verlaging van het tempo, dat later weer wordt ingehaald, wel aanvaardbaar zijn. Voor het opvoeren van de export zijn nodig een laag prijsniveau en een hogere productie. Hij pleit voor doelmatige prijsbeheersing en kostprijsverlaging. Uitvoerig bespreekt hij de vele mogelijkheden, die er t.a.v. verbetering van werkmethoden, interne organisatie-verbetering en meer standaardisatie der producten bestaan. Er is meer hulp van de overheid gewenst op het gebied van de voorlichting. Ook moet er meer aandacht zijn voor een gerichte industrievestiging. Uitvoerig gaat hij in op de internationale economische ontwikkeling, waarbij hij met name aandacht schenkt aan de voorwaarden, waaronder het liberalisatiestreven gesteund moet worden. De Organisatie van Europese economische samenwerking te Parijs (O.E.E.C.) is er nog niet in geslaagd om in de behoefte aan Europese leiding van het economische leven te voorzien. Men komt er niet met een optelsom van de nationale programma's. De Europese integratie komt alleen tot stand als men het nationale keurslijf doorbreekt. Hij vraagt of de Regering bereid is een positieve Nederlandse bijdrage aan de Europese samenwerking te geven.

Schilthuis bespreekt voornamelijk de middenstandsvraagstukken. Hij merkt op, dat de kosten van het levensonderhoud in niet geringe mate afhangen van de wijze, waarop de middenstand zijn dienende taak verricht. Hij wees een aantal voorbeelden aan van een gebrekkige opzet in het middenstandsbedrijf, waardoor tekort gedaan wordt aan deze dienende taak van de middenstander.

Van economische samenwerking komt weinig terecht, de zin voor georganiseerd optreden ontbreekt nog in hoge mate. Daardoor ontbreekt het aan doelmatigheid en verkeren een aantal, vooral kleinere bedrijven in zorgelijke omstandigheden. *Schilthuis* acht de eis van een redelijk bestaan als grondslag voor verrichte werkzaamheden ook het enig juiste uitgangspunt voor het middenstandsbeleid. Maar dan moet men in die sector ook de zo noodzakelijke ordening aanvaarden. Dat is ook met het oog op het algemeen belang geboden. De Regering werkt ook wel in deze richting, maar er ontbreekt nog veel aan dit beleid. *Schilthuis* herhaalde zijn reeds dikwijls uitgesproken stelling, dat bij de vestigingseisen voor de middenstand het behoefte-element een rol zal moeten spelen. Op andere gebieden past men dit wel toe. Alleen op deze wijze kan men een werkelijk gezonde structuur van de middenstand verkrijgen. In vele bedrijfstakken van de middenstand kan ieder waarnemen, dat men onder overbezetting gebukt gaat. Deze misstand is alleen te elimineren door de invoering van het behoefte-element.

Suurhoff behandelde bij dit hoofdstuk de vraagstukken van de werktijdverlenging, het loonpeil en de prijspeil. Hij stelt vast, dat de 48-urige werkweek de waarde-

volste en belangrijkste sociale verovering van de laatste halve eeuw is geweest. Allen zijn het wel eens over de noodzaak van de productieverhoging, maar men kan op andere gebieden dan de werktijdverlenging belangrijke resultaten bereiken. Zo verdient het streven naar verhoging van de efficiency allereerst aandacht. Op dat gebied kan naar de mening van deskundigen zeer veel bereikt worden. Laat men dus die weg eerst maar eens proberen. Discussies over eventuele werktijdverlenging hebben het gevaar, dat zij de goede stemming in de bedrijven bederven. Wanneer men binnen het kader van de 48-urige werkweek blijft, is de arbeidersvakbeweging steeds bereid om aan eventuele verbeteringen ter verhoging van de productiviteit mee te werken. Loon- en prijspeil zijn twee onverbreekelijk verbonden vraagstukken. Zou men toelaten, dat het prijspeil in belangrijke mate verandert, dan volgen ook repercussies voor het loonpeil. Suurhoff deelt de mening, dat in verband met onze exportpositie het loonpeil niet nodeloos verder omhoog gebracht moet worden, maar dan zal men het prijspeil ook effectiever in de hand moeten houden dan tot dusverre het geval is geweest. Hij pleit ten slotte voor een actief Nederlands initiatief ten aanzien van de economische integratie van Europa.

Van Lienden behandelt de begroting voor de Staatsmijnen. Hij wijdt vooral aandacht aan de gevolgen, die de instelling van de Europese Kolen- en Staalgemeenschap voor de Nederlandse steenkolenmijnen zal hebben. Hij vraagt de Regering in hoeverre kartel-vorming en een monopolistisch beleid zullen kunnen worden voorkomen. Wordt er voldoende rekening gehouden met de consumenten-belangen naast die van de producenten? Hij acht een deelneming van de vakverenigingen aan de verschillende organen van het Schuman-plan noodzakelijk. Vervolgens bespreekt Van Lienden de productieresultaten van de Staats- en particuliere mijnen. Wat is de invloed van de mechanisatie en in hoeverre is er weer sprake van een verandering ten gunste in het aantal geschoolde arbeiders. De werving van buitenlandse arbeidskrachten heeft niet tot het verwachte resultaat geleid. Ten slotte pleit hij voor een systematische bestrijding van het silicose-gevaar.

6-12-1950. Wet schorsing bedrijfsregelingen (1931)

Schilthuis stelt vast, dat tegen alle sombere profetieën in de bemoeiingen van de overheid met ondernemers-overeenkomsten of bedrijfsregelingen in genen dele geleid heeft tot dictatuur. De ontwikkeling heeft eerder het tegendeel van staatsoverheersing opgeleverd. Dit ontwerp is een aanvulling van het kartelbesluit, die wij reeds te lang hebben ontbeerd. Niet altijd behoeven bedrijfsregelingen tot verkeerde gevolgen of tot schade van het algemeen belang te leiden, maar het netwerk van bedrijfsregelingen heeft wel veel te vaak geleid tot uitbuiting van de verbruiker of tot benadeling van hen, die buiten het kartel werden gehouden. De overheid moet bevoegdheid hebben om in te grijpen. *Schilthuis* betreurt, dat de definitieve Kartelwet zo lang op zich laat wachten. Tot zolang kan deze wet een nuttige functie vervullen.

8-5-1951. Wijziging van de Begroting voor 1950 (2028)

Schilthuis voert het woord bij dit ontwerp, dat de financiering regelt voor de nieuwbouw, reconstructie en modernisering van enkele hotels en van de bevoring van het vreemdelingenverkeer. Deze maatregelen hebben zijn instemming, mits een redelijke mate van zekerheid kan worden verkregen, dat deze steun

aan hotelwezen en aan de Algemene Nederlandse Vereniging voor Vreemdelingenverkeer ook werkelijk het verwachte effect van meer buitenlands toeristenbezoek aan Nederland zal hebben.

20-9-1951. Winkelsluitingswet 1951 (1665)

Schilthuis meent, dat de middenstand de laatste tijd niet te klagen heeft over voldoende belangstelling van de zijde der Regering. Een wetsontwerp voor de kinderbijslag van kleine zelfstandigen is reeds in behandeling geweest en ontwerpen voor een vestigingswet en een bedrijfsvergunningenwet zijn in behandeling. Dit ontwerp beoogt een verbetering van de sociale omstandigheden van de middenstand. Een der bedoelingen is zeker ook een verdere ordening te brengen in de middenstand. Hij vraagt zich af of het complex overheidsmaatregelen voor de middenstand wel een sluitend geheel is. *Schilthuis* vestigt zijn aandacht vooral op de Zondagssluiting; het sluitingsuur des avonds en de halvedagsluiting. Markt- en straathandel benevens de automatenverkoop werden ook door hem besproken. In het algemeen hadden de voorgestelde maatregelen zijn instemming. Hij gevoelt heel weinig voor een koopavond, maar als er van de zijde van de consumenten werkelijke behoefte aan die instelling is, wil hij zich niet verzetten.

Een amendement-*Schilthuis* om naast de straathandel ook de markthandel uitzonderingen te verlenen voor bijzondere avonden wordt door de minister overgenomen.

13-12-1951. Begroting voor 1952 (2300)

Schilthuis herhaalt, dat er nog veel verbeteringen aangebracht moeten worden in de structuur van midden- en kleinbedrijf.

In het belang van de middenstanders zelf, maar in de eerste plaats toch in het belang van de afnemers, onze gehele bevolking, die gebruik maakt van de diensten, die detailhandel, ambacht en verkeersondernemingen verrichten. De Overheid heeft hierbij een positieve taak. Ook de kleine ondernemers hebben recht op een redelijk aandeel van het nationale inkomen. *Schilthuis* signaleert opnieuw het gebrek, dat zich uit in een te groot aantal kleine ondernemingen, die elk voor zich een te kleine omzet hebben voor een redelijk bestaan. De minister is veel te optimistisch als hij meent, dat hiertegen geen maatregelen behoeven te worden getroffen. Er is veel te weinig aandacht van de Regering voor een effectieve sanering. Verder verzet hij zich tegen de verkoop van tabaksartikelen in andere dan sigarenwinkels. Op verschillende manieren wordt die ongewenste verkoop in de hand gewerkt.

Schilthuis verheugt zich over de aankondiging van een wettelijke regeling voor het cadeaustelsel. Op het ogenblik is er reeds weer sprake van deloyale concurrentie bij de verstrekking van cadeaux. Hij pleit ten slotte voor een betere regeling van de brandstoffenverkoop en spreekt zijn voldoening uit over de van overheidswege verstrekte werktuigen-credieten.

Suurhoff beperkt zich tot de bespreking van de Productiviteitsnota. De fractie wil het streven van de Regering om de productiviteit te verhogen, gaarne ondersteunen. Hij bespreekt de remmingen, die daarbij een rol spelen: menselijke traagheid, de privaat-economische beslissing van de ondernemer, waarvan men afhankelijk is en de vrees van de werknemer, dat hogere productiviteit werkloosheid tot gevolg zal hebben. Die angst voor werkloosheid zit nog diep bij onze arbeidersbevolking. Wanneer het gevaar voor werkloosheid toeneemt,

zal de overheid moeten toezien, dat men met het voortgaan van rationalisatie en mechanisatie niet ongeremd zijn gang kan gaan. Hij wijst er op, dat in de landen achter het IJzeren Gordijn het jaagsysteem en de ongelijkheid van betaling een rol spelen, die voor West Europa ongekend is. Voor de strijders tegen nivellering is het daar blijkbaar een paradijs. Hij wijst er op, dat de tijd voorbij is, dat algemeen belang en het individuele belang van de ondernemers automatisch parallel liepen. Een organisatie-onderzoek in de particuliere bedrijven acht hij noodzakelijk; wanneer men met de productiviteits-verbetering tot een merkbaar nuttig effect wil komen. Hij verzet zich tegen de afweer van de Regering met betrekking tot een actief overheidsingrijpen op dit punt. Hij wijst er ten slotte op, dat een productiviteitsverbetering alleen zal kunnen slagen als de verantwoordelijkheid daarvoor door het gehele bedrijf wordt gedragen. Daarom moeten er goed geoutilleerde productiviteitscommissies per bedrijfstak opgericht worden, bestaande uit werkgevers en arbeidersvertegenwoordigers.

Nederhorst constateert, dat de Fractie nogal eens moeite heeft om zich in het beleid van Economische Zaken thuis te voelen. Wij zijn het eens over het feit, dat we ons bevinden in een tussen-phase tussen een vrije en een laat-kapitalistische maatschappij enerzijds en een absoluut gebonden economisch stelsel. Wij verschillen van mening met andere politieke groeperingen over de mate, waarin en de methode, waarop in deze maatschappelijke tussenvorm het economisch leven gebonden of vrij gelaten moet worden. Hij licht dit o.m. toe aan de hand van het internationale economische beleid van de Regering. De economische samenwerking in Europa, zoals deze zich nu ontwikkelt, is absoluut ondogmatisch en sluit geen enkele ontwikkeling bij voorbaat uit. Het maakt echter prijs-, investerings- en productiecontrole mogelijk, wanneer de omstandigheden dat eisen. Het keert zich tegen particuliere machtsconcentraties en stelt het economisch beheer van de Europese zware industrie onder democratische controle. De werknemers-organisaties hebben medezeggenschap op de grondslag van pariteit met de werkgevers-organisaties. Wij moeten ons nu wel duidelijk afvragen welke de gevolgen zijn van dit afstaan van economische souvereiniteit. Hij acht een Nota van de Regering gewenst over de vraag hoe zij zich de verdere ontwikkeling denkt, o.m. in hoeverre een continentale integratie zonder Engeland mogelijk is. Hij weidt nog verder uit over een aantal internationale economische vraagstukken. Met betrekking tot het binnenlands beleid informeert hij naar het standpunt van de Regering in zake de handhaving van de werkgelegenheid. De werkloosheid-cijfers stijgen op een zorgwekkende wijze. De gunstige ontwikkeling, die wij nu meemaken, behoeft niet permanent te zijn. Het beleid van Economische Zaken is te veel een „beleid per kwartaal”. *Nederhorst* spreekt ernstig bezwaar uit tegen de vergaande investeringsbeperking in de overheidssector. Hij constateert verder, dat de gang van zaken met de P.B.O. onbevredigend is. Hij keert zich tegen een publicatie van Prof. Romme, die beweerd had, dat de K.V.P. vaste redelijke normen heeft, en de P. v.d. A. niet. Men kan glimlachen over de hoogmoed, waarmee te heer Romme anderen en zichzelf rapportcijfers uitdeelt over de kwaliteit van redelijke normen en beginselen van anderen, die het diepste van de mens raken en welker draagwijdte de heer Romme niet kan peilen. Ondanks die redelijke normen wensen de R.K. werkgevers de P.B.O. niet te aanvaarden. Hoe zit dat? *Nederhorst* besluit met enkele opmerkingen over de gasvoorziening. Een Europese energie-gemeenschap acht hij nodig.

Van Lienden bespreekt o.m. de personeelsvoorziening van de steenkolenmijnen.

Hij signaleert het vertrek van mijnwerkers naar Belgische mijnen. De Regering zal hieraan iets moeten doen. Conflicten als zich hebben voorgedaan op de staatsmijn „Maurits” mogen in een goede bedrijfsorganisatie niet voorkomen. Hij meent, dat bij een bevredigende productiviteit en een geslaagde mechanisatie het vraagstuk van de 40 uren werkweek voor deze zware arbeid opnieuw aan de orde gesteld moet worden. Hij acht verder een verbetering van de voorlichtingsdienst van de Staatsmijnen noodzakelijk. Op het punt van de stofbestrijding zal van medische zijde meer opening van zaken gegeven moeten worden. Hij vraagt ten slotte naar de bestemming van het overschot van de Stichting Mijnwerkers Voorzieningsfonds.

22-4-1951. Deelneming in het uit te breiden kapitaal van de „Breedband N.V.” te IJmuiden (246).

Nederhorst stemt met dit ontwerp in. Hij verheugt zich er over, dat de ontwikkeling van dit bedrijf goed vordert. Hij maakt in dit verband bezwaar tegen het door de Regering gevoerde beleid in zake de schrootvoorziening. Wil dit bedrijf goed lopen, dan zal er een behoorlijke materiaal-voorziening moeten zijn. De vergunning van de minister met betrekking tot de verkoop van het oude ijzer van de „Volendam” naar het buitenland acht hij volkomen onbegrijpelijk.

Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening. (Begrotingshoofdstuk XI)

23-11-1950. Behandeling van de begroting voor 1951 (1900).

Vondeling wijst er op, dat het primaire vraagstuk in de wereldpolitieke situatie is, dat de mens vóór alles voedsel nodig heeft en daarna veiligheid en voor deze beide eisen zijn internationale voorzieningen nodig. Hij bespreekt de werkzaamheden, die op internationaal gebied de voedselvoorziening voor allen willen tot stand brengen. Hij constateert, dat na de veelbelovende na-oorlogse aanvang van de F.A.O. er nu een zekere terugslag is waar te nemen. Men komt er alleen met de vaststelling van verantwoorde landbouwprogramma's. Hij spreekt zijn teleurstelling uit over het feit, dat er zo geringe vorderingen worden gemaakt op het gebied van een gemeenschappelijke internationale landbouwpolitiek, terwijl de nationale landbouwpolitiek in zo sterke mate wordt bedreven. Hij herinnert aan de pogingen, die minister Mansholt doet om tot een Europese samenwerking te komen. Hij vraagt over de plannen van de minister meer inlichtingen. Hij stelt verder vast, dat na de verheugende voortgang van de Benelux-samenwerking op agrarisch gebied nu vrijwel een stilstand gekomen schijnt te zijn, omdat de wijze, waarop in Nederland de landbouwpolitiek wordt gevoerd, meer harmonieert met het beleid in Engeland en Denemarken, zelfs met Duitsland, Frankrijk en Amerika dan met het beleid in België. Hij wijst op grote verschillen in het pacht-, prijs- en subsidie-beleid. Hij vraagt op welke wijze de Regering het overleg weer op gang wil brengen. Vervolgens gaat *Vondeling* nader in op het t.a.v. de melkprijs gevoerde beleid. Hij acht zuiver kostprijstechnisch gezien — afgezien van de psychologische moeilijkheden bij de landbouwende bevolking — de vastgestelde minimumprijs wel verantwoord. Hij vraagt nadere mededelingen over nog door de Regering ondernomen onderzoekingen. Hij bespreekt nog het prijsbeleid met betrekking tot enkele agrarische producten en vraagt tot besluit aan de minister inlichtingen over de stand van zaken met betrekking tot de moeilijkheden op het gebied van de export van Nederlandse land- en tuinbouwproducten naar Duitsland.

Emmens bespreekt in de eerste plaats de positie van het koudegrond-tuinbouw-

bedrijf en het in dat bedrijf weer voorkomende doordraaien van groenten. Hoewel de hoeveelheid doorgedraaide groenten en fruit in totaal 126 miljoen kilogram bedroeg blijkt dit in feite neer te komen op 13 kg groente en fruit per hoofd van de bevolking. Hij stelt vast, dat uit dit doordraaien blijkt, dat in bepaalde sectoren van de tuinbouw moeilijkheden voorkomen, maar men moet het niet al te dramatisch opvatten. Men moet het niet zo voorstellen, dat er geen perspectief meer is voor onze tuinbouw. Men moet ook rekening houden met het feit, dat er dit jaar een uitzonderlijk goede oogst was. Hij hoopt, dat de door de minister genomen maatregelen een gunstig effect zullen sorteren. Hij is van mening, dat er krachtiger marktordering nodig is om te bewerkstelligen, dat de productie van de tuinbouwartikelen op de markt wordt afgestemd. Hij keert zich tegen de clandestiene bouw van groenten op gronden, waarvoor geen teeltvergunning is verstrekt. Hij vraagt om een scherper contrôle op dit punt. Hij wijst er op, dat er bepaalde tuinbouwgebieden zijn, die men noodgebieden kan noemen. Met betrekking tot de visserij merkt Emmens op, dat er een verheugende toenemende belangstelling van de Regering voor de visserij bestaat. Hij constateert, dat de Noordzeevisserij nog steeds in moeilijkheden verkeert. Het gevaar van overbevissing dreigt voor deze bedrijfstak. Hij dringt aan op de bouw van een moderne vloot. Verder vraagt hij overheidsaandacht voor de tegenslag, die de Zeeuwse mosselvisserij ondervindt. Hij meent verder, dat de havens van Katwijk en Scheveningen verbetering behoeven. Ten slotte bespreekt Emmens de bezwaren, die bij de IJselmeervissers leven tegen de vastgestelde maaswijdte van het snoekbaarswant.

14-12-1951. Behandeling van de begroting voor 1952 (2300).

Vondeling acht de voedselvoorziening alleen verantwoord indien deze van overheidswege beheerd wordt in combinatie met Landbouw en Visserij. Hij wijst er op, dat ook de F.A.O., de internationale organisatie voor voedselvoorziening en landbouw, een drieledige taak heeft: verbetering van de voeding, grotere productie van de landbouw en vergroting van de welvaart van de plattelandsbevolking. Hij gaat nader in op de taak van de minister van de voedselvoorziening. Hij vraagt in dat verband of de voedselvoorziening voor de toekomst voldoende verzekerd is, en is dit voedsel van goede kwaliteit en zo goedkoop mogelijk? Hij wijst verder op wetenschappelijke uitspraken, die aantonen, dat deze wereld in staat is om de hele wereldbevolking behoorlijk van voedsel te voorzien. Hij vraagt zich af of een nationaal landbouwbeleid nog wel mogelijk is, een vraag, die hij maar zeer ten dele bevestigend kan beantwoorden. Hij dringt aan op meer initiatieven van Nederlandse zijde met betrekking tot meer internationale samenwerking. Met hetgeen de minister op dit gebied reeds presteerde kon hij zich volkomen verenigen. Internationale samenwerking is voor hem niet hetzelfde als een liberale internationale landbouw-economie. Sprekende over het prijsbeleid, meent *Vondeling*, dat dit een onderdeel van de algemeen sociale en economische politiek behoort te zijn.

Daarbij zal men de meest gewenste productieregering zoveel mogelijk moeten stimuleren, waarbij in sterke mate aan de kwaliteitsverbetering zal moeten worden gewerkt. Dit prijsbeleid zal op wettelijke grondslag moeten berusten. Daarna gaat *Vondeling* uitvoerig in op het melkprijsbeleid. Hij meent, dat het overleg over de totstandkoming van een nieuwe regeling vóór 1 Mei 1952 geëindigd behoort te zijn. De Kamer zal van de toestand nauwkeurig op de hoogte gehouden moeten worden. Ten slotte bespreekt *Vondeling* het beleid met betrekking tot de pachtprizen. Hij acht overleg met de Stichting van de

Landbouw en het Landbouw-Economisch Instituut beter dan een advies van de S.E.R.

Emmens sprak als zijn mening uit, dat de tuinbouw in het algemeen op een vrij bevredigend jaar kan terugzien, wat niet wegneemt, dat de groep van kleine volgegrondstuinders nog een zeer moeilijk bestaan heeft. Hij vraagt voor deze groep gunstiger mogelijkheden van credietverlening door de Overheid. Hij is verder de mening toegedaan, dat de hoofdvragen zijn het instandhouden van de bestaansmogelijkheid voor tuinders via een bodem in de markt en de eventuele uitbreiding of beperking van de areaalbegrenzing.

Het bedrijfsleven heeft over deze vragen sterk verdeelde opvattingen. *Emmens* sprak zijn waardering uit over de wijze, waarop het bedrijfsleven zelf via de productiefondsen een zekere bodem in de markt gehandhaafd heeft. Deze methode is verre te prefereren boven de maatregelen van de Landbouw-crisisorganisatie. Hij keert zich tegen prijsgaranties voor de tuinbouw. Deze trekken de productie naar de gesteunde producten en dat zou niet juist zijn. Verder critiqueert *Emmens* het standpunt van de minister in zake de monopolievorming bij de veilingen van citrusfruit. Hij acht een door een verordening gedekte ondernemers-overeenkomst van grossiers op veilingen de enige weg om dit euvel te verhelpen. Ten aanzien van de visserij is *Emmens* het niet met de minister eens dat het er met de visserij niet zo slecht voorstaat. Het feit, dat de minister de commissie-Tinbergen heeft ingesteld wijst op moeilijkheden. Uitvoerig besteedt hij aandacht aan de maatregelen met betrekking tot de maaswijdte voor de snoekbaarsvisserij op het IJsselmeer. Er blijft op dat punt grote ongerustheid onder de betrokken vissers. Men vreest, dat door de vastgestelde maaswijdte-vergroting de opbrengst sterk zal teruglopen. Anderzijds zegt de minister, dat de huidige maaswijdte de snoekbaars zal uitmoorden, waardoor op lange termijn deze visserij helemaal verloren zal gaan. Hij verzoekt de minister deze kwestie nog eens nader te overwegen.

8-2-1952. Debat over brood-, bloem- en meelprijzen.

Schilthuis stelt vast, dat er op 4 Februari een aantal verlagingen en verhogingen van de prijs van verschillende goederensoorten zijn ingevoerd. De prijsveranderingen zijn niet alleen van belang voor de hele bevolking, maar ook voor verschillende hierbij direct betrokken bevolkingsgroepen, n.l. vee- en pluimveehouders, akkerbouwers, bakkers, personeel van bakkers, graanhandelaren, veevoederfabrikanten en veehandelaren. Hij vestigt vooral de aandacht op de gevolgen, die deze wijzigingen voor deze laatstgenoemde bevolkingsgroepen hebben. De subsidieregeling voor deze producten leidde tot handhaving der prijzen en *Schilthuis* acht het juist, dat de Regering hierop enige druk heeft willen uitoefenen door verlaging van de subsidies verstrekt door het Landbouw Egalisatiefonds. In het bijzonder ging hij in op de positie van de bakkers. Deze prijsveranderingen brengen voor hen enige verbetering, maar met name voor de kleine bakkers is de toestand nog zeer onbevredigend. De bedragen voor bakkers mogen niet onredelijk hoog zijn, maar ook zij behoren een redelijk bedrag voor hun arbeid te ontvangen. Hij verzocht hierover een nieuw onderzoek van de Regering. Hij bespreekt verder een aantal onderdelen van de regeling.

Suurhoff bespreekt de gevolgen, die de genomen maatregelen voor de consument zullen hebben. Hij betreurt, dat hierover niet vooraf overleg is gepleegd met de grote sociale organisaties. De reden hiervan is geweest het speculatiegevaar. Hij vreest, dat de getroffen maatregelen wel ongunstige gevolgen voor de consumptie van vele gezinnen zullen hebben. Met name daar waar naar ver-

houding meer van het duurdere brood en minder van de goedkopere margarine en spijsvetten gebruikt wordt. Hij vraagt waarom er ook niet enige prijsverhoging is toegepast op het blanke brood. Hij vermoedt, dat de compensatie niet volledig zal zijn. Hij waarschuwt tegen te veel „millimeteren”. Wanneer het nu wat gedaalde indexcijfer weer zou stijgen en het consumptie-offer groter dan 5 % zou worden, dient de Regering haar belofte van directe compensatie in te lossen. Hij eist dat de toezegging van de Regering aan de werknemers in het bakkersbedrijf met betrekking tot bepaalde verbeteringen in hun arbeidsvoorwaarden nu verwezenlijkt zal worden.

6-3-1952. Wet bijdragen verbetering binnenvisserij (2185).

Emmens constateert, dat het hier gaat om de vervanging van een stuk bezettingsrecht, waarbij de aanvaardbare elementen daarvan in de nieuwe wet worden overgenomen. Hij acht deze nieuwe regeling een belangrijke verbetering. Hij bespreekt de in het ontwerp geregelde organisatie en enkele van de grote problemen van het ontwerp: voldoende recreatiegelegenheid voor de bevolking, de dreigende verzilting en de steeds verdergaande waterverontreiniging. Hij constateert, dat de hele Kamer wel eenstemmig zal zijn over de noodzaak van verbetering van de visstand. Deze is sterk achteruitgegaan door minder doelmatige bevissing, het meermalen ontbreken van geschikte paaiplaatsen en de omvangrijke waterverontreiniging. Dit is zeer ten ongerieve van de beroepsvissers, die hun brood moeten trachten te verdienen en van de sportvissers, die een gepaste tijdpassering verlangen. Hij wijst er op, dat het volkomen vrije hengelrecht met een hengel is verlaten door de verplichte bijdrage aan het Rijkspootvisfonds. Hij acht dat wel bezwaarlijk. Als er echter een bijdrage geleverd moet worden aan de verbetering van de visstand, dan dienen de belanghebbenden daar zeker primair aan bij te dragen. Hij wijst ten slotte op de noodzaak van meer samenwerking tussen beroeps- en sportvissers.

22-4-1952. Wijziging van de begroting voor 1951 (2350).

Vondeling spreekt zijn voldoening uit over het feit, dat bij deze begrotingswijziging 10 miljoen uit het tegenwaarde-fonds van de Marshall-rekening wordt beschikbaar gesteld voor de verbetering van de positie van onze landbouw. Hij wijdt met name aandacht aan de winning van organische mest uit huisvuil en aan het Borgstellingsfonds. Hij waarschuwt er tegen om de huisvuilverwerking alleen te zien vanuit agrarisch standpunt. De gemeentelijke reinigingen spelen hierbij een zeer belangrijke rol. Hij vraagt om een overzicht van de verschillende systemen en uit enige twijfel over de juistheid van het gekozen systeem. Met betrekking tot het Borgstellingsfonds merkt hij op, dat de kapitaalbehoeften van de landbouwbedrijven in sterke mate toenemen. Hierin zal voor een zeer belangrijk deel moeten worden voorzien door crediet-verlening. Een belangrijk gedeelte van de landbouwbedrijven beschikt niet over voldoende kasmiddelen. Hij betreurt, dat hierover te weinig gegevens bekend zijn. Ten slotte gaat hij uitvoerig op het systeem van de credietverlening in.

23-11-1952. Regeling bestrijding tuberculose onder het rundvee (2338).

Vondeling constateert, dat in Friesland het vee sinds 1950 tbc.-vrij is. Men gaat nu de rest van het land bewerken. Hij vraagt zich af of deze bestrijding niet te zwaar is opgezet. Hij meent, dat de gewetensbezwaarden de voltooiing van deze belangrijke taak niet in de weg mogen staan en dat zij eventueel te

nemen maatregelen zelf moeten betalen. Hij vraagt om maatregelen die de betrokkenen in staat stellen om een op te ruimen koe direct door een andere te kunnen vervangen.

Sociale Zaken (Begrotingshoofdstuk XII).

10-11-1950. Verlenging financiële steun aan Algemene Ziekenfondsen voor hun afdeling Vrijwillige Verzekering (1653).

Van Lienden stelt vast, dat de bezorgdheid over de financiële positie en de toekomst van de vrijwillige ziekenfondsverzekering in ons land steeds toeneemt. Volgens laatste cijfers was op 1 Juli 1950 het aantal ziekenfondsverzekerden 7.036.516, waarvan 4.554.841 verplicht en 2.482.675 vrijwillig verzekerd. Een kwart van ons volk is dus vrijwillig verzekerd. Wanneer het ziekenfondsbesluit zal zijn uitgebreid, zullen een aantal vrijwillig verzekerden overgaan naar de verplichte verzekering, maar dan nog blijven ongeveer 2 miljoen Nederlanders vrijwillig verzekerd. Hij constateert, dat de premies enige malen verhoogd zijn en herinnert er aan, dat van 1947 tot en met 1949 bijdragen uit het vereveningsfonds aan de vrijwillige verzekering verleend zijn. Hij wijst op de nog steeds doorgaande kostenverhoging. Hij stemt in met dit ontwerp dat een overheidsbijdrage aan de vrijwillige verzekering regelt.

17-11-1950. Uitbreiding Ziekenfondsenbesluit (1921).

Van Lienden verheugt zich over de spoedige indiening van dit ontwerp, dat opnieuw enige verlichting van de algemene ziekenfondsen kan geven met betrekking tot de vrijwillig verzekerden. Dit ontwerp voorziet in de mogelijkheid, dat eenmaal verplicht verzekerden dat kunnen blijven, ook als zij het bedrijfsleven zouden verlaten. Hierdoor krijgen de verplicht verzekerden een grotere rechtszekerheid. Hij is voldaan over de toezegging van de minister, dat voor de resterende vrijwillige verzekering een sluitende financiering mogelijk zal worden gemaakt. Hij acht het wenselijk, dat ook lagere ambtenaren en gepensioneerden nog onder deze regeling zullen moeten vallen.

20-12-1950. Behandeling van de begroting voor 1951 (1900).

Van der Brug wijdt in het bijzonder aandacht aan de sociale voorzieningen voor blinden. Hij wijst er op, dat nu voor de derde maal een van regeringswege ingestelde commissie advies uitgebracht heeft met betrekking tot de te nemen maatregelen. Bij de blinden herleefde de hoop, dat thans de tijd nabij is, dat de blindenzorg niet meer uitsluitend overgelaten wordt aan een aantal sociaal voelende gemeentebesturen en aan particuliere instellingen van weldadigheid. Het antwoord van de regering was echter teleurstellend. Dit doet denken aan de wijze waarop de Overheid veel te lang het vraagstuk van de zorg voor ouden van dagen heeft slepende gehouden. De regering doet slechts iets ten behoeve van sociaal-zwakke blinden, maar beroept zich verder op de onoverkomelijke financiële consequenties. De totale kosten van een aannemelijke regeling bedragen 1½ miljoen per jaar. Hij doet een dringend beroep op de regering om nu spoedig te komen met een wettelijke regeling voor de blindenzorg.

Van den Born erkent, dat er in de afgelopen vijf jaar op het gebied van de sociale wetgeving veel is tot stand gekomen. Hij constateert, dat het tempo waarin dat gebeurd is, de laatste jaren is vertraagd. Hierdoor bestaat het gevaar, dat we onze voorsprong op sociaal gebied kunnen gaan verliezen. Hij

uit zijn teleurstelling over het feit, dat de werkloosheids- en wachtgeldverzekering nog wacht op praktische uitvoering en dat de noodvoorziening voor ouden van dagen opnieuw met twee jaar is verlengd. Hij constateert, dat enige groepen van de bevolking die voor de oorlog de minste welvaart hadden, te weten de loontrekkenden in kleine plaatsen en op het platteland, plus de grote gezinnen in inkomens gestegen zijn, ver voor de anderen uit. Hij waarschuwt tegen het gevaar, dat de goed geschoolde ambachtslieden in de grote steden daardoor in de knel zouden geraken. Hij geeft daarvan enige voorbeelden. Als de koek, die onder de loontrekkenden verdeeld moet worden, niet groter wordt, moet het vergroten van één stuk er van de andere stukken kleiner maken. Van den Born wijst er op, dat compensatie voor de huurverhoging via de verlaagde belastingen niet helpt diegenen, die thans geen of slechts weinig belasting betalen. Hij informeert verder naar de plannen van de regering op dit punt.

Met betrekking tot het beleid van de Rijksbemiddelaars spreekt hij de wens uit, dat deze soepel zullen optreden tegen verlangde wijzigingen, wanneer deze van zeer ondergeschikte betekenis zijn. Hij vraagt om het rapport van de Commissie-Kruyt over de classificatie voor publicatie vrij te geven. Velen in den lande hebben hiervoor grote belangstelling. Hij eindigt zijn beschouwingen met een aantal opmerkingen over invaliditeitsrenten en ouderdomsverzekering. De pensioenregeling voor zeevarenden dient nu zeer spoedig te komen. *Schilthuis* beperkt zich tot het emigratie-vraagstuk. Hij stelt vast, dat de regering tot een sterkere bevordering van de emigratie heeft besloten. De ontworpen organisatie kan leiden tot een vruchtbare samenwerking van regering met uit de maatschappij opgekomen organisaties. Hij vraagt meer aandacht voor het verband tussen emigratie en arbeidsbemiddeling. Hij is van mening, dat bij de uitvoering van de emigratie zowel de Gewestelijke Arbeidsbureau's als de maatschappelijke organisaties een belangrijke taak hebben en waarschuwt dus tegen het streven van andere zijde om deze uitvoering alleen aan de maatschappelijke organisaties op te dragen. Hij uit zijn instemming over de beslissing van de regering om in de Centrale Raad ook vertegenwoordigsters van de vrouwen-organisaties op te nemen.

Suurhoff uit zijn spijt over het nalaten van mondeling overleg over deze begroting. Daarmede hadden verschillende misstanden uit de weg geruimd kunnen worden. Hij vraagt op welke wijze de regering wil deelnemen aan de internationale samenwerking op sociaal terrein. Men zal moeten toe werken naar een gelijkmaking van het peil van de sociale voorzieningen in de verschillende landen van Europa. Er is op dit punt thans veel te weinig bekend. Toch is voorwaarde voor een Europese economische integratie een zekere gelijkheid in productievoorwaarden. Door sociale integratie zal de sociale achterstand van sommige Europese landen sneller ingehaald kunnen worden. Hij vraagt om een Nederlands initiatief. Vervolgens gaat hij uitvoerig in op de werkzaamheden van het Internationaal Arbeidsbureau. Hij vraagt om een duidelijke uiteenzetting van de minister met betrekking tot de conventies, die de Nederlandse regering wil ratificeren. Hij meent, dat de Kamer te weinig is ingeschakeld in het werk van de Nederlandse delegatie op de Internationale Arbeidsconferentie.

Suurhoff bespreekt ten slotte het vraagstuk van de beroepskeuze. Hij keert zich tegen het standpunt van andere zijde om de beroepskeuze-voorlichting te doen plaats vinden door naar confessie gesplitste organisaties. In een algemene beroepskeuze-voorlichting moet men natuurlijk wel de geestelijke voorlichting van de verschillende confessies inschakelen, wanneer de ouders daar prijs op

stellen. De meeste vraagstukken waarom het bij deze voorlichting gaat, houden niet een zo nauw verband met de levensbeschouwing, dat een splitsing in drie of meer zuilen verantwoord zou zijn.

Van Lienden behandelt de vraagstukken betreffende de volksgezondheid. Hij verwelkomt de staatssecretaris dr Muntendam. Hij acht het belangrijk, dat deze een medicus is, die de sociale problemen kent. Het laatste is het belangrijkste. Hij wijst op het onderlinge verband tussen sociale gezondheidszorg en sociale verzekering. Maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid acht hij primair omdat daarmee niet alleen een stuk volksgeluk, maar ook onze welvaart in het algemeen wordt gediend. Hij dringt aan op de spoedige indiening van een nieuwe gezondheidswet. Naast de particuliere organisaties dient de overheid een belangrijke taak op het gebied van de Volksgezondheid te behouden. Met name behoort daartoe het geneeskundig schooltoezicht. Van Lienden acht de wettelijke regeling voor de geneesmiddelenvoorziening ook zeer urgent. Hij spreekt zijn dank uit over het feit, dat het subsidie voor de vrijwillige ziekenfondsverzekering van 5 op 10 miljoen gulden is gebracht. Daarnaast is hij voldaan over de uitbreiding per 1 Januari 1951 van de kring der verplicht verzekerden. Hij bespreekt tenslotte nog enkele andere onderdelen van het beleid en besluit met een beroep op de regering en meer hulp voor de blinden.

5-4-1951. Noodregeling kinderbijslag kleine zelfstandigen (1638).

Schilthuis constateert, dat er ten aanzien van een definitieve opzet nog niet voldoende eenstemmigheid bestaat, maar ondertussen bleef de nood, waarin vele kinderrijke gezinnen van kleine zelfstandigen zich bevonden, voortduren. Hij juicht het initiatief van de regering, om dan maar vast met een noodregeling te beginnen, toe. Overigens betreurt hij het voorlopig nog uitblijven van een definitieve regeling. Hij wijst er op, dat vele kleine zelfstandigen in moeilijker omstandigheden verkeren dan de loonarbeiders, die uit overwegingen van rechtvaardigheid kinderbijslag genieten. Zij, die een behoorlijke sanering en de invoering van het behoefte-element voor de middenstand tegenhouden zijn mede verantwoordelijk voor de nood der kleine zelfstandigen.

6-4-1951. Wijziging Arbeidswet 1919, wijziging Veiligheidswet 1934 (1708).

Suurhoff stemt in met deze wijzigingen, maar acht ze niet van groot belang. Wanneer men deze werktijdbepalingen en veiligheidsvoorschriften effectief werkend wil maken, moet men de overtredingen niet zo belachelijk licht straffen als tot nu toe het geval is geweest. Hij suggereert de bevoegdheid voor de controlerende ambtenaren om bij een overtreding het bedrijf tijdelijk te sluiten. Dit is de enige weg, wanneer de rechterlijke macht niet bereid is deze zaken voldoende ernstig op te nemen. Hij vertrouwt, dat de minister strenger zal optreden, wanneer de slappe bestrijding van deze overtredingen ook na deze wetswijzigingen voortgang vindt.

20-6-1951. Wijziging kinderbijslag (2144 en 2166).

Verhoging inkomensgrenzen en uitkeringsbedrag van de Noodwet Ouderdomsvoorziening (2169).

Wijziging Invaliditeitswet, Ongevallenwet 1921, Landbouw- en Tuinbouwongevallenwet 1922, Zeeongevallenwet 1919, Ziektewet, Kinderbijslagwet en wet uitkering toepassing Ziekenfondsbesluit (2170) enz.

Van den Born heeft voornamelijk bezwaar tegen de ontwerpen, die wijzigingen

in de kinderbijslag beogen. De fractie acht de kinderbijslag van uit sociaal en zedelijk oogpunt gewenst en economisch volkomen verantwoord. Maar daarnaast geldt de sociale rechtvaardigheid gelijkelijk voor grote en kleine gezinnen. In dit licht kan Van den Born zich met de voorgestelde wijzigingen niet ten volle verenigen. De bezwaren gaan niet tegen de algemene belastingverlaging als compensatie voor de huurverhoging en de bijslag op grond van de derde loonronde van 5%. Echter wel tegen een extra verhoging boven deze 5%. Hij licht dit standpunt uitvoerig toe en wenst deze wijziging niet voordat ten deze het in voorbereiding zijnd rapport van de S.E.R. nader licht over de juistheid ervan heeft verschaft. Een amendement-Van den Born op dit punt wordt ingetrokken, wanneer een ongeveer gelijklopend amendement-Fortanier de Wit (lib.) is aangenomen door de Kamer.

Suurhoff beperkt zich tot de herziening van de Noodwet-Ouderdomsvoorziening. Hij uit bezwaren tegen het daarin opgenomen stelsel van inkomens-af trek. Dit is destijds aanvaard omdat het toch maar om een tijdelijke regeling ging. De definitieve wet laat echter nog steeds op zich wachten. De verhogingen als gevolg van de stijging van de kosten van levensonderhoud betroffen alleen het uitgekeerde netto-bedrag, waardoor in feite geen stijging van de eigen inkomsten kon plaats vinden. Dit acht hij onredelijk. Hoewel hij zich hierbij ditmaal nog wil neerleggen, dringt hij met nadruk aan op een definitieve regeling, waarin de gewenste verbetering zal worden opgenomen. Hij besluit met te wijzen op de verheugende overeenstemming tussen de drie vakcentrales over de grondslag van de definitieve ouderdomsvoorziening. De oude controverse tussen onderwette verzekering en staatspensionnering is hiermede uit de wereld geholpen.

20-6-1951. Wekelijkse rustdag dans- en amusementsmuzici (1762).

Suurhoff is het met de strekking van dit wetsontwerp wel eens, maar maakt enkele opmerkingen over onderdelen. Hij mist het vooroverleg met de beroepsorganisaties. Hij acht een vaste rustdag per week alleen aanvaardbaar als de organisaties daarmee accoord gaan. Dat zou bovendien alleen mogelijk zijn bij een behoorlijke controle. Hij waarschuwt tegen te veel ontheffingen. Een duidelijke onderscheiding van begeleidingsmuziek en amusementsmuziek ontbreekt. Het vraagstuk van de Zondagsrust dient bij deze incidentele regeling niet aan de orde te worden gesteld.

20-6-1951. Bevolkingsonderzoek op tuberculose (1936).

Van Lienden constateert, dat het doorlichtingsonderzoek een veel hoger ziekte-cijfer heeft veroorzaakt, maar daaruit blijkt juist, dat men nu deze gevreesde volksziekte veel eerder opspoot en dus effectiever kan bestrijden. Hij juicht dit wetsontwerp, dat met respectering van het particuliere initiatief de werkzaamheden van alle betrokken organen coördineert, toe. Hij verwacht, dat de activiteit van de provinciale stichtingen door deze regeling niet geremd zal worden. Alle beschikbare apparaten dienen voor dit onderzoek productief gemaakt te worden.

18-10-1951. Pensioen- en Spaarfondsenwet (1730).

Suurhoff acht dit wetsontwerp slechts van betrekkelijke betekenis. Het doet niet meer, dan aan de werkgevers, die pensioen-toezeggingen hebben gedaan de verplichting opleggen om door het treffen van de nodige voorzieningen

te garanderen, dat zij die gegeven toezegging ook zullen kunnen nakomen. Een verbetering van het bestaande stelsel van voorzieningen brengt het dus niet. Toch heeft deze wet het voordeel, dat ongelukken uit gedane toezeggingen en de daaruit voorkomende teleurstellingen zullen worden voorkomen. Suurhoff vraagt zich af hoever men nu moet gaan met het stellen van de gewenste waarborgen. Bijkomende offers van de werkgever, nodig om de gedane toezegging te kunnen gestand doen, moeten aanvaard worden. Hij acht op dit punt het ontwerp nog onduidelijk, zodat de kans blijft, dat in bepaalde omstandigheden aan de hoogte van het toegezegde pensioen getornd zal kunnen worden. Hij bespreekt dit probleem verder vanuit het standpunt, dat een pensioen een recht is, dat men zich verworven heeft in de periode, gedurende welke men heeft gewerkt. Het is geen gunst. Gaat men uit een bepaalde onderneming of bedrijfstak weg, dan moet men de verworven rechten kunnen meenemen. Hij behandelt verder enkele onderdelen en vraagt nader verduidelijking. Een amendement-Suurhoff, dat een uitkering ineens in de plaats van een aanspraak op uitgesteld premievrij pensioen ook geldig verklaart voor vertrekkende emigranten, wordt zonder hoofdelijke stemming aanvaard.

7-12-1951. Begroting voor 1952 (2300).

Van den Born stelt als uitgangspunt van zijn betoog, dat in de tegenwoordige situatie een krachtige sociale politiek even essentieel is voor de verdediging van het westen als een krachtige defensie-politiek. Alle administratieve en organisatorische besommingen moeten daarbij tot een minimum worden teruggebracht door middel van unificatie en rationalisatie. Hij erkent de beperkingen, waartoe de algemene economische en financiële situatie ons dwingt, maar meent, dat daardoor sociale maatregelen voor de economisch zwakste groepen van ons volk, bijv. de ouden van dagen en de blinden niet geremd mogen worden. Hij keert zich ook tegen de steeds meer voorkomende aanvallen op de reeds verworven sociale rechten van de werknemers. Hij herinnerde zich deze geluiden best uit de vooroorlogse tijd, maar betreurde, dat ze nu weer opduiken. Over een aantal punten vroeg v. d. Born nadere inlichtingen. Zo informeerde hij naar de stand van zaken met betrekking tot de nieuwe Landbouw-arbeidswet.

Hij sprak zijn voldoening uit over de meerdere overheidszorg voor de blinden, maar waarschuwde, dat het blindenvraagstuk hiermee beslist niet opgelost wordt. Verder informeerde hij naar het tijdstip, waarop nu eindelijk de Wet op de Ondernemingsraden ingevoerd zal worden.

Met betrekking tot de Arbeidswet achtte *Van den Born* de onderbrenging onder deze wet van bepaalde groepen van magazijn-personeel, o.a. winkelbedienden noodzakelijk. Hij betreurde de onbevredigende maatregelen, die de regering wil nemen om beroepsmusici te beschermen tegen beunhazerij. De werkloosheid onder deze groep neemt opvallend toe. Hij besprak de mogelijkheden van deelneming door Kamerleden aan het internationale werk op sociaal gebied. *Van den Born* eindigde zijn betoog met een opsomming van een lange lijst van de sociale maatregelen, die na de bevrijding tot stand gekomen zijn. O.m.: Noodwet Drees (1947), verhoging van de rente krachtens Invaliditeitswet voor loontrekkers beneden 65 jaar met 100 % plus gezinstoeslag van f 35 per maand, verhoging der renten krachtens de Ongevallenwet, kinderbijslag aan rentetrekkers; voor deze groepen op 1 Januari 1951 een verplichte ziektefondsverzekering met een zeer matige premie, verbetering van kinderbijslag-regelingen, kinderbijslag kleine zelfstandigen, werkloosheidsvoorziening bij de

D.U.W., normaal contractloon en behoorlijke rechtsgang bij straffen, er kwam een overbruggingsuitkering, de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering wordt over een half jaar ingevoerd, de loongrenzen van de sociale verzekering zijn aangepast aan de verhoogde lonen, de duur van de uitkering volgens de Ziekte-wet is van 6 op 12 maanden gebracht, algemeen verbindendverklaring van de bedrijfspensioenfondsen werd wettelijk geregeld, de Wet Ondernemingsraden werd aanvaard, maar is nog niet ingevoerd, er kwam een wettelijke regeling voor tewerkstelling van minder valide arbeidskrachten, er kwam een Zieken-fondsraad en een Preventiefonds tot stand, tientallen miljoenen guldens werden overgeheveld van vrijwillige naar verplichte verzekering; in zake het loonbeleid zijn maatregelen genomen, waardoor practisch 80 % van de werknemers door collectieve arbeidsovereenkomsten of bindende loonregelingen beschermd wordt en ten slotte wordt een vacantie-regeling van twee volle weken met een week extra-loon vrij algemeen toegepast.

Schilthuis besprak het emigratie-beleid. Hij sprak zijn waardering uit voor de door de regering aan de Kamer overgelegde emigratie-nota. Hij stelt vast, dat de industrialisatie aan zekere grenzen gebonden is, waardoor niet aan de gehele toeneming van werkzoekenden werkgelegenheid verschaft kan worden. Daarom is het gelukkig, dat zeer velen de wens koesteren elders een nieuw bestaan op te bouwen. Het initiatief hiertoe moet van de aspirant-emigranten zelf uitgaan, de overheid mag daarbij generlei dwang toepassen. Zij mag, diegenen, die wensen te emigreren wel financiële steun verlenen, indien zij zelf niet over voldoende middelen beschikken. De overheid mag de emigratie ook niet belemmeren. Hij informeert of deze gedragslijn ook metterdaad door de minister gevolgd wordt. Hij kan dan ook slechts met moeite aanvaarden, dat de regering geen financiële steun verleent aan diegenen, die hier moeilijk gemist kunnen worden. Er dient een goede voorlichting voor de emigranten te zijn. *Schilthuis* bespreekt ten slotte enkele landen, waarheen onze emigranten zich zouden kunnen begeven.

Nederhorst stelt vast, dat na de oorlog niet meer over werkloosheidspolitiek, maar van werkgelegenheidspolitiek van de regering sprake is. Toch moet hij aandacht vragen voor symptomen, die wijzen op het gevaar van een toenemende werkloosheid. Hij vestigt de aandacht op de verzwakking in bepaalde kringen van het besef, dat werkloosheid een maatschappelijk kwaad is. Hij noemt in dit verband Burgerrecht en de liberale fractieleider Oud. Hij vraagt of de regering voldoende paraat is om bijzondere omstandigheden het hoofd te bieden. Hij vraagt om de aanduiding van concrete maatregelen. Een bepaald percentage van werkloosheid als alarm-sigitaal acht hij gewenst. Wat doet de regering als er een conjunctuur-omslag komt? *Nederhorst* bespreekt de liquiditeitsmoeilijkheden in het bedrijfsleven. Hij meent, dat de regering te veel waarde hecht aan uitsluitend monetaire maatregelen als middel voor conjunctuur-beheersing. Men komt er alleen met een gedifferentieerde directe investerings-contrôle. Hij dringt aan op meer aandacht voor de verbetering van de productiviteit. Wanneer de regering geen krachtige maatregelen neemt, zal de psychologische terugslag op de productiviteits-inspanning der werknemers zich gaan uiten.

Suurhoff wijst er op, dat de discussie bij de begrotingsbehandeling het voordeel heeft, dat aan nog niet uitgekristalliseerde problemen door de gedachtenwisseling tussen Kamer en Regering nader vorm gegeven kan worden, mede dank zij de beïnvloeding van de zijde van de Kamer. Bij wetsontwerpen krijgt men een afgeronde conclusie van de Regering op tafel, bij de begrotingsdebatten worden

juist vele vraagstukken besproken, die nog niet afgerond zijn en waaraan dus Regering en Kamer samen nog nader vorm kunnen geven. Hij vreest echter, dat de Regering teveel „uitwijkt” naar het vooroverleg in commissies en met maatschappelijke organisaties. Zo noemt hij een aantal urgente vraagstukken, die eerst nog weer naar de Sociaal Economische Raad zijn verwezen (classificatie, kinderbijslag, winstdeling, loonraming enz.). Hij vraagt een duidelijker oordeel van de regering omtrent het belangrijkste aspect van de loonontwikkeling, namelijk de verschuiving in de verdeling van het nationale inkomen. Hij vreest, dat de correctie van de belastingheffing op de inkomens deze verschuiving niet heeft tegengehouden. Hij gaat uitvoerig op dit probleem in en bespreekt in dat verband ook de strijd tegen de zgn. inkomensnivellering. Hij wijst er op, dat de enorme investeringen van de laatste jaren mogelijk zijn geweest mede dank zij de geleide loonpolitiek, terwijl ondernemers en kapitaalbezitters deze investeringen als hun vermogenstoening toegeedeeld hebben gekregen en daaruit de inkomsten hebben. Hij spreekt de voorkeur uit voor een systeem, waardoor de gemeenschap eigenares van een deel dezer investeringen zou worden. Hij acht het een onafwijsbare eis van rechtvaardigheid, dat de werknemers een aandeel in de winsten krijgen, zonder dat deze gelden aan investeringsdoeleinden worden onttrokken. Hij verwijst naar de gedachten, die hieromtrent op het N.V.V.-congres naar voren gekomen zijn en die gaan in de richting van een collectieve winstdeling voor alle werknemers. Hij betreurt verder, dat de in 1951 vastgestelde investeringsbeperkingen in de particuliere sector niet gehaald zijn, terwijl de consumptiebeperking van 5% wel volledig is doorgevoerd. Hij meent, dat de regering de belofte om de beperkingen in een zekere verhouding voor consumptie en investeringen te verdelen, gestand zal moeten doen. Suurhoff spreekt zich uit voor handhaving van de geleide loonpolitiek en bespreekt verder het rapport-Kruyt over de classificatie en het vraagstuk van de beroepskeuze-voorlichting.

Suurhoff bepleit ten slotte een uitkering ineens aan ouden van dagen en rentetrekkingen als compensatie voor de overschrijding van de 5% verbruiksbeperking. *Mevrouw Ploeg-Ploeg* wijdt in het bijzonder aandacht aan de gezinszorg. Zij stelt vast, dat de overheidsbemoeiingen hiermede resultaten hebben opgeleverd. Zij pleit voor de tewerkstelling van een groter aantal gediplomeerde gezinsverzorgsters. De salariëring voor deze functie is veel te laag en de subsidie-regeling van rijk en gemeenten is beslist onvoldoende. Zij ondersteunt het standpunt van de regering, dat de betrokken organisaties steun moeten verlenen aan elk gezin, maar de ontwikkeling van nieuwe verenigingen wordt wel geremd door de verplichting ook voor niet-leden te zorgen. Zij vraagt in hoeverre de regering bereid is de gezinszorg te maken tot een element van sociale verzekering. Zij erkent, dat deze werkzaamheden het best op levensbeschouwelijke basis kunnen worden verricht en dus deze zaak niet geheel in Overheids-handen moet komen. Maar desondanks is het verzekeringsprincipe misschien toch wel in te voeren. Zij wijst op de noodzaak van inschakeling der opbouworganen. De instelling van de Nationale Commissie voor Gezinsbelangen als advies-orgaan voor de regering acht zij gelukkig, maar vraagt of de naam Gezinsraad wel juist is.

Van Lienden voert het woord bij het debat over de Volksgezondheid. Hij acht de naamsverandering van het Departement van Sociale Zaken tot Sociale Zaken en Volksgezondheid juist, maar wil niet toegeven aan de aandrang in de richting van een apart ministerie voor de volksgezondheid.

Daarvoor is het verband tussen sociale zorg en volksgezondheid te innig. Hij

bespreekt uitvoerig de situatie van het ziekenfondswezen en wijst daarbij vooral op de financiële moeilijkheden voor de verplichte en voor de vrijwillige verzekering. De verlaging van de rijkssubsidie aan de vrijwillige verzekering zou moeten leiden tot beperking der geneeskundige hulp of verhoging der premie, waardoor de minst draagkrachtigen het zwaarst getroffen zullen worden. De kostenstijging van de ziekenfondsverzekering is een gevolg van de betere medische verzorging, die niet is tegen te houden. Wel is er nog belangrijk te besparen door het betrachten van meer doelmatigheid en soberheid bij het voorschrijven van genees- en verbandmiddelen. Met betrekking tot de verplichte verzekering merkt hij op, dat het tekort van 40 miljoen met 10 miljoen verlaagd zal worden, wanneer de ziekenfondspremie verhoogd wordt van 3,6 tot 3,8% van het loon. Voor de tegemoetkoming kan men niet permanent op het vereveningsfonds blijven rekenen. Hij vraagt de aandacht van de regering voor het overleg tussen ziekenfondsen en ziekenhuizen ter overbrugging van de bestaande moeilijkheden. Hij bespreekt ten slotte enkele onderdelen van het beleid.

29-1-1952. Herziening uitvoering organisatie Sociale verzekering, wijziging ziektevet, wijziging kinderbijslagwet (1679).

Van den Born stelt vast, dat met dit ontwerp een heel moeilijk probleem aan de orde wordt gesteld, waarover de meningen zo ver uiteenlopen, dat er nog geen compromis gevonden is kunnen worden. Hij wijst op een hele serie van verschillende wetten, die in verschillende perioden van de achter ons liggende tijd van sociale wetgeving tot stand zijn gekomen. Daardoor is een lappendeken ontstaan, die voor werkgever en werknemer langzamerhand onbegrijpelijk is geworden. Vereenvoudiging en vermindering van teveel administratieve rompslomp is beslist noodzakelijk. Van den Born had gehoopt, dat op dit punt de eenstemmigheid van werkgevers en werknemers nu eens tot een vlotte behandeling geleid zou hebben. Maar helaas zijn de „zelfdoeners” storm gaan lopen tegen de oorspronkelijke naar hun mening „staats-absolutistische” opzet en daarmee heeft de meerderheid van de Commissie van Voorbereiding de minister weer teruggedrongen in de richting van de bestaande chaos. Hiermee is voor de Fractie alle bekoring van het ontwerp verdwenen. Met name vestigde Van den Born de aandacht op het hoofdpunt van meningsverschil, de kwestie van het Centrale administratiekantoor. Uit hoofde van eenvoud en een gemakkelijke overheidscontrole is dit beslist nodig. Daarbij komt, dat men het personeel van de Raden van Arbeid en de Rijksverzekeringsbank, allen ervaren en deskundige mensen, de mogelijkheid van een voortzetting van hun werkzaamheden dreigt te ontnemen als dit centrale orgaan er niet zou komen. Hij had liever gezien, dat de Staatssecretaris het oorspronkelijke ontwerp tot het einde toe zou hebben gehandhaafd. Het bedrijfsleven mag het best zelf doen maar op een andere en meer verantwoorde wijze dan de „zelfdoeners” wensen. Er moet een waarborg zijn, dat de verzekeringsmaatregelen behoorlijk worden uitgevoerd. Die dreigt nu te gaan ontbreken.

Na een laatste poging van Van den Born om nog tot overeenstemming te komen, wordt de behandeling verdaagd.

31-1-1952. Vervallen uitkering bij overlijden verzekerden bij de Algemene Ziekenfondsen (2351).

Van Lienden vindt het nooit prettig om eenmaal bestaande rechten aan verzekerden te ontnemen. Naast bezuinigingsmaatregelen dient ook de verhoging van de premie overwogen te worden indien zulks mogelijk zou zijn.

De voorgestelde bezuinigingsmaatregel is echter wel aanvaardbaar, omdat men in de kringen van het ziekenfondswezen van den beginne af vreemd heeft gestaan tegenover dit recht, dat ingevoerd werd met het Ziekenfondsenbesluit in de aanvang van de bezettingstijd. Bovendien zijn andere maatregelen aanvaard, die in dezelfde richting gaan. Hij aanvaardt dit wetsontwerp.

4-3-1952. Wet op de organen voor de emigratie (2245).

Schilthuis behandelt dit ontwerp, dat de bedoeling heeft de organisatie en de bevordering van de emigratie nader te regelen. Hij uit zijn voldoening over de gebleken grotere bereidheid van verschillende landen om emigranten op te nemen. Dat is te meer verheugend omdat in bepaalde delen van het land steeds meer moeilijkheden blijken met betrekking tot de pogingen om een volledige werkgelegenheid te handhaven. Hij bespreekt een aantal werkzaamheden, die verricht moeten worden: voorlichting, vervoer, bekendmaking met taal en levensgewoonten van het nieuwe land, subsidieregeling, hulp bij het vinden van een functie enz. Hij acht de ervaring door particuliere organisaties op dit gebied verkregen wel zo groot, dat een samenwerking van de regering met deze organisaties raadzaam is. De hoofdlijnen van het beleid dienen echter bij de regering te blijven. Met de voorgelegde opzet van het ontwerp verklaart hij zich accoord en verheugt zich met name over het lidmaatschap van de vrouw van de Raad van Emigratie. Hij bespreekt verder verschillende onderdelen van het ontwerp. Zo acht hij de inschakeling van de Gewestelijke Arbeidsbureau's bij de aanmelding juist.

5-3-1952. Hervatting behandeling Herziening Uitvoeringsorganisatie Sociale Verzekering enz. (1679).

Van den Born herhaalt zijn bezwaren tegen de opzet en strekking van dit ontwerp, waarin ook na hernieuwd overleg geen wezenlijke verbetering is gekomen. Nadat de amendementen-Van den Born, die alsnog een verbetering in de gewenste zin poogden te zijn, verworpen waren, stemde de fractie tegen het wetsontwerp.

28-3-1952. Instelling van een Voedingsraad (2013).

Vondeling gaat accoord met de instelling van dit adviescollege voor voedings- en voedselvoorzieningsproblemen. Hij stelt echter met nadruk vast, dat de eerste oorzaak van honger en slechte voeding armoede is. Wij zullen dus grote aandacht moeten blijven besteden aan de opvoering van productie en van een betere distributie van de rijkdommen der aarde. De Regeringen dragen de verantwoordelijkheid voor de gezondheid van haar volken. Hij acht deze wettelijke regeling van de Voedingsraad nog maar een stapje. Even belangrijk als advies geven is het verschaffen van goede voorlichting met betrekking tot de voeding. Hij toont aan, dat de communistische opmerking, dat de voeding steeds slechter wordt in Nederland niet in overeenstemming met de waarheid is.

24-5-1952. Rijksbijdrage pensioenregeling opvarenden Nederlandse Koopvaardijvloot (2491).

Suurhoff wijst er op, dat bij herhaling door hem is aangedrongen op het tot stand komen van de pensioenregeling voor zeevarenden. Alhoewel het nu 7 jaren na de bevrijding is, wil hij toch zijn voldoening uitspreken, dat het wetsvoorstel tenslotte in behandeling is gekomen.

Verder wil hij niet nakaarten en geen enkele aanleiding geven om de aanneming

te vertragen. Hij wijst er op, dat de regering aan haar belofte gebonden is. Ook als nog onverhoopt zou blijken, dat werkgevers en werknemers niet tot overeenstemming zouden kunnen komen.

7-5-1952. Overgangsregeling betreffende verzekering krachtens de werkloosheidswet (2459).

Suurhoff wijst er op, dat men bij de invoering van een nieuwe regeling steeds met het vraagstuk van de aanloop zit. Wanneer alle werklozen direct vanaf 1 Juli onder deze wet zouden vallen, zou er van de uitvoering niets terecht komen. Men moet dus aanvaarden, dat van 1 Juli af alleen de daarna werkloos wordenden eronder vallen en de reeds werkloos zijnden onder de overbruggingsregeling blijven.

Hij pleit voor enkele verbeteringen in deze overbruggingsregelingen, waardoor zij, die daaronder vallen toch een positie verkrijgen die de positie van de onder de in te voeren wet vallenden meer benadert. Met name bepleit hij een verlenging van de termijn voor de overbruggingsuitkering van 13 tot 21 weken en vraagt het maximum van de uitkering te laten vervallen.

Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Begrotingshoofdstuk XIII).

17-1-1951. Vaststelling waarborgen militairen en gewezen militairen voormalige K.N.I.L. en hun nagelaten betrekkingen (1716).

Stufkens spreekt zijn waardering uit over de buitengewoon tegemoetkomende wijze, waarop de regering alsnog in het overleg de wensen van de Kamer heeft willen inwilligen. Daardoor is een betere en minder stroeve regeling tot stand gekomen als die voor de burgerlijke Overheidsdienaren. Hij verzoekt aan de regering om ook voor deze laatste categorie eenzelfde stap te doen. Hij wijst er op, dat er bij moeilijkheden altijd enkelingen zijn, die in het bijzonder te lijden hebben. Hij acht het nog een moeilijk verklaarbaar feit, dat geen garanties zijn gesteld ten opzichte van niet-Nederlandse leden van het gewezen Kon. Nederlands-Indische Leger. Hij aanvaardt deze regeling mits de regering in bijzondere omstandigheden inderdaad een bijzondere hulpverlening op een ruime wijze mogelijk maakt.

5-6-1951. Behandeling van de begroting voor 1951 (1900).

Schermerhorn wijst er op, dat de vertraging in de behandeling van deze begroting niet alleen nadelen maar ook een voordeel heeft. Men loopt nl. met de huidige ontwikkeling der gebeurtenissen gauw het gevaar door de feiten te worden achterhaald. Hij stelt vast, dat de uiterste rechtervleugel van ons volk de tegenstanders nog steeds blijft beschuldigen, dat zij de beschikbare militaire macht niet hebben gebruikt en een slappe politiek hebben gevoerd. De uiterste linkervleugel beschuldigt de anderen, dat zij de huidige chaos en anti-Nederlandse gezindheid in Indonesië hebben geschapen door militair ingrijpen. Zo eenvoudig liggen de zaken echter niet. Wij zullen inderdaad nog wel een tijd in deze phase van wederzijdse beschuldigingen blijven zitten. *Schermerhorn* wijdt dan verder vooral aandacht aan de mogelijkheden van een Nederlands-Indonesische samenwerking. De zakelijke belangen van Nederland in Indonesië dienen een voornaam punt van onze overwegingen te zijn. De samenwerking zal er een moeten zijn van vrijwilligheid en vriendschap. Hij vraagt zich af of daarbij de handhaving van de Nederlands-Indonesische Unie van belang zal zijn en bespreekt in dit verband officiële Indonesische verklaringen. Hij wijst op de onbeheersbare krachten, die er in de Indonesische revolutie werken. Hij

constateert, dat er helaas een afname is van het aantal goedwillende Nederlandse krachten, dat in Indonesië wil gaan werken. De Nederlandse militaire missie is een voorbeeld van een goede Nederlandse dienstverlening aan het Indonesische volk. Schermerhorn bespreekt verder de mogelijkheden van technische hulp aan Indonesië in het kader van de Verenigde Naties. Op de politieke verklaringen in Indonesië en Azië gaat hij dieper in. Hij spreekt zijn grootste bezorgdheid uit voor de gevolgen, die een behoorlijke ontwikkelingspoging van Nieuw-Guinea voor ons nationale bestel zal hebben.

Hij besluit zijn beschouwingen met een bespreking van het beleid t.o.v. Suriname en de Antillen. Deze Rijksdelen zullen, nu de interim-regeling tot stand gekomen is, vooralsnog staatkundig met rust gelaten dienen te worden. Het met spoed bijeenroepen van een R.T.C. met de West acht hij niet nodig.

Hij is van mening, dat de Surinaamse belangen in het regeringsbeleid voorop moeten staan, maar dat deze belangen zouden kunnen worden gediend met een zodanige organisatievorm, dat ook het grote belang, dat Nederland bij een juiste ontwikkeling van Suriname heeft, wordt gediend.

Stufkens stelt vast, dat het aantal klachten over het regeringsbeleid met betrekking tot de personeelsbijstand ditmaal minder groot is dan vorige jaren. De regering heeft een aantal maatregelen genomen, waardoor de ernstigste bezwaren worden weggenomen. Hij noemt de toeslag op de Indonesische pensioenen en de bevestiging van de garantiebepalingen, terwijl de regering een toezegging heeft gedaan t.a.v. een toeslag op de weduwen- en wezenpensioenen. Hij wijst er echter op, dat vele klachten blijven bestaan, maar alleen niet herhaald worden omdat zij al zo vele malen geuit zijn. In een breed betoog blijft hij de regering binden aan de morele verplichtingen, die zij heeft en onvoldoende heeft waar gemaakt. Hij herhaalt, dat het lot van de Ambonezen ook onze fractie zeer ter harte gaat. Maar juist daarom zijn de getroffen maatregelen onjuist. Er is maar een oplossing: tegemoetkomen aan het verlangen naar terugkeer, dat bij de Ambonezen blijft leven ondanks politieke agitatie in Nederland, die misbruik maakt van deze mensen. De leiders der Ambonezen, met name het Bureau Zuid-Molukken en de Stichting Door de Eeuwen Trouw leven in een droomwereld, waaruit slechts een wreed ontwaken mogelijk is. Het Nederlandse volk wordt door de schijn van een charitatieve actie misleid. *Stufkens* bespreekt tenslotte de demagogische wijze, waarop bepaalde Nederlandse persorganen, met name De Telegraaf, Burgerrecht, Elsevier en Vrijheid en Democratie een interview van Sjahrir in een Amsterdams dagblad hebben vervalst, waardoor de schijn wordt gewekt, dat een gemakkelijke overwinning van Indonesië te wijten zou zijn aan het persoonlijk beleid van Schermerhorn. Sjahrir stelde vast, dat in de Verenigde Naties van Nederlandse zijde weinig bekwaam geopereerd zou zijn. Deze vnzige voorlichting van bepaalde Nederlandse dagbladen heeft de tekst zo vervalst, als zou hiermede het beleid van Schermerhorn bedoeld zijn. De politieke methode van deze Nederlandse bladen wordt nog steeds bepaald door het belasteren van de goede naam en eer van hun tegenstanders. *Stufkens* acht dit een vergroving en ontarding van ons politieke leven. Op deze wijze is een gewoon menselijk contact en wederzijds begrip voor elkaars standpunt niet meer mogelijk.

16-10-1951. Toekenning tijdelijke bijslag op bepaalde Indonesische pensioenen (2068).

Stufkens spreekt zijn teleurstelling uit over de lijdensweg, die dit wetsontwerp heeft doorgemaakt. Hij is ook over het bereikte resultaat in ernstige mate teleur-

gesteld. Dit is vooral te wijten aan het feit, dat de regering deze sociale voorziening doorkruist heeft met een egalisering ten opzichte van de door de tijdsomstandigheden ongelijke pensioenen. Daardoor blijft de voorgestelde sociale voorziening onevenredig aan de sociale nood, die hier voorziening vraagt, waardoor een belangrijke categorie in de kou blijft staan. Vooral de voortijdig afgevoelden, wier inkomen in koopkracht is achteruitgegaan, komen hierdoor in benarde omstandigheden. Hij constateert, dat de regering achter de feiten is aangelopen. De behandeling van het ontwerp wordt, gezien de algemene critiek, geschorst.

6-11-1951. Hervatting van de discussies over voorgaand wetsontwerp (2068). *Stufkens* merkt op, dat na de schorsing der behandeling de Regering met een wijziging van het ontwerp gekomen is, waardoor dit fundamenteel veranderd is geworden. Principeel heeft de regering haar standpunt gehandhaafd maar praktisch heeft zij met deze wijzigingen de wensen van de Kamer dicht benaderd. Dit gewijzigde ontwerp blijft een compromis, dat *Stufkens* wil aanvaarden. Hierdoor kan althans voor deze groepen van noodlijdenden leniging verwacht worden.

29-11-1951. Behandeling van de begroting voor 1952 (2300).

De Kadet merkt op, dat nieuwe feitelijkheden, die zich ondertussen hebben voorgedaan, geen verandering hebben gebracht in het standpunt van de fractie t.a.v. de verhouding met Indonesië sinds de uiteenzettingen van de fractievoorzitter op dit punt bij de Algemene Beschouwingen. De verhouding met Indonesië wordt niet alleen bepaald door Nederlandse en Indonesische krachten. De hele Aziatische situatie speelt een rol mee, al kan alles wat daar gebeurt, zeker niet zonder meer goedgekeurd worden. Hij stelt in het licht, dat er ook een visie met betrekking tot de Nederlandse functie in de huidige wereld mogelijk is, die niet zonder meer op de structuur van het verleden, die heeft afgedaan, terug grijpt. Hij betreurt, dat men van Indonesische zijde nu al weer de R.T.C.-overeenkomst in discussie stelt, maar vestigt anderzijds de aandacht op het feit, dat aan de wordende staat Indonesië nog niet dezelfde eis kan worden gesteld, die men aan een geordende staat kan stellen. Hij stelt vast, dat de Unie bezig is geleidelijk te verdwijnen en herhaalt, dat de regering t.o.v. Nieuw-Guinea een houding inneemt, die niet de instemming van de fractie heeft. Deze blijft voor internationaal beraad en voor oplossingen op die wijze verkregen. Hij wijst er op, dat de Nederlandse geestelijke en materiële toekomstmogelijkheden in de grote Indonesische wereld voor ons het zwaarste punt is. De meerderheid van het Nederlandse parlement denkt Nieuw-Guinea los van de Nederlands-Indonesische verhoudingen te kunnen behandelen. In Indonesië wordt de betekenis van Nieuw-Guinea als meningsverschil met Nederland overdreven. Hij waarschuwt tegen veronderstellingen als zou de internationale positie van Indonesië verzwakt en van Nederland versterkt zijn. Hij constateert, dat de Nederlandse politieke verhoudingen een oplossing van de Nieuw-Guineakwestie van Nederland uit onmogelijk maken. Ten slotte over de West sprekende wijst hij er op, dat wij voor een R.T.C. met Suriname en de Antillen staan en informeert nader naar de mogelijkheden van overeenstemming. Hij constateert, dat de economische ontwikkeling van Suriname voortgang vertoont, er zijn belangrijke tekeningen en plannen. Voor het risico op grote schaal zijn waarborgen nodig, zodra Nederlandse staatsgelden zouden worden gevraagd,

die de technische hulpverlening te boven zouden gaan. De taak in de West is moeilijk, maar die taak toont redelijke kansen op succes.

Stufkens vroeg in het bijzonder aandacht voor het vraagstuk van personele bijstand aan Indonesië. Met betrekking tot de Ambonezen spreekt hij, tegen de gehouden critiek in, zijn waardering uit voor het optreden van de regering in de verschillende moeilijkheden, die zich met deze Ambonese militairen hebben voorgedaan. Hij heeft alle gevoel voor de moeilijkheden, waarin deze mensen en hun gezinnen verkeren. De regering heeft naar het kleinste kwaad gezocht. Hij keurt het optreden van de regering tegen anarchie in de kampen goed. Het is verbijsterend, dat bepaalde instanties tot weerstand tegen het Nederlandse gezag hebben opgeroepen. De met veel moeite tot stand gebrachte scholing en herscholing van de Ambonese militairen dreigt nu weer te niet gedaan te worden door rechterlijke uitspraken. Hij waardeert verder de steun, die de regering gegeven heeft aan het onderwijs in Nederlands in Indonesië. Er is daar een overmatig aantal onbevoegde en onvolledig bevoegde leerkrachten. Hij constateert, dat de verwachtingen met betrekking tot de dienstverlening van Nederlandse ambtenaren aan de nieuwe Indonesische staat ernstig zijn teleurgesteld. Het korps verloopt. Eind 1951 schat men nog 5.000 Nederlandse ambtenaren in Indonesië, waarvan 1000 geïmporteerd. In 1940 was dit aantal 13.000.

Het ambtelijk apparaat wordt steeds meer ontwricht. De werving van arbeidskrachten op de vrije markt geschiedt tegen zeer verschillende arbeidsvoorwaarden. Hij vraagt aan de regering of de vorming van een Nederlandse civiele missie in Indonesië overwogen kan worden. Op die wijze kan men de Nederlandse ambtenaren in Indonesië rechtszekerheid geven. Men zal hen moeten redden uit de isolatie, waarin ze tot dusver verkeren.

31-1-1952. Conclusies omtrent de aan de Kamer gerichte adressen van mr L. J. Tissing en G. Oosterink (2219 en 2266).

Stufkens acht de getrokken conclusies formeel volkomen juist en toch is het rechtsgevoel van de Kamer in deze niet bevredigend. De Nederlandse Regering aanvaardt juridisch niet meer de verplichtingen, die de Indonesische Regering van de voormalige Ned. Indonesische Regering heeft overgenomen. De Kamer heeft herhaaldelijk verzocht althans een morele verplichting tegenover gedupeerden te aanvaarden. Deze gevallen bieden formeel geen oplossing en toch verontrust het verloop er van ons. Er is hier sprake van kennelijke nood. Ook de Indonesische Regering erkent de verplichtingen niet.

Burger merkt als lid van de Commissie van Verzoekschriften op, dat er over deze conclusies gewoonlijk geen discussie is. De commissie moest noodgedwongen deze formele conclusie trekken. Zij moest noodgedwongen deze formele conclusie trekken. Zij moest zich bij het geldende recht neerleggen. Zij gevoelt zich echter wel bezwaard daardoor, juist omdat de gevolgen voor de betrokkenen niet gemakkelijk te dragen zijn. Wanneer men echter een andere moreel bevredigender weg was gegaan, waren de consequenties niet te overzien geweest.

Met het voorgaande werd een poging gedaan om enigermate een indruk te geven van twee jaar parlementaire activiteit van onze fractie. Uiteraard was het onmogelijk om alle besproken onderwerpen te noemen. Wel is gepoogd om de

belangrijkste punten in het debat aan te duiden. Voor een volledige kennisneming zal men echter zijn toevlucht moeten zoeken tot de Handelingen. Deze tweejarige arbeid overziende, kan iedereen vaststellen, dat er dikwijls met kleine stapjes voorwaarts belangrijke vorderingen in de door ons bepleite richting gedaan zijn. Naar onze mening tot heil van ons gehele volk. Maar er blijft nog veel onbeslist en nog veel waaraan met alle kracht verder gewerkt moet worden. Hopelijk zal men in het volgende verslag ook daarvan de resultaten kunnen vinden.

POSTHUMUS,
Secretaris.

VERSLAG

EERSTE-KAMERFRACTIE

van 1 October 1950 — 1 October 1952

Algemene politieke beschouwingen over de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951.

Van de Kieft erkende, dat wij voor onze gezamenlijke verdediging binnen het kader van het Atlantisch Pact ons aandeel in de lasten op ons moeten nemen. Hij oordeelde, dat wij niet uitsluitend op militaire kracht voor onze verdediging moeten steunen: er zijn nog geestelijke, sociale en politieke factoren, die niet altijd binnen de gezichtskring van militairen liggen, doch die niet verwaarloosd mogen worden. De regeringen zullen het heft zelf in handen dienen te houden, want, zoals spr. aanhaalde: „een oorlog is een veel te ernstige zaak om hem alleen door generaals te laten voeren”.

Spr. sprak de hoop uit, dat de regering het probleem van de verhouding tussen regering en volk niet zal laten rusten, ook al heeft zij bezwaren tegen het instellen van een Kamer van Bezwaren.

De zeven weken durende regeringscrisis (voorjaar 1951) achtte hij een van de meest betreuenswaardige perioden uit de parlementaire geschiedenis van de laatste jaren. De heer Oud heeft het land een slechte dienst bewezen; zijn optreden was onverantwoordelijk en weinig in overeenstemming met de positie van de V.V.D. in de Tweede Kamer.

Oosterhuis vroeg aandacht voor het sociale front, dat niet verzwakt mag worden door de verhoging van de militaire inspanning. Het gevaar, dat de arbeidsvrede bedreigt, wanneer zal blijken, dat van de arbeiders een groter consumptie-offer dan 5% wordt gevergd, moet niet worden onderschat. Spr. vroeg om een gedetailleerde prijsregeling, daar anders de kleine inkomen-trekkers het gelag zullen moeten betalen. Hij hoopte, dat de regering tot een verdergaande samenwerking met de vakbeweging zal komen. Psychologisch is dit een zeer belangrijke zaak. Tot de communisten zeide spr., dat zij hier geen welvaart wensen, maar ontredering en ellende, omdat hun infiltratiepolitiek dan met succes kan worden doorgevoerd.

Woudenberg wees op de vele onzekerheden, die het televisie-beleid kenmerkten. De regering zal zich zo spoedig mogelijk over haar standpunt moeten beraden. Tot haar beslissing genomen is, dient te worden gewacht met de uitvoering van de plannen, die er voor de experimentele periode bestaan.

Financiën.

Bij de algemene financiële beschouwingen over de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951 wees *Van de Kieft* er op, dat de financiële moeilijkheden wel degelijk hun oorzaak vinden in de oorlogsdreiging, die het conflict in Korea heeft

meegebracht. Spr. stelde zich op het volgens hem misschien wat solide standpunt, dat een tekort op de betalingsbalans ook gevaarlijk is, en vroeg hoe de Minister dit tekort dacht weg te werken. Naar sprekers inzicht werd te weinig en op een onjuiste manier naar investeringsbeperking gestreefd.

Ook bij de behandeling van de begroting van het Departement van Financiën voerde *Van de Kieft* het woord. Hij vergeleek het economisch verkeer in Nederland met het wegverkeer in een wereldstad. Ook in het economisch verkeer komen opstoppingen voor, en juist als bij het wegverkeer krijgt de verkeersagent, i.c. minister Lieftinck, dan de schuld; men geeft lucht aan zijn verontwaardiging in een Nederlands, dat in de schoolklas ongebruikelijk is. Spreker had bezwaren tegen enkele onderdelen van de voorgestelde belastingontwerpen, in het bijzonder tegen de verslechtering die de oorspronkelijke ontwerpen t.a.v. de kinderaftrek en de vermogensbelasting hadden ondergaan. Desondanks waren hij en zijn fractiegenoten van mening, dat in de heersende ernstige omstandigheden deze verzwaringen van de belastingen door het Nederlandse volk moesten worden aanvaard.

Binnenlandse Zaken.

Van Walsum zag een anti-climax in het eeuwfeest van de Gemeentewet en de ernstige depressie, die de gemeentelijke autonomie in feite doormaakt. De regering legt de lasten van de beperkende investeringspolitiek te eenzijdig op de lagere publiekrechtelijke lichamen. Hij drong aan op coördinatie van investeringscontrôle en bouwbedrijvigheid. Spreker noemde de investeringspolitiek van de regering „een systeem van de systeemloosheid”, zij leidt tot ongelijkheid en onbillijkheid. Hij drong er op aan, dat de regering alsnog in overweging zou nemen of het niet beter is de investeringsbeperkingsmaatregelen een wettelijke grondslag te geven. Naar zijn inzicht was de gezondheid van het gemeenterecht hiermede gediend.

Economische Zaken.

Kapteyn zeide, dat met alle kracht gestreeft diende te worden naar vergroting van de nationale productie. Deze vergroting moet zo economisch mogelijk worden aangewend, opdat de lasten eerlijk verdeeld kunnen worden.

Spreker wees er op, dat Nederland voor grote moeilijkheden staat in deze tijd van koude oorlog, en ging met zijn fractiegenoten daarom accoord met de offers die de regering vraagt en die hij onder normale omstandigheden niet zou goedkeuren. Spreker pleitte voor het voeren van een koude-oorlogseconomie in plaats van de gevoerde paraatheidseconomie. Voorts vroeg hij een rechtvaardige verdeling van de armoede.

Begroting van de Staatsmijnen.

Kramer vroeg bijzondere aandacht voor de productie en wees op de goede resultaten bij de Staatsmijnen, in tegenstelling met die der particuliere mijnen. Hij verzocht de minister een onderzoek te doen instellen en zonodig deze ondernemingen opnieuw onder beheer te stellen.

Voorts besprak hij de onvoldoende pensioenen van de mijnwerkers en hield een klemmend betoeg voor het geven van een toeslag op deze pensioenen.

Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening.

Hoogland wees op het stuk ordening, dat in de Pachtwet is belichaamd, en dat gebleken is een zegen te zijn voor geheel de landbouwende bevolking van ons land. De positie van boeren en landarbeiders is in de afgelopen 30 jaar belangrijk verbeterd.

Spreeker juichte het toe, dat de landbouw in tegenstelling met vroeger haar eigen Departement heeft met een vakman als minister.

Kievit besprak de moeilijkheden in het visserijbedrijf, die hebben geleid tot instelling van de Commissie-Tinbergen.

Verkeer en Waterstaat.

Kievit toonde zich teleurgesteld over de spoorwegtoestand in Rotterdam en zou het in hoge mate betreuren, indien deze stad niet zou krijgen stations, die een waardig beeld zullen vormen in het geheel van het nieuwe stadsbeeld. Spreeker spoorde de regering aan, de in de oorlog gedane beloften inzake de pensioenen voor zeevarenden met spoed in te lossen.

Wederopbouw en Volkshuisvesting.

Woudenberg betoogde, dat ondanks de voorgenomen bezuiniging op het oorspronkelijke Bouwplan-1951 de vooruitzichten voor de woningbouw nog niet zo ongunstig lijken. De dreigende moeilijkheden met de kapitaalvoorziening noemde hij verontrustend, De minister hoopt de bouw en voltooiing van 45000 woningen per jaar te kunnen volhouden, maar spreker is hier niet gerust op. Hij en zijn fractiegenoten keuren de verhoogde militaire uitgaven om der wille van de verdediging van onze vrijheid goed; de materiële en vooral de geestelijke en culturele welvaart van het Nederlandse volk mogen echter niet in de verdrukking komen, want als dit gebeurt is het middel erger dan de kwaal. Op de regering rust de ontzaglijke verantwoording in het oog te houden waar en wanneer het gevaar ontstaat, dat het gestelde doel zou worden voorbijgeschoten.

Sociale Zaken.

Kramer besprak uitvoerig het lange uitblijven van de Werkloosheidswet en drong op spoedige indiening van een wettelijke regeling aan. Verder verzocht hij om een regeling voor de 65-jarigen, die reeds voordien rente krachtens de Invaliditeitswet ontvingen en om de toeslag bij het bereiken van deze leeftijd te handhaven. Tevens besprak hij de Ouderdomsvoorziening en vroeg daarbij de bijzondere aandacht voor het voorstel van de Raad van Vakcentralen.

Mej. Tjeenk Willink vroeg aandacht voor de sociale defensie, waarin nog zwakke plekken zaten die dringend versterking behoeften. Uitvoerig besprak zij de complementaire sociale voorzieningen, waarbij zij enige wensen naar voren bracht. Ook brak spreekster een lans voor het maatschappelijk werk. Ons land heeft dringend nodig een bereidheid tot samenwerking zowel tussen particulier initiatief en Overheid als tussen de talloze particuliere en kerkelijke instellingen onderling. Aandacht vroeg zij nog voor het blindenvraagstuk.

Wibaut waarschuwde voor een te groot optimisme t.a.v. de tuberculose. Hij meende dat het nog te vroeg was om reeds thans aan het streven, om met de meest mogelijke spoed tot uitbreiding van de beschikbare sanatoriumruimte te komen, enige beperking op te leggen.

Justitie

Mej. Tjeenk Willink drong aan op een bespoediging van de regeling van het ontslagrecht. Zij wees op het bezwaar van de veelvuldige ministerswisselingen, welke onmiskenbaar remmend werken op de wetgevende productiviteit en bestuurskracht van dit Departement. Spreekster zag hierin een kleine afschaduwing van het grote Mene Tekel, dat aan de wand verschijnt voor politici die op onverantwoorde kabinetcrises aansturen.

Buitenlandse Zaken.

Van de Kieft stelde de vraag, aan wie Eisenhower — de opperbevelhebber van de in het Atlantisch verdrag verenigde troepen — verantwoording schuldig is. Is hiervoor in het kader van het Atlantisch verdrag reeds een oplossing gevonden? Spreker hekelde voorts de politiek van Rusland, die de wereld in een koude oorlog heeft gestort.

Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

Van Walsum juichte het verschijnen van de Nota omtrent de onderwijsvoorzieningen toe. Spreker was echter teleurgesteld door 's ministers mededeling, dat er omtrent de scholenbouw niets definitiefs te zeggen is i.v.m. de financieringsmoeilijkheden. Hij vroeg verder aandacht voor de bouw van gymnastieklokalen, de financiering van het kleuteronderwijs, de chaotische situatie t.a.v. de leerboeken op de middelbare scholen, de taakverdeling bij het hoger onderwijs en de decentralisatie van het hoger technisch onderwijs.

Uniezaken en Overzeese Rijksdelen.

Jonkman uitte bij de behandeling van de begroting voor het dienstjaar 1950 t.a.v. de kwestie-Ambon zijn teleurstelling over het feit, dat de Veiligheidsraad blijkbaar de behandeling van het U.N.C.I.-rapport over Ambon op de lange baan trachtte te schuiven. Spreker deed een beroep op het Indonesische volk om verder bloedvergieten te voorkomen.

Bij de behandeling van de begroting voor het dienstjaar 1951 voerde *De Dreu* het woord. Hij drong er op aan de bemoeiingen betreffende de verhouding tussen Nederland en Indonesië over te brengen naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Spreker ging uitvoerig in op de verhouding tussen Indonesië en Nederland en de factoren, die hierop invloed hebben alsmede op een eventuele herziening van de R.T.C. Voorts besprak hij de positie van de Nederlandse ambtenaren, die in Indonesië hebben gewerkt en wees op de morele verantwoordelijkheid van de regering voor deze ambtenaren. Hij stelde een aantal vragen over de toepassing van de Garantiewet. Ook aan de kwestie-Nieuw-Guinea wijdde spreker aandacht; hierbij merkte hij o.a. op, dat de regering niet eenzijdig zal kunnen uitmaken, wat in het vraagstuk Nieuw-Guinea internationaal staatkundig en publiekrechtelijk juist is.

Voor wat betreft Suriname en de Nederlandse Antillen drong spreker aan op bespoediging van een conferentie ter voltooiing van de nieuwe rechtsorde.

Oorlog en Marine.

De Dreu drong er bij de behandeling van de begroting voor het dienstjaar 1950 op aan, een tweede Staatssecretaris te benoemen. Hij verklaarde dat hij en zijn fractiegenoten bereid waren grote offers voor de defensie te aanvaarden, maar

verlangde een rechtvaardige verdeling der lasten. Namens de fractie deelde spreker mede, dat deze zich niet met het door de minister ingenomen standpunt t.a.v. de geestelijke verzorging kon verenigen. Hij verlangde een ruimere definitie en bepleitte het recht van de buitenkerkelijken op geestelijke verzorging. Bij de behandeling van de begroting voor het dienstjaar 1951 sprak *De Dreu* zijn goedkeuring uit over de krachtige houding t.o.v. generaal Kruls. De benoeming tot Staatssecretaris van de heer Kranenburg juichte spreker toe. De fractie van de P. v. d. A. keurt de hoge uitgaven goed, omdat de bittere noodzaak daartoe noopt en voorsnog een herstel van het machtsevenwicht het enige middel is om de vrede te redden. Daarnaast zal zij de strijd voor verbeteringen op sociaal en economisch gebied onverminderd voortzetten. Spreker wijdde voorts zijn aandacht aan de diensttijd en de mogelijkheid om deze dienstbaar te maken aan de ontwikkeling voor de burgermaatschappij; hij sprak over de invloed van Nederland bij het geallieerde hoofdkwartier in Europa; over het recht op geestelijke verzorging van buitenkerkelijken en over de bouw van militaire woningen.

Noodregeling kinderbijslag kleine zelfstandigen.

Kramer was niet enthousiast over dit ontwerp, maar zegde de steun van de fractie toe, daar deze regeling wel enige verlichting zou brengen voor een in nood verkerende groep.

Verdrag tot unificatie van accijnzen in Benelux-verband.

Van de Kieft wees op de belangrijke strekking van dit wetsontwerp, welks aanneming een flinke stap zal zijn op de weg naar de uiteindelijke economische unie tussen België, Nederland en Luxemburg.

Garantiewet militairen K.N.I.L.

De Dreu sprak zijn voldoening uit over de totstandkoming van deze wet. Hij oefende echter scherpe critiek op de regeling van het beroepsrecht.

Ontwerp-wet op de dividendbeperking.

Van de Kieft was van mening, dat alle economische en financiële argumenten pleitten voor de dividendstop. Wij kennen de loonstop en de huurstop; het zou ook een psychologische fout zijn wanneer aandeelhouders ongelimiteerd uitgekeerd zouden kunnen krijgen.

Spreker noemde het doen verdwijnen van deze dividendbeperking een ongelukkige greep en kon zijn stem hieraan niet geven.

Interimregeling voor de Nederlandse Antillen.

Jonkman vond het verkeerd, dat Curaçao volgens de nieuwe regeling de rest zou kunnen overstemmen, hij wilde een andere zetelverdeling. Overigens zag hij vele goede elementen in de interimregeling, welke eindelijk in algemene zin aan de Nederlandse Antillen autonomie verleent. Zij zal vooral een begin van samenwerking in de gemeenschappelijke belangen tussen de Rijksdelen brengen.

Belastingherziening 1950; afschaffing van de ondernemingsbelasting en verhoging van de vennootschapsbelasting.

Van de Kieft was het met de strekking van het eerste ontwerp eens; hij was van mening, dat er in de gegeven omstandigheden iets te zeggen viel voor vroegde afschrijving en omschrijving van het winstbedrag.

Het andere wetsontwerp kon sprekers stem niet krijgen; hij achtte het tijdstip voor een belastingverlaging slecht gekozen. Op Kranenburg na waren zijn fractiegenoten dezelfde mening toegedaan.

Huurwet.

Woudenberg wees er op, dat huurverhoging noodzakelijk was geworden door de ontstane achterstand in het onderhoud. Hij vroeg aandacht voor de minst-draagkrachtigen en drong er op aan dat de huurverhoging niet verder zal gaan dan 15 %. Hij wees er nog op dat grotere huiseigenaren geen vergoeding dienden te ontvangen voor hetgeen zij in voorgaande jaren te weinig hebben ontvangen; dit gebeurt immers ook niet met arbeiders die voorheen werkloos zijn geweest. *Kramer* vroeg aandacht voor de woningen in de mijnstreek. Daar zijn de huren vóór de oorlog verlaagd; zouden deze nu op een normaal peil gebracht worden, dan zou dit een verhoging met veel meer dan 15 % betekenen.

Wijziging der Noodwet Ouderdomsvoorziening.

Oosterhuis wees er op, dat de ouden van dagen vaak niet zouden profiteren van de belastingherziening ter compensatie van de huurverhoging, daar zij geen belasting betalen. Hij drong er op aan deze mensen toch een compensatie te geven.

Spreker toonde zich teleurgesteld, dat nog steeds geen definitieve regeling met betrekking tot de ouderdomsvoorziening tot stand was gekomen. Volgens hem was hiervoor niet de minister verantwoordelijk, maar diegenen die de werkelijkheid niet kunnen of willen zien. Spreker had de indruk, dat vele technici in de sociale verzekering en vele politici ver achter de wetenschap en de ontwikkeling, die zich in de sociale verzekering voltrekt, dreigen aan te sukkelen.

Toekenning van kindertoelage aan gepensioneerden.

Kramer had weinig bewondering voor de wijze waarop de regering de verhoging van de pensioenen met een bijzondere toeslag en de toekenning van een kindertoelage aan gepensioneerden had geregeld. Hij achtte de verhoging ten enenmale onvoldoende.

Algemene politieke beschouwingen over de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952.

Van de Kieft verklaarde, dat hij en zijn politieke vrienden de politiek van de regering, die op afweer van agressie bedacht is, aanvaardden. Hij was verontrust door de stijgende werkloosheid en toonde zich verbaasd, dat de regering hier-tegen geen bepaalde maatregelen heeft kunnen nemen en ook het program van die maatregelen nog niet heeft kenbaar gemaakt. Ten aanzien van de woningbouw merkte spreker op, niet zo onder de indruk te zijn gekomen van de moeilijkheden, die een opvoering van de bouw zouden belemmeren. Hij meende dat men niet naar voldoende middelen had gezocht om de woningbouw in bijzondere mate te stimuleren.

Spreker herinnerde aan de naderende verkiezingen en hekelde in dat verband het misbruik, dat gemaakt wordt van het woord „staats-socialisme”. Hij deed een felle aanval op prof. Gerretson, die niet in de Kamer aanwezig was, ofschoon tevoren hieromtrent verwittigd. Ook veroordeelde *Van de Kieft* het optreden van de Rotterdamse V.V.D., die in een pamflet minderwaardige critiek had geleverd op de reis van dr Drees naar de Verenigde Staten.

Woudenberg sprak over de volkshuisvesting en de woningnood, als beleidspunt in de algemene regeringspolitiek. Hij waarschuwde met nadruk tegen een verdere opvoering van de militaire uitgaven tot een hoogte, die de verbetering en de handhaving van het peil van welvaart en sociale weerstand van de bevolking in gevaar brengt. Wanneer de regering verklaart, dat zij geheel kan onderschrijven het betoog van vele Kamerleden betreffende de onverbreekelijke samenhang tussen volkshuisvesting en sociaal en cultureel levenspeil der bevolking, dan komt zij met die verklaring in conflict als zij in het Bouwplan-1952 voorstelt 40.000 woningen te bouwen. Na zijn voldoening te hebben uitgesproken over de in de Tweede Kamer aangenomen motie, waarin is neergelegd dat er in 1952 ten minste 50.000 woningen zullen moeten worden gebouwd, deed spreker een ernstig beroep op de regering, met alle krachten naar dit doel te streven.

Financiën.

Bij de algemene financiële beschouwingen over de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952 uitte *Van Tilburg* zijn waardering voor het beleid van prof. Lieftinck. Hij wees op het belangrijke herstel, dat was ingetreden na het buitengewoon moeilijke eerste halfjaar 1951. Het heet, dat de belastingen de Nederlandse bedrijven in een vrij onmogelijke positie hebben gebracht en nog brengen met betrekking tot de liquiditeit. Spreker was van oordeel dat dit nogal los liep; hij wees op de voor enige maanden geplaatste enorme kortgeldleningen van rijk en gemeenten en op de grote activiteit in Rotterdam, hem van nabij bekend. Zowel in de stad als in de haven werd gebouwd en uitgebreid ondanks dat gebrek aan liquiditeit. Spreker herinnerde aan de voortdurende moeilijkheden, welke de gemeenten ondervinden bij de financiering van de door hen te verrichten investeringen; hij brak nogmaals een lans voor de suggestie van Donker en Hofstra, om de hogere kosten van de woningbouw te financieren uit de nog te ontvangen Marshall-hulp. Voorts vroeg hij aandacht voor de gemeenten die een eigen energiebedrijf exploiteren en die zich ten aanzien van de financiering wel heel erg voelen achtergesteld. Deze energiebedrijven worden tot de voor verdere industrialisatie belangrijkste groep gerekend; zij moeten o.m. de aardolie- en scheepsbouwindustrie voorzien. Dit zijn uiterst belangrijke bedrijven, die zeer wel in staat blijken hun eigen in snel tempo uitgevoerde uitbreidingen te financieren. Zo ontstaan er ongewenste spanningen, welke de hele industriële bedrijvigheid in het westen van het land dreigen te schaden.

Hoogland voerde het woord bij de behandeling van de begroting. Spreker uitte bezwaren tegen het in erfpacht geven of verkopen van op ontgonnen gronden van de Domeinen gebouwde boerderijen; hij wees op de totale versnippering van de cultuurgrond bij verkoop en vererving, waardoor enerzijds het gebruik van cultuurgronden in bepaalde streken bijna niet op efficiënte wijze is te bedrijven, en anderzijds een aantal te kleine boerderijtjes ontstaat.

Van Tilburg drong er bij de vaststelling van de begroting van het Gemeentefonds nogmaals op aan, tegenover de gedupeerde gemeenten een tegemoetkomende houding aan te nemen.

Binnenlandse Zaken.

Van Walsum sprak over de mogelijkheden voor de gemeenten, geld te lenen; de regering heeft een bepaalde rente aanbevolen, maar leningen welke boven het gewenste gamma uitgaan worden niet goedgekeurd. Spreker kon zich hiermede niet verenigen en zou de voorkeur geven aan een wettelijke regeling — en dan

bij wijze van noodvoorziening — zowel voor het rentebeleid als voor de investeringen. Hij zag hierin o.m. het voordeel, dat bij het aflopen van zulk een wet de normale verhoudingen vanzelf weer terugkeren.

Economische Zaken.

Kapteyn had waardering voor de wijze waarop de minister een inzicht verschaft in het verloop van de industrialisatie, en een beeld geeft van de omvang van de investeringen die nog moeten geschieden. Spreker wijdde aandacht aan het taxi-probleem in Amsterdam en vroeg, of de sub-commissie voor vervoers-aangelegenheden van de S.E.R. niet een onderzoek zou kunnen instellen naar de productiviteit van het Overheidsvervoer. Hij gaf nog in overweging, aan de S.E.R. een bureau te verbinden, dat gratis of tegen geringe vergoeding zich zou kunnen belasten met het organisatie-onderzoek bij kleine ondernemingen in ambacht en industrie. Spreker kwam op tegen de bewering, dat de bereidheid van de arbeiders in sommige bedrijfstakken, om de P.B.O. in de praktijk te gaan toepassen en daartoe tot overeenstemming met de werkgevers te komen, niet al te groot genoemd mocht worden.

Van de Kieft wenste inlichtingen over de handel met Argentinië, welke niet bijster floreert. Wij hebben een ongedekte rekening van 47,7 miljoen gulden met dat land, verder hebben wij nog uit te voeren orders voor 243 miljoen. Naar sprekers oordeel was de regering wel wat laat geweest met maatregelen.

Begroting van de Staatsmijnen.

Kramer vroeg de bijzondere aandacht voor de belangrijke prestaties der Staatsmijnen gedurende de afgelopen 50 jaar. Hij deed dit aan de hand van vele feiten en gegevens. Spreker zag hier een voorbeeld van wat een door de Overheid geleid bedrijf kan presteren. Hij besprak de kolenproductie in Europees verband en oefende critiek op het beleid van de minister ten aanzien van de besprekingen van de opvoering der productie; de vakbeweging werd hierbij genegeerd. Voorts wijdde hij uitvoerig aandacht aan de maatregelen ter voorkoming en bestrijding van silicose.

Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening.

Hoogland bestreed de aandrang van verschillende zijden om de overheidsbemoeiing langzaam aan in te krimpen; hij was van oordeel dat juist geen volksdeel meer verlangde naar dirigisme dan de boerenstand. Dit was bijv. gebleken bij het meerderheidsbesluit van het bestuur van de Stichting van de Landbouw, waarin het standpunt werd ingenomen tot opheffing van de beheersing van de grondprijzen. Met vreugde had spreker toen geconstateerd, dat een groot deel van de boeren zich hiertegen ernstig verzette.

Verkeer en Waterstaat.

Kramer besprak de uitvoering van de W.A.G. en W.G.B. en verzocht de minister hiermede de nodige voortvarendheid aan de dag te leggen. Spreker had waardering voor het beleid van de spoorwegen, als geheel gezien, maar zag toch enkele zwakke punten. Hij vroeg, of de minister het niet nodig achtte dat ook bij spoorwegongevallen een onafhankelijke instantie de oorzaak onderzoekt en daarover rapport uitbrengt.

De gang van zaken bij de verhoging van de tarieven achtte spreker onjuist; voor sommige groepen wilde hij goedkopere tarieven zien toegepast. Verder

besprak hij de Rijnvaart, de Duitse speciale spoorwegtarieven en de Belgische Rijnvaartpremies. Bijzondere aandacht vroeg hij voor de terugkeer van de Maatschappij „Zeeland” naar Vlissingen, en verzocht de minister hierin nu eindelijk eens een beslissing te nemen.

Woudenberg wenste te weten hoe de regering zich voorstelt het obstakel, dat er blijft bestaan door de onvoldoende capaciteit van het oude Merwedekanaal tussen Amsterdam en Zuilen, zo spoedig mogelijk uit de weg te ruimen en maatregelen te nemen om in de kortst mogelijke tijd te komen tot de verbreding en verdieping die noodzakelijk zijn om het nieuwe kanaal te laten voldoen aan zijn bestemming.

Wederopbouw en Volkshuisvesting.

Woudenberg liet bij zijn beschouwingen nog enkele kritische opmerkingen over het algemeen beleid voorafgaan. Met name wees hij op de waardeeloosheid van een goed bouwschema voor een aantal jaren, indien daaraan een even goed financieringsschema ontbrak. Hij sprak uitvoerig over de noodzaak, een volledig statistisch overzicht te bezitten van het aantal woningen, de grootte en staat der woningen en de woningbehoefte in iedere gemeente afzonderlijk en in het gehele land totaal. Daarna ontwikkelde hij bezwaren tegen de kennelijke tendens in het beleid om een groter deel van de nieuwbouw te verleggen naar de particuliere sector. Het bouwen van volkswoningen is een sociale aangelegenheid welke in toenemende mate als Overheidstaak moet worden gezien. Woningwetbouw door Overheid en bouwverenigingen moet primair zijn en blijven. Ook wees spreker op de gevaren van het consequent stopzetten van het verstrekken van Rijksvoorschotten voor de financiering van de Woningwetbouw; mede met verwijzing naar het urgentieprogramma van de Partij van de Arbeid wees hij de argumentatie van de minister, dat de Rijksvoorschotten een inflatoire werking zouden hebben, af. Ten slotte sprak hij nog uitvoerig over het hurenprobleem, zich daarbij stellende op het standpunt dat huurverhoging, ook om sociale redenen, nodig is. Behalve compensaties voor de meerdere uitgaven aan huishuur voor de grote massa der loontrekkers en de daarmee gelijk te stellen groepen, zal ook reservering van een deel van de huurverhoging moeten geschieden, ter financiering van de verdere nieuwbouw.

Sociale Zaken.

Kramer sprak over de medische vraagstukken welke zich voordoen bij de silicose onder de mijnwerkers, en vroeg meer controle op de handelingen van het Instituut voor Longonderzoek. Verder vroeg hij aandacht voor de moeilijkheden die zich voordoen bij de rentetoekenning aan lijdende aan silicose; spreker verzocht de minister te voldoen aan het verzoek, vervat in de brief van de Raad van Vakcentralen van 17 Maart 1952.

Wibaut bracht de gebrekkige organisatie van het ziekenfondswezen ter sprake. Hij drong aan op concentratie der fondsen, een bezuinigingsmaatregel waardoor de volksgezondheid in geen enkel opzicht wordt geschaad. Tot nu toe heeft er op dat gebied niets plaats gevonden, en spreker vroeg zich af of de regering haar afwachtende houding niet moest laten varen.

Mej. Tjeenk Willink zeide, geen behoefte te hebben aan een afzonderlijk ministerie van volksgezondheid. Wel wees zij op de verwarrende organisatie van de sociale zorg, welke over de departementen van Binnenlandse- en Sociale Zaken is verdeeld. Zij betuigde haar erkentelijkheid voor het feit, dat op de begroting

een grotere subsidie was uitgetrokken voor de blindenzorg; geheel voldaan was zij echter nog niet.

Oosterhuis betrok een drietal punten in zijn beschouwingen, nl. de werkgelegenheidspolitiek, de loonpolitiek en de sociale verzekeringspolitiek. Hij maakte zich in hoge mate bezorgd over de verdere ontwikkeling van de werkgelegenheid, welke hij zag als het centrale punt van de sociale zekerheidspolitiek, tegen een achtergrond van kapitalistische wanorde en dreigende agressie. Hij trok uit de feiten en uit de verklaringen van de regering de conclusie, dat de regering in haar totale financiële, economische en sociale beleid het gevaar van een opkomende omvangrijke werkloosheid sterk heeft onderschat. Hij herinnerde aan het urgentieprogram van de Partij van de Arbeid en aan het demonstratief congres van het N.V.V. te Utrecht; beide waren een welgemeende maar ook ernstige waarschuwing.

Spreker waarschuwde tegen de roep om meer vrijheid in de loonpolitiek; dit kan niet in het belang zijn van de productiviteit, noch in het belang van de totale economie, terwijl het ook niet in het belang van de Nederlandse arbeiders is. Er is in de loonpolitiek activiteit van regering en Stichting van de Arbeid een grote mate van speelruimte, zodat in het algemeen de persoonlijke en de groepsprestatie niet door deze vorm van loonpolitiek wordt geremd.

Oosterhuis bestreed de uitlating van staatssecretaris Van Rhijn, dat het plan van de Raad van Vakcentralen in zake de ouderdomsvoorziening uit de lucht was komen vallen en de politiek van de regering zou hebben bemoeilijkt. Voorts sprak hij de hoop uit, dat de minister met gepaste drang de concentratie van het ziekenfondswezen zal bevorderen, en dat de bona fide tandtechnici geholpen zullen worden uit de impasse waarin zij verkeren.

Justitie.

Mej. Tjeenk Willink drong er met klem op aan, ernst te maken met de Friese kwestie. Zij bracht voorts het optreden tegen de tandtechnici weer te berde; een soepele toepassing van het opportunitiebeginsel zal het rechtsgewoel meer bevredigen dan een straffe handhaving van een op dit punt weinig fraaie wetgeving. Gaarne zou zij wederom de strijdbijl willen opnemen inzake de toelating van vertegenwoordigers van het Humanistisch Verbond voor de geestelijke verzorging van gevangenen; evenwel had haar fractiegenoot Van Walsum er prijs op gesteld, dit te doen. Zij achtte dit van bijzonder belang, niet alleen omdat de minister misschien gemakkelijker overtuigd wordt door een geloofsgenoot, maar ook omdat hierdoor werd bewezen, dat men in de Partij van de Arbeid, met bewuste handhaving van eigen wereldbeschouwing en geloofsovertuiging en met volledige eerbiediging van elkanders diepste inzichten, kan komen tot het bepalen van gemeenschappelijke standpunten.

Van Walsum was van mening, dat de gewraakte uitdrukking „stenen voor brood” niet erg gelukkig was; de humanisten werden hierdoor diep gekwetst. Als belijdend christen kon spreker niet inzien, dat het geloof op één lijn te stellen zou zijn met een levensbeschouwing; Nederland is echter niet meer een christelijke natie, zoals vroeger heeft gegolden. Deze erkenning is wellicht pijnlijk, maar het is beter de werkelijkheid te aanvaarden, dan zich te blijven vastklampen aan een fictie. Indien de regering de humanisten op dit gebied uitsluit, loopt men gevaar een bepaalde volksgroep in geestelijk opzicht geweld aan te doen. Hier ziet spreker de geestelijke vrijheid en dus de democratie in het geding. Het is niet verstandig dergelijke zaken te bagatelliseren, wanneer men

de meerderheid heeft. Het humanisme levert een waardevolle bijdrage tot ons volksleven en is een te waarderen stroming in ons land; men zal het toch hoger aan moeten slaan dan nihilisme. Wanneer het geloof met behulp van de staatsmacht moet worden beschermd, staat het er met dat geloof wel droevig voor. Deze kwestie is ook van belang voor de geestelijke verzorging van de strijdkrachten en in de D.U.W.-kampen. *Van Walsum* pleitte voor een regeringscommissie van zo breed mogelijke samenstelling, om dit belangrijke probleem in studie te nemen.

Buitenlandse Zaken.

Schermerhorn constateerde, dat de scheidingslijnen in de binnenlandse politiek kennelijk niet bepalend zijn in de problematiek van het buitenlands beleid; slechts op het gebied van de kolonisatie bestaat er een duidelijk verschil van opvatting. Spreker was van oordeel, dat het kolonialisme aan zijn eind was; het eerst nodige was z.i. een erkenning door ons allen, dat het dekolonisatieproces een internationaal en geen nationaal probleem is. Hij uitte zijn waardering voor 's ministers beleid en voor de Nederlandse deelneming aan de internationale technische hulp aan economisch achtergebleven gebieden.

Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

Schermerhorn vroeg aandacht voor het probleem der werkstudenten. De moeilijkheden vloeiden naar zijn mening voort uit het feit, dat de organisatie van het gehele hoger onderwijs en van de studentenmaatschappij nog steeds door 19de eeuwse opvatting wordt beheerst. Spreker is fanatiek tegenstander van het begrip werkstudent, omdat deze studenten slechts door de nood in deze positie zijn gebracht. Hij zag geen oplossing van dit probleem in salarisverhoging van de middengroepen. Naar zijn mening is het student-zijn het alvast uitoefenen van een beroep; de maatschappij moet de beste studenten — de beste op grond van intelligentie, karakter en persoonlijkheid — in staat stellen zich te bekwamen voor die taken, die voor hen zijn weggelegd.

De Jong wees op de gevaren, welke dreigen wanneer de Overheid zich met beoordeling van kunst gaat inlaten. Naar zijn mening stelde de regering te hoge eisen aan de gesubsidieerde toneelgezelschappen en pleegde zij in feite roofbouw. *Woudenberg* betwistte, dat er misbruik zou worden gemaakt van bepaalde aan de omroepverenigingen verleende rechten. Hij had er geen bezwaren tegen, dat de omroepverenigingen aan politiek doen, daar ons radiobestel een weerspiegeling is van de uiteenlopende maatschappelijke en geestelijke stromingen in ons volk.

Uniezaken en Overzeese Rijksdelen.

De Dreu meende, dat het brengen van Nieuw-Guinea in de ijskast een volkomen onbevredigende toestand in het leven had geroepen, waardoor de ontwikkeling van dat gebied ernstig wordt belemmerd. Hoewel de souvereiniteit ongetwijfeld bij Nederland berust, blijft zij nog steeds een geschilpunt. Indien hieromtrent geen oplossing kan worden verkregen door onderhandelingen, moet de regering de kwestie langs internationale weg trachten op te lossen. Spreker was verheugd dat met betrekking tot het Indonesische initiatief voor de recente besprekingen geen afwijzende houding was aangenomen, en zag nog altijd mogelijkheden voor een goede samenwerking. Wederom brak hij een lans voor de ambtenaren en bepleitte het principe van de vrijwillige afvloeiing.

Ten slotte deed *De Dreu* een felle aanval op prof. Gerretson, waarbij hij een met interessant materiaal gestaafd overzicht gaf van de vóór de oorlog ten aanzien van Indonesië gevoerde politiek. Spreker wilde niet ontkennen, dat de na-oorlogse regeringen fouten hebben gemaakt, maar de grondfouten liggen in het vóór-oorlogse beleid, dat door geestverwanten van prof. Gerretson werd uitgestippeld.

Oorlog en Marine.

De Dreu getuigde van zijn waardering voor het beleid en de werkzaamheden van minister en staatssecretarissen. Nogmaals bracht hij in herinnering, dat de nationale militaire inspanning de sociale voorzieningen niet in gevaar mag brengen. Spreker verdedigde de aanstelling van humanistische geestelijke verzorgers en vroeg zich af, waarom bij de strijdkrachten niet kon geschieden wat in de D.U.W.-kampen reeds met succes werd toegepast.

Grenscorrectiewet.

Woudenberg herinnerde er aan, dat de fractie in 1949 ernstige bezwaren heeft gehad, al heeft toen onder dreiging van een kabinetscrisis de grote meerderheid er haar stem niet aan onthouden. Het gaat hier slechts om het legaliseren van het toen genomen besluit; sprekers fractie maakt daartegen geen bezwaar.

Voorziening kapitaalbehoefte Nederlandse Spoorwegen.

Van de Kieft noemde een goed functionerend spoorwegbedrijf de ruggegraat van ons economisch leven. Investerings bij de spoorwegen zijn voordeliger en vooral vanuit het oogpunt van deviezengebruik belangrijk gunstiger. Spreker had waardering voor het ontwerp, maar meende dat de Kamer tussentijds inlichtingen had moeten ontvangen, zodat inzicht zou zijn verkregen in de wijze waarop een en ander nu zou worden gefinancierd.

Beginselenwet Gevangeniswezen.

Mej. Tjeenk Willink bestreed, dat het de rechterlijke macht moet zijn, die de selectie van gevangenen in handen dient te hebben; zij pleitte voor het opdragen van de selectie aan de voor deze functie meer geëigende administratie. Spreekster ging voorts in op de kwestie van de geestelijke verzorging; zij had zich bepaald gestoten aan 's ministers uitspraak, dat het Humanistisch Verbond stenen voor brood zou geven indien het werd toegelaten tot de geestelijke verzorging. Spreekster drong er bij de minister op aan, zich nader te beraden over deze kwestie. Ook vroeg zij aandacht voor de op vele punten onbevredigende salariëring van het personeel.

Zij constateerde dat de nieuwe wet een mijlpaal is waarover men zich moet verheugen; echter vroeg zij zich af, of de oude wet met meer geld voorlopig niet meer praktisch nut zou opleveren dan deze nieuwe wet met een aanzienlijke verlaging van de begrotingspost voor het gevangeniswezen.

Pleegkinderenwet.

Mej. Tjeenk Willink wijdde aandacht aan de principiële discussie die in de katholieke pers werd gevoerd; zij betoogde dat men in die kringen doordraafde op principiële stokpaardjes waar men in ander opzicht reeds lang van af was gestapt, omdat men de praktische problematiek niet kent en blijkbaar ook

niet de moeite genomen heeft zich hierin werkelijk te verdiepen. Zij bestreed de opvatting, dat deze wet een smet voor onze rechtsvormen zou zijn; zij vond een grotere smet in de wantoestand zoals onze samenleving die nog tolereerde en die door deze Pleegkinderenwet gesaneerd zou kunnen worden.

Winkelsluitingswet 1951

Kapteyn betreunde het, dat de vacantieregeling in dit ontwerp niet op een zodanige wijze voorkomt, dat deze of impèratief of facultatief bij algemene maatregel van bestuur kan worden ingesteld. De koopavond kon spreker niet toejuichen; ernstiger bezwaren had hij tegen de halve-dag-sluiting. Hij wenste ten aanzien hiervan een Rijksregeling.

Toezicht op het credietwezen.

In zijn eerste rede in deze Kamer toonde *Van Tilburg* zich een voorstander van toezicht op het crediet. Spreker en zijn fractiegenoten geven de voorkeur aan kwantitatieve en kwalitatieve invoerrestricties, m.a.w. aan fysieke contrôle. Nu men van andere zijde deze contrôle beslist niet heeft gewild, is overeenstemming bereikt over een volgorde van handelen, volgens welke allereerst moet worden gehanteerd het indirecte middel van de credietcontrole, in dezen uitdrukkelijk gericht op beperking van de investeringen. Spreker bestreed de breed uitgemeten bezwaren tegen de „socialistische” strekking van het ontwerp met een beroep op de praktijk met het crediettoezicht in Westerse landen met beslist niet-socialistisch georiënteerde regeringen, zoals België. Hij sprak nog de voorkeur uit voor een blijvende regeling van dit toezicht.

Financiële verhouding tussen Rijk en Gemeenten.

Van Tilburg verklaarde dat de fractie vóór het ontwerp zal stemmen, zonder enthousiasme maar met de overtuiging, dat voor 2 jaren getracht is een redelijke voortzetting van de Noodvoorziening gemeentefinanciën tot stand te brengen. Er is althans getracht het beste te maken van een op zichzelf verwerpelijk systeem; er schuilt in het ontwerp een stuk rechtsonzekerheid waar de gemeenten de dupe van kunnen worden.

Toetreding Griekenland en Turkije tot het Atlantisch Verdrag.

Van de Kieft vond het een pijnlijk verzuim, dat de regering heeft nagelaten Suriname en de Antillen ten deze te raadplegen vóór de toetreding. Spreker vond het geen plezierige plicht, bij het opbouwen van een internationale rechtsgemeenschap zich bepaaldelijk met het militaire aspect te moeten bezighouden. Geen zinnig mens zou echter willen ontkennen, dat een gezamenlijke versterking van de Westelijke machten noodzakelijk is.

Verdrag Kolen- en Staalgemeenschap.

Kapteyn sprak als zijn mening uit, dat het opgroeiend geslacht met dit verdrag niet de sleutel in handen krijgt voor een nieuwe Hof van Eden, maar dat het in ieder geval betere kansen krijgt dan het voorafgaande. Het is een groot gebeuren dat men door de nood van de tijd dichter bij elkaar is gekomen en dat er zoveel begrip is voor de noodzakelijkheid, een deel van de eigen soevereiniteit af te staan aan een hogere autoriteit, teneinde een hogere gerechtigheid te bereiken.

Regeling assurantiebemiddelingsbedrijf.

Oosterhuis juichte dit wetsontwerp toe, omdat het de strekking heeft een einde te maken aan bepaalde misstanden in het assurantiebemiddelingsbedrijf. Spreker belichtte de historische achtergrond van de z.i. voornaamste misstand, n.l. dat het iedereen geoorloofd is verzekeringen af te sluiten, zonder daarvoor de nodige capaciteiten te bezitten. Hij was van mening, dat ook in het verzekeringsbedrijf aan personen, die geroepen zijn het belang van de verzekerden te dienen, voorwaarden gesteld moesten worden. Spreker bestreed de opvatting, dat een S.E.R.-commissie niet in staat zou zijn de vakbekwaamheid in concrete gevallen te beoordelen.

Oprichting Internationaal Academisch Instituut.

Schermerhorn betreurde het dat Den Haag als vestigingsplaats was gekozen, maar wilde toch deze subsidiepost goedkeuren. Nederland heeft op dit vlak een taak en een plicht in de wereld, waarin wij slechts kunnen slagen indien wij deze taak aanvatten vanuit een breed gezichtspunt.

Woudenberg meende dat het Instituut nuttig zou kunnen zijn, als het kansen krijgt zich te ontwikkelen. De plaats van vestiging was hierbij z.i. van de grootste betekenis, en de eerste voorwaarde waaraan deze plaats moest voldoen was, dat die plaats universiteitsstad is. Spreker kon daarom deze subsidie niet goedkeuren. Ook voor Oosterhuis gold dit bezwaar zo sterk, dat hij zijn stem niet aan het ontwerp kon geven.

Heffing van bedragen van vreemdelingen, ter bestrijding van de kosten van toezicht en van de grensbewaking.

Mej. Tjeenk Willink uitte haar ernstige bezwaren tegen het wetsontwerp; zij vond het in principe onjuist dat bewoners van de grensstreek voor hun normale dagelijkse leven lasten zouden worden opgelegd, die de rest van ons volk niet behoeft te dragen. De fractie zou haar stem niet aan het ontwerp kunnen geven.

Nadere regelen omtrent nationaliteit en ingezetenschap.

Jonkman ging in op enkele aspecten t.a.v. de Nederlands-Indonesische Unie; het kwam hem voor, dat het ondanks verscheidene moeilijkheden gewenst zou zijn deze regeling zo spoedig mogelijk en met name vóór 27 December 1951 wet te doen worden, omdat er dan in zekere zin vóór die datum op enkele punten wat meer rechtszekerheid komt voor hen, die hun staatsburgerschap overwegen.

Voorstellen tot Grondwetswijziging.

Van de Kieft vroeg zich af of de indiening van deze voorstellen getuigt van een juist beleid. Naar zijn mening was er in de laatste decennia een grotere neiging bij enkelen ontstaan om aan de Grondwet te dokteren dan zulks bijv. in de vorige eeuw het geval was. De Grondwet is ongeschikt om voortdurend op onderdelen te worden gewijzigd. Zijn conclusie was, dat de regering beter het eindrapport van de Staatscommissie had kunnen afwachten.

Spreker zag grote nadelen t.a.v. uitbreiding van het ledental der Tweede Kamer, een wijziging van de werkwijze van het parlement achtte hij een groter probleem. In sprekers fractie is ten aanzien hiervan en ten aanzien van de verlaging van de minimum-leeftijd voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer geen

eenstemmigheid. Veel zal afhangen van de in het ontwerp opgenomen mogelijkheid tot stemoverdracht.

Van Walsum meende dat het inderdaad beter was dat Indonesië niet langer in de Grondwet genoemd wordt, nu de soevereiniteit over dat land is overgedragen. Evenals zijn fractiegenoten achtte hij de wijziging van art. 1 niet erg gelukkig; Nieuw-Guinea wordt daarin op één lijn gesteld met Nederland, Suriname en de Antillen. De status van Nieuw-Guinea is een aparte, ook al maakt het gebied deel uit van het Koninkrijk. Deze status is ter discussie gesteld tussen Nederland en Indonesië, en dat ten overstaan van een internationaal forum. Spreker achtte het voorts van grote betekenis, dat door de aanvulling van art. 58 in onze Grondwet wordt vastgelegd, dat de nationale soevereiniteit niet het hoogste goed is, maar dat wij daarbovenuit moeten streven naar een internationale rechtsorde, waaraan wij bereid moeten zijn ons te onderschikken.

Van de Kieft deelde naar aanleiding van het antwoord der regering mede, dat niemand van zijn fractie voelde voor het amendement inzake de mogelijkheid van stemoverdracht. Enkele leden der fractie zouden daarom niet vóór uitbreiding der Tweede Kamer kunnen stemmen. Eveneens was men verdeeld over de vermeerdering van het aantal leden der Eerste Kamer. Ook t.a.v. de kwestie der leeftijdsgrens heerste geen eenstemmigheid.

Van Walsum deelde mede, dat de fractie het voorstel inzake de buitenlandse betrekkingen zal steunen; de fractie zal tegen het voorstel tot wijziging van hoofdstuk 14 stemmen.

Buitengewone zitting 1952 ter behandeling van de Grondwetswijziging in tweede lezing.

Woudenberg beklaagde zich namens de fractie over de wijze, waarop met de Grondwet is omgesprongen; dit zal weinig hebben bijgedragen tot vergroting van de eerbied van het volk voor de Grondwet.

Spreker zette nogmaals uiteen, dat de amendementen-Andriessen ernstige bezwaren bleven opleveren voor de fractie, al zou na de behandeling in tweede lezing door de Tweede Kamer de meerderheid der fractie desondanks haar stem aan het ontwerp geven.

Mej. Tjeenk Willink vond de behandeling van het ontwerp overijld en ondoordacht; toch zou zij haar stem aan het ontwerp geven, daar het argument van de minister, dat Kamerleden de gelegenheid moesten hebben om contact met de maatschappij te houden, haar had overtuigd.

Pensioen- en Spaarfondsenwet.

Kramer zeide, dat de fractie dit ontwerp met weinig enthousiasme had ontvangen. Er wordt in deze wet zo weinig werkelijk geregeld. Spreker oefende vooral critiek op het feit, dat omtrent de keuringen niets wordt geregeld. Hij critiqueerde de Overheidsfondsen, die buiten deze wet gehouden worden; spreker zou de Overheid willen vragen eens te beginnen met de in deze wet voorgeschreven verplichtingen te doen gelden ten opzichte van haar eigen fondsen. Spreker verzocht tenslotte de minister, het Mijnerwerkersfonds buiten deze wet te houden.

Vredesverdrag met Japan.

Schermerhorn wilde, evenals zijn fractiegenoten, dit verdrag aanvaarden, maar maakte van de gelegenheid gebruik scherpe critiek te uiten op de binnenlandse politieke toestand in Japan. Er is daar in wezen een reactionnair bewind met een

formele democratie, doch met uitermate weinig verandering van de economische basis ten opzichte van de toestand van vóór de oorlog.

Herziening uitvoeringsorganisatie sociale verzekering.

Oosterhuis zeide, dat het oorspronkelijk ingediende wetsontwerp in grote trekken de instemming van zijn fractie had. Het aantrekkelijke in dat wetsontwerp was, dat het zich zo veel mogelijk baseerde op het in de Commissie-Van Rhijn bereikte compromis. Helaas is met een beslissing van de Tweede Kamer van de unificatiegedachte weinig terechtgekomen. Een nieuw dualisme is ontstaan: enerzijds bedrijfsverenigingen die zelf haar administratie voeren, en anderzijds bedrijfsverenigingen die haar administratie gemeenschappelijk voeren. Spreker en zijn fractiegenoten zouden hun stem niet aan dit ontwerp kunnen geven.

Interpellatie-Kramer inzake de veertarieven op de Westerschelde.

Nadat schriftelijk door hem ingediende vragen z.i. onvoldoende waren beantwoord, hield *Kramer* een interpellatie over de voorgenomen uitbreiding en verhoging der tarieven voor de veerdienst over de Westerschelde. Hierbij stelde hij vooral in het licht de totale negering van de Staten-Generaal door de minister. Aan het slot diende hij een motie in, waarin de Kamer uitsprak dat er geen wijziging in de tarieven gebracht mocht worden, vóór beide Kamers zich bij de begroting voor 1953 hierover hadden kunnen uitspreken. De minister deed de in deze motie gevraagde toezegging, waarop *Kramer* de motie introk.

Kweekschoolwet.

De Jong pleitte voor een eigen inspectie van het kweekschoolonderwijs, dat nu immers tot het middelbaar vakonderwijs zal worden gerekend. Spreker was teleurgesteld over de aanneming van het amendement-Roosjen in de Tweede Kamer; hij beschouwde het als een symptoom dat de schoolstrijd nog steeds niet tot het verleden behoort.

Tijdelijk besluit schoolgeld Lager Onderwijs.

De Jong verklaarde, dat de fractie het ontwerp aanvaardbaar achtte, daar het een verlaging van de schoolgelden betekende. Spreker en zijn fractiegenoten zijn, althans voor het verplichte onderwijs in eerste instantie, voorstanders van een verlaging van het schoolgeld tot nul toe. Zij zullen hiervoor blijven ijveren.

Buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag.

Van Walsum was van oordeel, dat niemand van dit wetsontwerp iets heeft te vrezen, wanneer hij bereid is het democratisch bestel te eerbiedigen en intact te laten. Ieder die zich over het ontwerp beklagt loopt gevaar, onder de verdenking te vallen dat die bereidheid bij hem niet aanwezig is. Spreker wilde er bij de minister op aandringen, dat niet anders dan in de uiterste noodzaak van de bevoegdheden van dit wetsontwerp gebruik wordt gemaakt.

EJLAGEN

Bijlage A VERKLARING P.v.d.A.-BESTUUR

Looncompensatie op uiterst korte termijn noodzakelijk

Nu een aantal prijzen van eerste levensbehoeften aanzienlijk zullen stijgen, roept het bestuur van de P.v.d.A. dringend allen op, er met inspanning van alle krachten naar te streven, dat er op uiterst korte termijn een looncompensatie tot stand komt.

Want alleen zó zullen de eerste schokken kunnen worden opgevangen. Tevens zullen er onmiddellijk krachtige maatregelen moeten worden genomen om de sociaal zwakke groepen te hulp te komen.

Tot het aanvaarden van de prijsstijgingen van heden hebben de harde feiten ons volk gedwongen. Want wij zijn aan ons zelf en aan ons nageslacht verplicht, de gevaren af te weren, waaraan wij als vrij volk ten gevolge van de Russische politiek zijn blootgesteld.

Als aangeslotene bij het Noordatlantisch Pact is Nederland vastbesloten zijn evenredig aandeel in de verdediging van het Westen bij te dragen. En dat vraagt een uitermate grote krachtsinspanning, die aanzienlijke offers ook van ons volk eist.

Het Partijbestuur stelt echter met grote nadruk vast, dat de sterkste schouders ook de zwaarste lasten zullen moeten dragen.

Met de volledige erkenning van de noodzaak van de militaire verdediging mag geen ogenblik uit het oog worden verloren, dat aan de dreigende gevaren slechts het hoofd kan worden geboden door een gemeenschap, waarin een waarachtige sociale rechtvaardigheid wordt nagestreefd.

In de regeringsverklaring is een aantal elementen aanwezig, die er op wijzen, dat ook de regering van plan is naar deze sociale rechtvaardigheid te streven. Het bestuur van de P.v.d.A. meent echter zijn teleurstelling te moeten uitspreken over het feit, dat de allereerste gevolgen van de moeilijkheden waarin het land verkeert, tot uitdrukking komen in een bedenkelijke stijging van de prijzen der eerste levensbehoeften.

Met voldoening neemt het kennis o.a. van de plannen tot belastingverhoging, die de meest draagkrachtigen zullen treffen. Ook als deze plannen, gelijk blijkbaar in het voornemen van de regering ligt, met spoed worden ten uitvoer gebracht, gaat daar echter een zekere tijd mee heen, voordat zij het nodige geld opleveren.

De Partij van de Arbeid kan niet aanvaarden, dat tegenover de prijsverhogingen, die van *ogenblikkelijke* invloed zijn op het levenspeil van de grote massa, de maatregelen die deze prijsverhogingen in belangrijke mate zullen moeten opvangen, op zich laten wachten. Daarom heeft het bestuur van de P.v.d.A. met instemming kennis genomen van het voornemen van de drie bona fide vakverenigingen, het N.V.V., de K.A.B. en het C.N.V., om de loonconsequentie van de prijsstijgingen onmiddellijk in de Stichting van de Arbeid aan de orde te stellen. Het spreekt daarbij het vertrouwen uit, dat in de kringen van de werkgevers de behoefte zal bestaan te bewijzen, dat het hun ernst is met de uitvoering van de gedachte omtrent de noodzaak van offervaardigheid, gelijk die tot uitdrukking kwam in de verklaring van de samenwerkende organisaties van werkgevers.

Slechts wanneer in alle groepen van ons volk de wil leeft aan de dreigende gevaren het hoofd te bieden, kunnen en zullen deze gevaren met goed gevolg worden afgeweerd.

K. VORRINK, voorzitter,
Ir H. VOS, 2de voorzitter,
F. ALBRECHT, alg. secr.

19 Maart 1951

Bijlage B

DOELSTELLINGEN EN TAKEN VAN HET DEMOCRATISCH SOCIALISME

Vastgesteld op de Socialistische Internationale te Frankfort, 29 Juni—3 Juli 1951

Inleiding.

1. Sinds de negentiende eeuw heeft het kapitalisme geweldige economische krachten tot ontwikkeling gebracht. Tegelijkertijd heeft het de grote meerderheid des volks van iedere economische invloed uitgesloten. Het heeft de rechten van de eigendom boven de mensenrechten gesteld. Het schiep een nieuwe klasse van loonarbeiders zonder bezit en sociale rechten. Het verscherpte de klassenstrijd.

Ofschoon de materiële hulpbronnen der wereld iedereen een menswaardig bestaan zouden kunnen verschaffen, is het kapitalisme niet in staat geweest om in de elementaire levensbehoeften der mensheid te voorzien. Het heeft getoond niet te kunnen functioneren zonder verwoestende crises en massale werkloosheid. Het heeft sociale onzekerheid en scherpe tegenstellingen tussen arm en rijk te voorschijn geroepen. Het heeft geleid tot imperialistische expansie en koloniale uitbuiting, waardoor de conflicten tussen volken en rassen zijn verscherpt. In een aantal landen heeft met behulp van het grootkapitaal het barbarisme van het verleden in de vorm van fascisme en nazisme opnieuw het hoofd opgestoken.

2. Het socialisme ontstond in Europa als een protestbeweging tegen de ingeboren kwalen van het kapitalistische maatschappij-systeem. Omdat de loonarbeiders het meest van het kapitalisme te lijden hadden, ontwikkelde zich het socialisme het eerst als een beweging der loonarbeiders. Meer en meer erkennen ook anderen — boeren en ambachtslieden, kantoorphoneel en kleine middenstand, vertegenwoordigers der vrije beroepen, geleerden en kunstenaars —, dat ook voor hen de toekomst ligt in het socialisme. Het socialisme doet een

beroep op allen, die menen, dat er een einde moet komen aan de uitbuiting van mensen door mensen.

3. Het socialisme streeft er naar de volkeren te bevrijden uit hun afhankelijkheid van een minderheid, die de productiemiddelen bezit of beheerst. Het wil de zeggenschap over het economisch leven leggen in de handen van het gehele volk. Het wil een gemeenschap opbouwen, waarin vrije mensen als gelijken samenwerken.

4. Het socialisme is een machtige factor in de wereldpolitiek geworden. Uit de fase der propaganda is het getreden in de fase der verwerkelijking. In een aantal landen werden de grondslagen reeds gelegd voor een socialistische maatschappij. De kwalen van het kapitalisme zijn daar aan het verdwijnen en nieuwe krachtbronnen komen er in de gemeenschap tot ontwikkeling. De beginselen van het socialisme bewijzen daar hun waarde in de praktijk.

5. In vele landen maakte het ongecontroleerde kapitalisme plaats voor een economie, waarbij de staat ordenend in het economisch leven ingrijpt en waarbij de uitbreiding van het gemeenschapsbezit de invloedssfeer van het private kapitalisme beperkt. De noodzakelijkheid van een plan-economie wordt door steeds meer mensen erkend. Sociale zekerheid en economische democratie worden in toenemende mate verwezenlijkt. Deze ontwikkeling is voor een groot deel het resultaat van de tientallen jaren lange strijd van socialisme en vakbeweging. Overal waar het socialisme sterk is, werden belangrijke stappen gedaan tot de opbouw van een nieuwe sociale orde.

6. Sinds enige jaren beginnen de volken in de onontwikkelde gebieden der wereld het socialisme te erkennen als een waardevolle steun in hun strijd voor nationale vrijheid en voor een hogere levensstandaard. Onder de drang van de verscheidenheid der omstandigheden komen daar verscheiden vormen van democratisch socialisme tot ontwikkeling.

De voornaamste vijanden van het socialisme in deze gebieden zijn de parasitaire uitbuiting door inlandse financiële oligarchieën en de koloniale uitbuiting door buitenlandse kapitalisten. De socialisten strijden er voor politieke en economische democratie, en het levenspeil der brede massa's trachten zij te verheffen door agrarische hervormingen en industrialisatie, door sociale hervormingen, door uitbreiding van het gemeenschapsbezit, door de ontwikkeling van coöperaties op het gebied van productie en consumptie.

7. Terwijl het socialisme over de gehele wereld aan invloed wint, zijn er nieuwe krachten opgekomen, die de ontwikkeling naar vrijheid en sociale gerechtigheid bedreigen. Sinds de bolsjewistische revolutie in Rusland heeft het communisme de internationale arbeidersbeweging gespleten en daardoor de verwezenlijking van het socialisme in vele landen met tientallen jaren vertraagd.

8. De communisten doen ten onrechte een beroep op socialistische tradities. In werkelijkheid hebben zij deze tradities onherkenbaar misvormd. Het communisme is verstard tot een dogmatisme, dat onverenigbaar is met de kritische geest van het marxisme.

9. Terwijl de socialisten trachten door een overwinning van de kapitalistische klassenmaatschappij de vrijheid en de sociale gerechtigheid te verwezenlijken, trachten de communisten de klassentegenstellingen slechts te verscherpen, ten einde de dictatuur te kunnen vestigen van een enkele partij.

10. Het internationale communisme is het instrument van een nieuw imperialisme. Overal waar het de macht in handen kreeg, heeft het de vrijheid vernietigd of de mogelijkheid haar te verkrijgen. Het steunt op een militaristische bureaucratie en een terroristisch politie-apparaat. Het heeft een nieuwe klassenmaatschappij in het leven geroepen met scherpe tegenstellingen in rijkdom en privileges. Dwangarbeid speelt in zijn economie een belangrijke rol.

11. Het democratische socialisme is een internationale beweging, die volstrekt niet een starre gelijkvormigheid der opvattingen vereist. Of socialisten hun socialistische overtuiging afleiden van een marxistische of een andersoortige maatschappij-analyse, of dat zij worden geïnspireerd door religieuze of humanitaire beginselen, allen streven zij naar hetzelfde doel: een maatschappelijke orde van sociale gerechtigheid, hoger levenspeil, geestelijke vrijheid en wereldvrede.

12. De ontwikkeling van techniek en wetenschap heeft de mensheid de mogelijkheid gegeven of om zich zelf te vernietigen of om een voortdurende opgang van haar welzijn te verzekeren. Daarom kan de voortbrenging niet worden overgelaten aan het vrije spel der maatschappelijke krachten. Zij moet planmatig worden geordend. Deze plan-economie moet de fundamentele rechten van de menselijke persoonlijkheid eerbiedigen. Het socialisme streeft naar een verbinding van vrijheid en planning, zowel op nationaal als op internationaal terrein.

13. De verwezenlijking van het socialisme zal niet vanzelf tot stand komen. Dit vergt de persoonlijke inspanning van al zijn aanhangers. In tegenstelling tot de totalitaire systemen, die het volk een passieve rol opleggen, vereist het socialisme voor zijn verwezenlijking de actieve deelneming van het gehele volk. Daarmee wordt het tot democratie in haar hoogste vorm.

I. *Politieke democratie.*

1. De socialisten streven naar de opbouw van een nieuwe gemeenschap, in vrijheid en met democratische middelen.

2. Zonder vrijheid kan geen socialisme bestaan. Het socialisme kan alleen langs democratische weg worden verwezenlijkt, de democratie kan slechts door het socialisme haar voltooiing vinden.

3. Democratie is de regering van het volk, voor het volk, door het volk. Zij waarborgt:

- a. het recht van iedereen op een persoonlijk leven; beschermd tegen ieder willekeurig ingrijpen van de staat;
- b. de politieke vrijheden, zoals vrijheid van meningsuiting, persvrijheid, vrijheid van opvoeding, vrijheid van vereniging en vergadering, stakingsvrijheid en vrijheid van godsdienst;
- c. de volksvertegenwoordiging op grond van vrije, algemeene, gelijke en geheime verkiezingen;
- d. regering door de meerderheid met eerbied voor de rechten der minderheid;
- e. de gelijkheid van alle staatsburgers voor de wet, ongeacht geboorte, geslacht, geloof, taal of ras;
- f. culturele autonomie voor groepen met een eigen taal;
- g. een onafhankelijke rechtspraak: niemand mag aan zijn gewone rechter worden onttrokken; de rechter is alleen aan de wet gebonden.

4. De socialisten hebben steeds gestreden voor de bescherming der mensenrechten. De door de Verenigde Naties aangenomen verklaring over de mensenrechten moet in alle landen worden verwezenlijkt.

5. Democratie veronderstelt het bestaansrecht van meer dan één partij en het recht op oppositie. Niettemin heeft de democratie het recht en de plicht om zich zelf te beschermen tegen hen, die van haar mogelijkheden slechts misbruik maken om haar te vernietigen. De verdediging der politieke democratie is een levensbelang des volks, haar instandhouding is een voorwaarde voor de verwezenlijking der sociale en economische democratie.

6. Een politiek, die gedragen wordt door kapitalistische belangen, is niet in staat die volkskrachten te ontwikkelen en te verenigen, die nodig zijn om de democratie tegen een aanval van het totalitarisme te verdedigen. De demo-

cratie kan slechts met de hulp van de arbeiders worden verdedigd, wier lot met het bestaan der democratie onafscheidelijk is verbonden.

7. De socialisten verklaren zich solidair met alle volken, die lijden onder de dictatuur, fascistisch of communistisch, en die strijden voor hun vrijheid.

8. Iedere dictatuur, waar die ook bestaat, is een gevaar voor de vrijheid van alle volken en daardoor voor de wereldvrede. Iedere uitbuiting van mensen, door dwangarbeid, door schending der elementaire mensenrechten, door privaatkapitalistisch winstbejag of door politieke dictatuur, bedreigt het materiële en morele levensniveau van alle volken.

II. *Economische democratie.*

1. Het socialisme wil boven het kapitalisme uitkomen door een maatschappelijke orde, waarin de belangen der gemeenschap de voorrang hebben boven het streven naar winst. De onmiddellijke economische doeleinden van een socialistische politiek zijn volledige werkgelegenheid, opvoering van de productie, verhoging van de levensstandaard, sociale zekerheid en een rechtvaardige verdeling van inkomen en vermogen.

2. Om deze doeleinden te verwezenlijken is een planmatige productie noodzakelijk, ten dienste van de belangen van het gehele volk.

Een zodanige plan-economie is onverenigbaar met de concentratie der economische macht in de handen van enkelen. Zij vereist een doelmatige democratische contrôle over de economie.

Het democratische socialisme staat derhalve in scherpe tegenstelling tot het monopolistisch kapitalisme, evenals tot iedere vorm van totalitaire plan-economie, omdat deze economische organisatievormen de publieke contrôle over de voortbrenging en een rechtvaardige verdeling harer producten uitschakelen.

3. Socialistische planning kan langs verschillende wegen bereikt worden. De structuur van ieder land moet beslissen over de omvang van het gemeenschapsbezit en de vormen van planning, die moeten worden toegepast.

4. Gemeenschapsbezit kan tot stand komen door de nationalisatie van privaatkapitalistische concerns en ondernemingen, door de oprichting van nieuwe publieke concerns en van gemeente- of streekbedrijven, door coöperaties op het gebied van productie en consumptie.

Deze verschillende vormen van gemeenschapsbezit zijn geen doel in zich zelf. Zij dienen als een middel om de basis-industrieën, waarvan leven en welzijn der gemeenschap afhankelijk zijn, onder publieke contrôle te plaatsen, om de rationalisering van achterlijke industrieën te bevorderen of om te voorkomen, dat het volk wordt uitgebuit door kapitalistische monopolies en kartels.

5 Een socialistische plan-economie vereist niet het gemeenschapsbezit van alle productiemiddelen. Zij is verenigbaar met het bestaan van particuliere eigendom op belangrijke gebieden, zo bijvoorbeeld op het gebied van de landbouw, van ambacht en kleinhandel, van kleine en middelgrote industrie. Misbruik van economische macht door particuliere bezitters moet door de staat worden voorkomen. De staat zal hen bijstaan om in het algemene kader der plan-economie bij te dragen tot de opvoering van de productie en de verhoging van het levenspeil des volks.

6. De vakverenigingen en de organisaties van producenten en consumenten zijn onmisbare elementen in een democratische maatschappij. Zij mogen noch ontaarden tot het werktuig van een centrale bureaucratie noch tot een star standensysteem. Deze maatschappelijke organisaties zullen aan de verwezenlijking der economische politiek meewerken, zonder dat de constitutionele rechten van het parlement worden aangetast.

7. Socialistische plan-economie betekent niet, dat alle economische beslissingen worden genomen door de regering of de centrale administratie. De economische macht zal gedecentraliseerd worden, overal waar dit met de doeleinden der plan-economie verenigbaar is.

8. Hetzij door hun organisaties, hetzij door individuele initiatieven zullen alle staatsburgers actief aan het productieproces meewerken, ten einde daardoor het ontstaan van een bureaucratie, zowel in de publieke als in de private sector, te voorkomen. De democratische medewerking der arbeiders in de leiding der industrieën moet worden gewaarborgd.

9. Het democratische socialisme verruimt de individuele vrijheid op de grondslag van economische en sociale zekerheid en van een groeiende welvaart.

III. *Sociale democratie en culturele vooruitgang.*

1. Het hoofdmotief van het kapitalisme is het particuliere winstbejag, het hoofdmotief van het socialisme is de voorziening in de menselijke behoeften.

2. De voorziening in de elementaire menselijke behoeften vormt de eerste eis bij de verdeling der productiegoederen. Dit moet de aandrift van de enkeling tot een zo hoog mogelijke arbeidsprestatie niet in de weg staan. De socialisten beschouwen de aanspraak van de enkeling op een beloning, die in overeenstemming is met zijn prestatie, als vanzelfsprekend. Zij geloven, dat ook andere factoren de arbeidzaamheid vergroten, zoals de voldoening over de goede arbeidsprestatie, de solidariteit en de gemeenschapszin, die kunnen worden versterkt, wanneer mensen voor een gemeenschappelijk belang werkzaam zijn.

3. Het democratisch socialisme staat niet alleen op de bres voor de politieke, maar ook voor de economische en sociale grondrechten. Daartoe behoren onder andere:

het recht op arbeid;

het recht op geneeskundige hulp en moederschapzorg;

het recht op vrije tijd;

het recht op sociale zekerheid in ouderdom, werkloosheid en invaliditeit;

het recht der kinderen op kinderbescherming en het recht der jeugd op een opleiding, die overeenstemt met de individuele begaafdheden;

het recht op passende woongelegenheid.

4. De socialisten strijden voor de opheffing van alle wettelijke, maatschappelijke en politieke discriminaties tussen man en vrouw, tussen sociale groepen, tussen stad en platteland, tussen streken en tussen rassen.

5. Het democratisch socialisme wil beduidend meer bereiken dan een nieuwe sociale en economische orde. Sociale en economische vooruitgang vindt haar morele rechtvaardiging in de mate, waarin zij de bevrijding en de ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid dient.

6. Het democratisch socialisme bestrijdt het kapitalisme niet alleen, omdat dit economisch ontoereikend is en het de brede massa's bedreigt met materiële nood, maar bovenal, omdat het kapitalisme in de massa's het besef van gerechtigheid schendt. Het verwerpt ieder totalitair systeem, omdat dit de waardigheid der mensen aantast.

7. Het democratisch socialisme strijdt voor de bevrijding van de mens van alle vrees en zorg, die met iedere vorm van politieke en maatschappelijke onzekerheid is verbonden.

Deze bevrijding opent de weg tot de geestelijke ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid, die zich van haar verantwoordelijkheid bewust is en die open staat voor culturele ontwikkeling.

Het democratisch socialisme is voor deze culturele ontwikkeling een machtige drijfkracht.

8. Het socialisme wil aan de mensen de middelen van kunst en wetenschap ter beschikking stellen, die hun toegang geven tot hogere culturele ontwikkeling. Het ondersteunt alle strevingen en scheppingen van de menselijke geest. De schatten van kunst en wetenschap, die de menselijke geest in vele eeuwen geschapen heeft, moeten toegankelijk worden gemaakt voor allen.

IV. *Internationale democratie.*

1. Het democratisch socialisme is van het begin af een internationale beweging geweest.

2. Het democratisch socialisme is internationaal, omdat het streeft naar de bevrijding van alle mensen van iedere economische, geestelijke en politieke onderdrukking.

3. Het democratisch socialisme is internationaal, omdat het overtuigd is, dat geen volk afzonderlijk duurzame oplossingen kan vinden voor zijn sociale en economische vraagstukken.

4. Het is noodzakelijk om boven het systeem der onbeperkte nationale soevereiniteit uit te komen.

5. De nieuwe wereldorde, waarnaar de socialisten streven, kan alleen vruchtbaar en vreedzaam tot stand komen, op grondslag van vrijwillige samenwerking tussen de volken. Dit vereist een uitbreiding van de democratie tot het internationale terrein, onder een internationale rechtsorde, die de vrijheid der volken en mensenrechten waarborgt.

6. Het democratisch socialisme beschouwt de oprichting van de Organisatie der Verenigde Naties als een belangrijke stap op de weg naar een internationale gemeenschap. Het is van mening, dat de beginselen van het handvest der Verenigde Naties strikt moeten worden toegepast.

7. Het democratisch socialisme bestrijdt iedere vorm van imperialisme. Het strijdt tegen de onderdrukking en de uitbuiting van welk volk dan ook.

8. Een negatief anti-imperialisme is onvoldoende. In uitgestrekte gebieden van de wereld leven miljoenen mensen, die worden gekweld door bittere armoede, ziekte en onwetendheid. Armoede in één deel van de wereld is een bedreiging voor de voorspoed van andere delen. Armoede remt de ontwikkeling tot demo-

cratie. Democratie, welvaart en vrede eisen een nieuwe verdeling van de rijkdommen der wereld en een opvoering van de productiviteit in de onontwikkelde gebieden. Alle volken hebben belang bij de verhoging van het materiële en culturele levenspeil in deze gebieden. Het democratisch socialisme moet een stuwkracht zijn voor de sociale, economische en culturele ontwikkeling van deze gebieden, opdat zij niet aan nieuwe vormen van onderdrukking ten offer vallen.

9. Het democratisch socialisme beschouwt de instandhouding van de wereldvrede als de meest brandende opgave van deze tijd. De vrede kan alleen door een systeem van collectieve veiligheid worden gewaarborgd. Dit systeem is de voorwaarde voor een internationale vermindering der bewapening.

10. De strijd voor de instandhouding van de vrede is onafscheidelijk verbonden met de strijd voor de vrijheid. Het is de bedreiging van de onafhankelijkheid van vrije volken, waarin het grootste oorlogsgevaar van onze tijd is gelegen. De socialisten strijden voor een wereld van vrede en vrijheid, voor een wereld, waarin geen uitbuiting en onderdrukking meer zal zijn van mensen door mensen en van volken door volken, voor een wereld, waarin de ontplooiing van de individuele persoonlijkheid de grondslag vormt voor de vruchtbare ontwikkeling van gans de mensheid.

De socialisten doen een beroep op de solidariteit van alle arbeidende mensen in de strijd om deze grote doeleinden te verwezenlijken.

Bijlage C

EEN SOCIALISTISCHE POLITIEK VOOR DE ONONTWIKKELDE GEBIEDEN

*Resolutie, aangenomen op het Congres van de Socialistische
Internationale te Milaan van 17—21 October 1952.*

BEGINSELVERKLARING

Inleiding

1. De Socialistische Internationale stelt zich ten doel de bevrijding van alle mensen van economische, geestelijke en politieke slavernij, en de totstandkoming van een wereldgemeenschap, gegrondvest op de beginselen van vrijheid en gelijkheid en vrijwillige samenwerking tussen vrije volkeren.

De Socialistische Internationale streeft naar vrijheid voor alle naties. Zij verwerpt iedere vorm van rassendiscriminatie en ieder stelsel, dat de wereld verdeelt in meerwaardige of minderwaardige naties.

2. Tot dit doel streeft zij naar de totstandkoming in ieder land van gelijkwaardig staatsburgerschap en democratische instellingen, waardoor de politieke vrijheid en het economisch welzijn van alle volkeren worden gehandhaafd en vergroot.

De Internationale tracht tussen de landen verbindingen tot stand te brengen, die de fundamentele eenheid van de gehele mensheid tot uitdrukking brengen en die de rechtmatige aanspraken van alle volkeren op volledige en vrije levensontplooiing erkennen. Zij erkent de waarde der verschillende vormen van cultuur en tracht de menselijke waardigheid in alle landen te bevorderen.

3. De Socialistische Internationale verwerpt daarom zonder enig voorbehoud iedere vorm van kapitalistisch imperialisme, dat volkeren gevangen houdt in de ketenen van politieke overheersing en economische uitbuiting en dat gevoed wordt door de afschuwelijke waan van de rassensuperioriteit.

Zij verwerpt eveneens de tirannie, die het communistische imperialisme de volkeren der wereld tracht op te leggen. De onderdrukking en uitbuiting van ieder volk, welke ideologische rechtvaardiging hiervoor ook wordt gezocht, is in volkomen tegenstelling tot de beginselen van het democratische socialisme.

4. De Socialistische Internationale erkent het ontwaken van nationaal zelfbewustzijn als een fase van de emancipatie der volken. De communistische propaganda tracht de wereld te verdelen door de nationale bezieling voor haar eigen doeleinden te benutten. De socialisten veroordelen chauvinistisch nationalisme, omdat dit een miskennis betekent van de internationale solidariteit. Zij beschouwen de ontwikkeling van het democratisch socialisme als een onontbeerlijke voorwaarde voor de bevrediging van oprechte nationale verlangens in het kader van een internationale gemeenschap.

5. De socialisten hebben waardering voor de vrijheidsbewegingen der afhankelijke gebieden. Zij streven er naar zo spoedig mogelijk de voorwaarden te scheppen, waaronder volledig zelfbestuur kan worden verwezenlijkt. De politieke vrijheid en sociale en economische vooruitgang van de afhankelijke gebieden

zijn voor de socialisten van gelijk en allesoverheersend belang; zij trachten achterlijkheid te bestrijden en niet uit te buiten, ten einde alle vormen van kolonialisme te doen verdwijnen en niet de baten te trekken van de afhankelijkheid van een ander land.

6. In hun strijd om volledig zelfbestuur tot stand te brengen voor de afhankelijke gebieden, moeten de socialisten, zowel als de betreffende regeringen, de nodige aandacht wijden aan de wederzijds groeiende betrekkingen tussen de verschillende naties, ten einde tot vreedzame samenwerking tussen de vrije volken te komen.

7. Een groot deel van de wereldbevolking heeft nog steeds te lijden van periodieke hongersnood, grote armoede, analfabetisme en ziekten. Het gebruik van primitieve landbouwtechniek voor gronden, die steeds meer uitgeput raken, brengt de opbrengst terug tot de bestaansgrens. In vele onderontwikkelde gebieden wordt deze toestand verergerd door een zo snelle toename van de bevolking, dat de ontwikkeling van nieuwe productiebronnen niet voldoende is om het levenspeil op te voeren. Deze onmenselijke toestanden zijn onverenigbaar met het socialistisch beginsel van gelijkheid van kansen voor individu en gemeenschap. Zij vormen een ernstige belemmering voor de ontwikkeling van universele democratie en menselijke vooruitgang. Zij zijn een moreel en economisch gevaar voor ons allen. Zij zijn een bedreiging van de vrede. Zij zijn een uitdaging voor ons als socialisten.

8. Voor alle volken is het van het grootste belang dat het materiële en culturele peil van de onderontwikkelde gebieden wordt verhoogd. Democratie, welvaart en vrede vereisen een volledig gebruik maken van de natuurlijke hulpbronnen, vergroting van de productiviteit van de onderontwikkelde gebieden en herverdeling van het totale wereldinkomen, ten einde het verschil tussen het levenspeil in de verschillende delen van de wereld te doen verdwijnen.

9. De Socialistische Internationale streeft daarom naar het vrijwillig aanvaarden door alle volkeren ter wereld van een Wereld Plan voor Wederzijdse Hulp, dat een allesomvattende bestrijding zou vormen van de nood, waar deze ook heerst, en die de actieve uitdrukking zou zijn van de internationale solidariteit van de arbeidersklasse over de gehele wereld.

I. De taak der socialisten in de onderontwikkelde gebieden.

1. De volkeren in de onderontwikkelde gebieden worden zich meer en meer bewust van hun armoede. Toch nemen nog te veel van de inwoners van de meeste dezer gebieden een houding van berusting hier tegenover aan. Uit onwetendheid keren zij zich soms tegen nieuwe denkbeelden en technische hulpmiddelen, die hun levenspeil zouden kunnen verbeteren. Daarom zal ontwikkeling onder alle lagen moeten worden verbreid. De juiste psychologische sfeer moet worden geschapen, waarin de economische en sociale ontwikkeling kan voortgaan. Socialisten zullen het vertrouwen moeten winnen en de medewerking van de massa in hun landen om onverschilligheid en onwetendheid te overwinnen.

2. Wil de economische ontwikkeling voortgang hebben, dan moeten de volkeren niet alleen vooruitgang wensen; hun sociale, economische, wettelijke en politieke instellingen moeten hiertoe geschikt zijn. Belangrijke veranderingen zullen hier-

toe nodig zijn. Economische verhoudingen, die het individu beroven van de opbrengst van zijn arbeid, zullen moeten ophouden te bestaan. Kastebepalingen moeten worden afgeschaft. Wettelijke en politieke systemen, die de macht concentreren in handen van een kleine groep, die zich ten doel stelt haar eigen rijkdom en voorrechten te handhaven, moeten worden afgeschaft.

Onder reactionnaire, zelfzuchtige of corrupte leiders blijft de bevolking onverschillig en lusteloos en haar noden vormen een vruchtbare grondslag voor elke ideologie, die hun beloften doet, hoe bedrieglijk ook, van wegen die tot verbetering van het levenspeil leiden. Wanneer zij krachtige en eerlijke leiders hebben, kunnen de volken beziel worden met geestdrift voor de menselijke vooruitgang. De socialisten in de onderontwikkelde gebieden streven er naar deze stuwende leiding tot stand te brengen.

3. Volledige economische ontwikkeling, die het levenspeil van de noodlijdende massa zal verhogen, kan niet tot stand worden gebracht door enige vorm van kapitalisme, maar uitsluitend door socialistische planpolitiek. Een politiek, die gegrondest is op de beginselen van het socialisme, vormt het wezen van deze taak. Bij een dergelijke politiek moet ook aandacht worden besteed aan de vraagstukken van de groei der bevolking en de emigratie, die verdere bestudering nodig hebben.

4. De socialisten in de onderontwikkelde gebieden streven er naar regeringen tot stand te brengen, die overtuigd zijn van de noodzaak van agrarische hervormingen. Herverkaveling van de grond is van essentieel belang in vele landen, waar de levensstandaard en de productiecapaciteit laag zijn en waar een groot deel van de arbeidskrachten in de landbouw werkt. Daarom verwachten de socialisten van de regeringen der onderontwikkelde landen dat zij de nodige wetgevende maatregelen zullen treffen om het agrarische feodalisme af te schaffen, dat zij waar nodig een stelsel van boeren, die eigenaar van hun grond zijn, zullen ontwerpen, en de pachters het gebruik van de grond zullen waarborgen en een rechtmatig aandeel van de vergrote opbrengst van hun arbeid. Dit zou hen er toe brengen om te investeren in nieuwe ondernemingen, om verbeterde landbouwmethoden in te voeren, om intensieve pogingen aan te wenden om de productie te vergroten en op deze wijze de levensstandaard te verhogen. Ten slotte zal braak liggend land in cultuur moeten worden gebracht.

5. Socialisten zoeken naar middelen, die de landbouwers faciliteiten zullen verschaffen voor het lenen van de fondsen, die nodig zijn om hun werk te doen met voldoende uitrusting en zonder een zware schuldenlast. Zij bevorderen het invoeren van een agrarische organisatie, die de opbrengst zo hoog mogelijk zal opvoeren, en de oprichting van geschikte coöperatieve organisaties.

6. Socialisten streven naar ontwikkelingsprogramma's, die de binnenlandse industrie in landbouwstaten een verbeterde uitrusting en meer moderne techniek zal brengen, zowel wat productie als organisatie betreft, hetgeen zal leiden, waar dit gewenst is, tot de stichting van industrieën die planmatig worden geleid. Zij steunen elke actie, die de noodzakelijke toevloeiing van kapitaal naar deze landen kan bevorderen, onder voorwaarde dat er een volledige waarborg is tegen imperialisme in welke vorm ook.

7. Socialisten steunen de uitbreiding van arbeidswetgeving en industriële regelingen ten einde de uitbuiting van arbeidskrachten overal ter wereld te voorkomen. Zij bevorderen de vakopleiding op elk niveau.

8. Socialisten streven er naar om doeltreffende en betrouwbare regerings-apparaten tot stand te brengen met behoorlijke technische en administratieve diensten, die alle van groot belang zijn voor doeltreffende economische plan-politiek.

De ontwikkeling van de onderontwikkelde gebieden is niet alleen afhankelijk van het optreden der regeringen, maar ook van het initiatief van personen, ge-meenschappen en vrijwillige bewegingen.

Daarom trachten de socialisten te bevorderen, dat de volkeren zich zelf helpen, zij trachten socialistische partijen te organiseren, vrije vakbonden op te bouwen en te versterken, evenals boerenorganisaties en allerlei vormen van coöperatieve ondernemingen, en op te wekken tot uitbouw der gemeenschap.

9. De socialisten streven naar een evenwichtige economie, die aangepast is aan de behoeften der volkeren en aan de eisen, die een zich uitbreidende wereld-economie stelt, welke geleidelijk zal voeren tot welvaart voor de werkende mens overal ter wereld.

II. *De taak der socialisten in de meerontwikkelde landen.*

1. De socialisten menen dat de uitbanning van bittere armoede over de gehele wereld, evenzeer deel uitmaakt van de morele verantwoordelijkheid van de volkeren der meerontwikkelde landen, als van hen die leven in minderontwikkelde gebieden.

2. Zij erkennen, dat het van groot belang is voor de zaak van vrijheid en men-selijkheid over de gehele wereld, dat de veelomvattende economische en sociale veranderingen, die nodig zijn om een behoorlijk levenspeil te scheppen voor de noodlijdende miljoenen, worden aangepakt in samenwerking met de meer ont-wikkelde naties van de vrije wereld. Financiële hulp van deze landen is nodig, omdat de mate van kapitaalvorming in de onderontwikkelde gebieden geheel onvoldoende is om een snelle economische ontwikkeling en sociale vooruitgang te kunnen steunen.

3. De onderontwikkelde gebieden hebben allerlei vormen van investering nodig. Een deel van deze beleggingen zal geen direct rendement opleveren en zal moeten worden verkregen uit de algemene inkomsten van de betreffende landen of uit steun van buitenaf in de vorm van schenkingen. Deze investeringen zullen het peil van gezondheid en onderwijs verhogen en de technische werking der regeringsorganen verbeteren. De onderontwikkelde gebieden hebben hospitalen, apotheken en verbeterde huisvesting nodig. Zij hebben scholen nodig, technische hogescholen en vakscholen. Investering is ook nodig voor wetenschappelijk onderzoek en voor statistische en andere diensten, zonder welke planmatige ontwikkeling niet mogelijk is.

4. Hiertoe is verder nodig investering op lange termijn in belangrijke transport- en verkeersmiddelen, voor de ontwikkeling van elektrische krachtstations, voor irrigatieplannen, voor de verzorging van de grond en nog veel meer soortgelijke openbare werken.

5. De onderontwikkelde gebieden hebben ook investering nodig in de finan-cieel wel rendabele sectoren van hun economie: in de landbouw, de visserij, de exploitatie van bodemschatten en voor grondstoffen producerende en verwerken-de industrieën.

6. Een dergelijke ontwikkeling kan niet tot stand worden gebracht zonder een belangrijke toeneming van het aantal bekwame ambtenaren, die zijn toegewijd aan het algemeen belang, zonder bedrijfsleiders en technici. De socialisten in de meerontwikkelde gebieden trachten de activiteit van de regeringen te stimuleren om aan deze dringende behoeften van de onderontwikkelde gebieden tegemoet te komen door hun technische hulp en financiële bijstand te verlenen. Zij dringen aan op internationale samenwerking als aanvulling van hun pogingen tot het volbrengen van deze doelstellingen.

7. De socialisten verwerpen plannen, die alleen in het belang zijn van de enge belangen op korte termijn van industriële landen en die in strijd zijn met de fundamentele beginselen van gelijkheid in de verhouding tussen verschillende volken. Zij verwerpen een houding van superioriteit tegenover minderbedeelde volken en trachten een volkomen nieuwe verhouding tot stand te brengen, die gegrondvest is op wederzijds respect en samenwerking ten einde te voorzien in de gemeenschappelijke economische behoeften.

8. Er moet onmiddellijk hulp worden verleend ten aanzien van zich steeds opnieuw voordoende problemen zoals hongersnood. Hulp op lange termijn door middel van investeringen moet worden ondersteund om de onderontwikkelde gebieden een gestadige verbetering van de gemiddelde levensstandaard, een rechtvaardiger verdeling van het nationale inkomen, grotere zekerheid voor de armste inwoners, de grootst mogelijke stabilisatie van de economie en vergroting van de productie te waarborgen.

9. Het is voor alles de taak der socialisten om de publieke opinie gunstig te beïnvloeden ten aanzien van actieve deelneming aan een program van steun aan de onderontwikkelde gebieden, zelfs wanneer deze poging offers zou vragen van de volkeren in de meerontwikkelde landen.

III. *Een internationaal plan voor wederzijdse hulpverlening.*

1. De Socialistische Internationale doet een beroep op alle socialisten ter wereld om zich aaneen te sluiten in oprechte en onmiddellijke ondersteuning van een internationaal plan voor wederzijdse hulpverlening.

2. Het internationale ontwikkelingsplan zou drie soorten programma's moeten omvatten: een algemeen program voor de gehele wereld, regionale programs en bilaterale programs. Hiermede zouden de behoeften tot ontwikkeling van alle achtergebleven gebieden onder het oog worden gezien.

3. Het algemene wereldprogram zou een gezamenlijke inspanning zijn voor het verstrekken van steun en bijstand uit een algemeen fonds, en voor het stichten van een algemeen ontwikkelingsfonds. De allereerst nodige aanvoer van voedsel, medicamenten en uitrusting, zou volgens dit algemene program moeten worden georganiseerd, omdat alleen wanneer men een overzicht heeft van de beschikbare voorraden en de behoeften van een groot aantal landen, men tot een rechtvaardige verdeling kan komen en het eerst voorzien in de meest dringende behoeften. De sociale vooruitgang, zoals gezondheidsdienst en onderwijs, en hulp in technische aangelegenheden, zou ook zoveel mogelijk moeten worden georganiseerd in het kader van het algemeen program, ten einde een zo economisch mogelijk gebruik te maken van de beschikbare deskundigen, en de resultaten van onderzoekingen op allerlei gebieden zo uitgebreid mogelijk toe te passen.

4. Regionale programs zullen die programs zijn, volgens welke een aantal steunverlenende landen samenwerken voor de hulpverlening aan een gebied dat bestaat uit verschillende ontvangende landen, waarbij zij gezamenlijk belang hebben.
5. Bilaterale programs zouden de hulp omvatten van het ene land aan het andere, met inbegrip van steun van landen aan de met hen verbonden overzeese gebieden.
6. Alle landen zouden moeten worden uitgenodigd om mee te werken aan de voorbereiding en uitvoering van dit program. De bijdragen van de landen, die steun verlenen, zouden moeten worden vastgesteld volgens een vaste grondslag, waarbij rekening wordt gehouden met hun mogelijkheden en hun bijdragen aan andere programs. Zodra de internationale toestand de verlaging van de defensie-uitgaven toelaat, kunnen deze bijdragen worden verhoogd. Bestaande hulp-programs moeten worden gehandhaafd en uitgebreid. Passende maatregelen moeten worden genomen om gelijktijdig het probleem van de betalingsbalans tussen Europa en het dollargebied enerzijds en de economische vraagstukken van de onderontwikkelde gebieden anderzijds tot oplossing te brengen.
7. Om het Internationale ontwikkelingsplan zo doeltreffend mogelijk te maken, om overlapping te voorkomen en om de juiste volgorde vast te stellen met betrekking tot de urgentie van elk onderdeel, moeten de drie soorten programs worden gecoördineerd.
8. Voor het ontwerpen en uitvoeren van deze programs zijn leidinggevende organen nodig. Bestaande organen, zoals de Internationale Herstelbank, de Technische Hulpverlening, de Internationale Arbeidsorganisatie en andere gespecialiseerde organisaties van de Verenigde Naties, zullen nuttige diensten kunnen bewijzen en de oprichting van nieuwe organen kan nodig blijken.
9. Door een allesomvattende inspanning op alle drie de genoemde gebieden kunnen de volkeren, die thans in afschuwelijke armoede leven in de onderontwikkelde gebieden der wereld, worden verlost uit hun nood. Een nieuw tijdperk van internationale samenwerking en eensgezindheid kan worden ingeluid. De internationale economie zal een stevige grondslag krijgen. De democratie zal worden versterkt en uitgebreid over de gehele wereld. De mensheid zal een stap nader worden gebracht tot de samenwerkende gemeenschap van vrije en gelijkwaardige volkeren: het doel van het socialistisch streven.

Bijlage D

DE SOCIALISTISCHE INTERNATIONALE EN DE VERENIGDE NATIES

Resolutie aangenomen op het Congres van de Socialistische Internationale van 17—21 October te Milaan.

1. De Socialistische Internationale is van mening, dat de Verenigde Naties de belangrijkste organisatie is voor het tot oplossing brengen van internationale conflicten, het handhaven van de vrede en de ontwikkeling van de internationale samenwerking.
2. In de Verenigde Naties zijn immers de afgevaardigden verenigd van de meeste landen ter wereld voor het onderzoeken en bespreken van hun politieke, economische en verdere betrekkingen.
3. Er werd in de V.N. reeds een aantal besluiten genomen, die praktische resultaten hebben gehad.
4. De Socialistische Internationale is overtuigd dat de V.N. nog sterker zal zijn wanneer het een universele organisatie wordt, die alle landen omvat, niettegenstaande verschillen in economische en politieke systemen, op voorwaarde dat zij voldoen aan de voorschriften van artikel 4 van het Handvest, en als alle aangesloten staten bereid zijn aan de V.N. alle geschillen voor te leggen, die de vrede in gevaar kunnen brengen, en de beslissingen en raadgevingen van de V.N. opvolgen.
5. De Socialistische Internationale verzoekt de V.N. om methoden en procedures uit te werken, die steeds zullen waarborgen dat internationale twistpunten op zo kort mogelijke termijn worden geregeld, door verzoening, bemiddeling en goede diensten.
6. Met het oog echter op de mogelijkheid van een plotselinge daad van agressie, beveelt de Socialistische Internationale de stichting van een stelsel van collectieve veiligheid aan, dat als agressor zal aanwijzen het land, dat weigert om een geschil te onderwerpen aan arbitrage, terwijl iedere aangesloten staat over een militaire macht moet beschikken, die indien nodig, bereid moet zijn deel te nemen aan elke collectieve actie waartoe door de V.N. wordt besloten.
7. Om doeltreffend te kunnen werken houdt het stelsel van collectieve veiligheid verder in: vermindering van bewapening, welke in gemeenschappelijk overleg tot stand komt. Daarom dringt de Socialistische Internationale aan op het voortzetten van de pogingen om onder internationale controle te komen tot vermindering en evenwichtige verdeling der bewapening.
8. De Socialistische Internationale legt er de nadruk op dat, in overeenstemming met het Handvest, de politiek der V.N. ten aanzien van de volkeren die geen zelfbestuur hebben, gericht moet zijn op het bereiken van politieke onafhankelijkheid voor deze landen op vreedzame wijze. De Internationale keert zich tegen iedere poging om een dergelijke politiek op te offeren aan economische of strategische belangen.

9. De Socialistische Internationale beschouwt het als één van de belangrijkste taken van de V.N. om hulp te verlenen aan de minderontwikkelde gebieden. In feite is de economische, sociale en politieke ontwikkeling van de onderontwikkelde gebieden één van de belangrijkste, misschien zelfs het belangrijkste vraagstuk ter wereld op dit ogenblik.

10. De Socialistische Internationale, die zich ten doel stelt de omvorming van de V.N. tot een organisatie waarin landen, die afstand doen van een deel van hun soevereine rechten, hun onderlinge betrekkingen onderwerpen aan internationaal recht, als begin van een wereldregering, verzoekt de V.N. de voorwaarden te scheppen, die afschaffing van het veto mogelijk maken. Zij verklaart voorstandster te zijn van iedere inperking van het veto-recht en vooral van de afschaffing van dit recht met betrekking tot de toelating van nieuwe leden — bijvoorbeeld in het geval van Italië, aan de toelating waarvan Rusland volgens een vredesverdrag verplicht was steun te verlenen.

11. In het geval China, een land dat reeds lid is van de V.N., is het niet mogelijk gebleken tot overeenstemming te komen over de vertegenwoordiging van de Peking-regering, welke tegen de V.N.-strijdkrachten vecht in Korea. Maar de Socialistische Internationale is van mening, dat een groep van honderden miljoenen mensen niet voor onbepaalde tijd buiten de internationale gemeenschap kan worden gehouden. Voor alles is het aan de Peking-regering om gunstige omstandigheden te scheppen voor haar erkenning door de V.N.

12. Het is van het allergrootste belang, dat de financiële middelen die ter beschikking van de V.N. en de speciale organen daarvan worden gesteld, voldoende zijn om hen in staat te stellen hun taak te volbrengen. Het is niet minder belangrijk om de werkwijze van deze internationale organen te verbeteren, ten einde verspilling, nodeloze inspanning en dubbel werk te voorkomen.

13. De nodige maatregelen moeten worden genomen om publieke belangstelling te wekken voor het werk van de V.N. en de bijzondere organen en om het publiek meer bekend te maken met de doelstellingen en resultaten. Vertegenwoordigers van volksvertegenwoordigingen, vakbonden en andere democratische organen moeten worden uitgenodigd om in meerdere mate aan het werk van de V.N. en haar organen deel te nemen en hiervoor mede verantwoordelijkheid te dragen. Alles moet in het werk worden gesteld om de bijdrage van de niet-ambtelijke organisaties meer doeltreffend te maken. De informatiedienst betreffende de V.N. en de gespecialiseerde organisaties moet worden uitgebreid.

RESOLUTIE

BETREFFENDE DE EUROPESE EENHEID

1. Economische, sociale en politieke eenheid.

1. Het Internationale Socialisme zal met alle middelen die het ten dienste staan streven naar de totstandkoming van een zo nauw en doeltreffend mogelijke aansluiting van alle Europese democratieën in een zo ruim mogelijk kader.

2. De Internationale verzoekt alle socialistische partijen hun pogingen in deze richting te versterken, en wijst er daarbij op dat hun eerste doel steeds moet zijn de verbetering van de geestelijke en materiële omstandigheden van de arbeidersklasse, de versterking van haar burgerlijke en politieke rechten, ten einde te komen tot volledige werkgelegenheid en tot vreedzame betrekkingen tussen de volkeren. De Internationale legt er de nadruk op, dat het optreden van de partijen binnen Europa altijd in overeenstemming moet zijn met de algemene doelstellingen van een socialistische politiek.

3. De Kolen- en Staalgemeenschap kan vanuit socialistisch gezichtspunt zeer belangrijke gevolgen hebben. De Internationale adviseert alle partijen om grote aandacht te wijden aan de perspectieven die zich in dit opzicht reeds in grote lijnen aftekenen, voornamelijk met betrekking tot de toepassing van de grondbeginselen der gemeenschap ook op andere belangrijke productie- en levensgebieden.

4. De Internationale sluit zich aan bij het rapport dat is opgesteld door de studie-commissie voor de Europese eenheid uit haar midden, en door de deskundigencommissies, ten aanzien van de stappen die gedaan moeten worden, opdat de Kolen- en Staalgemeenschap haar doel zal kunnen bereiken ten bate van het algemeen belang.

5. De Kolen- en Staalgemeenschap en de plannen voor andere soortgelijke organen die thans worden uitgewerkt, hebben het vraagstuk van de instelling van een politieke gemeenschap met reële, maar beperkte bevoegdheid dringend naar voren gebracht. De Internationale draagt de studie-commissie voor de Europese Eenheid op, om in overleg met de socialistische fractie te Straatsburg, de voorwaarden vast te stellen waaraan zulk een gezagsorgaan vanuit socialistisch gezichtspunt zou moeten voldoen. De Studie-commissie zal over dit ontwerp verslag uitbrengen aan het Bureau.

6. De Internationale is van mening, dat in ieder geval het bestaan van een bovennationaal gezagsorgaan en van organen met beperkte bevoegdheden niet mag leiden tot het verbreken of verzwakken van de verbindingen die bestaan tussen de Europese landen, die de integratie hebben aanvaard, en degenen die er buiten zijn gebleven.

7. De Internationale stemt in met het optreden van de socialistische fractie te Straatsburg, welke eenstemmig iedere poging van de hand wees om de zes Europese landen die deelnemen aan de huidige en toekomstige integratie te scheiden van Groot Brittannië en de Scandinavische landen. Zij verenigt zich ermede, dat de socialistische groep te Straatsburg voorstellen heeft gedaan of ondersteund, die kunnen leiden tot de totstandkoming van een nauwe verbinding tussen alle bijzondere organen en die landen van de Raad van Europa, die geen deel uitmaken van deze gemeenschap.

II. Eenheid als waarborg voor de veiligheid.

1. Onder verwerping van iedere gedachte aan een preventieve oorlog en een politiek van macht die een vergelijk zou uitsluiten, zijn de socialistische partijen van mening, dat iedere bedreiging van één der vrije naties een bedreiging voor allen betekent in Europa en in de gehele wereld. Daarom is het nodig dat alle vrije landen hun verdediging versterken. Herbewapening is echter niet voldoende om het gevaar van een conflict te voorkomen. Tegelijkertijd, zo menen de socialistische partijen, is een politiek van goede wil onontbeerlijk.

2. De Socialistische Internationale doet een beroep op de vier bezettende machten van Duitsland, hun pogingen te verdubbelen om te komen tot een viermogendheden-conferentie met het doel de Westelijke en de Oostelijke zones van Duitsland te herenigen onder één regering, op de grondslag van volkomen vrije verkiezingen onder internationale controle in geheel Duitsland.

3. De gemeenschappelijke verdediging heeft niet alleen een militair, maar ook een financieel-economisch en een sociaal karakter. Die landen welke deelnemen aan de gemeenschappelijke verdediging moeten de maatregelen treffen welke nodig zijn voor het vaststellen van de bewapeningsprogramma's op internationale grondslag en in gemeenschappelijk overleg.

4. De socialistische partijen zijn vastbesloten de verdediging der vrije landen te versterken. De socialistische partijen van de landen die zich hebben aangesloten bij het Atlantisch Pact zullen medewerken aan de spoedige totstandkoming van een ware Atlantische Gemeenschap, die niet uitsluitend van militaire, maar tevens van economische en politieke aard is.

5. De Internationale neemt er kennis van, dat de Duitse Sociaal-Democratische Partij op haar onlangs gehouden partijcongres vaststelde, dat Duitsland deel zou moeten nemen aan de collectieve veiligheid, onder de volgende drie voorwaarden, dat het systeem van de beveiliging doeltreffend zou zijn, dat het zou zijn gebaseerd op gelijke kansen en gelijke risico's en dat het de eenwording van Duitsland niet in de weg staat.

6. Ten aanzien van het verdrag over de Europese Defensie Gemeenschap, dat ondertekend werd, maar nog niet geratificeerd, adviseert de Internationale de socialistische partijen om nauw contact met elkaar te onderhouden over deze aangelegenheid, om inlichtingen uit te wisselen over hun verschillende standpunten en om alles in het werk te stellen om tot een gemeenschappelijke politiek te komen.

III. De rol en werkwijze van de Kolen- en Staalgemeenschap.

De oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal brengt mee dat de Socialistische Internationale haar houding tegenover de nieuwe situatie in Europa moet bepalen. Zij moet vooral letten op de betekenis van de politieke, economische en sociale factoren, waardoor de toekomst van deze Gemeenschap zal worden bepaald.

1. Vanaf dit ogenblik zal onze politiek in zake de K.S.G. moeten worden bepaald door het belang dat wij hechten aan:

- a. internationale plan-economie;
- b. functionele decentralisatie;

- c. een politiek van economische expansie, gericht op de grootst mogelijke behoeftenbevrediging, die volledige werkgelegenheid verzekert en een voortschrijdende overeenstemming van het levenspeil der arbeiders.

Bovendien is het van algemeen belang om te zorgen voor de instelling van een passende contrôle over het winnen en het verwerken van de Europese grondstoffen.

2. Het politieke feit van de functionele integratie van Europa heeft een ontzaglijke betekenis voor de versterking van de Europese democratie en niet in de laatste plaats voor de verdediging daarvan tegen de bedreiging van het Stalinisme. Alle leden van de Atlantische Gemeenschap — en in Europa in de eerste plaats Groot-Brittannië en de Scandinavische landen, die geen directe leden van de gemeenschap zijn — hebben het grootste belang bij het welslagen daarvan.

3. De associatie van Groot-Brittannië en de Scandinavische landen met de Kolen- en Staalgemeenschap vormt voor de gemeenschap zelve een zeer duidelijke garantie tegen het overwicht van één enkele staat of bepaalde politieke ideologieën, en tegen het gevaar, dat ten koste van het algemeen belang van geheel Europa alleen de belangen van een deel van Europa zouden worden nagestreefd.

De socialisten zijn het eens over de politieke betekenis van de organische banden tussen de Raad van Europa en de Kolen- en Staalgemeenschap. Daardoor wordt gewaarborgd, dat de leden van de Raad van Europa, die niet tot de Kolen- en Staalgemeenschap behoren, voortdurend nauw met haar kunnen samenwerken.

4. In overeenstemming met het eenstemmig oordeel van de socialistische fractie in de Raadgevende Vergadering, stelt de Socialistische Internationale voor, dat deze associatie wordt verwezenlijkt door de volgende vier maatregelen:

- a. Voorzover mogelijk moeten dezelfde gedelegeerden voor de beide Assemblées worden benoemd.
- b. Staten, die lid zijn van de Raad van Europa en niet van de Kolen- en Staalgemeenschap moeten het recht krijgen in het parlement van de Kolen- en Staalgemeenschap vertegenwoordigd te zijn — onder voorwaarden, die in gezamenlijk overleg moeten worden vastgelegd — als toehoorders, met het recht om het woord te voeren.
- c. Er moet een zo groot mogelijke coördinatie zijn van het werk van de Assemblées en hun administratieve diensten.
- d. De zetel van de Kolen- en Staalassemblée moet dezelfde zijn als die van de Raadgevende Vergadering, omdat de elders genoemde commissies hun werkzaamheid bij de zetel van de Hoge Autoriteit moeten uitoefenen.

5. De Socialistische Internationale acht het volstrekt noodzakelijk, dat de Assemblée van de Gemeenschap in staat is de haar verleende bevoegdheden op doeltreffende wijze uit te oefenen. Iedere poging om haar macht te beperken ten gunste van de Hoge Autoriteit zou een verstoring van het evenwicht tot gevolg hebben, hetgeen nadelig zou zijn voor de Gemeenschap zelf.

De socialisten moeten onverwijld hun standpunt in zake de volgende twee punten formuleren:

- a. De democratische contrôle over alle organen der gemeenschap;
- b. De politiek, die moet worden gevolgd om de Gemeenschap in staat te stellen zo doelmatig mogelijk te werken in het belang van Europa en de socialistische doelstellingen.

6. Wat de eerste van deze opgaven betreft, moet de Socialistische Internationale de nadruk leggen op de noodzaak van een doeltreffende en voortdurende contrôle. Deze, door onze opvatting van het algemeen belang geleide contrôle, moet zich uitstrekken tot iedere activiteit van de Hoge Autoriteit. De te algemene wijze van contrôle, die schijnt te zijn voorgesteld door de Hoge Autoriteit, moet door een effectieve parlementaire contrôle, zowel door de Vergadering als ook door het consultatief comité vervangen worden. Alle pogingen moeten in het werk worden gesteld, om dit doel te bereiken, dat in de lijn van de socialistische principes ligt.

7. Ten einde deze doeltreffende contrôle mogelijk te maken, is het nodig het parlementaire werk te decentraliseren door de instelling van verschillende commissies, die tot taak hebben om voortdurend contact te houden met de Hoge Autoriteit, met name over de volgende aangelegenheden:

1. Betrekkingen met andere organen.
2. Markt en prijzen.
3. Verkoop en verbruik.
4. Productie.
5. Sociale politiek en arbeidskracht.
6. Transport.
7. Financiën en begroting.

De Socialistische Internationale meent, dat de commissie welke belast wordt met het laatstgenoemde punt, onder meer ook tot taak zou moeten hebben het tevoren onderzoeken van de begroting van de Hoge Autoriteit, die in het jaarverslag wordt opgenomen.

8. Op het terrein van de economische en sociale politiek moet de Socialistische Internationale in het vervolg aandacht wijden aan de directe en latere gevolgen, die ontstaan door het oprichten en de ontwikkeling van een gemeenschappelijke markt.

De Socialistische Internationale is van mening, dat het in de naaste toekomst nodig zal zijn zoveel mogelijk gebruik te maken van de voordelen die volledige en geregelde inlichtingen bieden over afzetgebieden, productie, verschillen in levensstandaard, mate van werkloosheid, achterstand in uitrusting en het uitwisselingssysteem in de kolen- en staalindustrieën.

Het is ook nodig — en dit geldt voor genationaliseerde zowel als voor particuliere bedrijven — om organen te stichten die in staat zijn de investeringen in de kolen- en staalindustrie op elkaar af te stemmen en te coördineren.

9. De Socialistische Internationale moet zich in het kader van een hiertoe aangepaste politiek, bezighouden met de omvorming van de huidige verdeelde Europese economie tot een gemeenschappelijke markt. Zij moet daarbij rekening houden met de sociale vraagstukken, die moeten worden opgelost bij de verplaatsing van arbeidskrachten die te verwachten is bij een economisch stelsel met één gemeenschappelijke markt.

10. De Socialistische Internationale beschouwt het als de plicht van de Hoge Autoriteit, met het oog op het huidige tekort aan sommige soorten kolen en staal, om dit vraagstuk zo spoedig mogelijk ter hand te nemen en de toepassing voor te bereiden van de procedure, die is aangegeven in artikel 59 van het Verdrag.

INHOUD

VERSLAG PARTIJBESTUUR	3
Congressen	12
Partijraad	18
Internationaal werk	20
Werkgemeenschappen	32
Diverse periodieken	38
Commissiewerk	45
Andere organisaties	49
Vrouwenbond	50
Dr Wiardi Beckmanstichting	57
Nieuwe Koers	66
FINANCIËLE VERSLAGEN	73
a. 1 October 1950—30 September 1951	75
b. 1 October 1951—30 September 1952	99
c. Kosten verkiezingsactie 1952	111
VERSLAG KAMERVERKIEZINGEN 1952	123
PARLEMENTAIRE ARBEID	145
Tweede Kamerfractie	147
Eerste Kamerfractie	220
BIJLAGEN	
a. Verklaring Partijbestuur lonen en prijzen	239
b. Doelstellingen democratisch socialisme	240
c. Resolutie Socialistische politiek voor de onontwikkelde gebieden	247
d. „ de Socialistische Internationale en de Verenigde Naties	253
e. „ betreffende de Europese eenheid	255